

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

IV. CİLT

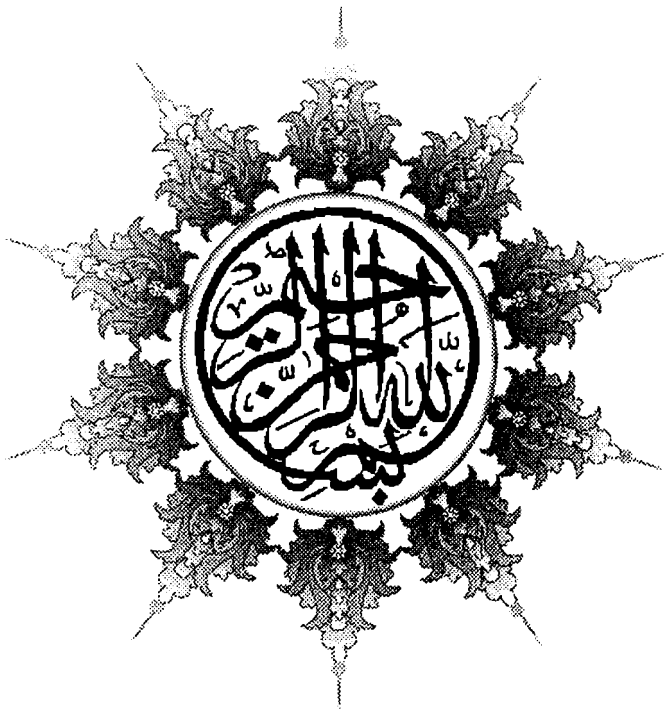
Düzenleyen: bilginDK
2018-07-12

Emine Şenlikoğlu

4

Kılavuz

İslamı
doğru
Anlamak

“İçlerinden sana kulak verip dinleyenler de vardır. Fakat sağırlara sen mi duyuracaksın? Hele akılları da ermiyorsa!”

(Yunus: 42)

MEKTUP YAYINLARI

EMİNE ÖZKAN ŞENLİKOĞLU

27 Mayıs 1953 yılında dünyaya geldi. Çocukluğu çok büyük bir mücadele içinde geçen Şenlikoğlu, bazı adaletsizlikleri küçük yaşta farketmeye başladı. Gençlik yıllarında din arayışına girdiğinden, dinleri araştırdı. İnciller'i okudu. Daha sonra İslâm'a yöneldi ve İslâmî tahsil yapmaya başladı. Fıkıh, Akaid gibi ilim dallarıyla ilgili eşi Recep Özkan ve özel hocalardan dersler aldı. İlk-orta ve İmam-Hatip lisesini dışarıdan bitirdi.

Yurtiçi ve yurtdışında birçok konferanslar verdi.

İlk kitabı "Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar" isimli eserinden dolayı 2.5 yıl cezaevinde yattı. Defalarca mahkemeye verilen, nezarete atılan Şenlikoğlu, 1985 yılından itibaren *Mektup Dergisi*, *Genel Yayın Yönetmenliği*ni yürütmektedir.

İki çocuk annesi olan Şenlikoğlu'nun 1984 yılından itibaren çıkan kitapları şunlardır:

1. SERİ: "GENÇLİĞE HATIRAMDIR"

- 1- Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar
 - 2- Bize Nasıl Kıydınız
 - 3- Mahkum Duygular
 - 4- Burası Cezaevi
 - 5- İslâm'da Erkek
 - 6- Ne Olur İhanet Etme
 - 7- Ülkemi Arıyorum
 - 8- Biz Bu Vatanın Nesi Oluyoruz
 - 9- Ruhumun Penceresi
 - 10- Kelepçeli Kalemimden
 - 11- Açlatan Yollar
 - 12- İnsanlar da Kayar
 - 13- Telefonla Röportaj
 - 14- Önce Soru Sorarlar
 - 15- İsimsiz Kitap (Hiciv)
 - 16- Vicdan Azabı
 - 17- Maria
 - 18- İdamlık Genç
- (Bu seri tamamlanmıştır)

2. SERİ: "İNSANLIĞA ÇAĞRI"

- 1- İnsanlığın Belgeseli
- 2- Kıbrıs Sular İçinde Bir Yetim
- 3- Ben Kimin Kurbanıyım

- 4- Geri Tepen Kurşunlar
 - 5- Radyo ve Basın Röportajları
 - 6- Televizyon Röportajları
 - 7- Uzaktaki Çılgınlıklar
 - 8- Geçmişin İzleri
 - 9- Sabıkalı ve Dul
 - 10- Çingene
 - 11- İmamın Manken Kızı
 - 12- Son Pişmanlık Fayda Eder
 - 13- Çin İşkencesi
 - 14- Kadınları Kadınlar da Eziyor
- (Bu seri tamamlanmıştır)

3. SERİ: "NESİLLERİN ÖYKÜSÜ"

- 0- Anne Büyüklere Bir Şey Söyle
- 1- Şirin Köy
- 2- Küçük Kız
- 3- Küçük Kelebekler
- 4- Yılan Yavrusu
- 5- Kırmızı Elbiseli Kız
- 6- Satılık Çocuk
- 7- Topal Karınca
- 8- Küçük Kızın Umudu
- 9- Hayâl Çocuk
- 10- Konuşan Serçe
- 11- Kardeş Sevgisi

4. SERİ: "SEVGİNİN SESİ"

- 1- Hristiyan Gülü

5. SERİ: "BİLGİ SERİSİ"

- 1- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak I
- 2- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak II
- 3- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak III
- 4- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak IV

MEKTUP YAYINLARI

Bilgi Serisi: 1
Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak: 4

Dizgi
Mektup Yayınları

•
Kapak
İrfan Kahramanoğlu

•
Tashih
Ahmet Cantürk

•
Baskı-Cilt
Kilim Matbaası

•
İlk baskı
Ocak 2002

Haberleşme adresi:

MEKTUP YAYINLARI

Malta Boyacı Kapısı Sk. No: 7/1
Fatih / İstanbul

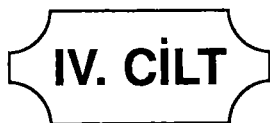
Tel: 0212 . 635 35 14
521 83 10
525 27 06
Fax: 0212 . 534 18 71

KILAVUZ

İSLÂM'I DOĞRU ANLAMAK

Dini Bilgilerle Kadın ve Erkek İlmihali

Emine Şenlikoğlu

MEKTUP YAYINLARI

Kadın ve Erkek İlmihali

Kadın ve Erkek İlmihali

Bu kitap ilmihali de içine alır hem kadının hem erkeğindir. Koca koca kitaplarda “kadın ilmihali” denince, bilmeyen de, “Allah’ın bütün emirleri kadına indi.” sanır gibi geliyor bana.

Evet, kadının erkekten farklı özel halleri vardır. Fakat bu özel haller, erkekten farklı olarak ortalama 50 veya 100 sahifelik konu olsun. Gerisi kimin için? Tabi ki erkek ve kadını bağlayıcı hükümler onlar. Kadın için de, erkek için de. O halde, ya kadın ilmihali denmemeli ya da erkek ilmihali de çıkmalıydı. Ben de, ikisini birden sunmayı düşünüp kitabın logosunu **Kadın ve Erkek İlmihali** yaptım. İnaniyorum ki, bu tesbitime katılan dostlar, bundan sonra ilmihal yazdıklarında daha dikkatli olacaklardır.

Şu da unutulmamalıdır ki, İslam’da erkeğin görevi, kadının görevinin işlendiği gibi işlenseydi, inanıyorum ki, aynı kalınlıkta erkek ilmihali çıkardı. Dileriz bundan sonra olur.

* * *

Genç Kız ve Kadını İlgilendiren Özel Konular

1) Erkekler de bunları bilmeli; bilmeli ki, kadınların neler çektiğinden haberdar olmalı.

Regl (hayız) hâline şu isimler verilmiştir:

- 1) Hayız
- 2) Regl
- 3) Aybaşı
- 4) Ayhali
- 5) Adet
- 6) Kirlilik
- 7) Namazsızlık

Çocukluktan genç kızlığa geçen dönemde meydana gelen regl durumunu anne ya da başka yakın akrabalar kız çocuklarına anlatmalılar. Çocuk, mefhum olarak hayız halinin ne olduğunu bilse bile, kan gördüğü gün korku çekebilir veya yanlış yöntemlere başvurabilir. Bunalım geçirenler de var. Bazı çocuklarda, habersiz oluşan regl durumundan dolayı elbiselerine kan çıkmakta, bu da çocuğun psikolojisini tamamen sarsabilmektedir. Böyle bir ortama anne veya yakınlar çocukları hazırlamalı “bilmeyerek leke oluşmasının bir suç olmadığı” anlatılmalıdır. Kızları 9 yaşından itibaren ayhâli olabilir. Sıcak iklimlerde bu durum 7 yaşa kadar inmektedir.

Ayrıca, regl (ayhâli) durumlarında, çocukta değişen psikolojiye karşılık aile bireyleri bilinçli davranmalıdırlar. O durumda olan bir genç kızda veya genç kız adayında şunlar meydana gelebilir:

- 1) Çok sancı
- 2) Aşırı kan kaybı
- 3) Aşırı stres

- 4) Aşırı utanç (veya tam tersi)
- 5) Aşırı ilgi bekleme

2) Regl hâli kaç gün sürer?

Regl hâli en az üç, en fazla on gün sürer

On gün sonra kanama olsa da, kişi boy abdestini alır. Namazını kılar, orucunu tutar, Kabe'yi tavaf edebilir. Evliler de cinsel yaşantısını devam ettirebilir.

(On gün tamamlanmadan, rahimi olumsuz etkileyeceğinden cinsel birleşme haramdır.)

3) İki regl arası kaç gündür?

a) Bir kadın gusül abdesti aldıktan bir ay sonra da, iki ay sonra da regl olabileceği gibi, on-onbeş gün sonra da regl olabilir. Aradan 15 gün geçmeden regl olunursa bu özre girer, her zaman düzenli oluyorsa, o zaman özür değildir, regl günlerini kadın kendisi bilir. Özürlü dönemde her namaz vaktinde abdestini tazeler. (On beş günden önce regl olan mutlaka doktora görünmelidir.)

b) Bazı kadınlar 3-5 ay aralıklarla regl olurlar. Bu durumda da mutlaka bir kadın doktoruna görünmelidir. (Çok sancı çekenler de doktora görünmelidir.)

c) Bir kez regl olduktan sonra bir daha regl olmayan (veya olamayan) kadınlar da vardır. Bu kadınlar da derhâl doktora gitmek zorundadırlar. Zira, regl olmamak, kısırlık emaresi olabilir.

4) Regl durumu ne zaman biter? (Menopoz)

a) Kadınlar 35 yaşından itibaren ayhâlinde kesilebilir. (35 istisnadır.)

Bazı kadınlar 40/45 hatta 50/55 yaşına kadar ayhâli olabilirler. Bu da kadın için nimettir, sıhhattir. Hatta, nadiren de olsa, 60-70 yaşında olanlarda da hâlâ regl olan kadına rastlanabilir.

b) Üzüntüden veya aşırı heyecandan genç yaşta ayhâli sona eren (menopoza giren) kadınlar-kızlar vardır. Bu durumda mutlaka doktora gidilmelidir. Çünkü ayhâlinin kesilmesi demek, stres ve kemik erimesi demektir. Hiçbir şey yapılmasa bile, kemik erimesine karşı, doktor tedavi uygulayabilir. Aksi hâlde genç yaşta kamburluk dahil yıpranma başlar, regl olmayan kadın-kız hamile kalamaz. Doktora gitmesi şarttır.

5) Ayhâlinde ne kullanılmalı?

Mikrop taşımayan her şey kullanılabilir.

- 1) Bez
- 2) Sterilize edilmiş pamuk
- 3) Hazır pedler

6) Kirli bezler ne yapılmalı?

Bazen 9-10 yaşlarındaki kız çocukları soruyorlar; "Kirli bezleri ne yapmalı?" diye. Cevabımız şu:

Bu durumda kirlenen bezi (bez, pamuk) yıkamadan çöpe atmak doğru değildir. Mümkünse pet bile yıkanmalı. Düşünceli, kendini bilen bir kadın - kız onu yıkamadan çöpe atmaz. İster yıkasın ister yıkamasın tuvalete hiç atıl-

maz, tuvaleti tı kayabilir. Çöpe de yıkanmadan atılmaz. çürüyen kanın neler oluşturacağı düşünölmelidir. Çöpçöleri ve çevreyi düşünürsek, kanlı maddeyi yıkamadan çöpe atmak kul hakkı demektir. Bunlar genç kız adaylarına öğretilmelidir.

7) Regl olan kadın kaç günde bir yıkanmalı?

Öncelikle kirlenen bölgeyi günde 2-3 defa yıkamalı. Aksi hâlde etrafa koku salar. İşin aksi yanı, koku saldığını kendisi duymayabilir. “Bende koku olmuyor.” diye rahat davranır; böylece, bilmeyerek küçük duruma düşer.

Kendi kokusunu duyan bir kadın da hemen hemen yok gibidir.

8) Sıcak günlerde her gün –mümkünse– 2-3 kez duş almanın bir zararı yoktur.

Evli olan kadınlar, yatarken mutlaka belden altını yıkayıp yatmalıdırlar.

9) 3 günden sonra kanaması kesilen kadın ne yapmalı?

3 günden az olan kanama da 10 günden fazla olan da özür kanamasıdır. 3 gün veya 4-5 gün sonra kanaması kesilen kadın gusül abdesti alır ve temizlenir. 3 günden az olanların mutlaka doktora görünmesi gerekir.

10) Regl olan kadın ne yapamaz?

a) Namaz kılamaz.

b) Oruç tutamaz.

c) Kâbe'yi tavaf edemez.

e) Kocasıyla (rahimin hissedeceği şekilde) cinsel ilişkiye giremez.

d) Kur'an okuyamaz. (Bu çoğunluğun görüşüdür. Okuyabilir diyenler de vardır.) Bu konuda iki görüş olması, akidevi konu değildir. Zıt fikirler, birbirlerini küfürle itham etmemelidir.

11) Regl hâlindeki kadın neleri yapabilir?

Bu konularda sorular geldiği için mecburen cevap veriyoruz.

a) Zikir yapabilir.

b) Zekat, sadaka verebilir.

c) Dini ilimler tahsil edebilir.

d) Dini sohbetler verebilir.

e) Akrafa, hasta ziyareti gibi ibadetler yapabilir.

f) Dua edebilir. Dua ayetlerini okuyabilir. (1)

g) Çocuğunu emzirebilir. Cünüpken de emzirebilir.

Bu konuda halkın keskin bir fetvası vardır ama şer'i kaynakları yoktur.

(1) "Kadın regl hâlinde Kur'an okuyamaz." diyenler bize dua ayetlerine okuma fetvası veriyorlar. Bu işin üzerine düşen biri olarak benim bu fetvaya aklım ermedi. Kur'an okumak yasaksa, dua ayetlerini nasıl okuyor, dua ayetlerini okuyorsa neden öteki ayetleri okuyamıyorlar? Ömer Nasuhi Bilmen'in Büyük İslâm İlmihâl'ini, Ali Fikri Yavuz'un çevirisinden, sayfa 75'te (Timaş Yayınları 1975 İstanbul)'da okunmuş olsaydım Kur'an okunmasına yasak diyenlerin, dua ayetine izin verdiklerine inanamazdım.

11) Regl günlerine ait ibadetler iade edilebilir mi?

Regl olan kadın, regl dönemi ramazan ayı orucuna ralsarsa, kaç gün oruç tutmadıysa bayramdan sonra o kadar gün oruç tutar. Namazı iade etmez.

12) Hayızlı kadının sıhhat durumu nasıl olur?

Kadının durumu genç kızlardan farklı değildir.

- a) Kimi çok sancı çeker.
- b) Kimi çok stresli sinirli olur.
- c) Kimi çok duygusal olur.

Burada eşine ve çevresine vazifeler düşmektedir.

13) Regl hâlini aşığıl原因lar olmuş mudur?

Hayızın tarihi Hazreti Havva ile başlamıştır.

Hurafe kitaplarında, ayhâlinin Hazreti Havva'nın meyve yemesinden dolayı ceza olarak onun kızlarına verildiğı yazılıdır. Bu kesinlikle doğru değildir. Bunu söylemiştik.

Bazı medeniyetlerde, kadını ayhâli olmasından dolayı aşğılama, ona zulüm yapma gibi çirkinlikler oluşmuş, adeta kadın, kanla aynı kefeye konarak ikisinden birden nefret edilmiştir. Hâlbuki, adet görme, anormal ve çirkin bir olay değil, normal ve kadının yaratılışının gereğı olan tabii bir olaydır. İslâm 'ın gelişti sırasında, cahiliye devri Arapları adetli kadına (livata yoluyla), Hristiyanlar ise (normal yoldan) ilişkide bulunurlardı. Yahudiler ve Mecusiler ise böyle bir kadından uzak dururlar, hatta temizlendikten sonra da bir hafta süreyle onlarla bir arada kalmaz-

lar, birlikte yiyip içmezlerdi. (1)

İslâm , kadına ruhsal ve fizyolojik sıkıntı veren ve onu küçük düşüren alışkanlıkları yasaklayarak, koruyucu bazı hükümler getirdi. Aybaşı ve lohusalık süresince, kadını cinsel yönden koruma altına aldı. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur. "Sana kadınların ayhâlini sorarlar; deki: O eza veren bir hâldir. Bu nedenle ayhâlinde olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendiklerinde onlara Allah'ın size emrettiği yerden yaklaşınız. Bakara/223

Burada, ayetin geldiği dönemi düşünürsek, Kur'an'ın nasıl bir çığır açtığını çok güzel bir şekilde anlarız. Düşünebiliyor musunuz, regl olan kadını herkes ezerken, İslâm , kadını erkeğin arzularından koruyor? (Kadın bu dönemde cinsellikten nefret eder.) Prof.Dr. Hamdi Döndüren'in eserinden alıntıya devam edelim.

"Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur. 'Bu hayız, Allah'ın Adem (a.s.)'in kızlarına yazdığı bir şeydir' (2)

Adet gören kadınlardan tam olarak uzak mı kalınacağı sorulara Allah'ın Rasulu (s.a.v) şöyle cevap vermiştir: "Cinsel birleşme dışındaki şeyler, normal zamandaki gibi yapılabilir." (3)

(1) Prof. Dr. Hamdi Döndüren. Delilleriyle Aile İlmihâli. İslâm İlmihâli Faruk Beşer, Hanımlara Özel ilmihâl, sh. 154.

(2) Yazar kaynak olarak şunları veriyor: Buhari, Hayız, 1,7, Edahi, 3, Müslim, Hacc 119, 120 Ebu Davud Menasik 23.

(3) Delilleriyle Aile İlmihâli. Prof. Hamdi Döndüren. Sh. 99. Altmoluk 1995 İstanbul.

14) Adetli kadın temiz midir?

Evet temizdir. Onda temiz olmayan tek şey kandır. Ay-hâli esnasında kadının teri vücudu pis hükmünde değildir. “Pişirdiği yenmez.” diyenler yanlış söylemektedirler.

Hazreti Aişe (ö. 57/676) Şöyle dediği nakledilmiştir: ‘Rasulûllah (s.a.v)’in isteği üzerine ben adetliyen kucacıma yaslanır Kur’an okurdu. (1) Adetliyen kemikli eti ısıtır sonra ona verirdim. Alır ve benim ısırdığım yerden ısırdı. Yine, adetliyen su içtiğim kabı ona verirdim, alır ve ağzını benim ağzımı koyduğum yere koyar ve içerdi.’(2)

15) Kadın regl hâlindeyken Kur’an okuyabilir mi?

Bu konuda İslâm âleminde iki farklı görüş vardır. “Kur’an’ı okuyamaz, tutamaz.” diyenler de “Tutar.” diyenler de şu ayete dayanmaktadırlar. ‘Ona ancak tamamıyla arınmışları el sürebilir.’ Vakia/79

Said Havva, tefsirinde, bu ayetin İbn-i Abbas’ın şöyle açıkladığını söylüyor.

“Bu ayetten kasıt meleklerdir. İbn-i Zeyd’de: Kureys kafirleri bu Kur’an-ı Kerim’in şeytanlar tarafından indirildiği iddiasında bulunmuştu. Şanı Yüce Allah ise (malum ayetle) ona tamamıyla arınmış kimselerin el sürebileceğini söylüyor.”(3)

(1) Buhari, Müslim, Nesai Hayız bahisleri

(2) Müslim, Hayız 14

(3) El-Esas Fi’t Tefsir Said Havva C. 14 Sh 377 Terc.

Ömer Nasuhi Bilmen ise hayız, cünup ve nifas hâlinde Kur'an okunamayacağını ve tutulamayacağını cumhur ulemanın görüşüne dayanarak naklettiğini söylüyor. Fakat, bazı görüş sahiplerinin bir şeyle tutunarak Kur'an'ı ele alabileceklerini de ilave ediyor. Abdestsiz olarak ise, ancak çocukların dokunabileceğini zaruriyetten dolayı böyle fetva verildiğini söylüyor. Fakat, bu zaruriyet nerden doğmuş? Bu fetvalar için yetki nerden alınmış? Onu bildirmiyor. "Ona, temizlerden başkası dokunamaz." ayetini de şöyle yorumluyor. "Levh-i Mahfuz'a günahlardan tertemiz olanlardan, (yani meleklerden) başkası temasta bulunamaz." (1)

Ömer Nasuhi Bilmen (k.s.)'de "Temizlenenlerden başkası el süremez." ayetinden kastın melekler olduğunu tefsir etmiştir. Buna rağmen verdiği fetvayı anlamakta zorlandım.

16) Nifas-Lohusalık Hâli

Nifas yani lohusalık, doğumdan sonraki 40 günün (kanama olsun olmasın) adıdır. Lohusalığın en kısa suresi için sınır yoktur. (2)

Yani, çocuk doğar doğmaz kadın nifas hâline girmiş demektir.

17) Nifasta kan hâli sona ererse kadın gusül alır mı?

Evet, kanama kesilince kadın gusül abdesti alır ve her türlü ibadetlerini yapar.

18) 40 gün geçmeden önce cima caiz mi?

Kadın doğumdan bir müddet sonra kanaması durup gusül abdesti alsa da, 40 gün ilişkiye giremez. Ancak, onun dışında eşiyile daha önce yaptığı her şeyi yapabilir.

İslâm tavsiyelerinden sadece birini alalım: Hazreti Aişe (r.a)'nin rivayet ettiği hadis-i şerifi hatırlayalım. "Cinsel birleşme dışındaki şeyler normal zamandaki gibi yapılabilir."

Bazı tıp adamlarının görüşlerini temsil eden yazıdan bir paragraf sunalım. Doğumdan sonra:

"Cinsel ilişkiye girmeden önce, sağlam dokuların zarar görmesini engellemek için iyileşme olayının tam olarak bitmesini beklemelisiniz. Cinsel ilişki isteği, genel olarak 3-4 hafta içerisinde, kendinizi rahat hisseder etmez tekrar ortaya çıkar. Cinsel ilişkiye girmeden önce eşinizle beraber bunu konuşmanız ve doktorunuzla tartışmanız (hâlinde) birbirinizi yanlış anlamamanızı sağlayarak, sonradan acı çekmenizi engelleyebilirsiniz. (1)

(1) Hamileliğe Hazırlık, Doğum ve Sonrası. The American College Of Obstet Riciansand. Gynecolog, Ter: Ahmet Demir, Sh. 342, Hayat Yayınları, 1999, İstanbul.

Tıbbî yönden hayız kanı

Kadınların hayız hâlinde, ilk iki gün çok kan görünür. Günde 2-3, daha sonraları 1-2 kez kirletecek kadar olur. Akan kan, takriben 100 gram kadardır. Kanın kendisi pek pıhtılaşmaz. Buna tenasül yollarındaki akıntılar, bu yolun iç zarlarının döküntüleri ve bu yollarda her zaman pek bol bulunan yabancı pek çok mikroplar karışır. Bütün bunlar adet kanına ağır bir koku verir.

Dış tenasül uzuvlarında bulunan ve bu zamanda faaliyeti artan yağ bezeciklerinden sızan yağlar da, bu kana katılınca, koku bütün bütün ağırlaşır, kan da koyu ve kalın bir hâle girer.

Temizliğe aldırış etmeyenlerde süratle üreyen mikroplar, tenasül uzuvlarında çok tahribat yapar. Koku tiksindirici hâl alır. Adet hâlinde yalnız bu kan değil, (bazı) kadınların teni de, teri de ağır koku yayar, bulunduğu bile ağır bir koku sezilir.

Bilhassa, temizliğe aldırış etmeyenlerde pek aşîkâr olan terin ve tenin bu ağır kokusu, bu ara vücutta çoğalmış bulunan toksin (zehirli) maddelerin ter ve yağ bezelerinden dışarı sızmasındandır.

Kadınlarda hayız hâlinde ekseriya âdet görmeden önce başlayan ve âdet gördükten sonra geçen birçok rahatsızlıklar ortaya çıkar. Bedende kırıklık, kesiklik, bulantı, baş ağrıları, baş dönmesi, isteksizlik, hazımsızlık, şişkinlik, çarpıntı, ter ve bilhassa ayakların üşümesi, burnun tıkanması, sesin kısılması, ağır duymak, gözlerinin önünde sinek uçuşması, görme sahasının daralması, renkleri iyi seçememek, kaşıntılar, yüzde leke ve sivilceler, uçuk gibi kızartı ve kabartılar, hırçınlık, sinir hâlleri, ruhî buhranlar gibi...

Ay hâli gecikenlerde, bu rahatsızlıklar şiddetlenir. Adet gördükten sonra bütün bunlar geçip kadın vücudunda bir iyilik, bir hafiflik duyar. Her kadında başka şiddet ve hususiyet gösteren bu ay hâli rahatsızlıkları, netice itibariyle bize kadının âdet günlerine yakın zamanlarda az çok rahatsız olduğunu ve bu ara her türlü maddî, manevî yorgunluklardan korunarak mümkün mertebe istirahat etmek zorunda bulunduğunu söyler.

Ay hâlindeki yorgunluklar

Birçok ehemmiyetli rahatsızlıklara, fazla kan boşanmalarına, tenasül yollarındaki mikropların süratle çoğalmasına, rahim ve yumurtalıkların nezle ve iltihaplarına sebep olur. İlkin basit gibi görülen bu rahatsızlıklar, çok defa ağır rahatsızlıklara yol açar. Kadını kadınlığından ayırır, kısır bile bırakabilir.

Bizde, kadın hastalıklarının çoğu, başta kısırılık olmak üzere, bilhassa ay hâllerinde dinlenmemek, bu ara kendilerini fazla yormaktan meydana gelir. Her kadın bunları göz önüne almalı, ay hâlinde kendini hasta bilmelidir. Bu günlerini mümkün mertebe yatakta geçirmeli, bu mümkün olmazsa, hiç değilse fazla yorulmaktan sakınmalıdır.

19) Anne olarak doğumdan sonra kadının görevleri nelerdir?

Doğumdan sonra, kadının görevlerinin neler olduğunu kadın hamilelik döneminde öğrenmelidir.

Çocuk ne zaman emzirilir? Ne zaman su içirilir? Ağlasa ne yapmak gerek? Çeşitli farklılıklarda neler uygulanmalı?

Ne kadar emzirmeli? (İslâm 'a göre zorunlu bir durum yoksa emzirmemek caiz değildir.)

Çocuk yemeğe ne zaman başlar? gibi soruların cevabını bu konulardaki kitaplardan öğrenmelidir. Anne, (ve baba) çocukla ilgili en az 4-5 kitap okumalı.

20) Spiral caiz midir?

Doktor kontrolünden geçmek şartıyla spiral caizdir. Spiral bedene zarar vermesi hâlinde caiz değildir. Bazıları; olabilecek çocuğun engellenmesi durumundan dolayı spiral caiz değil demektedirler. Hâlbuki, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in korunmak caizdir derken, o da aynı şeyin engellenmesini kast ediyordu. Erkeğin korunması çocuğun olmaması içindir ve Efendimiz (sallallahu aleyhi vessellem) buna izin vermiştir.

Buna rağmen, aynı elçi, "Allah sizden illâ da bir çocuk murat ettiyse siz onu engelleyemezsiniz." ⁽¹⁾ diye buyurmaktadır. Bu da şu demektir, Allah'ın mutlak dilediği çocuk engellenemez. (İki zıt fikir de birbirini tekfir edemez. Eleştirebilir.)

21) Tüpleri bağlatmak caiz midir?

Hayır; çünkü, İslâm 'da uzvu iptal şiddetle yasaktır. Tıpkı kişinin kendi gözünü iptal etme hakkı olmadığı gibi. (Tıbbî zorunluluk varsa durum değişir. Ancak, dindar bir uzmanın onayı gerekir.)

(1) Buhari, Kadın bahsi. 4, Tirmizi, Nikah bahsi:39.

22) Tüp bebek caiz midir?

Sperm, nikahlı kocadan alınmak şartıyla caizdir. Yabancı erkekten alınırsa asla caiz değildir.

23) Siparişle, kız ya da erkek çocuk edinmek caiz midir?

Bu konu sosyal bir olaydır. Alimlerin birlikte araştırıp bir fetva vermesi gerek. Eğer, bir kanunî yöntem uygulanmaksızın insanlar serbest bırakılırsa, erkek çocuk çok olur, sosyal denge bozulur.

24) Kürtaj caiz midir?

Annenin hayatiyetine zarar veren bir durum varsa caizdir, yoksa caiz değildir, ayrıca, uzmanların “Kürtaj kadın için çok zararlıdır.” dedikleri unutulmamalıdır.

25) Bir kadın, ölmüş kocasının dondurulmuş spermi ile gebe kalmak isterse caiz midir?

Prof. Dr. Hamdi Döndüren caiz olabileceğini söylüyor. ⁽¹⁾

(1) Böyle bir durumda, miras konusunda anarşi çıkabilir. Erkeğin ailesi bu duruma karşı çıkabilir. Dul kadının hamileliği toplumda yanlış anlaşılabilir, çocukta psikolojik baskı oluşturabilir. Bu düşünceyle, bana sorulsa tavsiye etmem. E.Ş

26) Süt bankasından alınan süt caiz midir?

Hayır. Süt kardeşler konusu unutulmamalıdır.
Çocuğun kimden süt emdiği bilinmeli.

27) Kısır kadın hayırsız mıdır? Kadının veya erkeğin kısırlaştırılması caiz midir?

Her halde İmam Gazali'nin kendisini eleştirdiği ilk dönem yazıları olsa gerek.

İhya-i Ulûmuddin'de kısır kadın hakkında yazarlar asla doğru değildir. Orada şöyle deniliyor. "Evin bir köşesinde bulunan bir hasır, doğum yapmayan kısır bir kadından daha hayırlıdır.(1) İhya, bu hadisin kaynağı olarak da İbn-i Ömer Et-Turkanî ibaresi gösterilmiş. Sahihlikle hiçbir ilgisiz olmayan bu dehşet verici iftirayı hem de Allah Rasulü'ne iftira... İmam Gazâlî yazmış. İmam Gazâlî, döneminde kaynaklara dikkat etmediğini itiraf etmiş. İslâm âlemi çok iyi bilmektedir ki, İmam Gazâlî iki dönemi yaşamıştır. İlk dönemini kendisi de eleştirir. Sonra da eserinden yanlışları temizleyemeden Hakk'ın rahmetine kavuşmuş. O hâlde, İhya-i Ulumiddin'den artık o büyük insan sorumlu değil, o yanlışları tercüme eden kişiler, basan yayınevleri, o yanlışları okuyup da yayınevine yanlışların çıkarılması için ikaz edip üzerine düşeni yapmayanlarındır. Sanki, Kur'an ayetiymiş gibi, bu utanç verici uydurma sözleri neden İhya'dan çıkarmazlar? Çıkarmayınca vicdanen nasıl rahat ederler, akıl sır erdiremiyoruz.

(1) Ter. M. A. Mütfüoğlu. Tefük ve tasih: A. Fikri Yavuz. c, 2 sh: 69 Tuğra Neş. İstanbul.

Tercüme Mehmet A. Müftüoğlu'na ait. Sayın hocaefendi bu yanlışları nasıl görmedi? Neden çıkarmadı. "aslına sadık kalma" dürüstlüğü ile dine ihanet nasıl yapılır? Hadi Sayın Müftüoğlu Hocaefendi bu yanlışları fark etmedi, A. Fikri Yavuz hocamız kontrol etmiş bu eseri, o nasıl fark etmemiş? Üstelik evlilik bahsinde daha ne acaip ne tüyler ürpertici yanlışlar var. Ben bu sorularıma cevap bulamıyorum. (Kısır kadının İslâm'daki hükmü ne ise, kısır erkek de odur.)

Ne yazık ki, kısır erkek konusu pek işlenmemiştir.

Ki, kısır kadın hiçbir kadından Allah indinde aşağı değildir. Lânetlenmiş hiç değildir. (Kısır erkek de öyle. Fakat kısır erkeklerin kısır kadınlar kadar horlandığını görmediğimiz için ağırlığı kısır kadına verdik.)

Şimdi, benim okuyucularıma bir vasiyetim var: Evinizde bulunan İhya-i Ulumuddin veya benzeri eserlerin nikah, evlilik, kadın, bekârlık gibi bahislerini okuyun ve bu yanlışlarını ya telefonla ya da mektupla yayınevi sahiplerine, mutlaka sahibi veya tam yetkili kişiye bildirin. Yalvarın, rica edin. Yanlış şeyleri çizin, kendilerine sayfa numarası verin. İnanın yayınevlerinin en az yüzde doksanı hatalarını düzeltecektir. Yeter ki; bir yayın evini aynı konuda en az 50 kişi arasın. Şimdiden ilgilenecek olanlara teşekkür ediyorum. Allah (c.c.) sizden razı olsun.

Ayrıca erkekte de kadında da tıbbî bir zorunluluk yoksa kısırlaştırmak caiz değil.

28) Evlenmeden önce birini seven kadın veya erkek ne yapmalı?

Hanımlardan, "Eşimi tanımadan önce, birini sevmiştim. Şimdi evliyim. Bazen o sevdiğim erkek aklıma geli-

yor. Bu durumda ben günaha giriyor muyum?" şeklinde soru geliyor.

İslâm 'da bazen bir hâlden dolayı, eğer kişinin elinde olmadan oluyorsa günah diye bir delil bulamadık.

Kişinin yapacağı şey, o kişiyi unutmaya çalışmaktır. Kimseye söylemek zorunda da değildir. Bir insan kadın ya da erkek, birini severken başkası ile evlenebilir. Takva ehli kadın ve erkeğin bu sevgiyi kalbinden atmaya çalışmalıdır. Çok uğraştığı hâlde bunu başaramamışsa, bunun bir imtihan olduğunu idrak ederek o kişiyle en ufak bir bağlantıya girmemek şartıyla, Allah'dan yardım dileyecek ve sabırla unutacağı güne kadar bu ağırlığı taşımaya çalışacaktır.

Bazıları (özellikle erkeklerin gevezeleri), "Ben şöyle birine aşıkım, o senden güzeldi." gibi konuşmalar yapıyorlar. Bunlar çok çok çirkin sözlerdir.

29) Kismet bağlanır mı büyü nasıl çözülür?

Sahtekârların "hoca" sıfatıyla ortalıkta cirit attığı günümüzde (Cirit atıyorlar, çünkü gerçek hocalara gösterilen tepki ve baskıyı onlar hiç kimseden görmüyorlar.) kismet bağlanması çok sık gündeme geliyor. Sahtekar, şeytanın hocaları olanlara giden her genç kıza aynı şeyler söylüyor. "Kismetin bağlanmış. Şu kadar para verirsene bunu çözerim." diyorlar. Böylece bu kismet bağlanması ve çözülmesi çok yaygın hâle geliyor.

Kismet bağlanması ancak, hakikî büyücülerin büyü yapmasıyla mümkün olsa da, Allah'ın izni ile tedavisi mümkündür. (Büyünün (sihrin) tedavisi için 2. ciltte Büyü

Nasıl Çözülür başlıklı yazıyı takip ediniz. Şunu da unutmayınız ki, büyü yapanlar gerçek büyücü olsalar bile, sahtekârlardır ve dindar değillerdir.)

İnsan kendini büyüden nasıl muhafaza eder?

1- Allah (celle celaluhu)'ya sığınmak ve Allah (celle celaluhu)'yu çok zikretmek gerekir ki, bu bir kale misalidir. İçine giren düşmanın şerrinden emin olur.

2- Kur'an'ın en uzun ayetlerinden olan Ayet'el-Kürsî'yi beş vakit namazdan sonra okumak. Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Ayet'el-Kürsî'yi gece okursa, Allah (celle celaluhu) onu bütün gece tüm musibetlerden muhafaza eder, şeytan ona yaklaşamaz." buyurmaktadır.

Sahih bir hadiste ise:

"Kim Bakara Sûresinin sonunu okursa, Allah (celle celaluhu) o gece okuyanı bütün kötülüklere karşı muhafaza eder ve ona Allah kâfi gelir." buyurulmuştur. Burada, kulun başına hiçbir şey gelmez anlamında değil, büyü yoluyla gelecek belâlardan emin olurlar.

Kim sabah ve akşam namazlarından sonra Ayet'el-Kürsî, İhlâs, Felak, Nas sûrelerini 3 defa, Haşr Sûresinin sonunu bir defa okusun. (Daha çok ya da daha az okunabilir.)

Namazlardan sonra kişi kendisine (büyü varsa çözülmesi dileğiyle diyerek) okusun. Büyü varsa bile gidecektir. Kimi insan 7 gün kimi de daha fazla okuyabilir. Yani büyü varsa da, Felâk ve Nas Sûresi okunarak giderilir.

30) Kadın kabir ziyaretine gidebilir mi?

Bu konuda da çok uydurmalar var?

Neymiş, kadın kabir ziyaretine giderse yedi kat iç çamaşır giymeliymiş. Regl iken kabir ziyaretine gidemezmiş.

Böyle bir şey yok. Herkes her zaman kabir ziyaretine gidebilir.

Ölüleriyle övünenleri kınamak için inen ayeti bazıları “mezar ziyaretine gitmek yasak” gibi anlamışlar. O ayet şu: “Çok görünme kuruntusu sizleri öyle hâle getirdi ki, kabirlerinizi ziyaret eder oldunuz.” şeklindeki ayettir.

Mezar ziyaretinde abdest almakta şart değildir. (1)

Ve mezar ziyaretlerinde, öteki âleme göç idrak etmek için olursa ziyaretten çok kârlı dönülür.

31) Nikâhta keramet var mıdır?

Kızı istemediği birine verirlerken o genç kızı ikna için “Sen şimdi istemiyorsun, ama nikahta keramet vardır.” diyorlar. Kızcağız da, eğer sevdiği kimse yoksa, “İyi öyleyse, mademki nikahta keramet varmış, ben de kabul edeyim.” diyor.. Eğer, genç kızın veya erkeğin çok nefret ettiği biri değilse evlendiği zaman içi de ısınıyor. “O zaman işte nikahta keramet olduğu anlaşılıyor.” diyorlar. Bu arada hiç ısınamayanlar için de, “Onlara büyü yaptılar.” diyor ve ısınamayan genç kızın hayatını yakıyorlar.

Özetlersek nikahta keramet vardır sözüyle kastedilen evliliğin bereket ve huzur getireceğidir. Can yakılan entrikaya kimse kerameti alet etmesin.

(1) Geniş bilgi için, Nuzûl sebebiyle birlikte Et-Tekasür suresini okuyunuz.

32) Bir kadın kimlerle evlenemez?

Bir kadın için İslâm 'ın kesin haram kıldığı, sonsuza kadar evlenemeyeceği kişiler vardır.

Bir kadın

a) Babaları ve babalarının babalarıyla (Ne kadar geri giderse gitsin hüküm aynıdır.)

b) Annelerinin babalarıyla (ne kadar geri giderse gitsin hüküm aynıdır.)

c) Oğullarıyla,

d) Erkek kardeşleriyle,

e) Erkek ve kız kardeşlerinin oğullarıyla,

f) Kızlarının kocalarıyla (damatları),

g) Amca ve dayıları,

h) Süt anne ve süt kardeşleriyle,

ı) Kaynataları ile (oğullarından ayrılrsa bile),

i) Üvey babasıyla, hiçbir zaman evlenemez.

33) Bir erkek kimlerle evlenemez?

1) Anneleri ve annelerinin anneleriyle (Ne kadar geri giderse gitsin hüküm aynıdır.)

2) Babasının annesiyle (ne kadar geri giderse gitsin hüküm aynıdır.)

3) Kızlarıyla,

4) Kız kardeşleriyle,

5) Kız ve erkek kardeşlerinin kızlarıyla (ne kadar ileri giderse),

6) Öz oğullarının hanımlarıyla,

7) Teyze ve hala ile,

8) Kaynana ile,

9) Üvey anne ile,

10) Süt anne ve süt kardeşleri ile evlenemez. (süt kardeşlerin doğurdukları da dahil.)

11) İki kız kardeşle bir anda nikah yapamaz. (Biri ölünce diğerini alabilir.) Nisa/22-23

12) Bir kadını teyze ve halasıyla da aynı anda alamaz.

13) Bir erkek bir erkekle, bir kadın bir kadınla, (İnsanlığı çürümüş ülkelerde olduğu gibi) asla evlenemezler. İnsanlığın en alçakça fiili aynı cinsin birbiriyle evlenmesidir. Türkiye'de 15-20 yıl içinde bunu da görürsek şaşmayalım.

14) Evli bir kadın, başkasıyla nikâhlanamaz.

34) Süt kardeşler kimdir?

Aynı anneden emenlerin hepsi süt kardeşler.

Meselâ, Ayşe hanımı emen Fatma'nın oğlu, Ayşe hanımının bütün çocuklarıyla süt kardeşler. Ayşe hanımın çocukları, sadece, Fatma hanımın annelerini emen çocuğu ile kardeşler. İster büyüğü ister küçüğü olsun, diğer çocuklarla kardeş değildir. Ayşe Hanımın çocukları, emen hariç, Fatma Hanımın bütün çocukları ile evlenebilir.

Netice olarak; Neclâ, Ayşe hanımı emen çocuk, onun bütün çocuklarıyla süt kardeş olur. Ayşe hanımın çocukları, annelerini emenden başkasıyla süt kardeş olmaz.

Soru: Bir kadının çocuğu var. Çocuğu olan bir adamla evleniyor. Bu çocuklar büyüyünce evlenebilirler mi?

Cevap: Evet evlenebilirler. Çünkü onlar asla kardeş değildir. Birbirlerinin annelerini de emmediler.

35) Kadın ve kaburga kemiği

Kadın nasıl yaratıldı? Adem (a.s.)'ın kaburga kemiğinden mi? Kimileri “Evet” derken, kimi de, (özellikle feministler, kadının bir erkekten oluşmasını kadına hakaret gibi kabul edip, bunu reddetmiş, kendilerinin bir erkeğin vasıtasıyla yaratıldığının rahatsızlığını yaşamaktadırlar. Buna sebep bazı cahil erkeklerin Havva validemizin yaratılış şeklinden, kendilerine pay çıkarmalarıdır.

Sanki, Havva anamız, Hz. Adem'in kaburga kemiğinden olmuşsa, kadınların değeri düşecektir. Hâlbuki Allah, belki kaburga kemiğinden bir hücre almış, insandan bir insanı kopyalamıştır. Eğer olay böyleyse, böyle bir yaratma şekli de Allah'ın ilminin büyüklüğüne delâlet eden bu olayı hadis inkarcıları da reddetmektedir. Hâlbuki Allah Celle Nisa Sûresi 22-23 ayetinde bunu açıklıyordu? “Ey insanlar! Rabbinizden sakının ki, o sizleri bir tek nefisten yarattı...” Nisa, 1 buyurmuştur.

Ayetten de anlaşıldığına göre, bir insan bir başkasından kopyalanmıştır.

— Kopyalanmayı mecaz manada kullandım—

Hazreti Havva, Hazreti Adem'den yaratılmıştır.

En azından biz böyle biliyoruz. Feminist akımın etkisinde kalıp, “Hayır! Havva Adem'den yaratılmadı.” demenin ne anlamı var ki? Hem aslında kim kimden yaratılırsa yaratılsın bundan bize ne? Asıl bizim için önemli olan, şu sırada bizim kimden nasıl ve hangi maddelerden ürettiğimiz değil midir?

Hülâsa; madem ki yaratma gücü Allah'ındır, o nasıl is-

terse öyle yaratmıştır. Hz. Adem aleyhisselam, Hz. Havva (a.s.)'dan yaratılsaydı bize ne gibi yarar olacaktı? Cahil erkeklerin hava attığı gibi bu defa da cahil kadınlar hava atmayacak mıydı? Hava atmayacak iseler, bizim ilk yaratılıştaki detayın ne önemi var ki?

Hadis-i şeriflerden anladığımız ise, Hazreti Havva Hazreti Adem'den kopyalanmıştır. Birileri bunu reddetse de, bir şeyi reddetmek demek, onun yok olması demek değildir. Buna rağmen kaburga kemiği olayını reddeden kafir olmaz.

Bu konudaki yazımı, bir hatıram ile noktalamak istiyorum.

Bir feminist hanım, ilk kadının (Kasıtlı Hz. Havva demiyor.) bir adamın kaburga kemiğinden olduğuna asla inanmadığını, böyle bir şeyin midesini bulandırdığını söyleyince:

— Siz, Hazreti Havva'nın neden yaratıldığına bakmayın, siz neden yaratıldınız ona bakın. Babanızdan oluşan ilk madde, kaburga kemiğinden alınan bir hücreden daha mı temiz?

Muhatabımın şaşkınlığı hâlâ gözümün önündedir.

Nişanlık süresi deneme süreci midir?

Her şey bittikten sonra, yani her türlü araştırma faslı bittikten sonra sıra karar vermeye gelir. Bu karar o şahısla evleneyim mi evlenmeyeyim mi karardır. Nişan veya söz, ikisi de aynı şeydir.

Her neyse,

Söz vermek, yani nişanı koymak demek, deneme süreci midir? Hayır, nişan “Ben falan kişiyle evleneceğim, ona kimse talip olmasın.” anlamındadır. Takılan yüzük, “O benimdir. Benden bir işaret taşıyor. Ona talip olmayın.” demektir.

Ne yazık ki, buna rağmen başkasının nişanlısına kur yapan, onu baştan çıkaran insanlar vardır. Bu durum asla caiz değildir. Kul hakkı vardır bu işin içinde. Nişan atılırsa durum değişir. Ama eğer atılmasına sen sebep olmuşsan, günah olarak bu günah sana yeter. Bedelini ahirette de ödersin.

“Efendim,” diyor bazıları, “nişanı yapalım, beğenmezsek bırakırız.”

Ne ayıp, ne zalimce bir düşüncedir bu! Nişandan sonra neye bakacaksan şimdi nişandan, sözden önce baksana! Sonra o genç kızın veya genç delikanlının gururuyla oynamak insana yakışır mı? Çok önemli sebep olursa durum değişir tabii... İnsan, evliyse de ayrılıyor o durumda. Biz, sıradan konular yüzünden atılan nişanların vahşetine değiniyoruz.

Nişan nikahın ilk adımıdır. Asla, deneme süreci değildir. Söz de aynı, söz kesilmeden önce iyice düşünülmeli, iki taraf da birbirini araştırmalıdır.

Söz kestikten sonra düğünle noktalanmalıdır.

Söz kesecek olan genç kızlar ve genç delikanlılara, beylere, bayanlara birkaç tavsiye:

.

Söz kesmeden, yani nişanlanmadan önceki süreçte tavsiyelerimiz:

1) Anne-baba çocuklarına karşı sorumludur. Çocuğuna kötü bir anne veren baba da, çocuğuna kötü bir baba veren anne de sorumludur. Çocuğunuzun anne veya babasını dikkatli seçin. Çocuk sevgisinden uzak, çocuk mesuliyetini hiçbir şekilde tartamayacak, düşüncesiz biriyle evlenmeyin. Yarın mahşer gününde, “Bana neden böyle kötü bir baba seçtin, veya anne seçtin?” diye çocuk davacı olabilir.

Kendinize seçtiğiniz eş, çocuğunuz için de önemlidir. Dikkat edin, seçici olun ilim, ihlas ve takva sahiplerini seçin. Sonradan bozalsa bile, siz sorumlu olmazsınız.

Şimdi, bazı gençler. Vücut hatlarını görebildiği genç kıza daha çok ilgi duyuyor... Sorsan, takva bir hanım arıyor. Edebinden dolayı tesettüründen taviz vermeyen genç kızı da hep dışarda görüldüğü gibi sanıyor.

Bazı kızlar da, hopba züppe diye tanımlanan gençlere önem veriyor, namuslu, iffetli, ağır başlı bir genci beğenmiyor.

Herkes aklını başına almalı. Nasıl inanıyorsanız öyle evlenin. Aksi taktirde, nasıl evlendinizse, öyle devam ettirebilirsiniz. Güzel bir şekilde evlendinizse kârdasınız, şeytanın kurallarına göre evlendinizse, çok yazık olur.

2) İkinci tavsiyemiz: Nişan, yani söz için sakın acele etmeyin... Sonrasının sıhhati için tabii ki. Çok lüzumsuz yere fazla da uzatmayın.

3) Düğünü çabuk yapın.

Nedeni şu: Zaten sözden önce düşünüp taşındınız. Karşı tarafı iyice tanımıştınız. Aksi taktirde söz veya nişan yapamazdınız. Daha önce çok düşünüp taşınıldığından düğün için fazla beklemenin bir anlamı yok.

4) İslâm'a aykırı olan kuralları yerle bir edin. Bu, çağın kahramanlığı genç kızlardan ve erkeklerden bekleniyor. Yalnız, dikkat edin, haramları (hem de kurallaşan haramları kast ediyoruz) sakın işlemeyin.

Size bahsettiğim beş kitabı okuduktan sonra inanıyorum ki, evliliğe daha bilinçli bakacaksınız.

Nişandaki önemli konular

İslâm'da akitleşmek, sözleşmek çok önemlidir. Alışverişlerde ve birçok konuda anlaşmalar vardır. Nikahın ön sözleşmesi nişandır, sözdür. (Unutmayalım, söz de bir nişandır aslında.)

Nişan: Evlilik için yapılan sözleşmeye denir.

* Nişan nikâh değildir. Bu yüzden nişanlı çiftler yakın ilişkiye giremezler.

* Nikahı duyurmak şarttır. "Nikahı duyurun." (1) hadisi-i şerifinde belirtildiği gibi, nikahı duyurmak şart. Söz kesimini herkese duyurma mecburiyeti yoktur. Kıza ya da erkeğe talip olacaklar, kızı istediklerinde "O, nişanlıdır." denmesi kafidir.

(1) Süneni ve Tirmizi İslâm 'da Aile Fıkhı Dr. Suade Ahmet Abdilmecit Dr. Nebal Bışandi, Abdul Cevaet, Usuliddin kitabından yararlanılmıştır. 1998 Kahire.

* Şayet nişan bozulursa, haksız yere bozan, masrafı üstlenmek zorundadır. Ortada bir haksızlık yoksa, iki tarafın anlaşması hâlinde, kimse masraf ödemeyebilir.

Düğün davetiyeleri nasıl olmalı?

Son yıllarda düğün davetiyeleri iyice bıktırır oldu.

Herkes aynı davetiyeleri yazıyor.

“Evlenin, ben sizin çokluğunuzla övüneceğim.” şeklindeki hadis-i şeriften başka bir şey yokmuş, sanki evlenmenin sebebi sadece çocukmuş gibi, devamlı olarak aynı şeyler yazılmaktadır.

Ben hep aynı davetiyelerin yazılmasını faydalı bulmuyorum. Farklı ayet veya hadis-i şerifler seçilebilir.

Acizane, birkaç düğün davetiyesi modeli vermek istiyorum, beğenirseniz kullanırsınız.

Örnek 1: Davet

“Kızınızı Allah’tan korkana verin; severse ikram eder, çok güzel davranır; sevmezse zulmetmez, kötü davranmaz.” diyen sesi ailem duydu ve beni’e verdiler. tarihinde düğünüm var. Sizi düğünümde görmek istiyorum, gelirseniz beni ve ailemi bahtiyar edersiniz.

Ayşe D....

Bana duyulan güven sonucu Ayşe’nin ailesi, asil kızları ile evlenmemize onay verdiler.

Bize güvenenleri mahcup etmeyeceğinize inanarak dü-

güne doğru son adımı attık. Sizleri tarihinde, ben ve ailem düğünümüzde görmekten gurur duyacağız. Ve sizler, yalnız olmadığımızın belgesi olacaksınız.

Fikret ...

Örnek 2: Davet

“Bir ailede adalet, anlayış, saygı ve sevgi varsa, o ailede insan mutlu olur.” diyorlardı. Ben de bu tarife uygun olan asil bir genç kız buldum: Ayşe

Aile efradımız da uygun buldu ve evlenmeye karar verdik. tarihinde düğünümüz var.

Bu mutlu günümüzde bizi yalnız bırakmazsanız, mutluluğumuzu arttırmış olursunuz.

Ali ...

“Herkes karı-koca olur, ama arkadaş olamaz.” derdi bir dostum.

Ben de bana hem eş, hem de arkadaş olacak birini bulana kadar kimseye “evet” demedim.

Aradığım özellikleri.....’de tespit ettikten sonra kararımı verdim. Şimdi düğünüm var. “Davete icabet sünnettir.” bu ulvî hükmü bildirdikten sonra, sizi davet ediyorum.

Bizi düğünümüzde yalnız bırakmayın ki, dostlarımızın çokluğuyla onur duyalım...

Ayşe

Örnek 3: Davet

Hayırlı bir yola çıkıyorum. Beni yolcu etmeye gelir misiniz?

Düğünüm tarihinde, falan yerde. Davetimize iştirak ederseniz, hayırlı yola sizlerin moral desteğiyle devam ederim.

Ayşe ...

İmtihan dünyasında, beni tamamlayacak öteki yarımı buldum.

Hayır dualarınızla düğünümde yalnız olmadığımı dostlarım bana ispatlsın istiyorum. Siz de dostlarımdansınız... Ve sizi düğünümde görmek isterim.

Fikret ...

Bu davetiyelerden birini veya benzerlerini yazınız... Artık herkes aynı şeyi yazmaktan vazgeçsin. Sanki başka hadis yokmuş gibi bir görünüm sergilemeyelim.

Ayetle ve Hadis-i Şerifle davet güzeldir, ama şart değildir.

Düğün nasıl olmalı?

Allah'ın emri, Peygamber'in kavline göre, kızınızı oğlumuza (veya saadet devrinde olduğu gibi, oğlunuzu kızımıza) istiyoruz, dendiği vakit biraz düşünmek gerek.

"Allah'ın emrine göre istiyoruz." ne demek? Oğluna Allah'ın emrine göre kız isteyenler, oğullarının Allah'ın emrine uyup uymayacağını, evliliğe hazır olup olmadığını, kadın değerini bilip bilmediğini çok iyi tahlil etmeleri ge-

rekir. Oğullarında bir özür varsa mutlaka söylemeleri gerekir. Kız tarafı da öyle.

Meselâ;

Sağırılık, sinirlilik, vücutta yara olması, evliliği tartacak durumda olmayışı, ruhsal rahatsızlığı... Mutlaka karşı tarafa söylenmeli. Bunların haricinde kalan ufak tefek hatalar söylenmek zorunda değildir. Özellikle gizli hatalar tekrarlanmıyorsa söylenmemelidir.

Düğün, camide, düğün salonunda, evde, kırılık bir alanda, gemide, uçakta, Ay'da.... Her yerde yapılabilir. Fakat sünnet olanı evde olanıdır. Bir düğünde onlarca sünnet vardır, biri de herkesin kendi evinde düğün yapmasıdır.

Öteki yerler de caizdir.. Tabiidir ki, azimet ehlinin gönlü mütevazî olan düğünü sever. Gösterişe kaçan düğün hayır getirmez. Hiçbir yerde Allah'ın rızası unutulmamalıdır.

Düğünde, meydana gelen eksiklikleri konu yapan gıybet etmiş olur. Büyük günahtır. Kendimizi, hataları değil de, güzel yönleri görmeye endeksleyelim.

Düğünde, isteyen yemek, isteyen pasta börek ikram eder. Hiçbir şey ikram etmeyen de ayıplanamaz. Bir düğün sahibinin düğünde ikram edeceği bir şeyi yoksa, o insana yardım etmeyenlerin düşünmesi gerekir. Düğünde yemek vermek sünnettir. Tabii herkes durumuna göre verir.

Dostların anlayışlı tutumlarıyla düğün tamamlanır. Düğünden sonra veya önce nikah yapılır. Mehir konusu, ne kadar isteyecekse genç kıza sorulmalıdır. Başlık parası haramdır. Çünkü kızın yakınları alır parayı ve başlık parası dinen men edilmiştir.

Mehir vaciptir. Ve bu para sadece kızın hakkıdır, onu

kimse ondan alamaz, o istediğine verir ya da vermez. (Genç kıza bir tavsiye; mehrini vereceksen borç olarak ve altın üzerinden ver. Dünyanın binbir hâli vardır.)

Mehir parası, kadın için bir güvencedir. O hâlde erkeğin durumu müsait ise, istenilen mehir parası bir işe yaramalı, eğer çok az mehir alacaksa, değmez. Çünkü, mehirin bedeli vardır.

Bunlar:

“Kadının kocasına karşı borçları

a) İsteddiği mehiri almışsa, kocasının açtığı eve (meskene) gitmek ve mesken değiştikçe de kocası ile beraber olmak,

b) Dinin caiz gördüğü durumlar dışında kocasının izni olmadan evden ayrılmamak,

c) Dinin kurallarına aykırı düşmediği müddetçe kocasının isteklerini yerine getirmek (itaat),

d) Bütün gerekçeleriyle, kocasının aile reisliğini kabul etmektir.” (1)

Mehir almak isteyenler için birkaç bilgi:

* Nikahta mehir konu edilmemişse sonradan kadın isterse mehir alabilir. O zaman örfe uygun olan miktardan fazlasını alamaz. “Mehirin alt sınırı on dirhemdir. (O çağda on dirheme iki koyun alınıyordu.) Üst sınırı konmamıştır. (2)

(1) İslâm 'da Kadın ve Aile, Prf. Dr. Hayreddin Karaman, sh 231, Ensar Yayınları, 1995, İstanbul.

(2) A.g.e. sh 233

Hız. Ömer (r.a) mehirin üst sınırını koymak istedi.

Bunun üzerine sahabi bir kadın "Allah'ın verdiği hakkı kimse alamaz. Mehir bizim kendi isteğimizle belirlenen bir şeydir. Gidip Ömer'den bunun hesabını soracağım." diyor. Ne güzel bir medeniyet varmış ashab devrinde! Devletin en doruk noktasındaki cumhurbaşkanına, emire, hâli-feye hesap soran biri çıkıyor ve o devletin tepesindeki zat o insanı hapsedmiyor, hesap sormuyor, azarlamıyor. Medeniyetinin gereği, onu güzelce dinliyor... Ne mi soruyor kadın? Hız. Ömer'in huzuruna çıkıyor ve soruyor:

— Ya Ömer! Sen mehirin üst sınırı 4 koyun miktarı olarak belirlensin diyor muşsun, doğru mu? diyor.

Hız. Ömer:

— Öyle bir şey düşünmüştüm. Ama uygulamaya koymadım.

— Nasıl böyle bir sınırlama getirirsin ya Ömer? Sen, Allah'ın koymadığı sınırı nasıl koyarsın, diye kadın kafa tutunca, Hız. Ömer, kadının sözlerine hak vermiş, mehirde üst sınırı koymamıştır.

Bununla beraber Hız. Peygamber'in kendi kızları ve yakınlarına uygulanan ve evlenmenin kolaylaştırılması yönündeki telkinlere bakılarak mehirin fazla tutulmaması tavsiye edilmiştir. ⁽¹⁾

Mehir, zamana göre değişebilen, burada izin verilen bir şey olduğu için, genç kız, kendisine talip olan gencin durumuna göre mehiri tesbit edebilir.

* Mehir, evlenecek olan genç kızın veya dul kadının hakkıdır. Mehirle genç kızlığın bir ilgisi de yoktur. Bazı Allah'tan korkmayan erkek, eğer kadını dul almışsa "Sen

duldun, sana ne mehiri vereceğim?” diyebiliyor.

Hiçbir genç kız, bakireliğini satmaz ki, mehiri bakireliğin karşılığı olsun. Dul kadına da mehir verilmesinden anlaşılıyor ki, mehir almak için genç kızlık şartı yoktur. Nikahta mehir anlaşması yapıldığı hâlde mehiri vermeyi reddeden kocayı, kadın isterse yatağına almayabilir. Bu durum psikolojik bir cezadır. Erkek de günahkâr olur. İslâm'ın kabul edildiği hukuk devletinde, kadın kocasını “Mehirimi vermiyor.” diye mahkemeye verme hakkına da sahiptir.

* Mehir, tamamen veya kısmen peşin (muaccel), veresiye (müeccel) olabilir, bu anlaşmaya bağlıdır. Anlaşma yaptığımız zaman ise, kadın mehirini gönüllü olarak verir. (1)

“Anlaşma yaptığınız zaman ise, kadının mehrini gönüllü olarak verin.” (Nisa: 4)

* Mehir hakkında bir tavsiye. Evlenecek şahsın maddi durumu iyi değilse, “Durumun düzelince bana yarım veya bir kilo altın v.b. verirsin.” şartı ileri sürülebilir. Erkek bunu kabul ederse, erkek üzerine büyük bir borçtur bu. Kadından ayrılrsa da, o borcu ödemek zorundadır. Daha az miktar mehir de olur tabii. Dengeyi iyi ayarlamak gerekir.

Mehir, erkeği tâ baştan kadına karşı cömert davranmaya yönlendirir

Mehir veren erkek, kadına malından daha çok değer verdiğini gösteriyor.

(1) A.g.e. sh.233

Dul kadın gelinlik giyer mi?

Toplumumuzda en çok harcanan, en fazla önemsiz görünen konulardan biri, insan duygusudur. Özellikle, gençler yaşlıların, yaşlılar gençlerin duygularını önemsemiyor. Bu önemsemeyiş toplumun diğer katmanlarına sirayet ediyor.

Meselâ; dul kadının duyguları önemli değilmiş, ya da yokmuş gibi bir yargı hakim. Öyle ki, dul kadın, dul kaldığına göre, onun bundan sonraki hayatı mutsuz geçse de olurmuş gibi... Ya da duyguları ölmüş gibi...

Hâlbuki, birçok dul kadın için hayat yeni başlamaktadır. Yaşadığı olumsuz evlilikten sonra, mutluluğun bundan sonra geleceğine inanır. Ve sevginin, mutluluğun kıymetini daha iyi bilir.

Her şeye yeniden başlamak isteyen dul kadın, kendisini genç kız gibi görür. Ona göre, mademki hayat sıfırdan başlamaktadır, kendisini genç kız gibi görmemesi için bir neden yoktur.

Konuya böyle bakınca, dul kadının gelinlik giymesinde dinen hiçbir sakınca yoktur. Gelinlik simgesel bir kıyafettir. Yani evlenen kadının, düğününde giydiği kıyafet olduğuna göre, yaşlı kadın bile isterse gelinlik giyebilir. Yeter ki onda, topluma aldırış etmeyen bir yürek olsun.

Tabiidir ki, dul erkeğin de damatlık giymesi gayet normal bir konudur. O kadar normaldir ki, burada, gelinliği ve damatlığı konu etmemiz belki de tuhaf kaçacaktır.

Yaşlı kadın evlenebilir mi?

Toplumumuzda bir gizli mahkumluklardan biri de, yaşlı kadınların evlenmesi konusudur.

90 yaşındaki erkek evlendiği zaman ayıplamayanlar, 60 yaşındaki kadın evlenince ayıplamaktalar. Hâlbuki, sahabe devrinde yaşlı yaşlı kadınların evlendiğini görüyoruz ve hiç ayıplanmadığını da...

Tabi ki, o toplulukta bir medeniyet anlayışı vardı. Yaşlıların, ruh dünyalarında yaşlanma olmadığını, yaşlı olsalar da, bir arkadaşla ihtiyaçları olduğunu anlarılardı.

Toplumda ayıplamamız gereken en önemli evlilik, çok yaşlı bir erkeğin çok genç kadınla evlenmesidir. İki yaşlının birbiriyle evlenmesinde hiçbir ayıp olmadığı gibi, güzel bir şeydir de bu.

Bazı evlatlar, duygusal olarak, annelerinin veya babalarının evlenmesini istemezler. Bunu ar meselesi yaparlar. Böylece, Allah'ın ayıplamadığı bir şeyi ayıplamış olduklarını fark etmezler.

Bazı evlatlar, miras yüzünden anne-babalarının evlenmesine karşı çıkar, kendileri de bakmazlar.

Evlatların bu tutumu caiz değildir.

Efendim bazıları “Annem evlenir iki gün sonra ayrılırsa, ben arkadaşlarının yüzüne nasıl bakarım?” diyor.

Ayrılırsa ayrılısın, evlatlar bunu söyleyebilecek yürekte olmalılar. Çünkü, yaşlıların evlenmesinde ayıp arayanlar bilmiyorlar ki, bu bir sosyal yaradır.

O hâlde, hep beraber bu yarayı tedavi etmeliyiz.

Evlenmek isteyen yaşlılara kapıları açmalıyız. Bu işler-

de öncülüğü evlatlar yapmalıdır.

Yaşlılar da kendi kontrolünü tamamen evlatlarına bırakmamalılar (Şuuru kaybolmuşlar müstesna). Yaşlılar, istişare yapmalılar, ama gönül konularında, kendi kararlarını, en azından özel durumlarında, kendileri vermelidirler.

Özetlersek:

Yaşlılar da evlenebilirler. İsterse iki gün sonra boşansınlar, kimsenin ayıplama hakkı yoktur. Zira insanların, evlenme hakları olduğu kadar, boşanma hakları da meşrudur. Aynı şey yaşlı erkek için de geçerlidir.

İlâve bir açıklama. Yaşlılar evlendiğinde, ilk iş olarak cinsellik akla gelmemelidir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, insan bir eşe sadece cinsel konular için muhtaç değildir. İnsanın bir arkadaş arayan gönül dünyaları olduğu da unutulmamalıdır. Ekonomik sıkıntı için evlenen de ayıplanmaz... Anlamsız gurur doğru değildir.

Olaylara İslâm î bakış açısıyla bakmasını bilmek zorundayız. Aksi hâlde, caiz olan işleri yapanları ayıplayan, haram işleri normal gören bir millet oluruz.

Mut'a nikahı caiz midir?

Mut'a lûgatta: 1. Fayda, kâr, menfaat 2. Belirli bir bedel ödeyerek yapılan geçici nikah (1) demektir.

Bazı çevrelerde mut'a nikahı yapılmakta, sonra da ağır bedeller ödenmektedir. Tabii ki, bedel ödeyen çoğunlukta kadındır.

Bir kadının yılandan kaçır gibi mut'a nikahından kaçması gerekir.

Mut'a nikahı nedir?

Mut'a nikahı, bir erkekle bir kadının geçici bir süre için yaptıkları nikahtır.

Kadına belirli miktarda para veya mal verilir, anlaşma kaç gün ise, o günler içinde, cinsel ihtiyaçlarını giderirler.

Peygamberimiz (s.a.v) Allahu Tealâ kıyamete kadar mut'a nikahını yasak etmiştir... (1) buyurmaktadır.

Buna rağmen, "... Bazı sahabeler, Hz. Peygamber'in, bu nikahı kesin ve ebedi olarak yasakladığını duymamışlar."

Onun için, "Mut'a nikahı vardır." diyene "kafir" diyemiyoruz, fakat Ehl-i Sünnet Müslümanları olarak bizler mut'a nikahını asla kabul edemiyoruz.

Şiilerde bile iffeti tam olan kadınların mut'a nikahı yapmamaları tavsiyesi vardır, ama yasak değildir.

Sonuç olarak Sünnî fıkıh mezhepleri, ittifakla mut'a nikahının caiz olmadığı, önceki ruhsat ve izinlerin sonradan ebedi olarak kaldırıldığı hükmünü kabul eder. Durum ne olursa olsun, bu mezheplerin mensuplarından hiçbir müftü fetva vermez. (2)

Mut'a nikahı sadece Şiilerde vardır. Hatta Şiilerde belgelendirmeseler bile, bu nikahı kabul etmeyenler bulunmaktadır...

(1) Geniş bilgi için bakınız. Müslim Nikah Bahsi, İslâm'da Kadın ve Aile Prf. Dr. Hayreddin Karaman Sh. 373

(2) A.g.e. sh:374

Sonuç olarak.

Mut'a nikahı caiz değildir. Ülkemizde bazı genç kız ve kadın mut'a nikahı adına perişan olmuşlardır. Mut'a nikahı ile nikah yapan kadın dünyada bile bedel ödüyor, perişan oluyor. Erkek de bir anlık zevki için bir genç kıızı ya da kadını, bir ömür mahv etmenin bedelini ödeyecektir.

Bütün kadınlar bunu bilmeli

Bir koca, sadece karısının değildir.

O koca, biraz anne babasının, biraz çocuklarının, biraz kardeşlerinin, biraz ebeveyninin, biraz öteki akrabalarının, biraz arkadaşlarının. O halde, bir kadın, kocasını sadece kendi malı gibi görmemeli, görürse hem kendisi mutsuz olur, hem de çevresini mutsuz eder.

Bütün erkekler bunu bilmeli

Bir kadın sadece kocasının değildir.

O kadın, biraz çocuklarının, biraz anne babasının, biraz kardeşlerinin, biraz ebeveyninin, biraz öteki akrabalarının, biraz arkadaşlarının. O halde, bir koca karısına sadece kendi malı gibi bakmamalıdır. Öyle bakarsa, hem kendisi mutsuz olur, hem de çevresini mutsuz eder.

Yirmi Üçüncü Bölüm

NİKAH

644

Nikahın Şartları:

1) Evlenecek şahısların evlenmeye engel bir hâllerinin bulunmaması

2) Nikahın şahitlerin huzurunda yapılması

3) Nikahın çevreye aleni olarak duyurulması

Misâl: Nikahtan sonra evlilik devam ederken erkek ölse, kadının miras alabilmesi için, şahitlerin şahitlik yapması, o şahitlerin de, erkeğin mirasçıları tarafından bilinmesi gerekiyor. Aksi takdirde problem doğacaktır.

Düşünelim; kardeşi ölmüş bir adamın karşısına bir kadın iki de şahit geliyor, diyorlar ki: “Sizin kardeşinizin mirasından bu kadına da vereceksiniz. Çünkü bu kadın kardeşinizin hanımıdır. Biz de nikah şahitleriyiz.” Aileden hiç kimse, evlendiğini bilmiyorsa, böyle bir talebi nasıl ciddiye alabilirler ki?

O yüzden sahih nikahın ilan edilmesi lazımdır.

Gençlerde nikah

Gençler arasında cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır. Bazı cahil ana babalar (bilhassa babalar) evlenme ihtiyacının sadece erkekler için geçerli olduğunu zannetmekte, dolayısıyla dilediği kadar (başlık parası) istemekte, ibtediği miktar verilmeyince 25-30 yaşına kadar kızının evlenmesine engel olmaktadır. Din görevlilerimizin, camilerimizde bu tür konuları sürekli işlemelerinin faydalı olacağına işaret etmek istiyoruz. (1)

Bu yanlışların ortadan kaldırılması gerekiyor.

Anne babaların evlilik yollarını açmaları ve kolaylaştırmaları gerekiyor. Aksi hâlde, evlenemeyen bekarların günahları, evlilikleri zorlaştıranların da günahı demektir. Allah (c.c) "Aranızdaki bekârları evlendirin." emrini boşu boşuna vermiş değildir. Bunca büyüklerin içinde, iffetli genç kız ve erkekler yalnız kalmamalıdır. Bu durum insanlık haysiyetini zedeler.

Nikah sözleşmesi

Nikah akdi çok sağlıklı yapılmalı. Evlendikten sonra "Ben o akdi bozdum." deme hakkı ne kızda/kadında, ne de erkekte vardır.

Erkek de kadın da şartlarını yazmalı. Kabul edenler imzalarını atmalı, şahitlere de şahit olarak imza attırmaları lazımdır.

(1) İslâm Dini Esasları. Prof. Dr. M. Cemel Sofuoğlu Sh. 623.
İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Namuslu ve sözünün sahibi olan dürüst insanlar nikah akıtlarını (anlaşmasını) inkar edemez.

Şartlar insani ölçüleri aşır hayaller âlemine dayandırılmamalı. Karşı tarafı çok zor duruma düşürecek şartlar ileri sürülmemelidir. Nikahın, düğünün kolay olanı hayırlıdır.

Genç kızlar, “Üzerime evlenmemen şartıyla seninle evlenmeyi kabul edeceğim.” ibaresini koyma hakkına sahiptir.

Düğünde çalgı caiz mi?

“... evlilik akdinin önemine dikkat çekmek, gençleri, ancak evlilik eşiğinden atlayarak karşı cinsle ilişkiye girmeye teşvik etmek maksadıyla bazı şenlikler merasimler hoş görülmüş, tavsiye edilmiştir. İmkan bulunduğu, akdin mes-citte yapılması, önce Allah’a hamd, rasulüne salat ifade eden bir giriş ile takvayı ihtiva eden ayetler (Meselâ; Al-i İmrân/102, Nisa/1, Ahzab/70-71) okunması, ziyafet vererek tef çalır uygun şarkılar söylenerek evlilik sevincinin yaşanması evliliğin çevreye duyurulması...(1) avam için normal olsa da , azimetle amel edenler daha dikkatli olurlar.

Bu ruhsatın yanında iki düğünde şunlar da olabilir.

a) Piyes, tiyatro ve yarışmalar yapmak gibi kültürel ağırlıklı etkinlikler yapmak

b) Sohbet, ilâhi ve dualarla düğünü bitirmek

(İçkili, kadın-erkek karışık şekilde yapılan düğün İslâmî düğünlerden değildir.)

(1) İslâm ’da Kadın ve Aile Prf. Dr. Hayreddin Karaman, sh. 227, Ensar Neşriyat, 1995, İstanbul.

İslâm öncesi nikahlar:

Hız. Aışe (r.a), Buhari'de rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur:

Cahiliye dönemindeki nikahların 4'ü şöyleydi.

1) Birisi, bizdeki meşru nikahın aynısı idi.

2) İstibdâ Nikahı:

Kocası olan kadın, kocasının izniyle başka erkekle de evlenirdi. (Bunu soy sahibi olabilmek için yaparlardı.) Böylece çocuk sahibi olurlardı...

3) Kadın on kişiden az olmamak kaydıyla, bir çok erkekle beraberlik kurar, hamile kaldığında, bu erkeklerden kimi seçerse, çocuğunun babası olarak onu gösterirdi. Erkeğin reddetme hakkı olmazdı.

4) Sayısı belli olmayacak kadar çok erkekle beraber olurdu. Kapısına, her erkekle beraber olabileceğine dair bir işaret koyardı. Bunun adına da evlilik derlerdi. Kadının çocuğu olduğunda, bilgin biri babayı tesbit eder, çocuk ona verilirdi.(Buhari, Nikah Bahsi)

Hız. Aışe'den 4 türlü nikah modeli nakledilse de cahiliye döneminde 6 tür nikah vardır.

5) Mut'a Nikahı

Ayrıca

Belirli süre için belirli mal veya para karşılığında yapılan nikah.

6) Bedel (Değiş-Tokuş) Nikahı

Mehir belirlenmezdi. Kız kardeşini verdiği adamın, kız kardeşini alırdı. Kızların itiraz hakkı yoktu. Sevmeseler bi-

le, zorla bu evlilik gerçekleşirdi.

Taraflar istekli olursa, iki aile birbirine kız verip kız alabilir. Bu dinimizde caizdir. Zorlama olursa nikah sahih değildir.(1)

Nikahın rukünleri

- 1- Farz
- 2- Sünnet-i müekkede
- 3- Haram
- 4- Mekruh

Şimdi bu beş hükmü biraz açalım.

1) Bir insanın, (kadın, erkek, yaşlı, genç fark etmez) zinaya düşme tehlikesi varsa o insanın evlenmesi farzdır. İmkânı olduğu hâlde evlenmiyorsa günaha girer.

2) Sünnet-i Müekkede. Evlenmek kuvvetli bir sünnet. Zinaya düşme tehlikesi olmayanlar evlenmezlerse sadece sünnet-i müekkedeği terk etmiş olurlar, farzdaki gibi günaha girmezler.

3) Haram:

a) Erkek iktidarsızsa evlenmesi haramdır, çok büyük günahdır. Kendisini bile bile evlenmesi, bir kadını/genç kız mahvetmesi, o insanın Allah'tan korkmadığı anlamına gelir. Kadının iktidarsızlığı söz konusu olmadığından, kadın cinsel arzu duymasa da, kadın evlenebilir. Çünkü, kadın isteksiz de olsa erkeğine cevap verebilir. Erkek isteksiz olursa cevap veremez.

(1) Bakınız Aile Fıkhi, Dr. Suadi Ahmed, A. Mecid, Dr. Nebil

Bişendi, A. Cevvad, Usuliddin Külliyyatı, Benat ,3. sınıf ,Kahire

b) Bir erkek evinin geçimini temin edemeyecek durumda evlenmesi haramdır. Geçim sorumluluğunu kadın yüklenirse durum değişir.

c) Erkek çok huysuzsa kendisini düzeltmeden evlenmemeli. Kadın içinde aynı hüküm geçerlidir. Yalnız, huysuz olan taraf huysuzluğunu söylerse, karşı taraf da bunu kabul ederse o zaman caiz olur.

4) Mekruh :

Karısına adil olamama ihtimali olan erkeğin evlenmesi mekruhtur.

Maddi durumu iyi olduğu ve de zinaya düşme tehlikesi olmadığı hâlde de evlenmek sünnettir.

* * *

Hz. Hüseyin (r.a)'den İhya-i Ulumuddin'de bir tavsiye: "Kızınızı Allah'tan korkana verin, kızınızı severse ikram eder. Nefret ederse bile zulm etmez."

* * *

Rasulullah (s.a.v) Hz. Ali (r.a)'ye şöyle diyor:

— Ya Ali! Üç şeyi geciktirme;

1) Namaz vakti geldiğinde namaz kılmayı,

2) Bir insan öldüğünde, onu gömmeyi,

3) Dengini bulunca, bekarı evlendirmeyi.

Evlilik Hakkında Önemli Tavsiyeler

* Eş seçiminde karar verirken acele etmeyin, çeşitli bahanelerle onunla diyalog kurun veya kuranlardan soruşturun. Ancak, karar verdikten sonra, düşün için acele edin.

* Ahlâkını bilmediğiniz insanla asla evlenmeyin.

* Kendi isteğinize göre eş seçmeyin, kendinize nasıl bir eşin layık olduğunu düşünün.

* Allah'a ihanet edenin kula da ihanet edeceğini unutmayın.

* Ölçünüz ne? Onu gözden geçirin.

* Prensipleriniz vahiy kaynaklı olursa, karşı tarafı sıkamazsınız. Prensipleri vahye dayanan kişiyi arayın, öyle bir şahsiyet sizi sıkmaz.

* Şakacı bir insan mısınız? Değilseniz evlenmeden önce, şakacı insan olmayı öğrenin; zira, şaka yapmayan kadın da, erkek de sevilmez.

* Cimri biriyseniz, sakın cömert birine talip olmayın. Bu durum, ikinizin hayatını da mahveder.

* Mutlu evlilerin neden mutlu olduğunu araştırın.

* Unutmayın, sevmezseniz sevilmezsiniz.

* Hurafeleri yuvanıza sokmayın.

* Güzel ahlâklı insan fesat olmaz.

* Güzel ahlâklı insan cimri olmaz

* Güzel ahlâklı insan korkak olmaz.

* Ziyarete giderken güzel bir çiçek veya pasta götürmeyi unutmayın. Tercih edilen çiçektir.

* Görüştüğünüz kıızı beğenirseniz, görüşüp giderken “Sizi çok beğendim, Allah size güzellikler ihsan etmiş. İnşallah siz de beni beğenmişsinizdir, ikinci görüşmemiz inşaallah kısmet olur.” gibi sözler söyleyin.

* Görüştüğünüz genç kızın ailesine, “Bana güvendiniz, evinize davet ettiniz, bu güveniniz için size teşekkür ediyorum. Dilerim Allah’tan bu güveninize layık olurum.” demeyi unutmayın.

“Görücüye çıkan genç kıza tavsiyeler:”

* Sizi görmeye gelen gence güler yüzlü davranın.

* Dış tesettürünüzle görüşün.

* Hafifçe süslenebilirsiniz.

Görüşmek isteyen gençler şu üç konuya dikkat etmeliler:

* Büyüklerden habersiz görüşmeyin (şer’î sebep yoksa).

* Görüşme sokakta olmamalı (çok mecbur kalırsa gö-

rüşülebilir).

* Bütün araştırmalar bittikten sonra görüşme yapılmalıdır.

Görüşme yapılmadan

önce ve sonrasıyla ilgili altın kurallar:

* Allah rızasını düşünün.

* Evliliğin cennet hayatı olmadığını bilin.

* Yüz güzelliğinden daha önemlisinin, ruh güzelliği olduğunu unutmayın.

Kızını istemeye gelen damat adayına

karşı kız babasının tavırları nasıl olmalıdır?

1- Damat adayına güler yüz göstermeli.

2- “Kızım ile hayırlı işiniz olmasa bile, bizim dostluğumuz devam etsin.” deyin.

3- Damat adayı ile dinde kardeş olduğunuzu hatırlayınız.

4- Alışverişe kalabalık olarak gitmeyin.

5- Neler alınacağını çarşıya gitmeden önce konuşun.

6- Eşya kime alınıyorsa, seçimi ona bırakın.

7- Nişan ya da düğünden önce, iki taraf konu hakkında birbirinin örf ve an’anesini öğrenmeli, kabul edilenler ve kabul edilmeyenler belirlenmelidir.

8- Hiç kimse, karşı tarafı kendi örfüne göre yönlendirmeye kalkmamalıdır.

9- Örflerin İslâm 'a aykırı olanları asla uygulanmamalıdır.

Düğünlerdeki modern gasplar hakkında

Modern gasplar nelerdir?

1- Gelin giderken gelin arabasının önünü kesmek. Zorla bahşış istemek ve az paraya razı olmamak,

2- Gelin sandığına birinin oturup bahşış istenmesi, verilen parayı az bulup kabul etmemek (Hâlbuki, bahşış kişinin severek verdiği hediyedir.),

3- Başlık parası almak,

4- Analık hakkı istemek,

5- Babalık hakkı istemek,

6- Zoraki istenen akrabalar bohçası,

7- Ayak bastı parası istemek,

8- Gelinin istediği yüz görümlüğü parası, (Karı-koca anlaşırılsa mahsuru olmaz. Damat zor durumda bırakılırsa gasptır.),

9- Damadın maddi durumu iyi değilse, pahalı gelinlik aldirmek,

10- Pahalı düğün salonu tutturmak,

11- Pahalı ev eşyası aldirmek,

12- Karşı tarafın maddi durumunu düşünmeden istemek modern gasplar sınıfına girer.

Ufka açılan sayfalar

— Sevgi —

Yusuf El-Kardavi'ye Sorulan Soru ve Cevabı

EVİLİK VE SEVGİ

Soru

Ben on beş yaşında bir genç kızım. Ailem beni amcamın oğluyla evlendirmek istiyor. Bense onu sevmiyorum. Sevdığım başka bir genç var. Ne yapmalıyım? Bana bir yol gösterin.

Cevap

Sevgi ve duygu meselesi, günümüzde operaların, roman kitaplarının, film ve diğer sanat türlerinin revaçta tutulması sebebiyle gençlerin gündemini çokça meşgul eden iki mesele. Genç kızlar sevgi kuruntularıyla kandırılmakta bir çoklarının gerçek sevgileri alaya alınmaktadır. Özellikle de sorudaki genç kardeşimizin yaşında olanlar. Tam ergenlik çağı. Her şeyden boş bir kalbe etkileyici sözler hemen taht kurmakta.

Burada bazı gençler ne yazık ki, genç kızları kandırıyorlar. Hatta bir araya geldiklerinde biri, birkaç gün içinde birkaç kızla konuşmakla övünürler.

Benim Müslüman genç kızlara nasihatım şu, onların

tatlı sözlerine kanmayın. Anne ve babalarınızın sözlerine kulak verin. Sadece duygular üzerine kurulmuş bir düşünceyle evlilik hayatına atılmayın. Her şeyi yerli yerinde düşünmek gerekir.

Anne ve babalara da şunu söylemek istiyorum; kız çocuklarınızın isteklerini kulak ardı etmeyin. Bir babanın kızının isteğini küçümsememesi gerekir. Sevmeyeceği, nefret duyacağı bir evliliğin ortasına onları sürüklemeyin. Çünkü, evleneceği erkekle sizler hayat geçirmeyeceksiniz, kızınız geçirecek. Öyleyse onu razı etmeniz gerekir. Bu, evlilik gerçekleşmeden önce iki cins arasında belli duygusal ilişkilerin olmasını gerektirmez. Mutluluk gerçekleşsin ve gönül rızası olsun diye en azından olması gereken bir etken olarak görüyoruz.

Bu nedenle **İslâm, evlenecek erkeğin evleneceği kıza bakmasını emrediyor**. “Ben en uygun olanıdır. Sizin aranızdaki uygunluğun sağlanmasına vesile olur.” Hadis

İslâm evlilik hayatının tüm yönleriyle rıza temelleri üzerine kurulmasından yanadır. Evlendirilecek kız evleneceği erkeğe razı olacaktır. En azından bu konudaki görüşünü söylemekte hür olmalıdır. Edebinden dolayı bir şey söylememişse bu onun evliliğe olumlu baktığını gösterir. Sükût ikrardandır.

“Bekâra sorulduğunda, susması izin olur. Dulun ise kendi kararını vermeye hakkı vardır.” Yani o daha önce bir kere evlenmiş olduğundan açıkca “Ben razıyım ya da muvafıkım.” demesi gereklidir. Bekâra gelince o kendisine evlenmeyi isteyip, istemediği sorulunca, utancından susabilir veya sadece tebessüm edebilir, bu onun rızası olduğuna delildir. Eğer hayır der veya ağlarsa, onu istemediği bir

işe zorlamamak gerekir. Hz. Peygamber (s.a.v); **rızası olmadan evlendirilen bir kadının, nikahını iptal etmiştir.** Bir hadiste de; Babası tarafından istemediği birisiyle evlendirilmek istenen bir genç kızın durumunu, Hz. Peygamber (s.a.v)’e şikayet ettiği, onun da bu genç kızı, evliliğe razı etmeye çalıştığı, ancak kızın ısrarı karşısında, “Dilediğin gibi davranabilirsin.” dediği, bunun üzerine genç kızın da; “Ben babama karşı gelmek istemezdim. Ancak bu hareketimle, yalnız babaların değil evlenecek insanların da söz haklarının olduğunun ortaya konulmasını istedim.” rivayeti vardır.

Bu konuda şu hususları da anlatmakta fayda var. Evliliğe, hem genç kazın, hem de babasının razı olmaları gereklidir. **Ulema bunu nikahın şartı olarak değerlendirmişler, bazıları da “Velinin izni olmadan nikah gerçekleşmez.”** demişlerdir. Hadis-i şerifte de: “**Evlilik, velinin izni ve iki şahit olmadan gerçekleşmez**” ve “Bir genç kız kendini velisinin izni olmadan biriyle nikahlarsa bu geçersizdir.” denilmiştir. Hanefi mezhebinde velinin izni olmadan da nikah geçerlidir.

Annenin rızası gözetilmelidir. Hadis-i şerifte şöyle geçmektedir: “**Kadınların da kızları üzerinde yetkisi vardır.**” Anne kızının isteklerini daha iyi bilir, böylece genç kız daha mes’ut olacağı bir hayata adım atar. Annesi de razı olur, babası da razı olur. Eşinin ailesi de razı olur.

En güzeli evliliğin, İslâm şeriatının koyduğu bu ölçülerle oluşmasıdır.

Başarı Allah’tandır.

Nasırlı eller

Hicretin 9. yılı idi. Peygamber Efendimiz (s.a.v), Bizans üzerine yaptığı Tebuk seferinden dönmekteydi.

Medineli Müslümanlar, İslâm ordusunu karşılamak için şehrin dışına kadar çıkmışlardı. Herkeste bir sevinç ve bayram havası vardı. Peygamberimiz (s.a.v)'i ve İslâm ordusunu karşılayanlar arasında büyük sahâbe Muâz b. Cebel hazretleri de bulunuyordu. Hz. Muaz, bir özüünden dolayı Tebuk gazâsına katılmamıştı.

Rasulûllah Efendimiz (s.a.v), kendisini karşılamaya gelen Müslümanlarla tek tek el sıkıştı, musafahada bulundu. Onların tebriklerini kabul etti. Bu arada Hz. Muaz ile de el sıkışmıştı. Fakat Muaz'ın elleri herkesinden farklıydı. Sertleşmiş, nasırlaşmıştı. Peygamberimiz:

“Yâ Muaz, ellerinin sertliği nedendir? Bu pütürlük ve nasırlar nasıl oldu?” diye sormaktan kendini alamadı.

Hz. Muâz, elinin sertliği ile Hz. Peygamber'i rahatsız ettiğini zannetmişti. Özür dilercesine, bu vaziyetinin sebebini açıklamaya başladı:

“Ey Allah'ın Rasulü!” dedi. “Ben çoluk çocuğumuzun rızkını kazanmak ve nafakasını temin etmek için uğraşıyorum. Ellerimden testere, keser, kazma, kürek çekiç hiç düşmüyor. Bu yüzden ellerimin yumuşaklığı gitti, bu şekilde sertleşip nasırlaştı.”

Bu söz üzerine âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz (s.a.v), Muâz'ın alnını (bir rivâyette ellerini tutarak avuç içlerini) öptü ve:

“Bu ellere ateş temas etmez. Ahirette cehennem ate-

şı dokunmaz.” buyurdu.

Bu hâdise, helâl rızık peşinde koşan, ailesinin nafakasını temin için çabalayan Müslüman işçilere büyük bir müjdeyi ifade etmektedir.

Bu büyük müjdeye nail olmanın tek şartı: Allah’ın emirlerini tutmak, farz ibâdetleri yapmak ve yasakladığı şeylerden de kaçmaktır. Bu takdirde, yapılan dünyevî işler Allah’ın rızâsına uygun olur. İbâdet sevâbını kazandırır.

Helâl rızık ve ailesinin geçimini temin için çalışmanın Allah yanında ne derece makbûl bir ibâdet olduğuna şu hadîs-i şerif işâret eder:

“Günahlar içinde bâzı günahlar vardır ki, onlara ne namaz, ne oruç, ne hac, ne de umre keffaret olabilir. Onlara yalnızca maişetini temin için çekilen sıkıntılar, katlanılan zorluklar keffaret olur.” Mehmet Dikmen, İslâm’da Fazilet Yarışı

Bu sebeple şuurlu dindarlar, namazlarını mümkün mer-tebe eksiksiz yerine getirmeye çalışırlar. Şayet kılamadıkları namazları var ise, onları da geciktirmeden kaza etmeye, böylece namaz borcundan kurtulmuş olarak Allah huzuruna çıkmaya gayret gösterirler.

“Tenbîhü’l-Gâfilin” adındaki kitapta namaz kılmamanın zararlarını beyan sadedinde şöyle bir mânevi temsil rivâyet edilir:

“Hasis ve şerir bir adam birgün Şeytan’la karşılaşır ve ona sorar:

“Ey İblis, ben de senin gibi olmak istiyorum, ne yapayım?”

İblis şu karşılığı verir:

“Kimse şimdiye kadar bana imrenip de benim gibi olmayı arzulamadı. Eğer benim gibi olmayı ille de aklına koydu isen, iki şeyi terk edeceksin; bu, iblis gibi olmana yetecektir. Terk edeceğin şeylerden biri namaz; diğeri de doğru yemindir.”

Rivâyette vardır ki, sokakları dolaşan meleklerle şeytanlar evlerin kapısına gelip iddiaya tutuşurlar. Melekler derler ki:

“Bu eve biz gireceğiz. Şeytanların işi yoktur.”

Şeytanlar derler ki:

“Bu eve biz gireceğiz, meleklerin işi yoktur.”

Münakaşa devam ederken ezan okunur, münakaşa da durur. Zira ezanla birlikte evde namaz hazırlığı görünürse şeytanlar ümidi keser, evden içeri melekler girer. Namaz hazırlığı görülmez, evde namaz kılan bulunmazsa, şeytanlar ümitlenir, melekler oradan çekilirler.

Onun için eskiler derler ki:

“Namaz kılınmayan ev, şeytan uğrağı; namaz kılınan ev ise, melek yuvasıdır.” Mehmet Dikmen

Not: Yusuf El-Kardavî'nin ayetlere rağmen aksi fetvaları da vardır. Örnek: Müslüman kadının Hristiyan erkekle evlenebileceğine fetva verdiği söyleniyor. Doğruysa ayete rağmen verilmiş bir fetvadır.

Dikkat!

“Eşimden daha çekici insanlar var.”
 diye hayıflanma, eşini küçük görme.
 Aynı şey senin için de düşünülebilir.

Kısa Kısa

* Evlenmeden önce iyice düşünmek gerekmektedir. Ben bir kadına kocalık yapabilirim? Çocuklarıma iyi baba olabilir miyim? sorusunu her evlenecek erkek kendine sormalıdır.

Aynı şekilde evlenecek olan kadın/kız da, iyi eş ve anne olup olamayacağını iyi düşünmelidir. Eksiklerini telafi için, her ikisi de kitap okumalıdır.

* * *

* Eşinizle arkadaş olun.

* * *

* Eşinin sana nasıl davranmasını istiyorsan, ona öyle davran.

* * *

Şunlardan Allah'a sığınalım

1- Riyadan, gösterişten

2- Şerli fesatçının iftirasından

3- Cemaatin nefretini kazanmaktan (Bu cemaat aile içinde de olur, aile dışında da olur.)

4- Allah'ın yolunda giderken, şeytanın yoluna sapmaktan

5- Yaşlandığında, işe yaramaz hâle geldiğinde, değer kaybetmekten

Yaşlılık dönemi, gençlik döneminin uzantısıdır.

Ne ekersek onu biçeriz. Yaşlılarınıza sahip çıkın.

Çocukların yaşlılara nasıl davranılması gerektiğini sizden öğrenecek.

Şu kişiler çok sevilir:

- 1- Cömert kişi
- 2- Konuşmalarıyla insanlara moral veren kişi
- 3- Güler yüzlü olan kişi
- 4- Sır saklayan kişi
- 5- Allah'ı çok seven kişi

Şu kişileri hayvanlar bile sevmez:

- 1- Sevgi göstermeyi
- 2- Cimriyi
- 3- Her zaman surat asanı
- 4- Hayırsever olmayanı
- 5- Her zaman bağırarak konuşanı

Söz taşıyana yapılması gerekenler

Karı-koca, gelin-kaynana arasında söz taşıyan çoktur. Onlar söz getirdiğinde şunlar yapılmalı:

- 1- Ona inanmamalı.
- 2- Onu huyundan vazgeçirmeye çalışmalı.
- 3- Ondan uzak durmalı.
- 4- Sözü getirilen kişiye karşı kötü düşünmemeli.
- 5- Sözün doğru olup olmadığını araştırmalı.

Evlilik hakkında sorular ve cevaplar

Soru: Üç kere boşanma olursa, tekrar nikah caiz mi?

Cevap: Hayır caiz değil.

Karı-koca, üç boşanma dönemi geçirmişlerse, bir daha hemen nikah yapamazlar. Ancak kadın bir başkası ile, hilesiz bir evlilik yapmış ve ayrılmışsa o zaman, iki tarafın isteği ile tekrar nikah yapılabilir. Şartları ilk defa yapılan nikah gibidir. Bir artısı eksisi yoktur.

Soru: Mürâhik ve mürâhika ne demektir?

Cevap: Mürâhik: Akıl-baliğ olduğu hâlde, ihtilam olmamış, ama sorumlu yaşa gelmiş erkek çocuk. Mürâhika: Akıl-baliğ olmuş fakat hâlâ regl olmamış cinsel yönden bir değişime uğramamış, ibadetten sorumlu olan kız.

Soru: Kocanın, kadın üzerinde, (kadının ölmesi hâlinde) ne gibi hakları vardır?

Cevap: Kadının mal varlığı var ise, mirastan kendi payına düşeni almasının dışında bir hak yoktur.

Soru: Ben bir işveren babayım. Bana aile ilişkilerimde ne tavsiye edersiniz?

Cevap: Kılavuz: İslâm'ı Doğru Anlamak adlı eserimi dikkatlice okuduktan sonra şunları unutmayın:

1- Eşinizin, çocuklarınızın zamanından çalıp başka yere vermeyin.

2- Kendinize özel bir gün ayırın. O gün, eş dost ziyaretlerine eşinizle, çocuklarınızla gidin ve çocuklarınıza özel olarak gününüzü ayırdığınızı hissettirin.

3- Çocuklar veya kardeşler arasında yarışmalar yapın.

4- Kendinizi sık sık gözden geçirin ve şu soruyu sorun. "Sen, inandığın ve anlattığın Müslümana benziyor musun?" Kendinizi sık sık hesaba çekin.

İmtihan Soruları

1) Göz zinasının yani haramdan kaçınmanın şartları nelerdir?

2) Kaç tür kıskançlık vardır?

3) Eşler arasında hangi durumlarda denklik aranmalı?

4) Erkeğin eşine karşı vazifelerini sayar mısınız?

5) Eşler arası şûra kurallarını sayar mısınız?

6) Lohusalık ne demektir?

7) Süt kardeş kime denir?

8) Mut'a nikahı nedir?

9) Nikah akdi nedir?

Bu soruların cevaplarını bilseniz de bilmeseniz de bu dersi geçiniz. Daha sonra konuları lâzım oldukça tekrar okuyunuz.

Yirmi dördüncü Bölüm

TALÂK

BOŞANMA

**Evlenirken de, boşanırken de
kul hakkına riayet farzdır.**

Talâk Bahsi bölüm sözlüğü

- Maruf** : 1. Bilinen, bilinmiş. 2. İyilik, Allah'ın emrettikleri
- Fesih** : (Evlilikte) Evlilik birliğinin bozulması.
- Ric'i Talâk** : Kocaya yeni bir nikah yapma şartıyla boşadığı karısına dönme imkanı veren boşanma türüdür.
- Tefrik** : Mahkeme kararıyla boşanmaya tefrik denir.
- Boşanma** : Evlilik birliğinin sona erdirilmesidir. Hz. Peygamberin getirdiği ölçü ve sınırlamalara riayet ederek yapılmalıdır.
- Bid-i Talâk** : Sünnete aykırı biçimde gerçekleştirilen boşanmaya bid'i talak denir.
- Mefkud** : Bir kimsenin ölümü, dirimi ve nerede olduğu bilinmediği duruma mefkud denir.
- Lian** : Karısının zina ettiğini iddia eden ve bu iddiasını ispat edemeyen kocanın ve bu iddiayı reddeden kadının hakim huzurunda, hususî bir şekilde yeminleşmesiyle evlilik birliğine hakim tarafından sona erdirilmesidir. Lânetleme anlamına gelir. Bu olaya lian denir.
- Îlâ** : Kocanın dört ay veya daha fazla hanımına yaklaşmayacağına dair yemin etmesi veya bu içerikte bir yeminde bulunmasına îlâ denir.
- İddet** : Evliliğin sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapmadan önce beklemesi gereken süreye iddet denir.
- Neseb** : Bir kimsenin geldiği soy ilişkisi kan ve hısımlılık bağıdır.
- Muhâlea** : Kadın ve erkeğin anlaşarak evlilik birliğine son vermelerine denir.

Talâk ve Boşanma Bahsi

Müslümanların bazıları, evlenirken Allah'ın, boşanırken şeytanın kavline göre hareket ediyorlar. Boşanan bazı insanlar görüyorum... İmanları dökülüyor. İnsanlığı çürüyor. Hayvanın alçalamayacağı kadar alçalıyor. Kimi de ce-hâletinin kurbanı oluyor.

Hanımın boşamayı aklının ucundan geçirmeyen bir adam, sinir krizi geçirdiği anda hanımına "Seni boşuyorum." diyor, krizi geçince "Boşanmak kastiyle söylemedim." dese bile yine de hanımı boşanmış sayılıyor. İsterse on çocuk ağlasın o hanımı alıp gidiyorlar. Boşanmayı öyle duruma sokmuşlar ki, Efendimiz "İman ve talakın şakası olmaz." demiş diye, bir adamın alnına silâh dayandırılarak "Karını boşayacaksın." dense adam da: "Tamam boşadım." dese, bu "Boşadım." sözü talak olurmuş yani; adam karısını boşamış demekmiş bu.

Bu hüküm nasıl çıkmış anlamak zor.

Evet, iman ve talak ile şaka olmaz. O hâlde, hiçbir

mü'min şaka ile bile "Ben dinsizim." diyemez... Dememeli de... Bir erkek de hanımına şaka ile bile olsa "Seni boşadım veya boşuyorum." gibi ancak cahillerin söyleyeceği sözleri söylememelidir. Bu sözler her kadını yaralar, şaka ile söylense bile. O yüzden Allah'ın elçisi tarafından boşanma sözünün şakası yasaklanmış olabilir.

İslâmi kesimde canımı acıtan konuların biri de, boşanma ile ilgili hükümlerde yapılan hatalar. Binlerce değil, yüz binlerce kadın, en az kadınların yarısı kadar erkek, kullaktan duyma hükümlerle, (hadis-i şerife rağmen) yanlış amel edildiği için gözyaşı döktü ciğerleri dağıldı.

Bazıları, işine geldikleri yerde İbn-i Abbas (r.a)'a atfedilen uydurma hadislere bile inanırken, işine gelmediği, daha doğrusu şartlandığı yerde, "Hadis madis dinlemem." şeklinde konuşabilmektedirler.

Öyle ağlayan insanlar gördüm ki, kızgınlıkla karısını boşamış, siniri geçince pişman olmuş. adeta alev alev yanmış; ama ona "Olmaz, artık o senin karın değil, bir daha da nikah kıyamazsın." demişler.

Beş çocuğuyla kadın sokakta kalmış, çünkü sarhoş kocası, "Seni üçten dokuza boşuyorum." demiş, Aldıkları fetvaya göre de artık nikah yenilemeleri de mümkün değilmiş. Kadın ağlamaktan artık kımıldayamaz olmuş ama ne yapsınlarmış, Allah'ın emriymiş onların söyledikleri. Hâlbuki Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kızgunken "boş ol" demenin geçerli olmadığını söylediği hâlde Buhari ve Müslim'de bunu belgeleyen hadis-i şerif olmasına rağmen neden bu hadis-i şerifler yok sayılıyor? Aslında bilinçli bir mü'min genç kız ve kadın, sarhoş erkekle evlenmez, ama farzedelim bir hata yaptı. Sarhoş bo-

şasa da nikâh tekrarlanabilir. Bain talâk oluncaya kadar nikâh hakkı kullanılabilir.

Tekrar olacak, ama yine değinmeden geçemeyeceğim: Eminim kızgınlıkla da olsa, erkek karsına, “Üçten dokuza şart olsun.” veya “Seni boşadım.” dese, üç nikah hakkının üçü de bitiyormuş; yok böyle bir şey,” dediğim için bonbardımana tutacak birileri çıkacak, ama yanılacak bunu söyleyenler. Neden? Nedeni hadis-i şerifler, okumuştuk. Tekrar ediyoruz: üç talâk, ayrı ayrı üç kez boşamak demektir. Bir seferde üçünü kullanmak mümkün değildir. Bir kez boşayınca, yeni nikâh yapılmadan zaten boşayamaz. Zirâ, kadın onun nikâhında değildir ki boşasın.

Boşanma anı çok önemlidir. Şunlar varken boşanma olursa bu boşanma caiz değildir.

- 1) İğlâk, (sinirli hâl) Tirmizi ve Ebu Davut
- 2) İkraah, zorlama yoluyla boşamak
- 3) Kadını hayızlı ise temizlenmeden boşamak

Boşayan iğlâk, hâlindeyse, yani sinirli hâl üzerindeyse, o sinirle eşine “boş ol” dese de geçerli değildir. Kimse bana kızmasın hadis kitabında böyle yazıyor. (1)

Bir erkeğe silâh zoruyla “Karını boş.” diyemez deseler, bu boşanma geçerli değildir. (2) Kadın hayızlı ise, yine boşanma İslâmî kurala uygun olmaz. (3)

(1) Tirmizi ve Ebu Davud Talâk bahsi

(2) Bakınız, Tirmizi Talâk bahsi

(3) Buhari Talâk bahsi

İbn-i Abbâs, (radiyallahu anhumâ) demiştir ki; “Bir erkek hanımına bir defada ‘Sen üç talâkla boşsun.’ dese (Eğer erkek sinirinden, sarhoşluğundan ya da tehdit altında olduğundan dolayı söylemiyorsa, üç kez boşsun dese de bir talâk hükmündedir.” (1)

Sinirli veya zorlama varsa talâk hiç geçerli değildir. Kaldı ki, hadisi şerifler zaten söylüyor.

Aynı kadınla aynı erkek tekrar bir araya gelirler. Bir daha boşanma olursa, bir kez daha aına, bu iki boşanmadan sonra, bir daha ayrılırlarsa artık barışamazlar. Bir şartla tekrar nikah kıyabilirler: Kadın, boşanmamak niyetiyle biriyle evlenir de ayrılırsa o zaman tekrar nikahlanmaları caiz olur.

Boşanırken...

Kılavuz isimli bu eserde en çok yorulduğum konu talak bahsi olmuştur. Eserleri taradıkça kafam daha çok karıştı. Ben de, kafamın karışıklığı gidinceye kadar bu işi kovalayacağım dedim. Selef alimlerinden Şia ve Ehl-i Sünnet alimlerine kadar herkese görüşlerini sordum. İtirazlarımı bildirdim. Bazıları öyle hatalar yapmışlar ki; akıl mantık orada adeta kayboluyor. İslâm'ın bu güzelim hükmünü içinden çıkılmaz hâle getirmişler. Ama bazıları da çok güzel açıklamışlar. Acizane ben, önce ayet ve hadislerden ve müçtehitlerin görüşlerinden anladığımı iki üç konuyu hemen yazayım:

(1) Ebu Davud, Talâk bahsi

1) Talâk hakkı erkeğindir. Ama erkekle kadın anlaşırса boşanma hakkını kadın alabilir.

Erkek mazeret bildirmeden boşayabilir (Bu kadının mahremiyetini muhafaza içindir.) Kadınsa mazeret sunar. Mazeret sunmadan boşarsa mihrini alamaz.

Boşama iki defadır. (Bakara 229) Üçüncü ayrılık artık boşanma değil, baîn talâk olur. Artık normal şartlarda tekrar nikah yapılamaz.

2) Erkek istemese de, kadın istediği anda ayrılabilir.

3) Kadın evlenmeden önce “Üzerime evlenmeyeceksin.” şartını koyabilir.

4) Şuurunu kaybedecek derecede kızgın olan karısına “Seni boşadım.” dese, bu sözle boşanma olmaz.

5) Aynı yerde üç defa, “Boş ol, boş ol, boş ol!” dese, ama sarhoşluk veya sinirlilik hâli üzerinde yoksa, üç kez söylenen “boş ol” bir kere söylenmiş gibidir. (Özellikle bu konuyu çok önemli buluyorum.)

6) Üç kere nikah kıyan çift normal şartlarda bir daha nikah kıyamaz.

7) Bir araya gelmemiş nikahlı çiftler, bir araya gelmediği hâlde ayrılmışlarsa onlara ric’i talak (geri dönüş) yoktur.

8) Kızın/kadının, erkeğin isteği olmadan kıyılan nikah sahih olmadığı için çiftlerden her ikisi de istediği zaman karşı tarafın nikahından ayrılabilir.

9) Zorla evlendirilen insanların nikahi sahih değildir.

10) Erkeğin, bir başka kadına aşık olması sebebiyle karısını boşaması ve bu yolla onu ağlatması zulümdür.

Bu girişten sonra boşanma konusunda kafa karışmadan

işin içinden çıkmanın bir şartı var: O da, bu konuya şer'î (Kur'an ve Sünnetten) delillerle yaklaşmak, şer'î delillerin dışındaki yorumlara önem vermemek.

"Allah celle boşanma iki defadır." diyor. İki boşanmadan sonra ya güzellikle ayrılır ya da güzel güzel geçinilir." derken, kim bu hükmü ortadan kaldırır da, boşanmayı teke indirir? Anlamak çok zor. Bu konuda sahabenin özel anlamdaki hükmü, genel anlamda kullanılamaz. Günümüzde de öyle kötü insanlar vardır ki, onun bir kez boşaması ric-i talâk, geri dönüşsüz talâk telâkki edilir. Ama bu konular çok istisnai durumlardır.

Talâk bahsine bir girdim önceleri ne bırakabiliyordum ne içinden çıkabiliyordum. Ayet ve hadis-i şeriflerle baş başa kalabilsem çıkacağım hem de uçarak çıkacağım, ama yorumlarsız böyle bir şey yapmaya cesaret edemiyorum. Çünkü ülkemiz de, ilimsiz, ama ön yargılı, ya da ilimli, ama taassup ehli o kadar insan var ki, hiçbir mahkemeye gerek görmeden, düşünmeden araştırmadan beni bir anda kafir ilan ediverirler. Buna rağmen çok acı çekenler olduğundan ben yazmaya karar verdim ve devam ediyorum. Hayırlısı Allah'tan, kastı boşamak değilse ya da çok sinirli bir anında karısına "Seni boşadım." demesinin hiçbir anlamı yok. Ayet ve hadislere bakılırsa bu böyle.

Allah ne güzel ayarlamış: Kadın hayızlı iken boşanmayı yasaklıyor. Hayızlı hâlimden temizlendiği hâlde erkek hâlâ kadına yaklaşmıyorsa, işte o evliliğin o zaman sona erdiğine hükmediyor, olaya böylesine derin bir psikolojiyle yaklaşmanın hikayesi kısa değildir.

Hanefi Mezhebi, şaka ile de zorlama ile de erkek kadına "boşsun" dese boş olur, demiş. Peki, iğlak (sinirli) ve ikrah

(zorlama) hâlinde talâk olmaz hadis-i şerifi ne olacak?

Bir diğer konu da, Hanefi Mezhebinde, hangi hâlde söylerse söylesin, erkek “boş ol” dedi mi nikah düşer hükmü var. Ancak, biz bu görüşün uygulama bakımından doğru olmadığını düşünüyoruz. Hem, ilgili hadis dikkate alındığında hem de evlilik birliğinin devamı maslahatı esastığında, hüküm bunu gerektiriyor. Ayrıca; mezhepler din olmadığı için yanlış ya da çağın sorunlarına çözüm getiremeyen hükümler terk edilebilir. Aslında konu şu:

Ebu Hureyre (radyallâhu anh) anlatmış. Peygamberimiz (s.a.v) buyurmuşlar ki:

“Üç şeyin şakası da ciddidir, ciddisi de ciddidir: Nikah, talâk, ric’at.” (1) Bu hadis kaynak verilmiş. Ric’at dinden çıkmak demektir. Peki bir insan dinden çıksa, Kelime-i Şehadet getirince dine girmiyor mu? Giriyor. Evlenen boşanmıyor mu? Boşanıyor. Peki bu üç konu içinde nasıl oluyor da talâk konusu çözümsüz kalıyor? Üç şeyde şaka olmaz demek, bir tehdit olsa gerek. Bir insan şakayla bile “Ben kafirim.” diyemez. Derse kafirliğindendir. Tabi ki bir kadın bir erkek evlenmeyeceklerse ve de iffetli kişilerse şaka ile, biz evlendik, diyemezler, derlerse yukarıdaki istişarenin mantığına göre evlenmiş olurlar. Şakayla evlendik diyenler nikahlı hükmünde olabilirler mi? Hani şahidler hani evlilik şartları? Demek ki, Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Bu üç şeyle şaka yapmayın.” ikazını yapmış. Burdan bir de şu anlaşıyor, gerçekte ayrılmayı düşünemeyenler, ayrılığın şakasını bile yapmaz ya da yapamazlar.

(1) Ebu Dâvut, talak 9 (2194) Tirmizi, talâk 9 (1184)

Biliyorum sizin de kafanız karıştı. Ama zararı yok karışsın. Sular bulanmadan, kafa karışmadan durulmaz. Siz karışan kafadan değil, inançsızlığına veya şartlanmışlığına rağmen karışmayan kafadan korkun.

Değerli okuyucum, size bir şey itiraf edeyim mi? Hayatıma mal olacağını bilsem de inandığım doğruları söyleyeceğim. Üç mezhep imamının bu konudaki görüşü kafama yatıyor.

Önce “Karı-kocanın” nasıl ayrıldıklarına bakalım:

Toplumumuzu tanıyorsunuz, Allah'ın kurallarından koptukça çürüme oranı da büyüyor. Buna rağmen görmek istemeyen göremiyor.

Evliliklerin çoğu İslâmî kurallara uysa da, ayrılıkların çoğu İslâm'a uymadığı gibi, ne öteki dinlere uyuyor ne de idealist dinsizlerin ayrılışına uyuyor. Özellikle başka kadına aşık olan veya etki altında kalan erkeklerde görünen boşama türü öylesine zalimce, öylesine haince, öylesine ateistçe, öylesine gavurca ki insan, bazen o zalimerin cinsinden olduğu için utanıyor.

Birkaç hanımın anlattıklarını not aldım, onları birazdan sizlere sunacağım. Dilerseniz önce neden anlattığımı izah edeyim.

İnsanlar şu üç hâlde insanlığını kaybederler:

Bunların birisi sinirlilik, birisi aşırı açlık veya aşırı haram ile tokluk, biri de aşık veya saplantı da olduğu zaman.

Bir erkeğe aşık olduğu için öz evladını öldüren anne bilirim. Sinirli iken çocuğunu kazığa geçirecek kadar vahşi olan baba bilirim. Aşırı açlıktan çocuğunu yakan bilirim. Aşırı tokluk dolayısıyla aşırı eğlenceden cinayet işleyenleri, çıldıranları bilirim. Bunların hepsini siz de bilirsiniz.

İnsanlık dışı tutumlarla karısını boşayan erkekleri bir de kadını okuduğunuz zaman bunları beynimize yazarız. Başımıza yukardaki üç hâlin biri gelip zalimleştığımız zaman bu insanlık dışı olan hâli ben nasıl yapıyorum diye, kendimizi hesaba çekeriz. Bu zalimleri çocuklarımıza anlatıp böyle zalim olanları nasıl bir cehennem ateşi beklediğini anlatırız. Ayrıca, zalimlerin dünyada da bir huzur günü görmeden geçip gittiklerini de anlatırız.

Önce dün dinlediğim çok güzel ahlâklı, takva ehli ve tanınan bir değerli şahsiyetin kızının anlattıklarıyla başlamak istiyorum:

BİRİNCİ KADIN

“Eşim çok ihlaslı, bol şarvar giyen, sakalı uzun ahlâklı pırıl pırıl olan bir gençti. Babamın vaazlarından çok etkilenen biriydi ve babamı çok severdi. Babam da onu çok severdi. Sonunda evlendik.

Eşim beni çok sevdi, ben de eşimi çok sevdim. O kadar güzel ahlâklıydı ki eşim, o insanın birgün en zalim insanlar arasına girebileceğine asla ihtimal vermezdim.

Çok dürüsttü... Çok heyecanlıydı... konuşurken devlet yıkar, devlet kurardı. Aslında o zamanlar uyanmalıymışım. Çünkü, Müslümanlar içinde kendi liderinden başka hem kimseyi beğenmezdi, hem de kendi grubundan olmayanla-

rı Amerikan uşaklığı ile suçlardı. Bu hatasının dışında hiçbir hatası olmadığı gibi, çok merhametli, hiç yalanı olmayan dürüst bir insandı. “Başkasına iftira eden nasıl dürüst olur?” diyeceksiniz. Evet haklısınız, ama kasıtlı iftira etmiyor, ona söylenilene inanıyordu. Tıpkı Allah için canını veren Seyid Kutub’un mason olduğunu söyleyenlere inanan temiz insanlar gibi. Aldanma suçunu işliyordu, bilerek karalama değildi kastı.

Evlendik. Beş yıl çok mutlu olduk. Onsuz bir güzel yemek yesem kendime adeta haram ediyordum. Gözlerim güzel bir manzara görse, “Ben gördüm aynı manzarayı o göremedi.” diye huzurum kaçıyordu.

Birgün, “Benim biraz işlerim var. Seni, birkaç günlüğüne babanın evine götüreyim.” dedi. Gittim. Aklıma zerre kadar kötü bir şey gelmiyor. Yanlış meraktan çatlıyorum. “Adamın başında bir dert var, bana söylemiyor. Biricik sevdiğim kimbilir ne kadar çile çekiyordur?” diye kendimi yedim bitirdim. Bu işkenceye daha fazla dayanamadım. Çocuğumu alıp eve gittim. Kapıyı çaldım, hiddetle açtı ve sert bir ifadeyle ve ilk kelimede

— Seni boşadım, bu eve neden geldin? dedi. Şoke oldum.

— Sen ne diyorsun? Bu şaka mı? dedim.

— Şaka maka değil. Seni üçten dokuza şart olsun boşadım, dedi.

Benim o anımı anlayabilecek kaç insan vardır yer yüzünde? Düşünün, daha önce bir kez bile boşanma şakası yapmamışsınız... Tartışmamışsınız... Bir kavgamız olmamış... Ayrılmakla ilgili ön hazırlığım hiç olmamış. Birdenbire

zalimce bir ifadeyle karşılaşıyorum.

Kapıda kalakaldım. Zavallı yavrum da neye uğradığını şaşırıldı. İçeri girip dinlenmeme bile izin vermedi.

Ne olmuştu hayat arkadaşına?

Bir ömür beraber yaşayacaktık. Kocam bana "Allah ikimizi beraber alsın." diyorken şimdi ne oluyordu bu adama?

Gözyaşları içinde geri döndüm. Şok, beni çok kötü etkiledi, aylarca hasta yattım.

Sonra ona telefon açtım. "Çocuğumuz var. Bir kez konuşalım. Hiç olmazsa suçumu söyle bana. Bu yaptığın zulümdür. Allah'ın emrine göre evlendik, niçin şeytanın emri ne göre ayrılalım ki, gel bir kez daha konuşalım, sana ne oldu bana anlat." dedim.

Avazının çıktığı kadar bağırdı:

— "İnşaallah o çocuk ölür de aramızda hiçbir bağ kalmaz. Senden nefret ediyorum." dedi.

İlk defa, çocuğuma böyle bir baba verdiğim için utan-dım. Yavrumun yüzüne bakamaz oldum. Bütün üzüntüme rağmen adama ne olduğunu anlamaya çalışıyordum. Meğer benim en samimi arkadaşımınla anlaşmışlar. Kadın kocamı kendisine aşık etmiş. Kadınları Kadınlarda Eziyor romanınız benim tarafımdan acı bir şekilde belgelenmişti. Bir kadın, başka bir kadını ezmişti. Onunda iki çocuğu vardı ve kocam, kendi çocuğuna ölsün derken, başkasının çocuğuna çikolata alıyor, kendisini sevdirmek için elinden geleni yapıyordu.

Arkadaşım üstelik evliydi de. Kocası durumu benden öğrenmişti. Pembe diziler izleye izleye artık bu canice iliş-

kileri zayıf imanlılar normal görmeye başlamışlardı, benim gözyaşlarımın üzerinde.

Oysa, mademki benden ayrılacaktı, beni deprasyonlara sokmadan, güzel güzel durumunu bildirerek ve de benden helâlik alarak ayrılabilirdi. Beni mahvetmeden insanlıkla hâlledebilirdi bu problemini. Ama bunu yapmadı. Evlenirken Allah'tan korkan adam, haram bir aşk uğruna, ayrılırken Allah'tan korkmamıştı.

Ayrılığımızın üzerinden yıllar geçti. Hâlâ üzerimden şoku atamadım.

İnsanlık bu mu?

Müslüman böyle mi olur? Hani Peygamberin ikazı?

'Eğer bir Müslümanın elinden ve dilinden bir başka Müslüman zarar görürse o bizden değildir.' demişti. Ama ben imanına güvendiğim, ömrümü onunla birlikte geçirmeyi planladığım Müslümanın hem elinden hem de dilinden zarar görmüş yataklara düşmüştüm.'

Ey cehennem! Şimdi daha iyi anlıyorum niçin varsın."

İslâm dışı boşanmanın yaktığı bir kadının feryadından bir bölümü okudunuz.

Bir bölümü sundum, zira tamamı bir kitap olurdu.

Şimdi bu olayı tahlil edelim. Dertli kadının nerede hata yaptığını araştıralım:

1) Evlenirken, kişinin dış görünüşüne fazlaca aldandığını, imanının kemâle eren iman mı, yoksa taklîde dayanan yaşantıyla, sloganların etkisinde kalmış iman mı olduğunu araştırmalıydı. Bir genç, Allah'ın dinini bilerek iman etmiş ve rayına oturmuş idiyse, herkesi eleştiren, kimseyi beğen-

meyen kişi olmamalıydı. İmanı oturmamış kişilerin ilk özelliği, kimseleri beğenmemektir.

2) Aile ilişkilerini araştırmalıydı.

3) Borç aldığında bir randevu verdiğinde, sözünde duran olup olmadığını araştırmalıydı.

4) Müslümanlığına karar verirse, ilk belgesi şalvar ve sakal olmamalıydı.

5) Arkadaşıyla eşinin samimi olmalarına izin vermeme-
li, ortam hazırlamamalıydı.

Dertli kadının başka bir suçu yok.

Ötekilere gelince:

Birinci ve en büyük suçlu, evli adamı baştan çıkaran o zalim kadın. Ama en büyük vicdansız da zalim kocadır. İki zalimin ikisi de bir gün pişman olup, belalarını da bulacaklar şüphesiz. Çünkü can yakanın canı yanar. Ancak cezalarına ne zaman kavuşacaklarını Allah bilir. Unutmayalım: Allah acele etmez.

İKİNCİ KADIN

“Bir gecenin yarısı geldi kocam. Kapıyı açtım, suratıma bakmadan içeri girdi... Koltukta oturdu... Ofladı pufladı... Başını ovdu... Yüzüme baktı sonradan

— Hazırlan babanın evine gidiyorsun dedi.

— Ne oldu? Neden gidiyorum?

— Bana soru sorma, hazırlan gidiyoruz, dedi. Çok řa-

şırmama rağmen çok fazla sinirlenmiştim. Mazbut bir kadın olmama rağmen birdenbire çok sinirlendim.

— Sebebini bilmeden şurdan şuraya adımımı bile atmıyacağım. Neden gittiğimi söyle! dedim.

Zaman dilimi gecenin yarısını gösteriyor, mevsim kış, meteorolojik durum sıfırın altında soğuk ve tipi yağıyor. Üstelik kırkım dolmamış, yeni doğum yapmışım, böyle bir ortamda ve hiç beklemediğim anda

— Se... ni... bo... şu... yo... rum! Tamam mı? dedi.

Bu defa tamamen sinirlendim

— Sen beni boşuyorsan, ben de seni boşuyorum. Ama lohusalık hâlindeki boşanma sahih boşanma değildir. Neden acele ediyorsun ki, lohusalık sürem bitsin, İslâm'ın söylediği gibi bir müddet aynı evde yaşayalım, yine de benden ayrılmak istiyorsan, cehenneme kadar yolun. Sana dar gelmeyen dünya, bana da dar gelmez, dedim.

Eliyle pis pis işaret ederek,

— Hadi hadi, bize masal okuma şimdi. Ben İslâm mislâm dinlemiyorum, seni bu gece boşuyorum, diye diretti.

Tenezzül etmek içimden gelmedi. Sadece çocuğumu düşündüm. Yavrucak donabilirdi. Şeytan, dedi, çocuğu bırakıp çık. Baktım sinirimden zırvalıyorum ağlamaya başladım. Benim ağladığımı gören koca müsvettesi;

— Boşuna ağlama, önümde secdeye kapansan beni ikna edemezsin, dedi.

Birdenbire ağlamam duruverdi.

— Senin için gözyaşlarıma kıyar mıyım?

Çocuğu bırakmayı düşündüm, bu düşüncemden dolayı kendimden utandığım için ağlıyorum, dedim.

— İstersen bırak. Zaten nafaka vermem, dedi.

Yılan olsa bunu yapmazdı, baba olunca yaptı. Kendi çocuğuna bakmakla mükellef olan adam “Nafaka vermem.” diyordu. Acı acı baktım yüzüne. Gözlerimden nefret fışkırıyordu. Gözlerim sanki yüzüne tükürüyordu onun. Çocuğumu hazırladım. Sonra tepesine dikildim.

— Benim ne suçum var da boşuyorsun, onu söyle gidelim, dedim.

— Söylemiyorum, dedi.

— Söyleyeceksin!

— Söylemeyeceğim!

— O hâlde, ben de gitmiyorum, yiğitsen beni götür, dedim.

Bir kurt gibi üzerime atladı. Saçlarımdan tuttuğu gibi beni sürüklemeye başladı. Yerde sürüyerek dış kapıya kadar götürdü. Avaz avaz bağırdığım hâlde komşulardan hiç kimse dışarı çıkıp yardımına koşmadı. Canımı öyle çok acıttı ki, ölüyorum sandım.

Kapının önünde oturdum... oturdum...

Ne yapacağımı bilmez bir hâlde saatlerce oturdum.

Kapıyı açmıyordu... Bense gecenin üçü olmuş gidemiyordum. Çocuk içerde ağlıyordu, o da çocuğa küfürler savuruyor, galiba vuruyordu da. Şaşkındım. Ne yapacağımı kestiremiyordum.

İç dünyamda ansızın bir değişiklik oldu. Benim feryadı-

ma aldırış etmeyen komşuları rahatsız etsem de önemli değildi. insanlığını kaybedenlerin hatırını saymak niyeydi?

Büyük bir kararlılıkla kömürlüğe indim. Baltayı alıp geldim, kendimi kaybedercesine kapıya indirmeye başladım baltayı. Apartmanda kıyamet kopuyordu. Herkes kapıyı açıp “Ne oluyor?” diye sordular. Hepsini azarladım. “Aşağılık insanlar nasıl olur? Bana tarif eder misiniz?” diye sordum. Sonunda kırdım kapıyı, içeri girdim. Beni öyle çıldırmış hâlde görünce ürktü. Baltayı kaldırdım;

— Çabuk! Beni neden boşadığını anlat!

Baltayı kafasına indirmek üzereydim.

“Bir delilik yapma ne olur! Hemen anlatacağım.” dedi ve devam etti.

— “Annemle babamı çok kızdırmışsın. Onlar dün bize gelmiş, yüzlerine bakmamış, bir şey ikram etmemişsin. Ayrıca, gözlerin karşımızda oturan adamdan hiç ayrılmamış. Daha birçok hatalarını sıraladılar, beni de etkilediler, o yüzden boşama kararı verdim.” dedi. “Kararın mübarek olsun, kararınla kal, Allah'ın lâneti üzerine olsun!” deyip, çocuğumu aldığım gibi evden çıktım. Arkamdan “Bu saatte nereye” diye bağırıyordu. “Seni ilgilendirmez iğrenç adam!” deyip bir taksi tuttum. Doğruca arkadaşımın evine gittim. Ertesi gün boşanmak için mahkemeye müracat ettim. Benim gibi sessiz, sakın, içine kapanık bir kadından bunları beklemiyordu. Bana bir şey sormadan... Bir mahkeme yapmadan... Sabahı bile beklemeden ve de hiç acıma duygusu yaşamadan beni sokağa atacak kadar etkide kalan bir insanın kocalığından ne hayır gelirdi?

Bir daha onu hiç aramadım. Çocuğu için nafaka bile is-

temedim. Merdiven silerek çocuğuma bakarım, dedim ve de öyle yaptım. Beni birkaç defa aradı. Telefona bile çıkmadım.

Boşandık...

Evlendi...

Bir yıl sonra yine boşandı...

Tekrar evlendi...

Beş ay sonra yine boşandı...

Beni aradı; akıllandığını, pişman olduğunu söyledi. Özür diledi. Özürünün geçerli olmadığını, gece yarısı karısını sokağa atan adama bir daha güvenemeyeceğimi, eşine güvenemeyen kadının mutlu olamayacağını, mutlu olmayacaksa evlenmenin hiç anlamı olmadığını, ayrıca, kendisinin tipim olmadığını, zevklerimin çok değiştiğini yakında da evleneceğimi söyledim. Adeta çıldırdı. İlk sorusu:

— Kimseyle görüştün mü, oldu.

— Görüştim, dedim.

— Bunu bana nasıl yaparsın, demesin mi? Çıldıırma sırası bana gelmişti?

“—Afedersiniz, anlayamadım. Siz kimsiniz? Siz neyim oluyorsunuz ki, ben size bunu yapamıyorum? Lütfen cevap vermeyin. Çünkü dinlemeyeceğim.” dedim ve kapattım telefonu.

Üç gün sonra elli sayfalık mektup yazmış. Sadece ilk ve son satırını okudum. Sonra yırtıp attım mektubu. Öylesine merhametsiz bir erkekle asla mutlu olamazdım artık.

Tahminimden çok fazla yalvardı.

Artık her gün mektubu ve telefonu geliyordu.

“Bir daha asla evlenmem. Senin kıymetini anladım.” diyordu son mektubunda. Ama ben Halil’e söz vermiştim. Evlenecektik...

Ve evlendim.

Ve Halil’imle çok mutlu oldum.

Çocuğuma, başkasının piçi gözüyle bakmadı, Allah’ın emaneti gözüyle baktı.

Ona öyle derinden sevgi duydum ki, her geçen gün sevgim aşka dönüşüyor ve koyulaşıyordu.

Canım Halil’im! Bana dünya mutluluğunu tattırmıştı.

Ne yazık ki, üç yıl sonra sarhoş bir şoförün kullandığı kamyonun altında kaldı.

Yangınımı tahmin edersiniz.

Yine dul kalmıştım.

Yine dertlerimle baş başaydım. Ve bendekiler şarkı değildi.

Halil’im can evime taht kurmuştu. ilk ve son aşkımdı.

Aradan iki yıl geçmişti. Birgün telefon çaldı. Karşıma o çıkmasın mı? Beynimden aşağı kaynar sular dökülmüş gibi hissettim kendimi, Halil’imden sonra bir erkek benimle nasıl olur da evlilikten bahsederdi.

Ona ültumotonumu çok sert verdim.

— Sakın ha! Sakın yanılıp da beni bir daha arama, ben Halil’in üzerine gül bile koklamam, kaldı ki bir diken koklayayım.” dedim.

Bir daha beni aramadı, arayamaz da.

Hiç kimsenin bir genç kızın hayatını gasp edip sonra da onu gecenin bir yarısı sokağa atma hakkı yoktur. Bunu herkes bilmeli.”

İkinci kadını da böylece dinlemiş olduk. Kadının herhangi bir suçunu tespit edemiyoruz. Ama erkeğin önemli hatası sırtıyor.

1) İradeli, bilinçli bir insan etki altında kalmamalıydı. Kaldıysa mahkeme yapmalıydı.

2) Şart ne olursa olsun, kedi bile gece yarısı sokağa atılamazken, bir kadın hem de kırkı çıkmamış çocuklu bir kadın hiç atılmamalıydı.

3) İslâm’a göre nikah yapanlar, İslâm’a göre boşanmalıdırlar, illâ boşanacaklarsa. Bahsi geçen şahısta illâ boşayacaksa İslâmî kurallara uygun boşamalıydı.

Kaldı ki, haksız yere yapılan boşanmalara dağ taş feryat eder.

ÜÇÜNCÜ KADIN

Eşim İstanbul’da büyümüş, ben köyde büyüdüm. Eşimin annesi geldi beni oğluna istedi.

“Annesi dindar.” diye annem hemen verdi beni. Ben de cahildim, İstanbul’a gitme uğruna kabul ettim.

İstanbul’a gittiğimde anneyle taban tabana zıt bir gençle karşılaştım.

Evlendik.

Uyuşturucudan gece hayatına kadar onda hepsi vardı.

Böyle bir insandan İslâmi tavır beklenemezdi elbet.

Bir gece eve geldiğinde ne görsem iyi, yanında bir kadın getirmiş: “Bu benim karım, ona yatak hazırla.” demez mi?

Ağlarken, kendimi duvardan duvara vurdum. “Sen neden susmuyorsun?” diye beni acımasızca dövdü.

Ertesi gün çocuğumu alıp köyüme döndüm.

Kime ne söyleseydim? En büyük suçlu ben görünüyordum. Ben de cahilliğimin kurbanı oldum.”

Halâ bu ülkede cahil kalan varsa, bilmiyorum ki kimi suçlasak? Ve dindarım diyenler haksızlık yapınca, dinle ilgisi kalmamışların hatalarını niye sayalım ki?

Ağlayan bir erkek

“Boşanma hakkını karıma verdim. Ona güveniyordum. İnançlıydı... Beni seviyordu. Evine bağlıydı.

Birgün bir hata yaptım. Tabiri caizse eşeklik yaptım.

Kavga ettik. “Seni boşadım.” diye evden çıktı.

“Siniri yatışınca gider alırım, nasıl olsa annesine gitmiştir.” dedim.

Birkaç gün sonra gittim yanıma gelmedi. “Onunla nikahımız yok, konuşmama ne gerek var?” demiş. Ölüm aklıma gelir ayrılacağımız aklıma gelmezdi. “Halâ siniri geçmemiş, bir hafta sonra tekrar gelirim.” dedim.

Bir hafta sonra gittiğimde de benimle görüşmedi. Endişelenmeye başladım. Yalvardım. Görüşmedi... Ağladım

görüşmedi... Bir ay geçti. O bir ay bana yıl gibi geldi. Uy-kularım kaçmıştı. Her gece ağlayarak uyurdum. Çünkü ben karımı seviyordum.

Bir ay sonra gittiğimde Almanya'ya ablasının yanına gittiğini öğrendim. Ayrıldığımız günden itibaren beş ay, geçmişti. Bir de duydum ki, evlenmiş. Üstelik resmi nika-hım onda iken.

İliklerime kadar titredim. Sonra kendimi kaybetmişim. Kendime geldiğimde ateşler içinde yanıyordum. Saçlarımı yolarak ağladım. "Bunu bana nasıl yaparsın?" diye, feryat ettim aylarca. Sonra da deprasyona girdim. Ne olmuştu da beni seven kadın birdenbire değişmişti? Hiç olmazsa suç-u mu bilseydim de bana zulüm etmeseydi, olmaz mıydı? O gün bugün artık evlenemiyorum da. Hiçbir kadına itima-dım kalmadı. Hayatı bana zindan etti."

Telefonda derdini döken kardeşim hâlâ sesli sesli ağlı-yordu.

Hep söylerim, zalim zalimdir, zalimin dişisi, erkeği ol-maz. Kozlar hangi cins zalimin elindeyse, o ezer. Şu anda ezme konusunda başı erkekler çekiyor gibi, ama bana göre fırsat eşitliği olmadığından böyle.

Buraya kadar, ateistce-dinsizce ayrılmanın geride nasıl bir âh bıraktığına örnekler verdik.

Peki ayrılmak isteyenler ne yapmalılar? Daha önceden söyledim, beni en fazla yoran konunun bu olduğunu talâk konularını birçok kitaptan okudum.

Okuduklarımın içinde en anlayabildiğim, İslâm Araştır-ma Merkezi'nin ilmihâlinden çıktı. Kitapta konu çok uzun olduğu gibi alıntı yapsam uzun bir alıntı ayıp olur, alıntı

yapmayıp aynı konuları ordan bakarak yazsam, ahlâkıma sindiremem. Ne yapayım diye çok uğraştım. Bir edebiyat uzmanına sorayım, uzun bir alıntı nasıl karşılanır? dedim. Değerli hocam bana “Uzun bir alıntı, okuyucudan kırık not aldırır.” dedi. verilen cevap yetersizdi. Ben ahlâki boyutunu araştırıyordum. Nota gelince, “Rabbimden geçer not alayım yeter, eğer ben güzel yazdımsa, başka konularda okuyucumun gönlünü alırım.” dedim. Aslında sorabileceğim bir zat vardı. Bazı bölümleri, kendisinden edebiyat ve kitap tekniği konusunda ders aldığım hocam Almanya’da ve ona ulaşamıyordum. Sonunda ulaştım. Sahasında uzman filolog hocam Yaşar Kaplan’a aynı soruyu sordum. “Kaynak verince “olabilir, ama kendi emeğiniz kadar makbul olmaz, şüphesiz el emeği daha değerlidir.” şeklinde cevap verince, ‘Arapça kelimelerin bazısını Türkçeleştirmek şartıyla bazı bölümleri Kılavuz’a almaya karar verdim.

Buyrun, beraber okuyalım.

“AİLE HAYATI

İlke ve Amaçlar

Kur’an-ı Kerîm, erkek ve kadının bu dünyadaki yalnızlığının karşı cins ile giderildiğini belirtmektedir: “Size onlar sayesinde veya onlarla huzur ve sükûnete ermeniz için kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet yaratması onun kudretinin alâmetlerindendir. Bunda düşünen bir topluluk için işaretler vardır.” (er-Rûm 30/21). Fakat bu rahatlama ve sükûnet bulmayı sadece cinsel ihtiyacın karşılanması ve zevk alma anlamında değerlendirmek uygun değildir. Böyle bir yaklaşım, insanın ruhû

ve manevî boyutlarının ihmal edilerek sadece bedenî ihtiyaçlarıyla tanıtılması anlamına gelir. Evlenme ve aile hayatı eşlerin hem düzenli ve meşrû tarzda cinsel ihtiyaçlarını karşılamasına hem de birbirlerine maddî ve mânevî destek olarak hayat arkadaşlığı kurmasına vesile olduğundan çok yönlü yarar ve hikmetler taşır. Âyette de bu farklı yön- lere işaret vardır. Her iki yön ile irtibatı bulunan üçüncü bir nokta ise, aile hayatını bütün canlıların tabiatlarında saklı bulunan “neslini devam ettirme” güdüsünü en tabii ve makul biçimde karşılıyor olmasıdır. İşte evlilik kurumu ve aile hayatını, bu üç yönün meşrû ve mâruf, yani dinin ve aklın yadırgamadığı ilkeler ve kurallar çerçevesinde karşılanması şeklinde değerlendirmek gerekir. Meşrû bir evlilik içerisinde insan bu üç ihtiyacını da karşılama imkanını elde eder. Evlenen taraflar, bu sayede kendi hayatlarıyla ilgili olarak cinsel arzu ve ihtiyaçlarını ve manevî huzur, sükûn ile dayanışma ve paylaşım ihtiyacını karşıladıkları gibi, bütün canlıların fitrî özelliği olan nesli devam ettirme eğilimlerini de gerçekleştirmiş olurlar. Bu sebeple de evlilik kurumu, kısaca değinilen bu üç yönlü arzu ve isteklerin insanlık onuruna uygun tarzda ve meşrû bir şekilde tatmini amacına yönelik olarak tarih boyunca değişik din, kültür ve medeniyetlerde –farklı şekil ve kurallarla da olsa– tanınan ve toplumun çekirdeği olarak varlığını koruyan bir kurum olmuştur.

İslâm dini evlilik kurumuna ilişkin düzenlemeler yaparken, öncelikle evliliğin anılan bu üç yönünü dikkate almış ve bunun meşrû ve mâruf dairede nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin belirlemeler getirmiştir. Zina yasağı ve bunun suç telâkki edilerek ağır cezalara çarptırılması, aynı şekilde iffeti lekelemeye yönelik iftiranın aynı zamanda suç sa-

yılıp buna da dünyevî ceza tertip edilmesi bu yönde atılan adımların en köklüsüdür. Bu suretle gayri meşrû ve nikahsız beraberlikler çirkin görülmüş ve evlenme teşvik edilmiştir. Bundan sonraki adım, evlenmeye ilişkin bazı sınırlama ve kayıtların getirilmesidir. Bu arada evlenilmesi haram olan kadınlar (muharremat) Kur'an'da ayrıntılı olarak sayılmış ve aile hayatına ilişkin bazı hükümler sevk edilmiştir. Bununla birlikte Kur'an ayetlerinin aile hayatına ve aile içi ilişkilere yönelik düzenlemeleri hukukî nitelikler de taşımakla birlikte daha çok dinî ve ahlâkî boyuttadır.

Kur'an insanları evliliğe teşvik eder, evliliğin çeşitli fayda ve hikmetlerine işaret eder. en-Nisâ 4/3, 24; en-Nahl 16/72; er-Rûm 30/21, Evliliği kocanın karısına verdiği "sağlam bir teminat" olarak nitelendirir en-Nisâ 4/21, kadının kocası kocanın da karısı üzerinde birtakım haklarının bulunduğunu bildirmekle birlikte el-Bakara 2/228, 233; en-Nisâ 4/4, 20-21; et-Talâk 65/7 bu hakların ne olduğu konusunda ayrıntıya girmek yerine "maruf" ölçütünü getirir. Mâruf ilâhî beyan yanında, İslâm toplumunun anlayış, ihtiyaç ve geleneği çerçevesinde oluşan, gerektiğinde değişen ve gelişen bir ölçüttür. Evet, Kur'an prensip itibariyle erkeklere kadınlarla iyi geçinmeyi tavsiye ederek en-Nisâ 4/19, evlilik bağının korunmasında kocaya daha ağır bir sorumluluk yükler. en-Nisâ 4/34 Taraflar arasında geçimsizlik olduğunda da taraflara sabır ve hoşgörüyü öğütler. en-Nisâ 4/19, 34 Topluma da hakemler vasıtasıyla eşlerin arasını bulma görevi yükler. en-Nisâ 4/35 Geçinme imkanı yoksa güzellikle ayrılmayı, karşılıklı olarak haklara saygı göstermeyi ister. et-Talâk 65/1-2, 6-7

Görüldüğü kadarıyla Kur'an, aile hayatını karşılıklı anlayış ve olgunlukla yürütülecek insanî bir müessese saydığından aile fertlerinin hak ve görevlerini net çizgilerle be-

lirtmemiş, evliliğin hukukî çatısı ve sonuçları üzerinde ayırtıya girmemiş, her zaman olduğu gibi bu konuda da taraflarda temel insanî ve ahlâkî erdemlerin oluşmasını, kişilerin Allah'tan çekinir, kuldan utanır bir sorumluluk bilincine ulaşmasını aile hayatının sağlam kurulması ve iyi işlemesi için vazgeçilmez bir ön şart olarak tanıtmıştır. Gerçekten de insanî ve hukukî ilişkilerin sağlıklı bir çizgide seyredebilmesi ancak böyle sağlam bir zeminde mümkün olabilir. Çünkü toplum ve hukuk düzeni tarafların arasına alışveriş, ödünç, kiralama gibi borç ilişkilerinde pek giremediğine, aksaklıklara ancak dışa aksettiğinde muttali olup müdahale edebildiğine göre, evlilik gibi kendisine has insanî yönleri, gizlilik ve mahremiyetleri bulunan bir müesseseyi dıştan müdahale ile iyileştirme adeta imkansızdır ve çoğu zaman da geç kalmış bir müdahale olduğundan sonuçsuz kalır.

II. EVLENME

A) Evlenmenin Önemi

İslâm dini Müslümanların evlenip yuva kurmalarına büyük önem verir. Kur'an-ı Kerîm'de, *"Size onlar sayesinde veya onlarla huzur ve sükûnete ermeniz için kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet yaratması O'nun kudretinin alametlerindendir. Bunda düşünen bir topluluk için işaretler vardır."* (er-Rûm 30/21) denmiş. Bekarları evlendirme emri de şu ayetle bildirilmiştir. *"Sizden bekar olan kimseleri, köle ve cariyelerinizden uygun olanları evlendiriniz. Eğer onlar fakir iseler Allah fazlından zenginleştirecektir. Allah (imkanları ve rahmeti) geniş ve (her şeyi) bilendir."* en-Nûr 24/32 Hz.

Peygamber de muhtelif hadislerinde Müslümanları evlenmeye teşvik etmiştir. Meselâ bir hadîs-i şerifinde, **“Ey gençler sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin.”** (1) buyurmuş. Bir başka hadisinde kezâ, “Peygamberlerin dört sünneti vardır.” demiş ve dördüncü olarak evlenmeyi saymıştır. (2) Bu meâlde birçok ayet ve hadis zikredilebilir. Bütün bunlar İslâm'ın genel yaklaşımının kadınla erkeğin birbirinden uzak durması değil, Allah tarafından konulan sınırlar çerçevesinde bir arada yaşanması olduğunu göstermektedir. Allah tarafından konulan sınırlar derken meşrû bir nikah ilişkisi kastedilmektedir.

B) Evlenmenin Mahiyeti ve Yapılışı

Evlenme karı-koca arasında birlikte yaşamaya ve karşılıklı yardımlaşmaya imkan veren ve taraflara karşılıklı hak ve ödevler yükleyen bir sözleşmedir. Evlenme akdi diğer akidlerden gerek yapılışı, gerek bu akde gelinceye kadar sürdürülen hazırlıklar, gerekse bu akdin geçerli olabilmesi için maddî ve şeklî hukuk açısından riayet edilmesi gereken şartlar bakımından ayrılmaktadır.

Bu sözleşme her şeyden önce birbirleriyle evlenmeleri dinen ve hukuken mümkün olan bir kişi arasında ve iki şahit huzurunda yapılır. Şahitlerin mevcudiyeti bu sözleşmeye açıklık kazandırmak ve evlilik ilişkisini etrafa duyurmak hedefine yöneliktir. Bunun dışında evlilik için her-

(1) Buhârî, “Nikah”, 3; Müslim, “Nikah”, 1

(2) Tirmizî “Nikah”. 11; müsnet. V, 421

hangi bir şekil şartı aranmamıştır. Bu yönüyle evlilik kilise hukukundaki evlenmelerden ayrılmaktadır. Kilise hukunda nikahlar ehliyet ve evlenme engeline yönelik şartlara ilave olarak mutlaka bir dinî mekanda yani kilisede ve yine görevli bir din adamı tarafından kıyılması gibi şartlar da içerir. Bütün diğer şartlar gerçekleşse bile bu son iki şartın yerine getirilmediği evlilikler geçerli değildir. Dolayısıyla bu tür evliliklerden eşlerin meşrû olarak beraber yaşaması mümkün olmadığı gibi, bu birleşmeler sonunda doğmuş çocukların nesebi de sahih değildir. Bu anlamda olmak üzere kilise hukukunda evlilik dinî bir sözleşmedir.

İslâm hukukunda evlilik Hristiyanlık'taki manâsında dinî bir sözleşme sayılmaz. Bir diğer ifadeyle nikahın mutlaka cami gibi bir dinî mekanda yapılması gerekmez. Bu gerekmediği gibi nikahın mutlaka bir din adamı tarafından kıyılması da gerekmez. Esasen İslâm'da –Hristiyanlık'ta olduğu gibi– din adamı sınıfı da yoktur. İslâm hukukunun gerek evlenme engellerine, gerek tarafların ehliyetine ve irade beyanlarına, gerekse evliliğin aleniyetine yönelik olarak aradığı şartların gerçekleştiği her türlü evlilikler herhangi bir kişi veya kurumun marifetiyle olmaksızın sadece tarafların karşılıklı iradeleriyle yapılmış olur. Bununla birlikte tarafların hak ve görevlerinin daha kolay takibi gibi çeşitli sebeplerle evliliklerin kontrol altında tutulmasına ihtiyaç duyulması, evlilik akdinin yetkili kişi veya kurum nezaretinde yapılmasını ve kayıt altına alınmasını gerektirmiştir. Bu bakımdan yeterli şartları taşıyan ve tarafların iradelerinin bulunduğu her türlü evlilik kim tarafından yapılırsa yapılsın geçerlidir. Ülkemizde uygulanmakta olan dinî nikahlar, yani dinî nikah veya imam nikahı adı altında yaygın olarak yapılagelen uygulama esasen dinin

ve İslâm hukukunun biri resmi, diğeri dini nikah şart koşmasından ileri gelmemektedir; tam tersine bu tür uygulama tarihi ve Cumhuriyet döneminde oluşan hukukî şartlarla ve izlenen politikalarla yakından ilgilidir. Bir yönüyle de evlenmelerde İslâm hukukunun aradığı şartların gerçekleşmesi veya denetlenmesi hedefine yöneliktir. Osmanlı toplumunda da nikahlar belli bir dönemden sonra devlet kontrolüne alınmaya çalışılmış, bunun için de nikah kıyma yetkisi kadılarına ya da onların özel olarak izin vereceği kimselere devredilmiş ise de bu konuda tam bir başarı sağlanamamış, mahâlle imamı kadı kontrolü olmaksızın nikah kıymaya devam etmişlerdi.

İslâm hukukunun klasik doktrinine göre evlenmenin bir din adamı huzurunda yapılması şart olmadığı gibi resmî bir memur önünde yapılması da dinen gerekli değildir. Ancak evlenmelerin belirli bir disiplin altına alınması, tarafların, varsa veli ve vekillerinin evlenme veya evlendirme ehliyetine sahip olup olmadıklarının bilinmesi, resmî bir memur tarafından yapılan evliliklerin ispat kolaylığı taşınması, doğacak çocuklarının nesebinin daha kolay biçimde sabit olabilmesi, evlenme engelleri varsa bunların bilinmesi ve ortaya çıkması gibi gayelerle oldukça erken dönemlerden itibaren evlenmelerin devlet kontrolünde yapılmasına özen gösterilmiştir. Meselâ Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren bir kısım nikah akitlerinin mahkemelerde bizzat kadılar tarafından kıyıldığı bilinmektedir. Kadıların görevleri arasında nikah kıymak da daima sayılagelmiştir. Yıldırım Beyazıd devrinde mahkemelerde harç alınmaya başlandığında bu harçların miktarı devlet tarafından belirlenmekteydi. Bu harçlar listesinde 12 akçe ile nikah harcı da vardır. Bu en azından Yıl-

dırım Beyazıd döneminden itibaren mahkemelerde nikah kıyıldığını ve bu nikahlar karşılığında hakimlerin belirli bir harç aldıklarını göstermektedir. Mahkemelerde kıyılan nikahların yoğunluğu devirden devire, şehirden şehire değişiklik arz etmektedir. Bazı şer'îyye sicil defterlerinde çok sayıda nikah kaydı varken bazı defterlerde bu kayıtlar daha azdır. Gösterilen çabalara rağmen Osmanlı Devleti'nde bütün nikahlar mahkemelerde kıyılmış değildir. Ancak mahkeme dışındaki nikahlar da öyle zannedildiği gibi rastgele kıyılmamış, bunun için önce mahkemeden bir izin ve bir izin kağıdı (izinnâme) olmak gerekmiştir. **Büyük camilerinin imamaları sadece mahkemeden alınan izin üzerine evlenmek isteyen kimseleri evlendirmişlerdir.**

Netice olarak devletin evlenecek kimseleri evlenme ehliyeti ve engelleri bakımından kontrol altında tutması ve geçerli bir evliliği sağlayacak aleniyeti temin edip evliliğin dinî-hukukî geçerlilik şartlarını bilen bir görevliye nikahları kıydırması İslâm'ın ruhuna daha uygun bulunmakta ve nikah akdiyle eşlere sağlanan hukukî garantileri daha temin edici olmaktadır.

Meclis Birliği

Evlilik birliğini kuran icap ve kabullerin aynı toplantıda ve araya taraflardan birinin bu sözleşmeden vazgeçtiğini gösteren bir hareketi girmeden yapılması gerekmektedir. İşte irade beyanlarının aynı toplantıda ortaya konmasına "meclis birliği" denmektedir.

Evlenme Engelinin Olmaması

Geçerli bir evlilikten bahsedebilmek için karı-koca arasında evlilik engelinin olmaması da gerekmektedir. Arada kan veya süt hısımlığı veya sıhrî hısımlık gibi devamlı ya da başkasıyla evli olma, din farkı, üç kere boşanma gibi geçici bir evlenme engelinin mevcut olması durumunda taraflar sürekli olarak veya bu engeller ortadan kalkıncaya kadar birbirleriyle evlenemezler. Herhangi bir evlenme engeli konusunda bir şüphe ve buna bağlı olarak hukukçular arasında bir ihtilaf yoksa bu engele riayet bir in'ikad şartıdır. Kişinin kendi üst ve alt soyuyla yani annesi, kızı, kız torunu ile evlenmesi bu gruba giren bir evlilik engelidir. Haklarında herhangi bir şüphe veya ihtilaf mevcut değildir. Dolayısıyla bu şarta riayetsizlik akdin batıl olması sonucunu doğurur.

4. Evliliğin Şartsız Olması

Burada evliliğin şartsız olmasından maksat evlilik akdinde geciktirici (ta'likî) veya bozucu (infisâhî) bir şartın mevcut olmamasıdır. Dolayısıyla "Anne-babamın razı olması şartıyla seninle evleniyorum." gibi bir ta'likî şartın, veya "Velim razı olmazsa bozulması şartıyla evliliği kabul ediyorum." gibi bir bozucu şartın evlilik akdine dâhil edilmesi mümkün değildir. Bu şartlarla gerçekleşen evlilikler geçerli olarak yapılmış sayılmaz.

Ancak geciktirici ve bozucu şartlarla evlilik akdinin yapılmasına mukabil bazı kayıtlandırıcı şartlarla evlilik akdinin yapılması mümkündür.

Geçerlilik Şartları

Evlilik akdinin geçerli (sahih) olarak doğması için aran-
nan şartlardır. Bu şartlara riayetsizliğin sonucu akdin fasid
(bozuk) olarak doğmasıdır. Akdin fasid olarak doğması ile
batıl olarak doğması arasında ileride görüleceği üzere
önemli farklar vardır.

Şahitler

Sihhat şartlarından en önemlisi evlenmenin şahitler hu-
zurunda yapılmasıdır. Hz. Peygamber'in, "*İki şahitsiz nikah
caiz olmaz.*" (1) Bu konuda mezhepler sahip oldukları meto-
dolojik prensipler ve yaşadıkları sosyal ve kültürel çevrenin
etkisiyle şahitler konusunda farklı görüşler ortaya koymuş-
lar, ancak bu içtihadlarıyla farklı şekilleri benimseseler bile
aslında evlenmenin şüphe edilmeyecek bir aleniyet içinde
yapılmış olmasını temin etmek istemişlerdir. Öte yandan şa-
hitlerin Müslüman ve aile hukuku bakımından tam ehliyetli
olması, yani temyiz gücüne sahip ve ergen (baliğ), olması da
ayrıca gerekmektedir. Ne var ki, Ebû Hanife ve Ebû Yûsuf
şahitler konusunda daha farklı bir yorumu benimsemekte ve
evlenecek kadın Ehl-i Kitap ise şahitlerin de Ehl-i Kitap ola-
bileceğini kabul etmektedirler. Şahitlerin dini konusundaki
bu farklılık gayrimüslimlerin şahadetlerini yasaklayan doğ-
rudan bir ayet ve hadisin olmaması, başka maksatlarla zikre-
dilen nassların fakihlerin yorumuyla şahitlik için de uygulan-
ması sebebiyledir. Bu yorumlarda hukukçuların içinde bu-
lundukları çevrenin etkisi gözden uzak tutulmamalıdır.

(1) Buhârî, "Şehâdât", 8

Yürürlük Şartları

Evlenmenin hükümlerinin işlerlik ve yürürlük (nefaz) kazanması için aranan şartlardır. Bazan nikah geçerli olarak akdedildiği hâlde hükümleri hemen işlerlik kazanmaz. Meselâ eksik ehliyetlilerin velilerinin iznini almadan yaptıkları evlenme böyledir. Veli icazet verene kadar bu evlilik normal sonuçlarını doğurmaz. Tam ehliyetli bir kimseyi velisinin evlendirmesi de aynı gruba girer; ancak tam ehliyetli bu işlemi kabul ederse hükümlerini doğurmaya başlar. Genel olarak bizzat evlenecek kimseler tarafından akdedilen evlilik velilerin, veliler tarafından akdedilen evlilik de tarafların izin veya icazetine muhtaç olduğu durumlarda bu iznin alınması bir nefaz şartı olmaktadır.

Bağlayıcılık Şartları

Evliliğin bağlayıcı (lazım) olması için aranan şartlardır. Evlilik sözleşmesi esas itibariyle bağlayıcıdır, diğer bir ifadeyle lazım bir akittir. Taraflardan birisi veya her ikisi evliliği bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıramaz. Ancak boşanmanın farklı bir hukukî işlem olduğu belirtilmelidir. Fakat bazı durumlarda nikah akdinin bağlayıcı olmadığı, taraflardan birinin bunu feshedebildiği görülmektedir.

Tam ehliyetli bir kadın evlenme akdini bizzat yapıyorsa, bir kısım İslâm hukukçularına göre kocasının kendi konumuna denk, mehrinin de misil mehir yani kadının konumuna denk olması gerekir. Aksi hâlde velilerin bu evliliği feshettirme hakları vardır. Öte yandan baba veya baba-dede dışındaki bir velisi tarafından evlendirilen küçüklerin nikahı, kocası kendisine denk (küfüv) ve mehir de misil

mehir olması bile bağlayıcı olmayan, yani gayri لازم bir nikahtır. Böyle bir durumda bulunan genç kızlar ergenlik çağına gelince evliliği feshettirebilirler. Bunun için herhangi bir sebep ileri sürmek zorunda da değildirler. Bu durumdaki genç kızların bir seçim hakkından bahsedilir. Buna da bulûğ muhayyerliği (huyârü'l-bulûğ) denir. İslâm hukukçularının gündeme getirdiği bu şart, genç kızların konumuna ve ailesine denk bir kimseyle evlilik yapmasını, böylece hem evliliğin makul bir zeminde kurulmasını hem de tarafların ve ilgililerin haklarını korumayı hedefler.

a) Kadının Hakları

1) Mehir

Erkeğin evlenirken karısına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para veya sair bir mala mehir denmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de evlenen erkeğin karısına vermek zorunda olduğu mehirle ilgili olarak müteaddit ayetler vardır en-Nisâ 4/4, 24 Birçok toplumda evlenme esnasında eşlerden birinin diğerine veya diğerinin ailesine para ya da sair bir mal verme geleneği vardır. Hristiyanlardaki drahomada olduğu gibi zaman zaman aksi örnekleri görülmekte ise de umumiyetle kadın değil, erkek tarafı evleneceği kızın ailesine bazı hediyeler vermekte ve ödemelerde bulunmaktadır. Eski Türkler de de bu anlamda olmak üzere "kalın" uygulaması vardır. Kalın, evlenecek erkeğin müstakbel karısının ailesine yaptığı ödemeler anlamında kullanılmaktadır. Bu ödemeler mutlaka evlilikten önce yapılırdı. Benzer uygulamaya muhtelif adlarda (meselâ mehir, dowry) diğer toplumlarda da rastlanmaktadır. Bu yönüne bakarak evlenme akdinin eski dönemlerde bir satım akdi, erkeğin yaptığı

ödemenin de bir satış bedeli olarak kabul edilip edilmediği tartışılmıştır.

İslâm hukukundaki mehir uygulaması da bir yönüyle bu uygulamaya benzemektedir. Ancak yine de aralarında önemli bir fark vardır. İslâm hukukundaki mehir evlenecek kızın ailesine değil, doğrudan kendisine verilmekte veya doğrudan ona borçlu olunmaktadır. Dolayısıyla İslâm hukukunda uygulandığı şekliyle mehirin satış bedeline, evlenmenin de satım akdine benzetilmesi mümkün değildir.

Nafaka

Evlilik içinde kadının her türlü normal masrafı kocaya aittir. Kur'ân-ı Kerîm'de et-Talâk 65/6 ve Hz. Peygamber'in hadislerinde nafakanın kocaya ait olduğu, erkeğin yediğinden karısına da yedirmesi, giydiğinden giydirmesi açıkça belirtilmiştir. Kocanın karısının nafakasını karşılamakla yükümlü olması için zengin olması gerekmediği gibi kadının fakir olması da gerekmez. Kadın zengin de olsa masrafları kocaya aittir.

EVLİLİK BİRLİĞİNİN SONA ERMESİ

İslâm hukukunda evlilik birliğinin sona ermesi bazen akitteki bir bozukluktan bazan da eşlerin evlilik birliğini yürütmekte zorlanmalarından, yürütmek istememelerinden kaynaklanır. Buna göre evliliğin sona ermesinin değişik usûl ve şekilleri vardır. Burada İslâm hukukunun klasik doktrinine göre evlilik birliğini sona erdiren sebep ve durumlara özetle temas edeceğiz.

A) Fesih

Fesih, evlilik birliğinin akit anında var olan veya sonradan meydana gelen bir eksiklik sebebiyle bozulmasıdır. Sıhhat şartlarından birisinin eksik oluşu akit anındaki bir bozukluğu, tarafların bir arada yaşamalarının dinen mümkün olmaması akitten sonraki bir bozukluğu ifade eder. Meselâ şahitsiz evlenme akit anındaki bir bozukluktur, eşlerden birinin dinden çıkmış olması da (irtidad) akitten sonra meydana gelen dinen beraber yaşamayı imkansız kılan bir hâldir. Talâk, yani boşama ise evlilik birliğine eşlerden birisi veya her ikisi tarafından son verilmesidir. Bu son verme bazen tek taraflı bir irade beyanı ile bazen iki tarafın anlaşmasıyla bazen de mahkeme kararıyla olur. Her bir şeklin kendine has usulü ve sonuçları vardır.

Evliliğin fesih veya talâkla sona ermesinin farklı hukukî sonuçları bulunmaktadır. Fesih evlilik birliğine derhâl son verir. Talâka gelince, baîn talâk bu birliğe kocanın tek taraflı iradesi ile geri dönmeyeceği şekilde son verirse de ric'î talâk iddetin bitimine kadar kocaya geri dönüş imkanı vermektedir. İddet bitince evlilik bağı tamamen çözülmüş olur. Fesih ile kocanın kullanacağı talâk sayısı azalmış olmaz. Her bir talâk ise kocanın sahip olduğu üç talâk hakkını azaltır. Zifaktan önce meydana gelen fesihlerde kadına mehir vermek gerekmediği hâlde, aynı durumda talâk gerçekleşirse belirli şartlarla belirlenen mehirin yarısı veya mut'a denilen gönül alıcı bir hediye vermek gerekir.

B) Boşama

İslâm hukukunda talâk kelimesi hem tek taraflı irade beyanıyla yapılan boşamayı, hem tarafların anlaşarak evlilik birliğine son vermelerini hem de mahkeme kararıyla

meydana gelen boşanmayı içerir. Esasen meydana geliş şekilleri farklı olmakla birlikte her üç boşanma türü de müşterek hükümlere sahiptir. Bununla birlikte talâk sözcüğü ile genellikle tek taraflı irade beyanıyla yapılan boşamalar kastedilir. Kadının malî bir ödeme yapması veya malî bir hakkından feragat etmesi suretiyle tarafların anlaşarak evlilik birliğine son vermelerine hul' veya muhâlea, mahkeme kararıyla meydana gelen boşanmaya da tefrik denir..."

Her şeyden önce sebepsiz boşanmalar dinen hoş görülmemiş, fakat haklı bir sebebin varlığı durumunda helal ve caiz kabul edilmiştir. Hz. Peygamber hadîs-i şeriflerinde, *"Allah katında en sevilmeyen helal boşanmadır"* (1) buyurmuştur. Öte yandan boşanıp tekrar evlenmeler suistimal edilmesin diye boşamaya azami bir sınır getirilmiş..."

c) Boşama Çeşitleri

İslâm hukuk doktrininde boşama dönülebilir olup olmasına göre ric'î ve bâin, sünnete uygun olup olmayışına göre de sünnî ve bid'î boşama adlarını alır ve her biri farklı hukukî değerlendirmelere konu olur.

1. Ric'î Talâk

Kocaya yeni bir nikaha ihtiyaç olmadan boşadığı karısına dönme imkanı veren boşama türüne dönülebilir boşama anlamında "ric'î talâk" denir. Bir ric'î talâktan bahsedilmek için evliliğin zıfıfla fiilen başlamış bulunması ve Hanefîler'e göre boşamanın sarıh sözlerle ve şiddet ve müba-

(1) Ebû Dâvûd, "Talâk", 3; İbn Mâce, "Talâk", 1

lağa ifade etmeyen bir tarzda yapılmış olması gerekmektedir. Ayrıca bu boşamanın üçüncü boşama olmaması da şarttır. Bu durumda koca, iddet süresi içerisinde dilerse eşine geri dönebilir. Bunun için yeni bir nikâh yapmaya, yeni bir mehir ödemeye gerek yoktur. Esasen bu özelliğinden dolayı bu boşama türüne ric'î talâk denmiştir. Dönme kocanın açık bir beyanla karısına geri döndüğünü söylemesiyle olabileceği gibi, evlilik yaşamına fiilen geri dönmesiyle de olabilir. Bu özelliği dolayısıyla ric'î talâkta eşler derhâl birbirlerinden ayrılmak zorunda değildirler. Dönmenin şahitlerle tesbit edilmesi İmam Şâfi ve Ahmed b. Hanbel'in bir görüşüne, İbn-i Hazm'a ve bazı Şii hukukçulara göre şarttır. Diğer mezhepler bunu şart olarak kabul etmezler, müstehap sayarlar.

Ric'î talâkta evlilik iddet süresince de devam ediyor kabul edilir. Bu sebeple dönüş hakkının da bu süre içinde kullanılması gerekir. Bu süre dönüş yapılmadan geçirilirse iddetin bitimiyle ric'î talâk bâin talâka dönüşür. Dolayısıyla geri dönmek için artık bâin talâkta aranan şartlar geçerli olur.

Evliliğin iddet bitimine kadar devam edecek olması miras ve mehir hukuku açısından da önemlidir. Boşanma vadedi mehirin vadesi iddet bitene kadar gelmediği gibi, taraflardan birisinin ölmesi durumunda evlilik devam ettiği için sağ kalan eş diğerine mirasçı olur.

2. Bâin Talâk

Kocaya boşadığı eşine ancak yeni bir nikahla dönme imkanı veren boşanma şeklidir. Bu boşama kocanın eşini üçüncü boşaması ise yeni bir nikah da tarafların bir araya

gelmesi için yeterli değildir; aralarında büyük ayrılık denilen beynûnet-i kübrâ meydana gelmiştir. Kadının daha önce belirtildiği üzere bir başkasıyla geçerli bir evlilik yapmadan ilk eşine dönmesi mümkün değildir.

Hangi tür boşamalar bâin talâktır? Nikah yapıp zifaf yapılmadan meydana gelen boşanmalar, tarafların anlaşarak boşanmaları (muhâlea) veya kocanın üçüncü boşama hakkını kullanarak yaptığı boşama bâin talâktır.

“...Bâin talâk evliliğe derhâl son verir; eşler birbirlerinden hemen ayrılmak zorundadırlar. Öte yandan evlilik kesin olarak sona erdiğinden boşanma vadeli mehirin vadesi gelmiş kabul edilir. Boşanmış eşler artık birbirlerine mirasçı da olmazlar. Bunun tek istisnası ölümcül bir hastalığa yakalanan kocanın eşini onun rızasını almadan bâin talâkla boşamasıdır. Bu durumda kocanın eşini mirasından mahrum etme niyetiyle boşadığı kabul edilir ve bu bir hakkın kötüye kullanımı addedilerek korunmaz. Boşanma her hâlükârda geçerlidir, ancak koca öldüğünde kadın sanki boşanmamış gibi kocasına mirasçı olur. Yalnız kocanın ölümünün kadının iddet bekleme süresi içinde vuku bulması gerekmektedir. Ahmed b. Hanbel'e göre kadın ilk kocasının ölmesinden önce bir başkasıyla evlenmemiş ise ölüm kadının iddeti bittikten sonra da gerçekleşse kadın kocaya mirasçı olur. İmam Mâlik ise daha ileri giderek kadın başka bir erkekle evlenmiş de olsa ilk kocasına mirasçı olur demektedir. Ölümcül hastalık (maraz-ı mevt) kişiyi normal işlerini yapmaktan alıkoyan ve hastalığın başlangıcından itibaren bir yıl içinde ölümle nihayet bulan hastalıktır. Böyle bir durumda ölümcül hastanın yapmış olduğu üçüncü şahıslara zarar veren bazı hukukî işlemler, içinde bulun-

duğu hâlet-i rûhiye ile yapıldığı göz önüne alınarak geriye dönük olarak iptal edilir. Burada da boşama değil, mirasa ilişkin sonuçları iptal edilmiştir. Ne var ki, bu örnekte ölümcül hasta değil de kadın bir sebeple ölürse boşama geçerli olduğundan koca ölen karısına mirasçı olamaz.

3. Sünnî Talâk

Boşama, Kur'an'daki genel ilkelere ve Hz. Peygamber'in bu yöndeki açıklama ve tavsiyelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığına göre sünnî talâk, bid'î talâk şeklinde de tasnif edilmektedir. Bu ayırım hukukî olmaktan ziyade dinî-ahlâkî boyutlu bir ayırımdır ve esas itibariyle, kocanın objektif hukukî kriterlere bağlanamamış boşama yetkisini onun dindarlığına havale ederek kısıtlama ve sınırlama amacı gütmektedir.

İsminden de anlaşılacağı üzere Sünnî boşama Hz. Peygamber'in bu konuda getirdiği ölçü ve sınırlamalara riayet edilerek yapılan boşama şeklidir. Her şeyden önce Sünnî boşanmanın ric'î talâk olması gerekmektedir. Burada evlilik birliğine geri dönüş kapısının kapatılmaması ve taraflara, daha doğrusu eşini tek taraflı irade beyanıyla boşayan kocaya yeni bir düşünme imkânı tanınmak istenmektedir. Ayrıca kadının temizlik süresi başladıktan sonra ancak onunla cinsî ilişkide bulunulmadan boşanması ve bu boşamanın bir boşama olması gerekmektedir. Bu da yine aynı hedefe, evlilik birliğini koruma hedefine yöneliktir. Hanefîler her temizlik süresi içinde bir boşama ve arada üç temizlik süresi içinde üç boşama gerçekleştirip neticede büyük ayrılığın meydana gelmesini de Sünnî talâk kabul ederler.

4. Bid'î Talâk

Bid'at tabiri, Sünnet'in mukabili ve zıttı olarak da kullanılmakta olduğundan burada bid'î talâk, Sünnet'e aykırı biçimde gerçekleştirilen boşamayı ifade etmektedir. Bu bakımdan genel olarak Sünnî olmayan her talâk bid'î kabul edilir. Kişinin temizlik süresi dışında veya temizlik süresi içinde olmakla birlikte karısıyla cinsel ilişkide bulunduktan sonra veya aynı temizlik süresi içinde birden fazla boşama durumunda ortada sünnete uygun olmayan yani bid'î bir boşanma vardır.

Talâkın sünnî-bid'î ayırımının sonuçları hukukçuların büyük çoğunluğuna göre hukukî olmaktan ziyade dinîdir. Yani sünnete uygun olmayan boşamalar da dinen hoş görülmemekle birlikte hukuken geçerlidir. Ancak Şi İmâmiyye hukukçularına ve Zâhirîler'den İbn-i Hazm'a göre bid'î talâk hiç geçerli değildir. İbn-i Teymiyye ve İbn-i Kayyim el-Cevziyye'ye göre aynı temizlik süresi içinde birden fazla olarak gerçekleştirilen bid'î talâk bir talâk olarak geçerlidir.

C) Karşılıklı Rıza ile Boşanma

Eşlerin evlilik birliğini karşılıklı anlaşarak sona erdirmeleri de caizdir. Böyle bir boşanma teklifi genellikle kadından gelir. Çünkü İslâm hukukunun klasik sisteminde, dinî kayıt ve sınırlamalar hariç tutulur da sadece hukukî sonuç ölçü alınırsa, kocaya tek taraflı bir irade beyanıyla karısını boşama yönünde neredeyse mutlak nitelikte bir hak ve yetkisi tanınmıştır. Boşanmayı kadın arzu ederse bu emeline mahkemeden bir boşanma kararı elde ederek veya

kocasıyla anlaşarak ve onu razı ederek ulaşabilir. Bunun için kadın genellikle birikmiş nafaka, mehir, iddet nafakası alacağı gibi bazı alacaklarından vazgeçer. Ancak eşler bunlardan farklı bir bedel veya menfaat üzerinde de anlaşabilirler. Eşinden boşanan annenin çocuklarına bir müddet ücretsiz süt vermesi, bakıp büyütmesi buna örnek gösterilebilir. Bu tamamen karı, kocanın karşılıklı anlaşmalarına bağlıdır. Evlilik birliğini bu şekilde sona erdirmeye *muhâlea* veya *hul'* denilir. Şu kadar var ki, *muhâleaya* yol açan geçimsizlik kadından kaynaklanıyorsa kocanın vermiş olduğu mehirden fazlasını, eğer erkekten kaynaklanıyorsa vermiş olduğu mehiri alması dinen hoş karşılanmamıştır. Hatta Mâlikîler bu son durumda kocanın karısından herhangi bir mal almasını câiz görmezler, almışsa iade etmesi gerekir, derler.

Ancak *muhâleanın* geçerli olabilmesi için kadının sadece âkıl ve bâliğ olması yetmez; ayrıca reşit olması da gerekmektedir. Çünkü *muhâlea* kadın bakımından lehte de aleyhte de olması söz konusu olan bir hukukî işlemdir; dolayısıyla *muhâlea* talebinde bulunan kişinin malî işlemler bakımından da tam ehliyetli olması gerekir.

Muhâlea, bâin talâk sayılır ve bununla bir bâin talâk hakkı kullanılmış kabul edilir.

D) Mahkeme Kararı ile Boşanma

Evlilik birliğinin sona ermesinin bir diğer şekli eşlerin mahkemeye başvurarak hakim kararıyla boşanmalarıdır. Bu şekilde kazâî boşanmaya çağdaş İslâm hukuku literatüründe *tefrîk* denilir. Bu tür boşanmanın öncekilerden en önemli farklı bunun ancak bir hakim kararıyla gerçekleş-

mesi ve hâkimin de ancak belirli sebeplerin varlığı durumunda boşanmaya karar verebilmesidir. Hâlbuki önceki iki boşanma şeklinde de bir hakim hükmüne gerek olmadığı gibi, boşanmanın gerçekleşebilmesi için belirli sebeplerin varlığı da şart değildir.

İslâm toplumunda adliye teşkilatının gerek kuruluş gerekse hukukî ihtilâflardaki rolü itibariyle ileri dönemlerde kine denk bir yaygınlık kazanmadığı ilk dönemlerde hakemler, taraflar arası hukukî çekişmelerin hâll edilmesinde aktif bir rol üstlenmişlerdi. Ancak hakemin boşanmaya karar vermesi, kocanın ona bu içerikte bir vekalet vermesine bağlı olduğu gibi hakemin nelere yetkisi olduğu da fıkıh ekollerine göre farklılık taşır. Bununla birlikte hakem kararı ile evliliğin sona ermesi de, tarihsel işlevi itibariyle hakim kararı ile boşanma grubunda mütelaa edilebilir.

a) Kazâî Boşanma Sebepleri

Fıkıh mezheplerinin kabul ettiği boşanma sebepleri birbirinden farklıdır. Bu konuda en geniş yorum ise Mâlikî ve Hanbelî Mezheplerine aittir.

Bütün Sünnî mezhepleri gözönüne alındığında İslâm hukukunda kabul edilen boşanma sebepleri şu başlıklar altında ele alınabilir:

1. Hastalık ve Kusur

Evlilik birliğinin devam ettirilmesini zorlaştıracı nitelikteki hastalık ve kusurlar kazâî boşanma sebebi sayılmaktadır. Ancak hangi tür hastalıkların bu nitelikte sayılacağı İslâm hukukçuları arasında tartışmalıdır. Burada ikili

bir ayırım yapılır:

1. Erkeklerde bulunan hastalık ve kusurlar. Bundan maksat kocada iktidarsızlık vb. gibi cinsî münasebete engel bir hastalık ve kusurun bulunmasıdır. Bu tür hastalık ve kusurların bir boşanma sebebi olduğunda hukukçular görüş birliği içindedirler. Aslında Hanefî hukukçulardan Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf sadece bu gruba giren hastalık ve kusur sebebiyle kadının kocasından boşanmasını kabul eder. Burada boşanmanın kabul edilmesi bu tür hastalık ve kusurlar yüzünden eşin zarar görmesi sebebiyledir. Boşanma ile bu zarar bertaraf edilmiş olmaktadır. Bu gruba giren bir hastalığın kadında bulunması hâlinde kocanın boşama hakkı olduğundan ayrıca tefrik imkanından söz etmeye gerek yoktur.

2. Delilik, cüzzam vb. hastalıklar. Eşlerden iki taraf için de söz konusudur. Bu tür beraber yaşamayı imkansız veya meşakkatli hâle getiren hastalıklar Hanefî hukukçulardan İmam Muhammed ile diğer mezhep hukukçuları tarafından bir boşanma sebebi olarak kabul edilmiştir. İmam Muhammed'e göre bu tür bir hastalık sebebiyle ancak kadın boşanma talebinde bulunabilir; kocanın esasen talâk hakkı bulunduğundan mahkemeye başvurup boşanma talep etmesine gerek yoktur. Diğer mezhep hukukçuları ise her iki tarafın da bu sebeplere dayanarak boşanma talep edebileceği görüşündedirler.

Bu tür bir hastalık ve kusur sebebiyle boşanma talebinde bulunabilmesi için eşin evlilik anında bu hastalık veya kusurdan haberdar olmaması, öğrendikten sonra da razı ol-

mamış bulunması gerekir. Aksi hâlde eşin boşanmayı talep hakkı düşer.

Genellikle bu hastalıklar sebebiyle boşanma için başvurulduğunda hastalık iyi olabilecek gibi ise hakim boşanmayı bir yıl tecil eder, iyi olma ümidi yoksa derhâl boşanmaya hükmeder Bu tefrik de bir bâin talâk kabul edilir.

Kâdî Şüreyh, İbn-i Şihâb ez-Zührî ve Ebû Sevr gibi bazı hukukçular boşanma sebebi sayılan hastalık ve kusurları bunlarla sınırlı tutmazlar. Karşı tarafta nefret uyandıran veya beraber yaşamayı zarar verici kılan her türlü hastalık ve kusur diğer taraf için bir boşanma sebebidir, derler.

2. Kocanın Nafakayı Temin Etmemesi

Kocanın eşinin nafakasını temin etmemesi belirli şartlarla bir boşanma sebebidir. Kocanın nafakayı temin etmemesi iki şekilde olur: Ya koca gücü yettiği hâlde karısının masraflarını karşılamaz veya gücü yetmediği için karşılamaz. Bunun boşanma hukuku bakımından doğurduğu sonuç farklıdır.

Her şeyden önce belirtilmelidir ki, Hanefî Mezhebine göre kocanın eşinin masraflarını karşılamaması veya karşılayamaması bir boşanma sebebi değildir. Bu mezhepte koca nafaka yükümlülüğünü yerine getirmiyorsa kadın mahkemeye başvurarak kendisi için nafaka takdir ettirir. Yukarıda geçtiği üzere bu nafakayı tahsil için hukukun kendisine tanıdığı imkanlardan yararlanır. Ancak diğer üç mezhep aralarında farklılıklar olmakla birlikte koca karısının nafakasını temin etmez ve bu nafakayı karşılamak üzere görünen, bilinen bir malı da olmazsa kadının hakime müracaatla

boşanma talebinde bulunmasını kabul ederler. Karısının nafakasını karşılamadan onu evlilik birliği içinde tutmayı Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça yasaklanan "*zarar vererek kadınları tutmak*" el-Bakara 2/231 şeklinde yorumlarlar. Şu kadar var ki, İmam Mâlik kocasının fakirliğine razı olan kadının sonradan tefrik talebinde bulunamayacağını söyler. Benzer bir görüş İbn-i Kayyim el-Cevziyye tarafından da ileri sürülmektedir. Ona göre kadın fakirliğini bilerek evlendiği veya sonradan fakir düşen kocasına karşı nafaka yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebiyle boşanma talebinde bulunamaz. Ancak koca fakirliğini gizlemiş ve kendini varlıklı göstermiş ise bu durumda kadın boşanma talebinde bulunabilir.

Bu tür ayrılık İmam Şâfi ve Ahmed b. Hanbel'e göre bir fesih, İmam Mâlik'e göre bir ric'î talâktır. Ancak bu son görüşte kocanın eşine geri dönüş hakkını kullanabilmesi için karısına karşı nafaka yükümlülüğünü yerine getirecek durumda olması gerekir.

Koca Kaybolursa Kadın Boşanabilir mi?

Burada birbirinden farklı iki durum söz konusu olmaktadır; terk ve gaiplik. İslâm hukuku literatüründe terk gaiplik olma, gaiplik de mefkud olma terimleriyle anlatılmıştır.

Bugünkü hukukta gaiplik olarak ifade edilen mefkud olma hâli nerede olduğu, ölü mü diri mi bulunduğu bilinmeyen kimsenin durumudur. Bu kimsenin ölümüne hükmedilebilmesi için Ebû Hanîfe ve Şâfi'ye göre doksan yaşına kadar veya yaşlıları hayatta olduğu sürece beklenir; bilâhare ölümüne hükmedilir. Bu iki mezhebe göre gaiplik

bir boşanma sebebi değildir; kadın kocasının ölümüne hükmedilinceye kadar kocasını beklemek zorundadır. İmam Mâlik ve Ahmed b. Hanbel ise gaibin ölümüne hükmedilme dışında, bunu bir boşanma sebebi olarak da kabul etmişlerdir. İmam Mâlik'e göre kocadan son haber alınma tarihinden itibaren dört sene geçtiğinde kadın sırf bu sebeple kocasından boşanmayı talep edebilir. Ahmed b. Hanbel "Kadın kocasının ölümü için kuvvetli bir karîne varsa dört yıl geçtikten sonra boşanma talebinde bulunabilir." der. Böyle kuvvetli bir karînenin bulunmadığı durumlarda ise kadın ölümüne hükmedilinceye kadar kocasını beklemek zorundadır.

Kocanın sağ olduğunun bilinmesi durumunda evine dönmemesi gaip olma şeklinde değerlendirilmiştir. Hanefî ve Şâfiler bu durumu da bir boşanma sebebi olarak kabul etmezler. Mâlikî ve Hanbelîler ise tam tersine bu durumda daha kolay bir tarzda terk edilen kadına boşanma hakkı tanımışlardır. Yalnız Hanbelîler bu gaipliğin bir mazeret sebebiyle olmamasını şart koşarlar. Kocanın eve dönmemekte kabul edilebilir bir mazereti varsa kadın boşanma talebinde bulunamaz. Mâlikîler'e göre gaiplik bir sene veya daha fazla, Hanbelîler'e göre altı ay veya daha fazla sürerse hâkim belirli şartlarla boşanmaya hükmeder. Bu ayrılık Mâlikîler'e göre bir bâin talâk, Hanbelîler'e göre fesihtir. Hukûk-ı Âile Karamâmesi'nde Mâlikî mezhebinin görüşü tercih edilerek kadına tefrik hakkı verilmiş, kadın için gaip olan kocanın ölüm ihtimalinin kuvvet derecesine göre dört ve bir yıl bekleme süresi öngörülmüştür (md. 127).

Fena Muamele ve Geçimsizlik

Hanefîler ve Şâfîler'e göre kocanın eşine fena muamele etmesi, eşler arasında şiddetli geçimsizlik bir boşanma sebebi değildir. Böyle bir durumda gerek iki tarafın akrabalarından oluşan hakem heyeti gerekse mahkeme tarafların arasını bulmaya çalışırlar. Ancak bu mümkün olmaz koca da karısını boşamaya veya muhaleaya yanaşmazsa bu iki mezhepte hukuken yapılacak fazla bir şey yoktur. Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar Hanefî Mezhebinin resmî mezhep olarak yürürlükte olması bu açıdan bazı problemler ortaya çıkarmamış değildir. Kadınlar istemedikleri evliliklerden kurtulmak için bazen hukukun imkanlarını zorlamışlar, bazen de hukuk dışı yollara yönelmişlerdir. Mâlikî ve Hanbelî hukukçulara göre ise kocanın karısına fena muamele etmesi ve aralarında geçimsizlik olması durumunda belirli şartlarla bu durum bir boşanma sebebidir.

Mâlikîler'e göre kocasının kendisine fena muamelede bulunduğu kadın hâkime başvurup boşanma talebinde bulunabilir. Bu iddiasını ispat ederse hakim derhâl boşanmaya karar verir. Ancak kadın kocasının kötü muamelede bulunduğunu ispat edemez, fakat bu sebeple boşanma talebinde de ısrar ederse hakim her iki tarafın ailesinden uygun birer kişiyi hakem olarak seçer. Bu hakemler tarafların arasını ıslah etmeye gayret ederler. Bu mümkün olmazsa boşanmaya hükmederler. Eğer ailedeki geçimsizliğin sebebi koca ise hakemler bâin talâka, kadın ise muhaleaya hükmederler. İkisi arasındaki fark şuradadır ki, bâin talâкта boşanmanın mali yüklerini koca üstlendiği hâlde, muhaleada bu yüklerden tamamen veya büyük ölçüde kurtulmuş

olur. Hanefîler ve Şâfîler'le Mâlikî ve Hanbelîler arasında hakem tayininde en önemli fark gerektiğinde hakemlerin boşanma kararını verebilip verememelerinde yatmaktadır. Önceki iki mezhepte eğer koca boşanma konusunda bir yetki vermemişse hakemlerin boşama yetkisi olmadığı hâlde, sonraki iki mezhepte bu yetki vardır. Mâlikîler'e göre bu boşama bir bâin talâktır.

Liân

Karısının zina ettiğini veya çocuğunun zina mahsulü olduğunu iddia eden ve bu iddiasını gerektiği şekilde ispat edemeyen koca hakim huzurunda hususi bir şekilde yeminleşir ve evlilik birliğine hakim tarafından son verilir. Kur'an'da da ana hatlarıyla temas edilen bu prosedüre en-Nûr 24/6-9 İslâm hukukunda liân denilir. Liân sonunda hâkim tarafların arasını tefrik eder. Ebû Hanîfe ve İmam Muhammed'e göre bu bir bâin talâk hükmünde ise de Hanefîler'den Ebû Yûsuf'a ve diğer mezhep imamlarına göre taraflar birbirlerine ebedî olarak haram olurlar.

İla

(Kocanın Yemin Etmesi)

Kocanın dört ay veya daha fazla karısına yaklaşmıyacağına dair yemin etmesi veya bu içerikte bir nezirde bulunmasına îla denilir. Hanefîler'e göre koca bu süre içinde karısıyla bir araya gelirse, yemin etmişse yemin kefâreti, nezirde bulunmuşsa adadığı o şey gerekli olur. Şayet koca bu süre içinde karısına dönmezse hakim kararına ihtiyaç kalmadan kadın bir bâin talâkla boşanmış sayılır.

Hanefîler hariç diğer üç mezhebe göre îlâ vukuunda sadece dört ayın geçmesiyle talâk meydana gelmez. Koca dönüş veya talâktan birisini seçmek zorundadır, değilse kadının başvurusu üzerine hakim evlilik birliğine son verir.

EVLİLİĞİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

Evliliğin sona ermesinin birtakım sonuçları, tıpkı evlilik gibi erkek ve kadına yüklediği birtakım hak ve borçlar vardır. Bunlardan en önemlileri iddet ile iddet nafakasıdır.

İddet

Boşanma, evliliğin feshi ve ölüm gibi bir sebeple evliliğin sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapmadan önce beklemesi gereken süreye iddet denir. Gerçi iddeti esas itibarıyla evliliği sona eren kadın beklemekteyse de dört karısı olup da bunlardan birisini boşayan veya boşadığı karısının (onunla tek nikah altında birleştirilemeyecek derecede) yakın bir akrabasıyla evlenmek isteyen erkek de evlenmeden önce boşadığı karısının iddetinin bitmesini beklemek zorundadır.

Geçerli (sahih) evlenmeden sonra zifaf veya sahih halvet, fâsid evlenmeden sonra zifaf gerçekleşir, daha sonra eşler ayrılırlarsa kadının iddet beklemesi gerekir. Öte yandan geçerli bir evlenmeden sonra koca ölürse zifaf veya sahih hâlvet şartı aranmaksızın kadın ölüm iddeti beklemek zorundadır.

İddet kadının önceki kocasından hamile olup olmadığı-
nın anlaşılması, buna ilave olarak ölüm iddetinde ölen ko-
casına hürmet ve ric'î talâkta kocaya yeniden düşünme im-
kanı vermesi düşünceleriyle emredilmiştir. Diğer bir anla-
tımla iddet, esas olarak kadının hamile olup olmadığının
ortaya çıkması amacına yönelik olmakla birlikte onun sa-
dece bu amaçla sınırlandırılması doğru değildir. Ölüm id-
detinde bunun yaratılış açısından erkeklere göre daha du-
yarlı ve yuvaya daha bağlı olan kadının ölmüş kocasının
hatırasına saygı ve yuvaya bağlılık simgesi olarak, boşan-
ma iddetinde ise toplumun kötü zanda bulunmasını engel-
lemeye, dolayısıyla kadının saygınlığının devamını sağla-
maya yönelik bir önlem olarak değerlendirilmesi müm-
kündür. Bu itibarla, kadının hamile olup olmadığının tıb-
ben anlaşılabilirdiği öne sürülerek, iddet beklemeye artık
gerek bulunmadığı ileri sürülemez.

İddeti ona sebebiyet veren olaya göre ikiye ayırmak ge-
rekir: Ölüm iddeti, boşanma veya fesih iddeti.

Ölüm İddeti. Kocasını ölen kadınların bekledikleri iddet-
tir. Bunlar eğer hamile iseler iddetleri doğumla biter; ister-
se bu doğum kocanın ölümünden çok kısa bir süre sonra
gerçekleşsin. Eğer hamile değillerse bu durumdaki kadın-
ların beklemeleri gereken süre dört ay on gündür. Fâsîd
(geçersiz) bir nikahla evli olanlar ölüm iddeti beklemeyiz.

Hamile olmayan eş ric'î talâk iddeti beklerken koca
ölürse boşanma iddetini terk ederek ölüm iddeti bekleme-
ye başlar. Bâin talâk iddeti bekleyen kadın ise ölüm iddeti
beklemez; başlamış olduğu boşanma iddetini tamamlar.

Boşanma veya Fesih İddeti. Boşanmış veya bir eksiklik sebebiyle nikahı feshedilmiş olan kadınların bekleme-leri gereken iddettir. Fasîd nikah sebebiyle nikahı feshedilenlerin iddet bekleme-leri ancak evliliklerinin zıfıfla fiilen başlaması durumunda söz konusudur. Bu grupta yer alan kadınların bekleyecekleri iddet süresi hamile olup olmamalarına göre değişmektedir. Hamile iseler iddetleri doğumla biter, Değillerse ve normal olarak hayız görüyorlarsa iddet süreleri üç hayız süresidir. Kadın hayızlı iken boşanırsa bu hayız hesaba katılmaz. Bu Hanefî ve Hanbelîler'in kabul ettiği görüştür. Mâlikî ve Şâfiîler'e göre bu durumdaki kadınların bekleme-leri gereken süre üç temizlik müddetidir. Bu farklılığın sebebi *"Boşanmış kadınlar kocalarıyla ilişkide bulunmaksızın üç kar' süresi beklesinler."* el-Bakara 2/228 âyetindeki "kar" sözcüğünün çift anlamlı (hayız ve temizlik) olması ve Hanefî ve Hanbelîler'in bunu hayız, Mâlikî ve Şâfiîler'in de temizlik olarak anlamaları yüzündendir.

Küçüklüğünden veya yaşlılığından dolayı hayız görmeyen kadınların iddeti ise üç aydır. Bu iki dönem (15-55 yaş) arasında olup da herhangi bir sebepten dolayı hiç hayız görmeyen veya bir ya da iki defa görüp de bilâhare görmeyen kadınların mümteddü't-Tuhr) bekleyecekleri iddet süresi konusunda mezhepler arasında büyük görüş ayrılıkları vardır. Ebû Hanîfe'ye göre bu kadın hayızdan kesilme yaşı olan elli beş yaşına kadar bekler, daha sonra da tekrar üç ay beklemek zorundadır. Ebû Hanîfe'nin bu ihtiyatkarlığı bu durumdaki kadının hamile olmadığına kesin olarak tesbit arzusuna dayanmakta ise de bugünkü tıbbî bilgiler ışığında bu ölçüde bir ihtiyata artık gerek yoktur.

Kaldı ki, bu ölçüde bir ihtiyat hem boşandıkları hâlde karısına iddet nafakası ödemeye devam eden koca, hem de ne evli ne de bekâr sayılan kadın için son derece mahzurlu ve meşakkatlidir. Üstelik kötü niyetli kadınlar için suistimal edilmeye açık bir yoldur. Böyle durumlarda Mâlikîler'in görüşü daha uygun görünmektedir. Mâlikîler'e göre bu durumdaki kadınların iddeti sadece on iki aydır. İddet esas itibariyle önceki evlilikte oluşan çocuğun nesebini korumaya yönelik olduğuna göre on iki aylık bir süre bu gayeye fazlasıyla hizmet etmektedir.

İddet Nafakası

İddet beklerken kadınların nafakaları belirli şartlarla kocaları üzerinedir. Hanefîler'e göre ric'î ve bâin talâk ve istisnaları olmakla birlikte fesih iddeti bekleyen kadınların yiyecek, giyecek, mesken vb. ihtiyaçlarının giderilmesi boşayan kocasına aittir. Mâlikî ve Şâfîler ric'î talâk ve kadının hamile olması hâlinde bâin talâk iddetinde kadının nafakasının kocaya ait olduğunu söylemekte iseler de kadının hamile olmadığı bâin talâk hâllerinde böyle bir nafaka gerekliliğini kabul etmezler. Onlara göre bu durumda kadın için sadece mesken hakkı bulunmaktadır.

Ölüm iddeti bekleyen kadın için ise hukukçular hiçbir nevi nafakanın gerekmediğini söylemektedirler. Çünkü koca öldüğünde kişiliği ve böyle bir yükümlülük için gerekli olan vücûb ehliyeti sona ermektedir. Dolayısıyla ölen kocanın herhangi bir borca muhatap olması söz konusu değildir.

Doğum ve Sonuçları

İslâm hukukunda doğuma birtakım sonuçlar bağlanmış olup doğum sonrasında doğan çocuğun nesebinin sabit olması gibi bazı haklar veya onun beslenip büyütülmesi, akrabalar arası bakım mükellefiyeti gibi birtakım sorumluluklar söz konusu olabilmektedir.

Nesep

Geniş anlamda nesep bir kimsenin geldiği soy ile ilişkisini, kan ve hısımlılık bağını ifade eder. Dar anlamda nesep ise çocuğun ana babasıyla hısımlık ilişkisidir.

Nesebin Sübûtu

Çocuğun kendisini doğuran kadınla nesep ilişkisi kendiliğinden sabittir. Buna karşılık babasıyla olan nesep bağının kurulması şu üç yoldan birisiyle mümkündür.

1. Geçerli (sahih) bir evlilik
2. Fasit bir evlilik veya evlilik şüphesiyle birleşme
3. İkrar.

Bu üç yolu incelemeden önce nesebin tesbitinde önemli bir yeri olan hamileliğin süresi üzerinde bir nebzecek durmak gerekir.

Hamileliğin en az süresi hukukçuların ittifakıyla altı aydır. Âzami süre ise ihtilaflıdır. Bazı hukukçular dokuz ay, bir sene, bazıları iki sene olarak kabul eder. Hatta bunu dört seneye çıkaran hukukçular bile vardır. Hamileliğin azami süresi ile ilgili olarak bu kadar farklı sürelerin öne sürülmesi bu içtihadların yapıldığı dönemdeki tıbbî bilgi-

lerle yakından ilgilidir. Çünkü âzami süre konusunda ne âyette ve ne de hadiste herhangi bir rakam verilmiştir. Hukukçular, dönemlerin bilgileri ve biraz da şahsî gözlemleri ışığında bu kadar farklı süreler öngörmüşlerdir. Bu konuda günümüzde tıbbın belirttiği süreyi esas almak gerekmektedir.

1. Geçerli Evlilik. Sahih (geçerli) bir evlilikte doğan çocuğun nesebi kocaya bağlanır. Yalnız bunun için çocuğun evlilikten en az altı ay sonra doğmuş olması, erkeğin adeten baba olacak yaşta bulunması ve karı kocanın birleşmelerinin imkan dahilinde olması gerekir. Hanefîler nesebin sübûtu için ilk iki şartı yeterli görüp sonuncu şartı aramazlar.

Kocası vefat eden veya boşanma iddeti bekleyen ve iddetinin bittiğini bildirmeyen kadın, vefat veya talâktan itibaren âzamî hamilelik müddeti içinde doğum yaparsa çocuğun nesebi kocaya bağlanır. Hatta talâk ric'î ise çocuk âzamî hamilelik müddetinden sonra da doğsa nesep yine kocaya bağlanır. Kadın iddetinin bittiğini bildirmiş, fakat bu bildirim tarihinden itibaren altı aydan daha kısa bir zaman içinde doğum yapmışsa her hâlükârda bu çocuğun nesebi kocaya bağlanır.

2. Fâsit evlilik. Böyle bir evlilikte nesebin sübûtu için akit yeterli değildir, fiilî birleşme de aranır. Çocuğun böyle bir birleşmeden en az altı ay veya daha fazla bir zaman geçtikten sonra doğmuş olması gerekir. Öte yandan fasit nikah üzerine meydana gelen ayrılıktan itibaren âzamî hamilelik müddeti içinde doğan çocukların nesebi de kocaya bağlanır.

3. İkrar. Nesebin sabit olma yollarından birisi de ikrardır. İkrar yoluyla nesebin sabit olabilmesi için baba ile çocuk arasında bu ilişkiye uygun bir yaş farkının bulunması ve çocuk mümeyyizse onun da bu ikrarı kabul etmesi gerekmektedir.

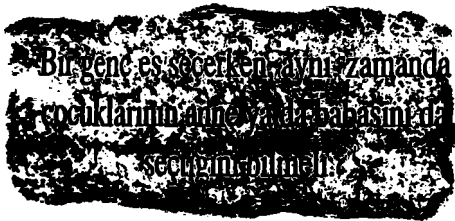
Nesep bu üç yoldan hangisiyle sabit olursa olsun sonuçları itibariyle aynıdır.

b) Evlât Edinme

Bu konuda son olarak evlât edinmeye temas etmek gerekir. İslâm hukukunda kimsesiz çocukların bakım ve gözetilmesi tavsiye edilmiş olmakla birlikte hukukî birtakım sonuçlar doğaran bir evlatlık kabul edilmiş değildir. Şu anlamda ki, evlât edinenle evlatlık arasında bu ilişki sebebiyle bir mahremiyet doğmaz. Aynı şekilde evlât edilenin aslî nesebinin zayi edilmesi ve evlât edinenlerin nesebine kaydedilmesi ve buna bağlı olarak evlât edinenle evlatlık arasında tek veya çift taraflı bir mirasçılık ilişkisi de yoktur. Şu kadar var ki, Osmanlı uygulamasında kimsesiz çocukların evlâtlık adı altında ve hiçbir hukukî sonuç doğurmaksızın hayırsever kimseler tarafından bakılıp büyütülmesinin örneklerine de rastlanmaktadır. Şer'îyye sicil defterlerinde oldukça çok sayıda bu tür evlatlık (tebennî) kaydına rastlanmaktadır. Bunların şer'îyye sicillerine geçmiş olması mahkemece nafaka takdiri sebebiyledir. Mahkeme tarafından takdir edilmeyen nafakalar, harcayan kimse bakımından bağış sayılıp geri istenemeyeceğinden böyle kimsesiz birisini evlât edinenler gerektiğinde çocuğu geri isteyecek olanlara karşı ileri sürmek üzere mahkemeye nafaka

takdir ettirmeyi müstakar bir uygulama hâline getirmişlerdi. Osmanlılar'da karşımıza çıkan evlâtlık uygulamasında İslâmiyet öncesi Türklerdeki evlâtlık uygulamalarının kalıntılarını görmek mümkündür.

Günümüzde gerek kimsesiz çocukları sırf hayır yapmak için bakıp yetiştirmek amacıyla, gerekse çocuğu olmayan ailelerin kendi çocukları gibi büyütmek üzere evlât edinmeyi arzu ettikleri görülmektedir. Öteden beri muhafazakar aileler, çocuğun büyümesiyle ortaya çıkacağı düşünülen mahremiyet sebebiyle bu uygulamaya pek sıcak bakmamaktadırlar. Bununla birlikte toplumda kimsesiz çocukların büyütülüp iyi bir ortamda yetiştirilmesinin de çocuğu olmayan ailelerin evlatlık edinmesinin de yararları açıktır. Böyle olunca, iki yaştan küçük çocukların –neseplerinin korunması, anne ve babalarıyla irtibatlarının sağlanması kaydıyla– evlatlık edinilip emzirilmesi ve böylece süt mahremiyeti konumuna çıkarılması, bu mümkün olmadığında bile mahremiyetle ilgili dinî kayıt ve şartlara uyularak bu yolun işletilmesi mümkün görünmektedir.” (1)

(1) ilmihâl, İslâm ve Toplum. Prof. Dr. Hayreddin Karaman, Prof. Dr. Ali Bardakçioğlu, Prof. H. Yunus Aydın. 2. C. Shf. 195
İslâm araştırma Merkezi 1999 İstanbul

Yirmi Beşinci Bölüm

ÇOCUK EĞİTİMİ

— Derleme Bölüm —

Çocuk Bölümü Sözlüğü

- Çocuk** : Buluş çağına kadar insan yavrusu.
- Sevgi** : Gönülden sarılmak. Birine ya da bir şeye karşı duyulan yakınlık ve benimseme hissi.
- Pısırik** : Çekingen, tutuk, utangaç ve beceriksiz.
- Fazilet** : Kişiyi ahlaklı kılan, iyi huy davranışlara götüren erdem.
- Motor** : Hareket.
- Motor Gelişim** : Çocuktaki bedensel gelişim faktörlerinin tümü. Duygu, heyecan, sevgi, kin, nefret, elem, hüznün, keder, haz, sevinç, mutluluk ve öfke.
- Egosantrik** : Ben merkezci ego, benlik, istek.
- Hermafrodizm** : Hünsa. Hem erkek hem dişi. organı taşıyan canlı.
- Hiperaktif** : Normalin üstünde aktif çocuk.
- Ödipus Çatışması**: Çocuğun anne ve babasına karşı duyduğu ilgi 3 ile 5 yaş arasın da ortaya çıkar.
- Ruhsal Sağaltım** : Ruhsal tedavi.
- Eğitim** : Hareketlerle iyiyi doğruyu ya da yanlış gösterme.
- Öğrenim** : Kişinin davranışlarında görülen istendik değişim,

Çocuk Eğitimi

Çocuk eğitiminde, çocuğa takılan ismin çok önemli olduğunu bilmeyen insan çok azdır.

“Çocuğa güzel isim koymak gerekir.”le söze başlayalım.

Yalnız, dua kitaplarına hurafeler dolduran zihniyet, isim konusunda da hurafeler uydurmaktadırlar. Bırakın sıradan söz uydurmayı, Allah adına bile uyduranlar var. Ne yazık ki temiz niyetli “İslâmî” yazar olan kardeşlerimiz bu uydurmayı kitaplarına alma hatasına düşürülmüşlerdir.

Onlardan bir örnek:

“Cebrail (a.s.) gelip dedi ki: Ya Muhammed! Allah sana selâm ediyor ve buyuruyor ki: İzzetim ve celalim hakkı için, senin adını taşıyan kimseyi ateşte azaplandırmam.”

(İlhan Yardımcı, Açıklamalı Anklopedik İsimler Sözlüğü, Sinan yayınevi 1998 İstanbul) İlhan kardeşimiz Allah adına uydurulan bu sözü Mecmâ'ul- Âdâb, Seyyid Hulusi kaynağından aldığını belirtiyor. Bu mantığa göre, halka kan ağlatan, Müslümanlara işkence üstüne işkence yapan, İslâm'ın esamesini sildirmek için özel heyetler kuran ve kanunlar çıkaran İran şahı Muhammed Rıza Pehlevî yaşadı demektir. Ve Muhammet adındaki dinsizler de...

Hiç kimse isminden dolayı cennete giremez, cehennemden de kurtulamaz. Böyle uyduruk sözler, kişilere güven verir. Bilinçli olmalıyız. Muhammed ismi kişiye manevi bir makam vermiş olsaydı, Peygamberimiz (s.a.v) torunlarına Muhammed ismi koymaz mıydı?

İsimde aslolan, manâsının güzel olmasıdır. İsim illâ Arapçadan olacak diye bir şart yok. Ancak, tabi ki çocuk üzerinde ismin psikolojik etkisi büyüktür. Musa, Mus'ab, Huzeyfe, Ebuzer, Malik, Aişe, Emine, Hatice, Rukiye, Gülsüm, Zeynep... gibi isimler koymak daha iyidir. Çocuğa kendi isminden olan önemli sahabinin kahramanlığı veya değeri anlatılırsa, çocukta psikolojik yatırım olur, ancak illâ da böyle olacak diye bir şart yoktur.

Meselâ;

İspanya'yı fetheden Tarık bir Ziyad'ın ismi, Kudüs'ü fetheden Selahaddin Eyyüb'in isimleri gibi isimler, onlar birer kahraman oldukları için çocukları etkiler.

Çocuklara utanacağı isimler takmamak lazım. Meselâ: Haccac, Muaviye, Harp gibi.

Çocuk isimlerinde çok zengin olan İlhan Yardımcı da ne kadar güzel isim varsa hepsini eserinde toplama gayreti

göstermiştir.

Yukarıda adını zikrettiğimiz eseri, isim bulma bağlamında tavsiye ediyorum.

Çocuk eğitimi geç kalmaya gelmez

Çocuk...

Çok önemsenmesi gereken, insan çekirdeği; çakıl taşı kadar dahi önemsenmiyor.

Çocuk eğitimi önce bilgiyle başlar. Bilgisiz eğitim olmaz. Ne yapılırsa kardır, ne yapılırsa zarardır? Cevabı bilinmeden yapılan hareketler genellikle rast gele iyiye-doğruya tevafuk etmez.

Çocuk eğitiminde öncelik annenindir. “Cennet annelerin ayağı altındadır.” övgüsünü iftiharla kabul edenlerin, bu gerçeği ret etme hakkı olmadığı gibi, gerçeğe de taban tabana aykırıdır. Anneden sonra baba gelir. Sonra akrabalar. Bunlara derecelerine göre sorumludurlar.

Çocuk eğitimi hakkında binlerce kitap yazıldığı için, biz buraya ivedilikle lazım olanları alıp, anne ve babaya çok acil, çok önemseyerek bu konuda kendilerini eğitmeye önem vermeleri gerektiğini hatırlatacağız.

Çocuğunuz pısrık mı?

Karamsar mı?

Faziletli mi faziletsiz mi?

Ahlakı güzel mi çirkin mi?

Onu gözetleyerek, herkes kendisinin notunu verebilir.

Zira, çocukların diplomasında ki notlar aslında, anne babaların da notlarıdır.

Çocuk anne babadan ne bekler?

Dillendirmese de, çocuk anne babadan şunları bekler:

- 1) Çocuk, anne babasından, önce sevgi bekler.
- 2) Çocuk, anne babasından kendine güvenilmesini bekler.
- 3) Çocuk, anne babasından iyi işlerinde övgü bekler.
- 4) Çocuk, anne babasından derdini dinlemelerini bekler.
- 5) Çocuk, anne babasından birbiriyle mutlu yaşamalarını ister ve onların birbirleriyle mutlu geçinmelerini bekler.
- 6) Çocuk, anne babasından hediyeler bekler.
- 7) Çocuk, anne babasından kendisiyle konuşmasını, kendisine güzel sözlerle bilgi vermesini bekler.
- 8) Çocuk, başka kardeşi varsa, kardeşler arasında an-ne-babanın adaletli olmasını bekler.

Beklentiler uzar gider.

Anne baba da, yukarıda saydığımız maddelerin biri eksik olursa, çocukta mutsuzluk başlar ama anlatamaz. Yukarıdaki 8 maddenin en küçüğü ona hediye almaktır. Anne baba hediye alamadığı zaman, bunun sebebini çocuğa anlatmalıdır.

Şimdi yukarıdaki maddeleri biraz açalım.

- 1) Çocuk, anne babasından, önce sevgi bekler.

Sevgi, bir çocuk için hava gibi, su gibi demeyeceğim

ama tabiatla verilen nimetlerden sonra ilk önemli unsur olduğunu söylemeden de geçemeyeceğim.

Sevgi, çocuğun huzur içinde büyümesine sebep olan zarif bir nimettir. Uzmanlar, çocuk anneyi emerken, anne çocuğunun gözlerine sevgiyle bakarsa, çocuk daha sıhhatli ve daha güvenli, daha şahsiyetli olur demişlerdir.

Yani, kişilikli çocuk yetiştirmek isteyenler, çocuğu doğduğunda anne sütüyle (Dikkat! Anne sütü diyoruz.) bu eğitime başlar. Ve anne sütü çok önemlidir. Vitamininden başka, annenin emzirme anındaki, anne çocuk arkadaşlığı süt iziyle ölene dek çocuğun ruhunda kaldığı bilinmelidir. Yani sevgi, bebekken başlar. Bu konuda çok değerli eserler var. Her anne baba, en az beş on kitap okuyarak çocuğun nasıl büyütüleceğini öğrenmelidir.

Sevginin ölçüsü bilinmeli.

Batıda yeni bir moda çıktı, daha çok iletişim, daha çok tensel çekimle sevgi diyerek, annenin çıplak olarak çocuğunu emzirip yıkaması, gibi tuhaf tavsiyeler ileri sürüyorlar. Bu durum çocuğu ruhsal yönden bozar. Her şeyin fazlası insan ruhunu olumsuz yönde etkiler.

Çocuk büyüdükçe, sevgi beklediği alanda büyür.

1) Önce anneden sevgi bekler..

2) Sonra babadan..

3) Sonra, varsa kardeşlerden..

4) Sonra, eve gelen misafirlere kadar, onu gören herkesten sevgi ifadeleri görmek ister.

Çocuk için bir gülüş,

Sevginin belgesidir.

Bazı insanlar, yabancı çocukları gördüklerinde onlara hiç sevgi göstermezler. İlginçtir, çocuk da bu sevgisiz ve ilgisiz insanı hemen fark eder, o da onu sevmez.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi* isimli eserinde “Sevinç, sevgi, öfke, kıskançlık gibi kavramların hepsi birer heyecan ifadesidir.” der. (1) ve heyecanın insan için önemli olduğunu vurgulayarak şöyle ifade etmektedir:

“Heyecanlar, çocukların yaşama bakış açılarını düzenler.

* Heyecanlar, sosyal ve bireysel evrimde önemli rol oynar, sosyal etkileşimi sağlar.

* Heyecanlar, bir iletişim biçimi şeklinde görev yaparken; zihinsel faaliyetler, heyecanlar, etkin şekilde uyandır.

* Duygusal gerginlikler, motor (hareket) becerileri yetenekleri bozabilir.

* Heyecanlar, bedeni harekete hazırlarlar. Organizmanın içinde oluşan bir heyecan bile bedeni harekete hazırlamaya yeterlidir.

* Heyecanlar, çocukların günlük deneyimlerini olumlu biçimde etkiler. “öfke” ve “korku” gibi birtakım heyecanlar bile çocukları harekete geçirmesi nedeniyle günlük yaşama canlılık getirir. “ (2) Burada önemli olan, çocuğun gerginliklerinin onda derin izler bırakmamasını sağlamaktır. Prof. Dr. İbrahim Canan’dan, “Çocuğa sevgiyi göstermenin yollarından biri ‘kucaklamak ve öpmek’ çocuklara karşı duyulan sevgiyi ifade etmenin en iyi yollarından biri

(1) A.g.e. sh. 71

(2) A.g.e,Sh 48

onların kucaklayıp öpmesidir. Hz. Peygamber'in reyhana teşbih edip 'Kokusu cennetin kokusundandır.' dediği çocukları kucaklayıp, öptüğüne dair misaller çoktur. "Tirmizi, Buhari ve benzeri kaynaklar veren yazar, şöyle devam ediyor: "İbn-i Ömer'in rivayetinde Rasulüllah'ın 'Dünya da iki reyhanım.' dediği Hasan ve Hüseyin'i, Enes'in bildirdiğine göre (sık sık) çağırıp onları koklar ve bağrına basardı." (1) Aynı eserde, Peygamberimizin, başka ailelerin çocuklarına da aynı sevgiyi gösterdiği vurgulanıyor.

Demek ki, bizler başka çocuklara da sevgi gösterdiğimiz taktirde, peygamberimizin sünnetini işlemiş olacağız.

İnsan fıtratında 5 çeşit öpme vardır.

- 1) Sevgi öpmesi
- 2) Merhamet öpmesi
- 3) Şefkat öpmesi
- 4) Hürmet öpmesi
- 5) Şehvet öpmesi (2)

Dikkat edersek, fıtrattaki beş öpmenin üçü çocuğa uygulanır. Sevdığınızden, şefkatinizden öpersiniz.

Allah Rasulü (s.a.v)'nden aldığımız mesaja göre, sevmediğimiz çocuk olursa, onu da merhametimizden öpmeliyiz.

(1) Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye, Prof. Dr. İbrahim Canan, sh, 153

(2) A.g.e

Bu konuda bazı üvey anne/baba yanında olan çocuklar çok gariptirler. Anne üveyse baba, baba üveyse anne çocuğunu öpmeyi ihmal eder. Kimi üvey anne/baba eşinden

korktuğu için çocuğunu öpemez. Kimi de o çocuğun asıl sahibinin Allah olduğunu unuttuğu için üvey diye sevmeyişinden dolayı öpmez. İşte bu noktada merhamet, sevgisi öpücüğü gündeme geliyor.

Evet sevgiyi anlatıyorduk.

Sevginin, hayvan yavrularında bile çok önemli olduğunu özellikle, İslâm medeniyetini bilenler bilirler. Bilmeyenler ise, çocuklarına sevgi vermeyi bırakın, çocuk; “Beni kucakla babacığım / anneciğim.” der gibi kollarını açtığında onun ellerine vururlar ve çocuğun dünyasını, dibine dinamit konarak çökertilen binanın yıkılışı gibi yıkarlar.

Bilinçli anne baba sevginin önemini öğrendikçe ve gereğini yaptıkça, gelecek için umutlu olmak gibi bir haklılığımız ortaya çıkıyor.

Sahasında söz sahibi olan İbrahim Canan sevgi konusunu, Peygamberimizin Sünnetinde TERBİYE isimli eserinde önemle işledikten sonra şöyle diyor: “Sevgi ve korku: Bilhassa Pestalozzi, Tolstoy ve Bakule gibi modern devrin bir kısım terbiyecileri terbiyelerini, çocukları sevmek ve kendini bütün varlığıyla onlara vermeye dayandırmışlardır. Çocuklarla münasebette sevgi esastır.” (1)

Çocuk sevgisine önemi, başta Peygamberimiz de sonrada uzmanların eserlerinde görüyor ve önemini anlıyoruz.

Kimi aileler çocuğun sevgiyi anlayamayacağı zannı ile, sevseler de belli etmezler. Fakat bu tehlikeyi fark

edenlerin bu tutuma itirazları var.

Dr. Sefa Saygılı ile Pedagog Ali Çankırlı beyleri dinleyelim:

Çocuk sevildiğini nasıl anlar?

Çocuk ailesine ait olduğunu, şartsız sevildiğini bilmeli ve bunu yaşayarak görmelidir. Her çocuk sevildiğini, kendisine değer verildiğini, davranışlarımızdan hisseder. Çünkü güven duygusunun gelişmesi için ailenin özel bir üyesi olduğunu ve evinde özel bir yeri bulunduğunu hissetmeye ihtiyacı vardır. Bu his çocuğa yaşama gücü verir. Çocuğa ailenin bir parçası olduğu için sevildiğini ifade etmenin birçok yolu vardır. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

* Kucaklayarak ve öperek onu sevdiğimizi belli etmeliyiz.

* Kendisini dinlemeli, anlattıklarını ciddiye almalıyız.

* Sık sık şartsız sevgi göstermeli; "İyi çocuk olursan seni severim; kötü çocuk olursan sevmem." gibi sözlerle sevgimizi tehdit aracı olarak kullanmamalıyız.

* Beraber oynamalı, oyunun kurallarını birlikte koymalıyız.

* Çocuğun aile sohbetine katılmasına izin verilmeli, fikrini sormalıyız.

* Olumlu ve başarılı hareketlerini onaylayarak cesaretlendirmeliyiz.

* Hatalı davranışlarını onaylamadığımızı, onu küçük

düşürücü ağır kelimelerle değil; caydırıcı sözlerle açıklamalıyız. (1) Kitabın içeriğini düşünerek, sevgi konusunu burada noktalsam da, çocuk sevgisiyle ilgili kitap okuması, anne babaların vazifesidir, demeden noktalamayacağım.

Çocuk, anne ve babasından kendine güven bekler.

Şu sözler, çocuğu manen öldüren sözlerdir:

- * Sen beceriksizin tekisin!
- * Sen ne kadar aptal şeysin öyle!
- * Çirkin şey!
- * Senin aklın hiçbir şeye ermez!
- * Sus! Sen karışma!
- * El âlemin çocuklarına bak, bir de kendine bak!
- * Sen, asla adam olamazsın!

Ve benzeri çirkin sözler.

Sık, sık “Sen aptalsın!” dediğimiz çocuğun aptal olacağından hiç şüphemiz olmasın.

“Çok söylersen yüzüz edersin.” diyenlerin sesine kulak vermek gerekir. Hele ki bu çok söyleme, “Sen aptalın tekisin!” gibi, aptalca söylenen söz, hepten çocuğu sarhoş eder.

(1) Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü/Babacığım Neredesin?, Doç. Dr. Sefa Saygılı, Pedagog Ali Çankırlı sh 123, Türedav, İst.

Çocuğa olumsuz sözler söylenirse çocuk, ailesinin kendine güvenmediği kanaatine varır ve yapacağı iyi işi, yapacağı varsa da yapamaz.

Bir hanım anlatmıştı: “Amcam beni hiç sevmez, ne zaman beni görse ‘Bu çocuk ne kadar beceriksiz bir çocuk!’ derdi. Herkese suyu rahat verirdim. O amcama su verirken, ellerim titrer suyu mutlaka dökerdim.”

Benzeri örnekleri hepimiz görmüşüzdür.

Çocuğa güvenin olmadığı ortamda, çocuk başarısız olur. Başarısızlık, çoğunlukla çocuğun beynine, ebeveyn tarafından ekilir, başarısızlığı eken, hâliyle başarı biçemez.

Çocuk anne babasından

iyi işlerinde övgü bekler.

Çocuğa sık sık söylenmesi gereken sözler:

* Benim oğlum/kızım çok akıllıdır.

* Benim oğlum/kızım tembel değildir.

* Benim oğlum/kızım daha şimdiden iş yapıyor. (Bir bardağı mutfağa götürse bile, çocuk için bu çok büyük iş-tir. Övülmelidir. Övgü de dozajında olmalı.) Senin için o, bir bardak; ama acaba onun için o ne?

* Benim oğlum çok yakışıklı.

* Benim kızım çok güzel... gibi.

Çocuk, kötü de yapsa ona küçük işler vermek gerekir ki, çocuk kendinden emin büyüsün.

Unutmamak gerekir ki, çocuk için övgü manevî bir gıdadır.

Büyükler kendi ölçülerine göre iyiyi beklerse, o ailede çocuk girişken olamaz. Çocuk için döktüğü kırdığı değil, kendi yaptığı iş önemlidir. Çocuğun hataları görmezlikten gelinerek eğitilmeli. Bariz hatalar müstesna.

Bariz hatalarda bile onun güvenini beklentisini yok etmeden çözüm bulunmalı. Çünkü, çocuk kalbi çok hassas, çok narin, çok ince, çok duygusal ve çok temizdir.

Çocukta fazilet, adalet ve değerler

Kişisel eğitim ailede başlar, okulda devam eder.

Çocuğa adalet, fazilet ve değerler ailede öğretilir. Ailenin yapısı, bu dört önemli olguyu yaşayanlar olmalı ki, çocuk örnek alsın, şartlama yoluyla da bunları öğrensın.(1)

Bu görüşe katılıyoruz. Faziletle değerler ayrı şeylerdir ve fertlerin bunu çok iyi bilmesi gerekir. Adalet, fazilet, değer inanç birbirine karıştırılmadan çocuğun beynine anlaşılır bir şekilde ya anlatmak, ya da uygulamada göstermek gerekir. Çocuk, adaleti oyun oynarken öğrenebilmeli. Oyunda hile yapmaması gerektiği, çocuğa işlenmeli. Çocuk şunu söyleyebilmeli. "Ben haksızlık yaparsam adaletsiz olurum. Adaletsiz olursam kötü insan olurum."

(1) Dr. Thomas F. Kiley: "Fazilet, beni iyi yapan davranış; değer, benim istediğim şey." der. (Eğitim yazıları H. İnsan Vakfı. Çeviri Zafen Buben

Erdemli insan olabilmek, faziletli, adaletli ve ahlaklı olmaktan geçer. Bize göre, dini inancı tam olmayanın adaleti ve fazileti, bir noktada bozulabileceğinden, bu güzellikler, ahiret inancıyla beraber verilirse kalıcı olur.

Gurur, kibir, cimrilik, tembellik, pasaklılık, laf taşıyıcılık, kıskançlık, kindarlık, cahillik... gibi, insanın erdemi ni öldüren çirkinliklerin vahim sonucu, çocuğa çok güzel bir dille anlatmalı. Anne baba ve aile çevresi, çocuğa kötülüklerden kaçma duygusu vermelidir. Bunu yapacak olanların, bu kötü davranışlarda bulunmaması hâlinde etki çok güzel olur. Çocuğuna “Laf taşıma!” diyen bir anne babanın, birilerini çekıştirdiklerini, çocuğun da bunu dinlediğini var sayarsak, o çocuğun nasihattan faydalanmıyacağını hemen anlarız.

Kişilikli bir Müslüman mücadeleci, çalışkan ve sabırlı olur. Ve o şu olumsuzluklara karşı mücadele verir:

Mücadelecilerde 7 temel özellik vazgeçilmezdir.

1) Toplumu düzeltmeye fertlerden başlar.

Bilir ki, fertler değişmeden toplum değişmez.

2) Cehâletin ortadan kaldırılması için canhıraş bir azimle çalışır.

3) Bilgiyi kendi için edinir ve çevresine bunu telkin eder.

4) Adeletsizliğe karşı tavır alır.

5) Yaptığı işi en düzenli şekilde yapar.

6) Çevresine dünyayı gösteren ayna olur.

7) Sorumluluk duygusu oluşur.

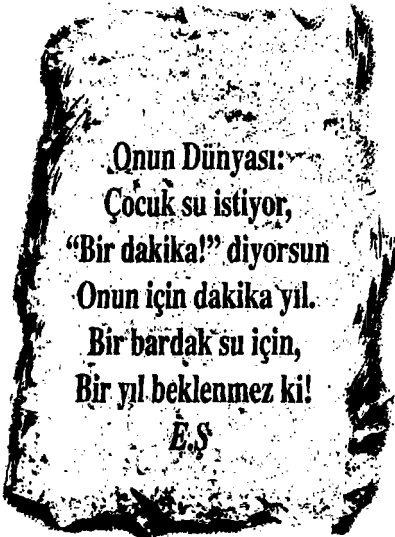
Bu sıradan gibi görünen 7 madde, sıradışı gerçekleri

içinde barındırır. Bunların hepsi çocuğa verilmeli.

1) Çocuk bilmeli ki, toplumda o da bir düzenleyicidir. Düzenleyici olmazsa kendide bedel ödeyecek.

2) Cehaletin karşıtı bilgeliktir, alimlilik, kültürlülüktür..

İnsan cahil olursa ne olur? Anne baba çocuğa bunu çok güzel bir şekilde anlatmalı. Cehaletinden dolayı zarara uğrayan, ailesini sıhhatini kaybeden, ya da çok utandırıcı bir şekilde aldanan insanlardan örnekler vermeli.

Bazı örnekler

“Benim tanıdığım bir adam vardı, çok cahildi. İçer içer çocuklarını, karısını döverdi. Bu adamı mahalleli gördüğü zaman nefretlerinden yüzüne bakmazdı. Hasta olduğunda kimse ziyaretine gitmezdi. Çocukları bile ondan kaçardı. Sonunda sürüne sürüne öldü ve cenazesine gidenler onun cenaze namazını bile kılmadılar.”

“Cahil bir kızı güzel sözlerle aldatan bir şoför, onu götürüp kadın tacirlerine satmış. Kız, cahil olmasaydım aldanmazdım, dedi dedi durdu ama ne çare, büyük bir yara almıştı.”

İleriye göremeyenler, okula gitmemişseler, cahillikten çıkamayacaklarını sanırlar ve kitap okumazlar. Kitap okumayan insanların çoğuna bir bak; ne kadar cahilce anlamsız şeyler konuşuyorlar. İşe yarar bir cümle dökülmez ağızlarından. Kendi gözlemlerinizi ne gördünüzse ne duydunuzsa hepsini, başka başka gecelerde, birer birer, masal anlatır gibi anlatın çocuklarınıza. Cahilliği daima küçümseyin çocuğunuzun yanında. Onun tanımadığı cahil

insanlardan bahsedin. “Hiç kitap okumazdı, cahil kaldı.” deyin. Kitap okumayıp devamlı oyun oynayan çocukların cahil kalacağını onlara anlatın. “Müslüman çocuğu ancak okursa kendinden emin olur.” deyin. İslâm ’la okumayı kafasında bütünleştirmesine yardımcı olun. Oyun zamanı oyuna, okuma zamanı da okumaya ait olduğunu çocuğa güzel bir dille anlatmalı.

3) Kişi, bilgiyi kendi için edinirse faydalanır. Ben bu bağlamda, medya mensuplarının (çoğunun) cahil kaldığından eminim. Çünkü güzel haber vermek, güzel diksiyonla güzel cümlelerle konuşmak adına, seyirci, dinleyici veya okuyucu için okuyorlar. Onda bile yarım yamalak bir okuyuş hakim. Şöylesine bir göz atış. Başlıklarına bakış ve kitabın konusunu anlayınca, “Kitabı anladım.” zannı ile kitabı elden bırakmak. Bu insanlar, cahilden bile cahil kalmaya mahkum olacaklar demektir. Çünkü kendisini okuyan insan sanıyor olacak.

Kişi kendi için öğrenmedikçe bilgidен istifade edemez. Onun içindir ki, not almak için ders çalışan çocukla, öğrenmek için ders çalışan çocuk arasında dağlar kadar fark vardır.

Çocuğa, bilgiyi kendi için edinmesi gerektiği detaylarla anlatılmalı. Bunu yapmak için anne ve babanın da kendisini yetiştirmiş olması gerekiyor. Zaten çocuk yetiştirmeyi düşünen anne baba, önce kendisini gözden geçirme ihtiyacı duyar. Dolayısıyla, çocuğunu yetiştirmek isterken anne baba da yetişir.

4) Çocuk, adaletsizliğin ne olduğunu ergenlik yaşına girmeden anlamalı, görmeli. Önce fertlerdeki adaletsizlikleri anlar, sonra anlama ufku ve alanı genişler.

5) Yaptığı işi iyi yapmayı, yarım yamalak iş yapmaktan kaçınmayı, bu durumun kişiye karşı saygıyı ve görevini yok ettiğini, çocuğa büyükler telkin etmeli. Daha açıkcası büyükler örnekleriyle yaşantılarıyla düzgün doğru ve zamanında iş yapmayı göstermeli.

Konu düzgün işe gelmişken bir annenin ilginç çıkışlarına değinmeden geçemeyeceğim.

Benim 1992 de başladığım, “Nesiller Öyküsü” adını verdiğim seride çocuklar var. Ergenlik çağında Hasan ile Hüseyin’in pijamalarını katladıklarını, yataklarını topladıklarını yazmıştım. Kadının biri “Düzenli olmak kıza aittir, erkekler kadın gibi iş mi yaparmış? Neden öyle şeyler yazıyorsunuz?” diye ciddi bir şekilde bana kızgınlığını belirtti.

Anneler çocuklarına düzenli olmayı öğretmeliler. Erkek çocukları, kız çocukları her dakika hizmet veren konumunda olursa bu hem kız çocuklarının hakkını yemek olur hem de erkek çocuklarını asalaklığa alıştırma olur. Bir erkek çocuğu sırf erkek diye, suyu bile annesinden istiyor, anne yoksa kız kardeş veya abladan istiyor. Burda suçlu kim? Suçlu cehalet. O çocuğa güzelce anlatılsa, anne baba çocuğuna eğitim verecek kapasitede olsa, o erkek çocuğu aynı hatayı tekrar etmez.

Kardeşler arası yardımlaşma olmalı, ama bu yardımlaşma sömürü noktasına getirilmemeli.

Düzensiz yetişen çocuklar, adaleti ya kavrayamazlar ya da geç kavrarlar. Düzenli olmak başarının temellerinden biridir.

Çocuk ve Karşı Cins

Ergen bir çocuğun karşı cinse ilgisinin artması

Çocuk kendisindeki değişikliği kavrayamazsa çok acı çeker. Artık sapık bir çocuk olduğuna karar verebilir. O yüzden, bu dönem de çok dikkat edilmeli. Anne baba tarafından çocuğu ürkütmeden doğal durumlar anlatılmalı.

Çocuk için asıl tehlike, kendi cinsinden birine meyl etmesidir. İşte bu durum vaktinde önlenmezse çok büyük tehlikedir.

Çocuklardan bazıları kız ise kıza, erkek ise erkeğe aşık olabilir. İşte o dönemde anne babanın bir psikolog gibi tavır alması gerekir. Aksi hâlde basit bir yöntemle hâlledeceği işi bilmediğinden bir evladını kaybedebilir.

Meselâ: Diyelim ki, anne baba fark etti ki, kızı veya oğlu kendi cinsinden birine aşık. Çocuğa "Sen sapığın birisin, eşcinselsin, alçaksın!" gibi sözler söylenmesi hâlinde, çocuk bir cinsel sapık, eşcinsel olduğuna karar verir, artık kendisini hep eşcinsel gördüğünden, hormonal dengelerini alt üst eder. Bu defa sahiden eşcinsel olur çocuk. Öyle davranmak yerine, anne baba "Yavrum, Allah insanları kadın ve erkek olarak yaratmış ki, bunlar evlensin, aile kursun ve nesillerin devamı gelsin. Bu Allah'ın koyduğu düzendir. Meselâ iki erkeğin veya iki kadının birliğinden

nesil olur mu? Kesin olmaz. İşte Allah'ın bu ölçülerine uyanlar, insanlığın devamını sağlar, ölçünün dışına çıkanlar da sapık olurlar. Fakat buna rağmen, her kadında yüzde on erkek hormonu, her erkek de de yüzde on kadın hormonu var. İnsan elinde olmayarak kendi cinsine ilgi duysa bile, içinden tevbe etmeli, onun bir sapıklık olduğunu bilmeli ve asla çocuk çocuğa hangi cins olursa olsun cinsel yönden yaklaşmamalı. "Sen kendi cinsinden falancaya aşıksın, onu çok seviyorsun. Bu normaldir. Bu sevginin sapıklıkla ilgisi yoktur. Sen daha çocuk olduğun için gün gelir bunu unutursun. Her çocuğun başına böyle şeyler gelebilir, sakın kendini eşcinsel zannetme yavrum." gibi sözlerle, çocuğun içine düştüğü durumdan onu kurtarmalı. Hassas denge döneminde evladına anne baba yardım etmezse kim eder?

Ergenlik dönemi

"Bir de karşı cinsle kolaylıkla arkadaşlık kuramamak, onlardan çekinmek de beni huzursuz eden olaylardan biriydi. Ailem bana zamanında gereken cinsel bilgileri vermedi, bu konuda ailemle özgürce konuşamıyordum."

"Ergenlik dönemine girerken çok çekingendim ve başkalarının benimle ilgili düşüncelerine çok önem verirdim. Bu durum hâlâ devam ediyor. Etek giyemedim, çünkü etek giymenin kadınlara özgü olduğunu düşünür ve eğer etek giyersem herkesin bana, 'Ne kadar kadınsı!' diyeceğini sanırdım. Yüksek topuklu ayakkabı giydiğim zaman da herkesin bana baktığını sanarak yürüyordum. Ayrıca, o dönemde kendimi beceriksiz hissederdim. Bir şey

kırdığım zaman, ‘Tamam, ben salağım.’ derdim. Bu günlerdeyse ölmekten, annemi, babamı, kardeşlerimi kaybetmekten korkuyorum. Ama bu sık olmuyor, yalnızca bazı geceler kafama takılıyor.”

“Kendimi sık sık yapayalnız hissediyorum. Bu yalnızlığı çevremde ailem ve arkadaşlarım olsa da duyuyorum. Niçin yaşıyorum, ileride ne olacağım ya da ileride evlenince aynı sorunlarım olacak mı, çocuklarımla ve eşimle anlaşabilecek, mutlu olabilecek miyim?.. diye düşüncelere dalıyor ve kaygı duyuyorum.”

Karamsarlık, gerçekte ilgili çatışmalar, kişisel üzüntü ve şüphelerin sonucunda meydana gelir. Güvensizlik duygusu ve çevrenin takdirini kazanma arzusu, gencin başarısızlıklarını ve motivelerini incelemesine neden olur ki, bunun sonucunda da, genç kendi yetersizliğinden haberdar olur ve kendi içine çekilebilir. İşte bu tür farklı etkenler, gencin duygusal dünyasında dengesizliklere neden olur. Örneğin, bir gün önce neşeli bir görünümde olan genç, diğer bir gün üzüntülü ve içine kapanık olarak görülebilir.

Bu tür karamsarlık içindeki bir genç, duygularını şöyle ifade ediyor:

“Henüz 15 yaşındayım. Ölmek için çok erken. Hatta ölümden söz etmek için bile. Ama insan her şeye karşı hazırlıklı olmalı. Bunu düşünerek bu gece bu satırları yazmaya karar verdim. Herhangi bir kaza ya da normal yollardan veya intihar ederek ölürsem, ki bunu hiç düşünmüyorum, benim için manevi değeri çok büyük olan birkaç eşyanın korunmasını istiyorum. Beni seven tüm sevdiklerim, lütfen beni sık sık anın ve lütfen ağlamak yerine dua edin. Beni unutmayın. Cennette buluşmak üzere!”

Kimlik arayışı

Eric Ericson'a göre, ergenlik döneminin en önemli sorunu kimlik arayışıdır. Dengeli bir kimliğin sağlanması, bireyin "kendisinde süreklilik ve bütünlük görme yeteneğine" ve "tutarlı düzenleme yapabilmesine ya da tutarlı yaşantı biçimleri geliştirebilmesine" bağlıdır. Ericson, geleneksel psikanalistler gibi, toplumsal ve kültürel etkenleri görmezlikten gelip yalnızca içsel gerçeklere yaslanmıyor. Onun öğretisi, "Ergenin kimliğinin oluşmasında çevresiyle olan işbirliğine bakılır." varsayımına dayanıyor. Ergenin çevresel işbirliği ise, daha çocukluğunda şekillenmiştir, ama dünyada edineceği yerle davranışları için artık yeterli değildir.

Erinlik ve daha sonra da ergenlikle gelen bedensel değişmelere ve cinsel olgunlaşmayla birlikte taşkınlaşan yeni duygulara uyum sağlamak.. Ana babadan ya da kendine bakan diğer büyüklerinden kopma ve bağımsızlık duygusu... Aynı ve karşıt cins gruplarıyla etkili bir sosyal ve işbirliği ilişkisine girmek ve değeri olan bir iş, bir uğraş için hazırlanma... Bütün bu değişimlerin üstesinden gelebilmek için boğuştuğu dönemde ergen, yavaş yavaş bir yaşam felsefesi, bir dünya görüşü ve basit, ama asıl ve "tartışılmaz" ahlak inançlar geliştirmek durumundadır. Ve bu genç insan, "kim olduğu, nereye doğru gittiği, ne tür olanakları bulunduğu"nu yanıtlayacak bir kimlik duygusu oluşturmak zorundadır.

Birçok ergen, büyüme döneminde yaşadığı arzuları, korkuları, gereksinimleri –olanak el verdiğince– bastırmış, geriye itmiş olsa da, sıradan bir ergenin büyüme sürecinin tümünü, tam anlamıyla kavradığı söylenemez. Kişinin

kimliğini açık seçik bulması, başkalarına ne denli bağımlı olursa olsun, kendini diğerlerinden ayrı bir varlık, bir birey olarak algılamasına, kendini bir "bütünlük" içinde görmesine, "Ben varım." demesine bağlıdır. Hem de yalnızca bazı anlarda değil, her zaman için... Ergen boyunun hızla uzaması, vücutça serpilip değişmesi ve cinsel olgunluğun öznel (subjektif) ve nesnel (objektif) durumlarıyla karşı karşıyadır. Bütün bu değişmelerin, kız olsun erkek olsun, ergenin kişiliğini bulmasında olumsuz etkileri olduğu açıktır. Ergenin bütün bu değişiklikleri özümleyerek olumlu bir kimliğe kavuşması ve kendine güveni kazanması için elbette zamana gereksinimi vardır.

Toplumda kadınla erkek için belirlenmiş ideallere, kalıplara ve ilkelere ters düşmek ve bu duruma çevrenin hoşgörüsüz tutumu, ergenin üstünde olumsuz, ters etki yapabilir. Burada üzerinde durulması gereken nokta şudur: Kadın ya da erkek olsun, ergenin kendi vücudunu algılaması, ergenin kendini nasıl gördüğüne bağlıdır. Örneğin, yetenekleriyle dış görünüşünü hesaba katmadan, kadın ya da erkek olarak çekici mi, itici mi; güçlü mü, yoksa zayıf mı olduğunun etkisinde kalabilir. Örneğin, fiziksel görünüşüyle orta karar olan bir delikanlı, duygusal yanılmayla kendini olduğundan daha ufak tefek, daha az güçlü görebilir. Bugünün anlayışına göre, gerçekten güzel bir genç kız, ailede seilmeyen bir akrabaya, bir büyüğe benzetildiği ve yıllar yılı, "Tıpkı onun gibisin!" dediği için kendini itici, tatsız sanabilir." (1)

(1) Prof. Dr. Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, 8. basım 1992, sh. 301-305, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Ergenlik çağındaki çocuk

Ergenlik çağındaki çocuğu anlayabilmek içinde farklı bilgiler lazım. Bir anne/baba, bir çocuk büyüteneye kadar, en az beş farklı boyutta çocuk ruhunu tanımaya mecburdur. Bunu yapmazlarsa, çocuk, dert zannettiği derdine çareyi dışarda arayacaktır.

Anne baba ergenlik çağındaki çocuğuna bu defa farklı bir arkadaş olmalı.

Erkek çocuğa baba, veya baba vekili cinsellik konusunda çocukta olabilecek değişiklikleri müsait bir dille anlatmalı... Guslün farzlarını ve hangi şartlarıda gusletmesi gerektiğini v.b. gibi.

Kız çocuğuna anne veya anne vekili, ergenlik çağında kızdaki cinsel gelişmelerin nasıl etki göstereceğini, regl- Aybaşı konularını güzel bir lisan ile anlatmalı.

Kız çocuğa da erkek çocuğa da, dinî vecibeleri güzelce tekrarlanmalı.

Ergenlik çağındaki çocukta şunlar görülür.

* Korku: Büyük adam olamayacağım, okulda başarılı olamayacağım, kimse beni sevmiyor, beni hiçbir kız/hiçbir erkek beğenmeyecek... gibi.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer Ergenlik dönemi problemleri şöyle sıralıyor:

“Gençliğin ruhsal ve toplumsal sorunları Cole, ergenlik döneminin önde gelen konu ve sorunlarını şöyle sıralar;

* Duygusallık

* Karşı cinse olan ilginin artması

- * Genel sosyal olgunluk
- * Zihinsel olgunluk
- * Bağımsızlık isteği
- * Ekonomik özgürlüğün başlaması
- * Yetişkinler gibi, boş zamanı değerlendirme isteği

Bir kız ergen, içinde bulunduğu ruhsal durumu şu sözlerle dile getiriyordu: "Hep boşluk! Havada yürüyorum. Duymuyorum, düşünüyorum, düşünmek istemiyorum, uyumak istiyorum, unutmak istiyorum. Her şeye yeniden başlamayabilmek istiyorum. Sevmek istiyor muyum, bilmiyorum. Korkuyorum. Ne istediğimi bilmiyorum. Şu yazdıklarımın hepsi de saçmalık belki, biliyorum. Gülemiyorum. Kafam bomboş. Boş bakıyor, boş dinliyorum. Hiçbir şeyden zevk alamıyorum. Kötüyüm. Kronik hastalar gibiyim. Dilim dolaşıyor. Konuşmak yetmiyor, başladım mı hiç susmamak ağlamak istiyorum, hiçbir zaman tam ağlayamıyorum. Ancak biri bana sarılsa, dokunsa, başımı, sırtımı okşasa kendimi koyuveriyorum. Bomboşum. Sanki şu anları yaşamıyorum. Ağlamak her an boşgazımda, ama düğüm düğüm. Boş baktığımı hissediyorum. Hiç tanımadığım bir yere, hiç tanımadığım huzur içinde insanların yanına gitmek istiyorum."

Ergenlik döneminin temel özelliklerinden biri olan güvensizlik, ergenin atılgan, gösterişçi ya da çekingen bir birey olmasına yol açabilir. Bu evrede ergen, başkalarının kendisi hakkında verecekleri hükümler konusunda aşırı derecede duyarlıdır.

İlk kez yüksek topuklu ayakkabı giyen genç kızın herkesin kendisine baktığı endişesiyle huzursuz olması ya

da erkek ergenin grup içinde konuşmak zorunda kaldığında, ses tonundaki değişimleri kontrol edememesi nedeniyle konuşamaması ve heyecanını sararıp kızarak ifade etmesi, buna örnektir.

Ergenlik döneminin önde gelen sorunlarından biri de, ergenin değişmekte ve gelişmekte olan bedenini kabul etmesi ve bu değişime uyum gösterebilmesidir.

Bir ergen, bu değişimi hatıra defterine şu satırlarla aktırır:

“Bende garip şeyler oluyor, sadece bedenimin dışında değil, içimde geçenlerde de gariplikler var.”

Bu hızlı değişme ve gelişim, ergenler için önemli bir kaygı kaynağı oluşturur. Ergenin bu gelişim hızına ve değişmelere hazırlık olup olmaması, toplumun kendisi için koyduğu ölçülerle ergenin olgunluğu arasındaki uyumsuzluk, onun davranışlarında etkili olmaktadır.

Ergenler genellikle kendilerini yaşıtlarıyla kıyaslarlar. Bu kıyaslama sonucu, kendilerini onlardan daha eksik gördüklerinde üzüntü duyarlar. Örneğin; sivilceler, terleme, şişmanlık gibi nedenler, ergenin başlıca üzüntü konularını oluşturur. Ayrıca ergenliğin bir beceriksizlik dönemi olması, bu evrede kemik ve kas koordinasyonunun bozulduğundan kaynaklanmaktadır.

Ergende artmakta olan benlik bilincinin yanında, bu fiziksel beceriksizliği giderek onu rahatsız etmeye başlar.

Ergenlik döneminin önde gelen sorunlarını gençler bu dönemin daha ileri yıllarında şöyle dile getirmektedir:

‘Ergenlik döneminde bedensel değişikliklerimin farkındaydım ve bir süre bundan dolayı utandığımı hatırlıyo-

rum. Göğüslerim ilk çıktığında onları herkesten saklamak için bayağı çaba harcamıştım. Özellikle bol giysiler giymeye dikkat ediyordum. Dışarı çıktığımda herkes bana bakıyormuş gibi geliyordu.'

'Ergenlik döneminde pek çok sorunla karşı karşıya kaldım. Bu sorunların bazılarını hâlâ çözmemiş değilim. Ortaokul sıralarında arkadaş grubumla olan ilişkilerimde bazen arkadaşlarımdan beni sevmedikleri, benimle ilgilenmedikleri duygusuna kapılırdım. Bu yüzden olur olmaz tartışmalar yaratır, hiç yoktan küserdim. Aslında tek isteğim, arkadaşlarımdan ilgisini çekmekti yalnızca.'

"Ergenlik dönemine girerken kendimi bir takım duygular içinde hissediyordum. Bu duygular, hırçınlık, alınganlık, sinirlilik ve sinirlenince bağırma, ters cevap verme şeklindeydi. Ergenlik döneminde yalnızlıktan hoşlanıyordum. O dönemde sıkılğan biriydim. Günlük hayattaki ufak bir olay üzerine bile düşünüyordum. Sıkılğan oluşum, olaylara fazla önem verişim beni üzüyordu, kendi kendime 'Neden böyleyim?' diye soruyordum. Bu duygularımı hep yenmeye çalıştım, kısaca, duygularımın davranışlarımı sürekli çatışma hâlindeydi."

Konumuzun 6. ve 7. maddesini açmayı siz değerli okuyucularıma bırakıyorum.

Çocuk psikolojisi

* Çocuk deyip geçmeyin.

* Çocukların büyükleri nasıl takip ettiklerini büyükler bilselerdi, her hareketlerinde onları gözetleyen en azından bir çocuk olduğunu anlamış olurlardı.

* Çocuk, her şeyi konuşmаса bile hisseder.

* Çocuk psikolojisi büyüklerin psikolojisinden daha önemlidir.

Peki nedir çocuk psikolojisi? Uzmanından öğrenelim:

Çocuk psikolojisinin konusu

Çocuk psikolojisi, bireyin doğum öncesi döneminden başlayarak ergenlik evresine kadar süregelen gelişimini ele alır.

Bir bilim dalı olarak çocuk psikolojisi, büyüme ve olgunluk aşamalarını, çevresel faktörlerin bireyin gelişim biçimlerine olan etkisini, çocukla toplumun diğer üyeleri arasındaki duygusal ve sosyal etkileşimi konu edinir.

Çocuk psikolojisine ilişkin ilk çalışmalar, okul öncesi çocuğunun konuşma, oyun, heyecan ve faaliyetleri gibi belirli davranış yüzlerini içermekteydi. Zamanla, farklı yaşlarda çocuğun çeşitli davranış yüzlerinin incelenmesinin yetersiz olduğu görülmüş ve günümüzde çocuk psikolojisi, çocuğun belirli gelişim yüzleri yerine, gelişim biçimlerinin tümünü inceleyen bir bilim dalı hâline gelmiştir.

Çocuk psikolojisinin kısa bir tarihçesi

Tarihsel gelişim evreleri içinde, Çocuk psikolojisine olan ilgi nedenlerinin farklılaştığı görülür. Önceleri iyi bir yurttaş yetiştirmek amacıyla çocuğun eğitimi düşünülmüş, sonraları giderek ilginin, çocuğun bakımı ve fizyolojik gereksinimleri doğrultusuna yöneldiği görülmüştür. Çok ya-

kın bir zamana kadar çocuğun doğal ilgi ve arzuları, disiplinli bir yetişkin olabilmesi düşüncesiyle engellenmiştir.” (1)

Prof. Dr. Haluk Yavuzer'in görüşlerinde, bizim inancımıza aykırı yönler var. Fakat çoğunlukla, yazdıkları bizim de faydalandığımız bilgilerdir. Bilinçli okuyucu, yanlışlığı doğruyu seçer.

Çocuk psikolojisinin ne kadar önemli olduğunu ve sahasının ne kadar geniş olduğunu belirtmek için sadece üç kitabın, içindekiler bölümünden bazılarını buraya alıyorum. Hiç olmaz, konuyla nelerin bağlantılı olduğunu tekrar hatırlar, kendimizi ona göre gözden geçiririz.

Kimimiz, “Bilmediğimiz neler varmış?” diye düşünürüz.

(1) Çocuk Psikolojisi, Prof. Dr. Haluk Yavuzer, sh. 158, Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

“İÇİNDEKİLER

Çocuk Psikolojisinin Tanımı

Tarihçesi ve Yöntemi

Çocuk Psikolojisinin Yöntemi

Çocuk Psikolojisinin Kısa Bir Tanımı

Çocuk Psikolojisinde Yöntem

Gelişimin İncelenmesi

Gelişimin Tanımlanması

Gelişimin Temel İlkeleri

Gelişim evreleri

1. Doğum Öncesi Dönemdeki Gelişim

2. Doğum Sonrası Dönemdeki Gelişim

A. Bedensel Gelişim

B. Bilişsel Gelişim

C. Motor Gelişim

D. Dil Gelişimi

E. Duygusal Gelişim

F. Sosyal Gelişim

SON ÇOCUKLUKTA GELİŞİM

(Kızlarda 6-11 Yaş, Erkeklerde 6-13)

Bilişim Gelişim

Sosyal Gelişim

Son Çocuklukta Kritik Yaşlar

Çocukta Cinsel Gelişim Ve Eğitim

ÇOCUĞUN YAKIN ÇEVRESİ:

Aile, Arkadaş

Okul ve Öğretmen

PSİKO-SOSYAL GELİŞMEDE AİLENİN ROLÜ

Arkadaş İlişkileri

Okul

Öğretmen

Okul Fobisi

Kolejlerde Hazırlık Döneminde Rastlanan

Ruhsal ve Eğitsel Sorunlar

ÇOCUKTA UYUM VE**DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI**

Problemlili Çocuklara Yaklaşım Biçimleri

Alt Islatma

Dışkı Kaçırma

Parmak Emme

Tırmak Yeme

Çocukta Tikler

Yalan Söyleme

Çalma-Hırsızlık

ERGENLİK DÖNEMİ

(Kızlarda 11-20 Yaş, Erkeklerde 13-20 Yaş)

A. Bedensel Gelişim

B. Bilişsel Gelişim

C. Duygusal Gelişim

D. Sosyal Gelişim

Gelişimin Yaşlara Göre Özellikleri

Gençliğin Ruhsal ve Toplumsal Sorunları

Ergenlik Döneminde Anti-Sosyal Davranış

Ergende İlgiler

Üniversite Gençliğinin Sorunları

Yöntem

Genel Sonuçlar

ERGENLİKTE CİNSEL SORUNLAR

Ergenliğin Ölçütü

Karşı Cinsle Arkadaşlık

Seks Konusunda Genç-Anne ve Diyalogu

Ailede Ölüm

Ailenin Yapısı

Aile Yapısında Değişme

Ahlâk Eğitimi

Annelik

Anne-Çocuk Ayrılığı

Anne Yoksunluğu

Arkadaşlık

Aşırı Sevgi

Bağımlılık
Bebeklik Depresyonu
Bebek Yuvaları
Buyruk Ahlakı
Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim
Cinsel Kimliğin Gelişmesi
Cinsel Kimlik Sapması
Çalma
Çalışan Anne
Çocuk Edinme (1) ”
“Çocuk Eğitiminde Baba
Çocuk Kitapları
Çocuk Mahkemeleri
Çocukta Ölüm Kavramı
Çocuk Psikozları
Çocuk Ruh Hekimliği
Çocuk Ruh Sağlığı
Çocuk Ruhsal Sorunları
Çocuk Yetiştirme
Çocuk Yetiştirme İlkeleri
Çocuk Yetiştirme Sanatı
Çocuk Yuvaları
Davranış Bozuklukları

(1) Çocuk Psikolojisi, Prof. Dr. Haluk Yavuzer, Remzi Kitabevi İst.

Dayak
Dışkı Kaçırma
Disiplin
Duygusal Devinim Dönemi
Egosentrik
Eleştirme ve Övgü
En Etkili Disiplin
En Küçük Çocuk
Ergenlik Çağı
Erken Çocukluk Otizmi
Eşcinsellik
Evcilik Oyunları
Gece Korkuları
Geçiş Nesneleri
Gelişim Dönemleri
Gelişim İlkeleri
Gençlik Çağı
Gevşek Tutum
Hastalıklar ve Çocuk
Hastaneye Yatış
Hermafrodizm
Hiperaktif Çocuk
Homoseksüalite
Hospitalizm
İçe Kapanıklık
İlk Çocuk

İlkokul Dönemi
İnatçı Çocuk
İşlem Öncesi Dönem
Kardeşler
Kardeş Geçimsizliği
Kardeş Kıskaçlığı
Karabasanlar
Karı-Koca Geçimsizliği
Kavram Öncesi Dönem
Kaygılı Çocuk
Kekemelik
Kurum Hastalığı
Kuşaklar Çatışması
Korkular
Sağlıklı Tartışma
Saplantılı Düşünce
Saldırganlık
Sevgi
Sevgi Yetersizliği
Seyirci
Sıkı Tutum
Somut İşlemler Dönemi
Suça Yönelen Çocuklar
Süt Çocukluğu
Şamaroğlanı

Televizyon ve Sinema
Tikler
Tutarsız Tutum
Tuvalet Eğitimi
Uyumsuz Çocuk
Uyumsuzluk Belirtileri
Uyumsuzluk Çeşitleri
Uyurgezerlik
Yabancı Korkusu
Yalan
Yerinde Duramayan Çocuk
Yuva Hastalığı
Zekayı Belirleyen Etkenler
Zeka-Başarı İlişkisi
Zeka Gelişimi
Zeka Gelişim Basamakları
Zeka Geriliği
Zeka Geriliği Nedenleri
Zeka Ölçerleri (Testler)
Zeka Katsayısı (1)

(1) Prof. Dr. Atalay Yürükoğlu'nun Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yay. Dağıtım, İstanbul kitabından bazı başlıklar aldık. Anne babanın ufkuna yardımcı olacağına inandığımız için.

“Çocuğu Anlamak

Çocuğu Tanımak

Çocuğun Gelişim Devreleri

Tek Hücreden İnsana

Doğumdan Üç Yaşına Kadar

Dört Yaşından Yedi Yaşına Kadar

Sinir Sisteminde ve Duygularda Gelişme

Zihin Gelişimi

Sosyalleşme Ve Ahlâk Duygusu

Çocuk Nasihatten Nefret Eder

Yedi Yaş Buhranı

Bilge Bahçivan

Üçüncü Çocukluk Çağı (8-14 yaş dönemi)

Çocuğu Eğitmek

Çocuk Kimliğinde Baba Modeli

Geleneklerin Gücü

Babanın Rolünü Anne Üstlenirse

Çocukların Korkuları

Hırslı ve İşkolk Babalar

Baba Figürü Vazgeçilmez

Çocuklarla İlgilenmek

Babalar Yeterince Vakit Ayırıyor mu?

Baba İmajı Değişiyor mu?

Baba imajı Değişmeli mi?

Babalar da Kazançlı

Babaya Olan ihtiyaç

Ahmet'in Dramı

Erdi'nin Cinsel Kimlik Bunalımı

Çocuk Sevildiğini Nasıl Anlar?

Sosyal Fobili Genç

Oğlum Niçin Dindar Değil?

Beni Babam Bile Sevmez

Adı Tembele Çıkan Zeki Çocuk

Babasız Çocuklar

Zararlı Alışkanlıklardan Korumak

Alkol Kullanan Babalar ve Çocukları

Alkol ve Çocuk

Sigaraya Başlayan Çocuk Nasıl Vazgeçirilmeli?

Uyuşturucu Tuzakındaki Gençler?

Acaba Çocuğum Uyuşturucu Kullanıyormu?

Çocuğumu Uyuşturucudan Nasıl Koruyabilirim?

Çocuğu Uyuşturucu Kullanan Baba Ne Yapmalı?" (1)

Ve daha birçok konu.

(1) Babacığım Neredesin?, Doç.Dr. Sefa Saygılı,
Pedagog. Ali Çankırlı, Tüldav, İstanbul.

Çocuk psikolojisi derken dikkat:

Her yazarın, her psikoloğun her sözü mutlak doğrudur diye bir şey yok. Biz, inancı ne olursa olsun, herkesin kitabını okuruz, içinden inancımıza uygun olanı alırız.

Bazı psikologlar, “Kız ve erkek çocukların birbirlerini çıplak görmesinde fayda var.” derler. Bu ve benzeri görüşler, aslında bilim kaynaklı değil, dinsizlik kaynaklıdır.

Allah’a şükürler olsun, doğruyu yanlış artık seçer hâle geldik.

Çocukların oyunları, büyüklerin işleri...

Nesiller Öyküsü serimi beğenen anne babalar çok var, fakat beğenmeyenler de oluyor.

O serinin bir cildinde “Çocukların oyunları büyükle-
rin işleri kadar önemlidir.” dedim diye, hurafe kitapların-
dan beslenen, aynı serideki Sennure hanıma benzeyen, bir
temiz niyetli hanım bana. “Önceleri çok beğenerek seriyi
okuyordum, ama sıra çocukların oyunlarına gelince: Bu
kadın sapıttı dedim, hakkını helâl et.” dedi.

Suçum, çocukların oyun oynamasına izin verin. Çocuklar mutlaka oyun oynamalıdır, demem.

Peki neymiş oyun?

Uzmanından öğrenelim:

Çocuk ve Oyun/Oyun ve Çocukta ilgiler

Oyun

Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları, kendi deneyimleriyle öğrenmesi yöntemidir.

Oyun, sonucu düşünülmeden, eğlenmek amacıyla yapılan hareketlerdir. Oyun, "iş" in karşıtı olarak düşünülmektedir. Çünkü "iş" de belli bir sonuç söz konusudur.

Piaget'ye göre oyun, bir uyumdur.

* Oyunun Bedensel Değeri: Çocuğun kas sistemini geliştiren aktif oyun, aynı zamanda çocukta biriken enerjinin boşalmasını sağlar. Bu enerjinin harcanmaması, çocuğun nörotik, içe dönük ve alıngan bir yapıya sahip olmasına neden olabilir.

* Oyunun İyi Edicilik Niteliği: Çocuğu tanımada değerli bir araç olan oyun, onun günlük yaşamda çevresinde aldığı uyaranların oluşturduğu gerilimden kurtulmasını sağlar.

Çocuk, oyun yoluyla birikmiş enerjisini toplumsal açıdan kabul edilen bir yolla boşaltma olanağı bulmaktadır.

Ayrıca oyun, çocuğun en güçlü ve doğal dürtülerinden biri olan, saldırganlık dürtüsünü boşaltmasına yarar

Hayali oyunlardan çocuk, korkulardan ve bu korkuların sonucu olan gerilimden kurtulabilir. Uygun seçildiği takdirde oyunlar, günlük yaşamda görülen kırıklıkların (frustrasyonların) azalmasını sağlar.

Çocuklar özel yaşamlardaki bazı sorunlarını oyun yoluyla çözebilirler. Örneğin, okulda el yazısında zorluk çe-

ken bir çocuk, yazı için gerekli olan el hareketlerini, kil faaliyetini, resim ya da boya yoluyla kazanabilir. Oyun, çocuğun dili ve etkin bir anlatım aracıdır.

Oyun yoluyla çocuk en derin duygu ve gereksinmelerini ifade olanağı bulmakta ve sorunlarını kendi kendine çözebilmektedir. Çocuk, bebekleriyle evcilik oynarken, evin çeşitli bireylerine olan duygularını bu yolla açığa vurabilmektedir. Örneğin, kardeşini kıskanan bir çocuk, oyunlarında kardeşi rolündeki bebeği cezalandırabilir, ya da dönmek üzere seyahate gönderebilir.

Oyunlar, uzman gözlemcilerin, çocuğun sorununu kolaylıkla teşhis edebilmelerine yardımcı olur.

* Eğitimsel Değeri: Çeşitli biçim ve boyutlardaki oyun malzemesiyle oynaya oynaya çocuk, renk, boyut ve objelerin anlamlarını kavrar. Oyun, çocuğun içinde bulunduğu yaşamı kavramasını, gerçekte gerçek olmayanı ayırtabilmesini öğretir.

* Toplumsal ve Ahlâkî Değeri: Arkadaşlarıyla oynamak, çocuğa iş birliğini ve toplu yaşam için gerekli kuralları öğretir. Oyun yoluyla sosyalleşen “ben” ve “başkası” kavramlarının bilincine varan çocuk, vermeyi ve almayı da oyun aracılığıyla öğrenir.

Çocuğun toplum ve ahlak kuralına uyum göstermesinde oyunun rolü büyüktür. Çocuk, ev ve okul çevresinde neyin doğru, neyin yanlış kabul edildiğini görür. Ancak bu tür kurallara uymanın zorunluluğunu oyun ortamında anlayabilir.

Piaget'ye göre, çocuk oyunları son derece sosyal kuruluşlardır. Örneğin, bilye oyununda karmaşık bir kural

sistemi vardır. “çerçöp” diyen çocuk, yanmaktan kurtulur. Çocuk ahlâk kurallarını yetişkinden öğrenirken en basit aynı kurallarını kendisi bulur ve bu kuralları kuşaktan kuşağa iletir.

Çocuk, oyun dünyasında egemendir. Yaşıtları dışında kimsenin bu dünyaya girmesini istemez.

Çocuğun oyun içindeki davranış biçiminde ailesinden edindiği eğitim türünün etkisi büyüktür. Aşırı hoşgörü ortamının egemen olduğu ailelerden gelen çocuklar, oyun ortamına kolaylıkla uyum sağlayamazlar. Yine aşırı otoriter aile ortamından gelen çocuklar, ya çok silik ve pasif ya da saldırgan davranış örnekleri verirler.

Oyunda kültür, iklim ve cinsiyet faktörü

Oyunların oluşumunda iklimin, kültürün, cinsiyetin ve yaşın etkisi büyüktür.

Belirli bir kültürdeki çocuklar, çoğu oyunu bir önceki kuşaktan taklit yoluyla öğrenirler. Oyunda kültür faktörü egemendir. Örneğin, Amerikan ve Japon çocukları üzerine yapılan bir araştırma, Amerikalı çocuklarda grup oyunlarının daha çok sevildiğini ortaya koymuştur. Yine Amerikalı çocuklar sadece küçük yaşlarda dramatik oyunlardan hoşlanırken, Japon çocuklarının bu tür oyunlardan daha uzun süre hoşlandıkları saptanmıştır.

Oyun türünün seçiminde mevsim ve iklim koşullarının da etkisi büyüktür. Hareketli oyun ve sporu içeren oyun türleri serin mevsimlerde, daha az enerjiyi gerektiren spor ve oyun türleri ise sıcak mevsimlerde daha çok sevilir.

Cinsiyet, oyun seçiminde önemli bir başka etkidir. İstanbul çocukları üzerinde gerçekleştirdiğimiz araştırma bulgularında, cinsiyete göre en çok seçilen oyun türleri şu şekilde ayrılmıştır:

* Kızlar: İp atlamak, istop, yakartop, saklambaç, sek-sek, ebecilik.

* Erkekler: Futbol, koşmaca, saklambaç, misket.

Çocukta yaşlara göre oyunda görülen gelişim

Oyun biçimlerinin insan gelişimine koşut olarak farklılaştığı görülür.

İlk 2-3 aylık bebeğin oyun faaliyeti, çevresindeki insanlara bakmak ve yakınındaki objeleri yakalamak üzere hareketler yapmaktan ibarettir. Daha sonra, çocuğun eli ve kolundaki kontrol giderek artar. Çevresindeki objeleri yakalayabilir, inceleyebilir. Oyunları keşif niteliğindedir. Piaget'nin "döner tepki" olarak nitelendirdiği aksiyonlar, çocukların haz duymaları nedeniyle yineledikleri davranışlardır. Bu davranışlar bu dönemin oyunlarını oluşturur. Çevrelerindeki oyuncak ve objeleri çekerek ve çarparak, onları keşfetmeye çalışan çocuğun başlangıçtaki oyunları serbest ve kendiliğindendir (Spontane).

2 yaşından itibaren çocuklar, çevrelerini saran kültürü yansıtan ve günlük yaşamlarını canlandıran dramatik oyunlara yönelirler. Bu tür oyunlarda, başlangıçta kişileştirme (örneğin, bebeklerle konuşma) objeler kullanma (ör-

neğin, boş bardaktan su içme) veya evcilik gibi tablolar dikkati çeker. Zamanla konular birey ya da hayvanları taklit biçiminde farklılaşır (doktorculuk, polisçilik, bakkalçılık, kovboyculuk gibi).

Çocuk, yaşlılarıyla oynadığı dramatik oyunlarda kendini değişik kişilerin yerine koyar. Baba, öğretmen vb. gibi bu rolleri oynarken, bir bakıma çocuk kendi kişiliğini daha iyi tanır ve kendini başkalarından ayıran özelliklerin bilincine varır.

Bu aşamada, taklidin önemli bir yer oluşturduğu dikkatimizi çeker. Çocuğun bu tür oyunlardaki başarısında, bilgi ve yeteneklerine göre dış dünyayı tanımmasının olduğu kadar, kendisine tanınan fırsat ve deneyimlerin de etkisi büyüktür.

Oyun, çocuğa kendini tanımayı öğretir. Çocuk, oyun yoluyla kendi güçlerini sınamakta, atılıma girişmektedir. Çocuk oynadıkça duyuları keskinleşir, yetenekleri gelişir, becerileri artar.

Çocuk, oyuna yalnızca büyüklerinden gördüğünü aktarmakla kalmaz, kendi algıladıklarıyla, deneyimlerini de katarak sentezler yapar. Oyun, çocuğun yaratma ortamıdır.

4-6 yaşlarındaki kızlar, bebeklerine farklı elbiseler giydirip küçük sembolik evlerini eşyalarla süslerken, erkekler izledikleri bazı savaş serüvenlerini grup oyunlarına yansıtırlar. Bebeğini sallayan, onu giydirip besleyen çocuk, annesini taklit etmekte, onun hareketlerini oyuna yansıtmakta, onunla kendini özdeşleştirmektedir.

Oyun gerçek dünyayla hayal dünyası arasındaki bir köprüdür.

Oyun faaliyeti tek başına ele alındığında, tüm gelişme koştut olarak, oyunda da belirgin bir evrim görülür. Oyundaki bu gelişim, kısaca şöyle özetlenebilir:

- * Tek başına oynanan oyun
- * Başka bir oyunu izleme
- * Paralel oyun
- * Birlikte oynanan oyun
- * İşbirliğine dayalı oyun

“Tek başına oynanan oyun”, başlangıçta çocuklar için mümkün olan tek oyun türüdür. Bu oyun biçiminde çocuklar, arkadaşlarıyla birlikte oynama girişiminde bulunmazlar. Çevrelerindeki obje ve oyun malzemesiyle baş başa kalmayı yeğlerler. Bu evreyi izleyen oyun biçimi, “başka bir oyunu izlemek”tir. Bu tür oyunda çocuk, sözlü herhangi bir ilişki kurmadan, sadece diğer çocukların oyunlarını izler. “Paralel oyun”, aynı oyun malzemesini kullanan çocukların yan yana oynamalarına karşın, faaliyetlerini bağımsız sürdürmeleridir. “Birlikte oynanan oyun”da çocuklar, zaman zaman birbirlerinin fikirlerinden yararlandıkları gibi, oyuncak alışverişinde de bulunurlar. Bu oyun biçiminde çocuklar birbirlerinin hareketlerini izleme olanağı da bulurlar. “İşbirliğine dayanan oyun” da temel amaç, topluca organize olarak, belirli bir sonuca varmaktır. Bu amaca ulaşmak üzere çocuklar aralarında örgütlenirler.

Piaget, oyun gelişimiyle zihinsel gelişim arasında yakın bir ilişkinin olduğunu savunur ve oyun gelişimini üç farklı evrede ele alır. Bunlar:

1. Alıştırma oyunu,

2. Taklit oyunu,

3. Kurallı oyun evreleridir.

Piaget'ye göre, motor faaliyetler ve yinelemeler, "alıştırmalı oyun"un en belirgin özellikleridir. Bakma, emme, elleri açıp kapama ve diğer bedensel eylem türündeki basit davranışlar, motor ve diğer faaliyetleri oluştururlar. Bu faaliyetlerin doyum sağlaması, yinelenmelerine neden olmaktadır.

İkinci evrede, "taklit-yalandan yapma- oyunu"nda, at gibi görünen çocuk, temsili bir sistem geliştirmekte ya da ileri düzeyde zihinsel planlamayla birbirine ilişkin üniteler oluşturmaktadır. Piaget'ye göre, 2-11 yaşlarındaki çocukların özelliklerinden olan "taklit oyunu", değişik biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü evre, daha ileri bir zihinsel düzeyi gerektiren "kurallı oyun"dur. 11-12 yaşlarında görülür. Bu evrede, oyun kadar, oyunun kuralları ve uymayanlara verilecek cezalar, akran kümelerince saptanır.

Çocuğun oyun gereksinimini en iyi karşılayan toplumsal kurum, "anaokulları"dır.

Çocuk, anaokulunda en iyi oyun ortamını bulur, işbirliğini geliştirir, yaşlılarıyla ilişkiye girer. Anaokulu çocuğu, kendi hakkını korurken, paylaşmayı ve başkalarının özgürlüğünü zedelememeyi öğrenir.

Oyuncağın önemi ve oyun malzemeleri

Gelişim basamakları boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişim-

lerinde yardımcı olan, hayâl gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemesi oyuncak olarak tanımlanabilir. Su, kil, kum gibi doğal oyun malzemesiyle boş kibrit kutusu, makara gibi artık ürünler de oyuncak kapsamına girer.

Oyuncaklar, çocuğun doğal yeteneklerini kolaylaştıran, böylelikle de büyük bir eğitimsel işlevi yerine getiren oyun malzemeleridir. Çocukta seçme ve değerlendirme duygusunu da geliştiren oyuncaklar, bu işlevleriyle çocuğun kendi kendine karar verebilmesine ve belirli bir alanda beceri kazanmasına olanak hazırlarlar.

Yine oyuncaklara bireyin toplum ve çevreyle olan ilişkilerini düzenleyen bir araçlar sistemi gözüyle bakılabilir.

Oyuncaklar çocukların çeşitli renk, boyut ve şekilleri kavramalarına, sayısal ve yazınsal kavramlardan haberdar olmalarına yardımcı olurlar. Gelişimin her kesimini uyarmaları açısından oyuncaklar, farklı yaş ve zihin düzeyindeki tüm çocuklar için gereklidir.

Oyun malzemesine ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan birine göre, oyun malzemesi beş ana grupta ele alınabilir:

Birinci malzeme grubu, çocuğun etrafını saran dış dünyayı tanıması ve deneyim kazanmasına yardımcı olur. Ancak bunu gerçekleştirebilmesi için çocuğa, ulaşabildiği tüm objeleri yakalama ve keşfetme olanağı verilmelidir. Bunların en önemlileri su, kum, toprak, çamur ve boyalardır.

İkinci grup oyun malzemesi, çocuğun yaratıcı yete-

neğini ve kendi kendini yönetebilme arzusunu uyaran çamur, hayat ve tebeşirlerdir. Üçüncü grup, oyun malzemesi. Çocuğun hayal gücünü uyaran bebek, bebek elbiseleri ve hayvanlardır.

Dördüncü grup malzeme, çocuğun yetişkin becerilerini kazanmasına yardımcı olan fırça, süpürge, küçük ev eşyası gibi model oyuncaklardır.

Beşinci grup malzeme ise, çocuğun bedensel ve zihinsel yeteneklerinin gelişimine doğrudan doğruya yardımcı olan jimnastik gereçleriyle, inşa oyuncaklarıdır.

Oyunların yaş ve cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ileri süren uzmanlar, aynı ayırımı oyuncak için de kabul ederler.

Başlangıçta çocuk, ses, şekil ve renklere karşı duyarlıdır. Böylelikle ilk ayların oyuncaklarını görsel ve işitsel duylara yönelen oyuncaklar oluşturur. 0-18 aylık çocukların oyuncakları kırılmayan, yumuşak, emniyetli ve tercihen yıkanabilir cinsten olmalıdır.

18. aydan itibaren çocuk dünyasında “keşif” ve “icat” evreleri önemli bir yer tutar. Bu nedenle çocuklar, farklı boyutlardaki blokları inşa etmekten ve çevrelerindeki çeşitli oyuncakları birleştirerek şekil oluşturmaktan büyük haz duyarlar. Yine çocukların yürüyebildikleri bu dönemde, onların ilgi alanını, birlikte hareket edebilecekleri, itilebilen ve çekilebilen oyuncaklarla (otomobil, traktör, tekerlekli hayvan gibi), bebek ve yumuşak tüylü hayvanlar oluşturur. Gerek bebek, gerekse kamyon, tren gibi ayrı parçalardan oluşan tekerlekli oyuncaklar, çocuğu, düşünme ve toplumsal yaşamı sembolize etme açısından uyaran, okul öncesi döneminde önemli bir yer tutan, hayal gücü

oyuncaklarıdır.

Eğitimsel değeri büyük olan oyun malzemelerinden biri de “su”dur. Dokunma duygusunun gelişimini sağlayan önemli bir oyun aracı olan su aynı zamanda çocuğa büyük bir haz verir. Deneyim ve keşif olanakları sağlayan su sayesinde utangaç çocuk uyarılır, saldırgan çocuk sakinleşir. Su, ayrıca çocuğun uzun süre dikkatini bir konu üzerine toplamasına da yardımcı olur.

Kum ve su, 2 yaşından itibaren tüm yaşlar için temel oyun malzemeleridir. Açık hava oyunlarının yanında kum havuzu ya da su dolu bir leğende oyun oynama olanağının çocuğa sağlanması, onun fiziksel olduğu kadar zihinsel gelişimine ve güven kazanmasına yardımcı olur.

Oyuncak seçimi

Ülkemizde “oyuncak seçimi” konusunda üç farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevreden seçilen 270 çocuk, 240 anne babayla 52 eczacı ve oyuncakçı olmak üzere toplam 562 deneğe uygulanan 3 ayrı anketle gerçekleştirdiğimiz ankette elde ettiğimiz bulguları şöyle özetleyebiliriz:

* Çocukların oyuncak seçiminde cinsiyet faktörü önemli bir yer tutmaktadır. Bulgulara göre kız çocukları için en çok seçilen oyuncaklar sırayla, bebek, model oyuncaklar, yapı-inşa oyuncaklarıdır. Bu sıralama erkek çocukları için tekerlekli oyuncaklar, pilli ve uzaktan kumandalı oyuncaklar, top, oyuncak silâhlar, yapı-inşa oyuncaklarıdır. Her iki sıralama, hem anne baba hem de oyuncakçı tarafından doğrulanmıştır.

* Araştırmamız sonucunda sırayla sarı, kırmızı, yeşil ve mavi renklerin çocuklar tarafından tercih edilen temel renkler olduğu ortaya çıkmıştır.

*Bulgularımıza göre en çok oyuncak 4-6 yaş çocukları, yani okul öncesi çocukları için satın alınmaktadır.

* Anne babalar, kız ve erkek çocuklarını cinsiyet farkı gözetmeksizin oyuncak satın almaktadır.

* Anne babaya göre oyuncak seçimi de en önemli etken "oyuncağın yaş ve zihin gücüne uygun olmasıyla ihtiyacına cevap vermesi"yken, oyuncakçıya göre en önemli etken "hareket"tir.

* Oyuncak anne ve babalara göre gerektiği zaman, oyuncakçılara göre yılbaşında daha çok satın alınmaktadır.

* Parasal olanaklar el verdiği takdirde ithâl malı oyuncak tercih edilmektedir. Anne babalara göre tercih nedeni daha sağlam, güvenceli olmaları ve çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal gelişimine daha çok yardım etmeleridir.

* Anne ve babalar, gerek oyunun, gerekse oyuncanın işlev ve önemini takdir etmektedirler. Ebeveynin büyük bir bölümü çocukları ile oyun oynamak üzere zaman ayırmaktadırlar.

* Oyuncak seçiminde koşullu ya da dolaylı da olsa çocuğun etkisi görünmekte, arzusu gerçekleştirilmektedir.

* Çocuklarca en çok beğenilen ses, bebek sesidir.

* Televizyon programları oyuncak seçimini etkilemektedir.

* Çocuklar bir oyuncak almak üzere harçlıklarından para biriktirmektedirler.

Elektronik Oyuncaklar

Son yıllarda hızla artan elektronik oyuncak ilgisinin giderek tehlikeli boyutlara yayıldığı dikkatimizi çekmektedir. Elektronik oyuncak, çocuğun dar bir mekânda sıkışıp kalmasına neden olan bir bireysel oyundur. Oysa benzeri oyunlar çocuğu ilk yıllarında asılmış ve artık çocuk kolektif oyun oynama dönemine girmiştir. İşte çocuğu arkadaşlarından uzaklaştırmakla sosyal gelişimi olumsuz açıdan etkileyen elektronik oyuncaklar ondaki yaratıcılık yeteneğinin gelişmesini de engellemektedir.

Dikkat, algı, göz-el koordinasyonu ve muhakeme gibi bazı zihinsel işlevin gelişiminde yararları bulunmasına karşın elektronik oyuncaklar çocuğun gerçek anlamındaki oyun faaliyetini ve sosyal gelişimini bir biçimde etkilemektedir.

Oyun kuramları

En eski kuram, oyunun dinlenme gereksiniminden kaynaklandığı ve yorgunluğu gideren bir faaliyet olduğunu savunan görüştür.

Sonraları, ilk gerçek oyun kuramını ortaya atan, Herbert Spencer olmuştur. Spencer, oyunu, fazla enerjinin harcanması olarak nitelendirmiş, böylelikle gerginliğin azalacağını savunmuştur. Spencer'e göre, sağlıklı çocuklar, zayıflara oranla daha çok oyun oynamaktadırlar.

Haeckel'a göre, çocuk kısa bir süre içinde ırkının geçirdiği evrimden geçerek gelişir. Bu "biyogenetik yasa"ya göre, çocuğun oyunları da, eski kuşaklardan kalan faali-

yetlerin bir parçasıdır.

Daha sonraları, bu görüş üzerinde duran Stanley Hall, çocuğun evrimiyle toplumun evrimi arasında bir ilişki kurmuştur. Hall'ın "Recapitulation (tekrar) kuramı"na göre, bir birey yaşamı boyunca, daha önce kendi türünün geçirmiş olduğu gelişme seyrinin aynısını geçirecektir. Oyun, bunun açık seçik bir belirtisidir.

Karl Groos, 20. yüzyılın başında ortaya attığı kuramında, oyunun gerçek yaşama alışma egzersizi olduğunu belirtir. Oyun, bireyi günlük yaşamında karşılaşacağı zorluklardan korumak üzere hazırlar. Groos, çocuktaki kavgaya gibi ilkel (saldırganlık) eğilimlerinin oyun yoluyla boşala-bildiğini kabul eder.

Karr'a göre, oyun, bedenin gelişimini sağlayan, uyarcı bir etkidir. Bazı alışkanlıklar oyun yoluyla yinelenirken öğrenilir. Karr'a göre, oyunun bir de arındırma işlevi vardır. Oyun bireyde var olan anti-sosyal eğilimlerden onu arındırır. Zararlı olan bu eğilimler, oyun yoluyla kanalize edilir, yönlendirilir. (1)

Babaların Eğitimi

Belki de kitapların yüzde doksanihep annelere yazılıyor. Doç. Dr. Sefa Saygılı beyle, psikolog Ali Çankırlı bey babalar için yazmış.

Adı geçen kitabın takdim yazısı ile çocuk kimliğinde baba modelini başlığını sizlere takdim ediyorum:

(1) Oyunla İlgili Bu Uzun Alıntı: Çocuk Psikolojisi, Prof. Dr. Haluk Yavuzer, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Babamı özlüyorum

Mustafa Miyasoğlu

İnsanlar, genellikle her zaman beraber oldukları varlıkların değerini yeterince bilemez. Bunun gerçekliği, aile hayatında daha belirgin bir tarzda yaşanır. Her gün görüştüğünüz ve bir arada olduğunuz için sık sık sürtüşüp çatıştığınız anne, baba, eş ve çocuklarınızdan uzaklaşmak zorunda kaldığınızı düşünün. Birden o insanların sizin için ne kadar önemli olduğunu farketmeye başlarsınız. Bir de onları kaybederseniz, artık kavuşmak mahşere kaldığından, kaybın içinde doğurduğu boşluk giderek büyür, sonra da içinizi büyük bir acı kaplar.

Annesiz büyüyen çocuklar, bir tarafı yıkılmış ev gibidir. Çocukluğumun yaz günlerini, beni çok seven ve erkek çocuğu olmayan dedemin çiftliğinde geçirdiğim için, anne eksikliğinin çocuklarda nasıl bir yara oluşturduğunu bilirim. En çok da bütün çocuklar oyunu bırakıp annesinin sesine koşarken, bir taşa oturup annemi özlediğim akşam üstlerinde ağlamaklı olduğunu hatırlarım.

Babalarını kaybeden çocuklar ise, damı-çatısı çökmüş evlere benzerler. Kaç yaşında olursa olsun, babasını kaybeden insan, evini barkını kaybedenlerin ruh hâliyle garip bir yetimlik duygusu yaşar. Yaş küçük olduğu ölçüde, yetimlik süreci büyüyeceği için bu duygu da o ölçüde yoğunlaşır. Babanız artık yoktur ve buna alışmak çok zordur. Yaşıtlarınız babalarıyla dolaştıkça, babaları onların zor zamanlarında yanlarında oldukça, siz babanızın eksikliğini daha fazla hissedersiniz.

Edebiyatta baba muhabbeti

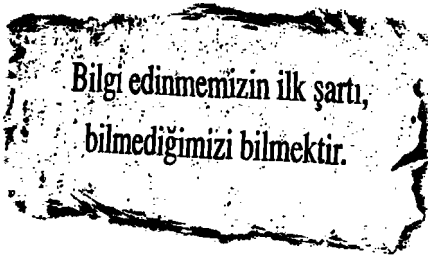
Adem peygamberden beri, babaların oğulları üzerinde ayrı bir konumu vardır. Kabil babasının Allah'dan aldığı emre uymaz, kendisine verilene razı olmaz. Kardeşini öldürdüğü için de lânetlenerek kaybolur. Nuh Peygamber kendisine indirilen vahye uymayan oğlunu bile kurtaramaz. Bu yüzden şöyle bir atasözü var: "Atasını tanımayan Allah'ını tanımaz." Hz. İbrahim'in duasıyla Hz. İsmail ve Hz. İshak'ın soyu devam eder. Hz. Yakup'la Hz. Yusuf'un ilişkisi Hz. İbrahim'in kurban imtihanı gibidir. Yalnız ilim, aşk ve iman için baba emrinin terkedilmesi meşru görülür.

Homeros destanlarıyla Dede Korkut'tan beri babaların edebi metinlerde çok farklı bir yeri var. Babalar kitaplarda kurucu bir karaktere sahip görünüyor. Sophokles'in Kral Oidipus, Antigone ve Elektra, Shakespeare'in Hamlet ve Kral Lear adlı piyesleri; Balzac'ın Goriot Baba, Dostoyevski'nin Karamozof Kardeşler ile Turgenyefin Babalar ve Oğullar adlı romanları, dünya edebiyatının baba-evlat ilişkisini ele alan belli başlı edebi eserlerdir. Bizde Peyami Safa'nın Fatih-Harbiye romanı, babanın kız evladı üzerindeki ikaz ederek kollayıcı tavrını anlatırken; Necip Fazıl'ın Bir Adam Yaratmak adlı piyesinde, intihar etmiş bir babanın yazar olan tutkulu oğlu ile onun Ölüm Korkusu adlı eseri etrafında gelişen olaylar ışığında "yaratmak" kavramını idrak edişi felsefî bir mesele olarak ele alınır.

Bütün bu eserlerde, çoğu zaman anlaşılmaz bir kaderle babadan gelen irsî değerlerin sosyal çevreye başkaldıran evlatta tezahür ettiğini görüyoruz. Bunlardaki babalar ve çocuklar zaman zaman birbirlerini anlamıyor, başka-

larına aldanyor veya vefasızlık gösteriyorlar. Kimileri babalarına ihanet ederken, kimileri de öldürülen babalarının intikamını almak için hayatlarını tehlikeye atabiliyor.

Demek ki, insanlar arasındaki fizikî veya biyolojik bağlar, sosyal ve metafizik değerleri de etkilemektedir. İnsanın genlerine sinmiş bir takım özellikler, onun şahsiyetini yönlendirmekte, bunlar daha sonra tavır veya eser olarak ortaya çıkmaktadır.

Babam Sınıfta Kaldı

Aziz Nesin'in "Şimdiki Çocuklar Harika" adlı kitabı, ilkokul çağlarındaki iki çocuğun aileleri hakkında birbirlerine yazdıkları mektuplardan oluşmaktadır. İnsan ilişkilerine daha çok muzır bir bakış açısıyla yaklaşan mizah yazarı, kendi gözlemlerini iki çocuğun diliyle anlatırken, ana-babanın günlük çocuklara büyüklerinin hatalarını araştırma ve onları her fırsatta yalanlama alışkanlığı kazandırılıyor.

Babam Sınıfta Kaldı adlı çocuk kitabının adı, bende buna benzer bir çağırışım uyandırdı. Aziz Nesin'in çocuklarla toplumu uyandırmak şeklinde özetlenecek tavrının yanlışlığı, maalesef yeterince anlaşılmadığı için, 40 yıl boyunca pek çok yazarı etkiledi. Kitaplar çocukları mutlu etmiyor artık...

Bir toplumu uyandırmak işi çocukların omuzlarına yüklenemez. Onların çok erken yaşlarda "Harikalar Diyarı"ndan gerçek dünyaya indirmenin pek bir yararı yok. Babalarının güçlü olduğunu sanan çocuklara bunun böyle olmadığını söylemek, onları mutlu etmeyecektir tabii... Baba imajını bu tarz yayınlarla bozmaya çalışanların, anne-baba ayrı yaşayan bir "veledşahi aile" hedefledikleri belli.

Kutsal kitabımızdaki hukuka riayet eden, gönlü yaratıcının merhamet hissiyle dolu, yüreği iyilik ve fedâkârlık duygusuyla çarpan, Allah ve Peygamber yolunun güzelliklerini yaşayarak öğreten babamı, yeni nesillere örnek olarak hatırlıyor ve özlüyorum...

Çocuk kimliğinde baba modeli

Çocuğun cinsel kimliği anne babayı taklitle ortaya çıkar. Kişinin kendi cinsiyetine uygun kimliğe sahip olması, kimlik kavramı ve ruh sağlığı için çok önemlidir. Çocukların bebeklik çağında anneleriyle özdeşleşme çabaları olağan kabul edilir. Çünkü erkek çocuk da kız çocuğu gibi günün büyük bir bölümünü annesiyle birlikte geçirir; onu gözlemler ve taklide yönelir. Üç yaşına kadar bu normaldir. Ama üç yaşından sonra ayırım başlar. Erkek çocuklar babalarını, kızlar da annelerini örnek almaya ve onu taklit etmeye başlar. Ancak çocuğun bu aşamayı uygun şekilde geçirmesi örnek alınacak kişiyle birlikte bulunma oranına bağlıdır.

Bu sebeple, kız çocukları erkeklere oranla cinsel kimliklerine daha kolay girerler. Çünkü anneleriyle daha çok beraber olma imkanları vardır.

Okula giden çocuğun zamanının büyük bölümünü okulda ve arkadaş çevresinde geçirdiği için, artık babaya ihtiyaç olmayacağı düşüncesi yanlıştır. Çocuk yeni bir dünyayı tanımaya başladığı, yeni ilişkilere girdiği bu yaşta, babanın hep yanında olduğunu, elini uzattığında erişebileceği yerde bulunduğunu bilmesi ona cesaret ve güven verecektir.

Babanın oğlan çocuğuyla, annenin de kız çocuğuyla ilgilenmesi gerektiği inancı yanlıştır. Çünkü, kız çocuklar babalarını gözleyerek ve onunla etkileşime girerek karşı cinse nasıl tepkide bulunduğunu ve nasıl davrandığını öğrenirler. Yani erkekler kadar kızlar da duygusal gelişimleri açısından babaya muhtaçtırlar.

Çocuğun babaya olan ihtiyacı ergenlik döneminde de devam eder. Babanın yakın ilgisi, ergenin sert hareketlerini

yumuşatacak, kalbini sevgi ile doldurarak gençlik sıkıntılarını hafifletecektir.

Babanın eksikliğinin hissedildiği pek çok aile ve çocuk gördüm. Böyle problemlili çocuklardan biri, "Elbette babam beni sever." diyor ve ekliyordu: "Ancak birgün bile babamın beni kucakladığını, beni sevdiğini söylediğini hatırlamıyorum."

Çocuğun ruhsal gelişimi için babanın verebileceği iki önemli hediye vardır: Sevgi ve zaman. Fakat babalar nedense bu konuda çok cimri davranırlar. Çocuk büyüdüğünde çocukluğuna ait en tatlı hatıralar, babasıyla geçirdiği hoş vakitlerdir.

Çoğu babalar çocukların kendisine olan ihtiyacın önemini bilmez. Ancak çocuklar bunu hep bekler. Sözügelimi hasta olduğunda babasını yanında görmek ister. Babasının ilgi ve desteği bazen çocuğa tıbbî tedaviden daha çok yardımcı olur. Çocuk elbette annesini sever, ama babasını da yanında ister. Çünkü onun yanında kendisini emniyette ve korunmuş hisseder. Babanın varlığı ve ilgisi anne-çocuk arasındaki ilişkinin daha sağlıklı olmasına da yardım eder.

Çünkü karı-koca arasındaki ilişki sağlıklı değilse anne bu boşluğu doldurmak için bütün ilgisini ve sevgisini çocuğuna aktarmakta, bu da çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesini engellemektedir.

Araştırmalar babalarından ilgi ve sevgi gören çocukların daha sosyal olduklarını, arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kurabildiklerini, liderlik özellikleri taşıdıklarını ve uyumlu olduklarını göstermektedir.

Tabii, burada babanın örnek bir model oluşturması

gerektiğini, bunun için sıraladığımız büyük yanlışlardan kaçınmasının şart olduğunu da eklemeliyiz:

— Çocuklar arasında ayırım yapmamalı, büyük-küçük veya kız-erkek diye farklı muamelede bulunmamalıdır. Hepsine ayırt etmeden sevgi ve ilgi göstermelidir.

— Çocukları bırakın başkalarıyla, kendi kardeşleriyle bile kıyaslamamalıdır. Çünkü aşağılanan çocukların kendine güvenleri gelişmez.

— Eğitimde dayağa, kaba kuvvete başvurulmamalıdır.” (1)

Anne ve babaların dikkat etmeleri gereken başlıca noktalar

* Anne ve babalar, öncelikle çocuklarını tanımalı, onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelidirler. Bu konuda kendi tutku ve arzularına göre değerlendirme yapmamalıdır.

* Anne ve babalar, çocuklarındaki güven duygusunu pekiştirmek üzere olanları yapıcı ve faal kılacak bir ortam hazırlamalıdır. Ancak bu ortamı hazırlarken verecekleri görevin, çocuğun yetenek ve kapasitesini aşmamasına özen göstermelidirler.

* Anne ve babalar, çocuk için en önemli besinin “sevgi” ve “sevecenlik” olduğunu bilerek, çocuklarına yeterince ilgi ve sevgi göstermelidirler. Bu konuda aşırıya kaçmamaya özellikle dikkat etmelidirler.

(1) Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü. Babacığım Neredesin?, Doç. Dr. Sefa Saygılı, Pedagog : Ali Çankırılı, Türdav Yay./İst.

* Anne ve babalar, eğitimlerinde, ünlü düşünür J.J Rousseau'nun şu görüşünü gözden uzak tutmamalıdır: "Çocuğunuza hiçbir şekilde ağızdan ders vermeyiniz; o, ancak derslerin tecrübelerini almalıdır. Ona hiçbir türde ceza uygulamayınız. Çünkü o, kabahatin ne olduğunu bilmez; ona asla af dilettirmeyiniz, çünkü sizi incitmesini de bilmez." Rousseau bu sözleriyle çocuğa bilgiyi soyut düzeyde vermek yerine, "yaşatarak öğretme"nin önemine değinmektedir.

* Anne ve babalar, çocuklarının kendi kendilerini yönetmeleri yolunda başlattıkları girişimleri "yaş küçüklüğü" v.b. nedenlerle engellememelidirler.

* Anne ve babalar, gelişimin normal yüzlerini, zorlu dönemlerini bilmeli, davranışlarını ona göre düzenlemelidirler.

* Anne ve babalar, her çocuğun kendine özgü niteliklerle donanmış, ayrı bir birey olduğunu düşünerek, diğer çocuklarla ve kardeşleriyle kıyaslama yoluna gitmemelidirler.

* Aile ve toplumca geçerli olan bazı kurallara uyma zorunluluğu çocuğa hatırlatmalı, uymadığı takdirde "insanlararası ilişkileri anlatacak" türdeki yöntemlerle cezalandırılmalıdır. Hiçbir eğitimsel yararı olmayan bedensel cezalar uygulanmamalıdır.

* Anne ve babalar, özellikle disiplin konusunda görüş birliğinde olmaya ve çocuğun yanında tartışmamaya özen göstermelidirler.

* "Oyun"un, çocuğun gelişim ve eğitimi için önemli olduğunu düşünerek, bu faaliyete zaman ayırmaya çalışmalıdırlar.

Ardakadşlık ilişkileri

Arkadaşlık gereksinmesi bebeklik dönemine kadar uzanır. Ağlayan bebek, yanına bir başkasının yaklaştığını görünce susar. Çocuklar arkadaşlığa, sadece doyum sağlamak için değil, aynı zamanda deneyim kazanma amacıyla da gereksinme duyarlar. Çocuklar diğerleriyle birlikte ola ola, grup isteklerini ve kabul edilen davranışı öğrenirler.

12 aylık bebekler yan yana getirildiklerinde, karşılıklı bir ilişki kurma (interaction) isteği görülür. Birbirlerine bakar, yaklaşır, keşfeder ve daha sonra oyuncaklarını paylaşırlar. Ancak bu temaslar çok kısa sürelidir. Genelde birkaç saniyeden birkaç dakikaya kadar değişir. Bu tür karşılıklı ilişkilerin pek azının süresi bir dakikayı geçer.

Yaşamın ikinci yılında yaşlılar arası ilişkiler daha karmaşık ve çeşitlilik gösteren bir hâl alır. Ve 3 yaşına gelindiğinde, çocuklar yaşlılarıyla ilişki kurmada kendilerine özgü ve kalıcı yöntemler geliştirmiş olurlar. Bazılarında olumsuz sosyal tavırlar görülür. Bunların kurdukalari ilişkiler tartışma, saldırı ve karşı çıkışlardan oluşur. Bir bölümü ise, daha olumlu ve daha sosyaldirler. Bunlarda yaşlılarına bir şeyler verme, diğerleriyle birlikte faaliyette bulunma ve sevgi gösterileri görülür.

3 ve 4 yaşları arasında yaşlılarla kurulan arkadaşlıkların sayısında artış olur. Anaokulu, yaşlılarla birlikte olma ve onlarla faaliyette bulunma konusunda geniş olanaklar sağlar. Ana baba ve öğretmenler ise, çocuğu sosyal faaliyetlere katılması için desteklerler. Dıştan gelen bu desteklere ek olarak çocuğun gelişen bilişsel, sosyal ve iletişim sel becerileri yaşlılarıyla daha başarılı ilişkilere girmesine

olanak hazırlar.

Okul öncesi kurumlardaki 2-6 yaş çocuklarının sosyal etkileşimi, uzmanlarca farklı yöntemlerle ele alınmıştır. Uzmanlardan bazıları araştırmalarda "Gözlem Yöntemleri"ni kullanırlarken, diğerleri "Sosyometrik Teknikler"e ağırlık vermişlerdir.

Çalışmalar, arkadaşlığın zamanla tutarlılık kazandığı yolunda birleşmektedir.

2-3 yaş çocuğu, oyun arkadaşını çabucak değiştirebilir ve sınıfta başka bir arkadaşını sevdiğini söyleyebilir. 5 yaşlarında ise, çocuğun artık uzunca bir süre beraber olduğu bir ya da iki arkadaşı vardır.

Okul öncesi dönemi çocuklarının kişilik özelliklerini inceleyen Harput (1970), bu dönemdeki çocukların büyük bir bölümünün sosyalleşmiş, arkadaş canlısı ve dışadönük olduklarını saptamıştır.

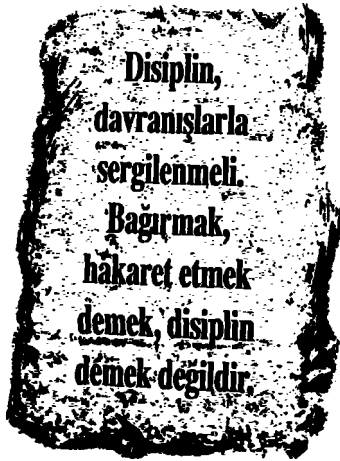
Saldırganlık davranışını konu olarak ele alan Feshbach (1970), "2-5 Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışın İncelenmesi" konulu 14 araştırmadan 9'unda, özellikle erkek çocuklarda saldırgan tavır alışlar saptanmıştır.

4 yaşından önce çocuklar, normal olarak beraber oldukları kişilerin oyun arkadaşları olmasını isterler. Onlarla oyun faaliyetlerini paylaşmak arzusundadırlar. Bu dönemde çocuklar, kendileriyle oynayacak bir ya da iki arkadaşlarını seçerler. Önceleri seçtikleri oyun arkadaşları her iki cinsten olabilir. Ancak okula girmeye hazırlandıkları sırada, çocuklar oyun arkadaşlarını kendi cinslerinden seçmeye özen gösterirler. Çünkü sosyal baskı nedeniyle kendi cinslerine uygun oyunlar oynamayı öğrenmelidirler.

Çocuk, ilkokula başladığında, arkadaşlarının sayısı ve bunların çocuktaki etkisi anaokulundakilere göre daha çoktur. Çocuğun arkadaş sayısında görülen artışa rağmen, bu dönemde henüz yakın arkadaşlıklara rastlanmaz. Oysa, son çocuklukta arkadaşlıklar sayı açısından değil, yoğunluk açısından artış gösterir.

Okul döneminde çocuklar, arkadaşlarını çoğunlukla yakın çevrelerindeki komşularından seçerler. Ancak seçimi yaparken, kendi yaşlarına, cinslerine, zihinsel ve sosyal düzeylerine uygun olmalarına özen gösterirler. Yıllar ilerledikçe, arkadaş seçiminde, yardımseverlik, dürüstlük, sağduyu sahibi olmak, arkadaş canlısı olmak gibi kişilik özellikleri ön sırayı almaya başlar.

* * *

Gruplaşmalar ve çete çağı

Çocuk okula girdikten ve başka çocuklarla ilişki kurmaya başladıktan sonra, evin civarında yalnız başına ya da bir iki arkadaşla oynama hevesini kaybeder. Artık o, yalnız başına kalmayı can sıkıcı bulur. Gezilerde, davetlerde veya aile toplantılarında anne babasıyla birlikte bulunmayı arzu etmez. Bu çağda kişisel oyunlardaki ilgi, grup oyunlarına çevrilir ve arkadaşsız oyun önemini yitirir. Çocukluğun sonlarına doğru arkadaş grubunun daha etkili oluşunun, kısmen çocuğun zamanının büyük bir bölümünü arkadaşlarıyla birlikte geçirmesinin rolü vardır.

Çocuğun içine girdiği bu çağa, sosyal bilincin çok hızlı geliştiği bir dönem olması nedeniyle "Çete Çağı" (1) adı verilir. Çeteler son çocukluk yıllarının normal sosyal gruplaşmalarıdır. Çete, dışardan herhangi bir yardım görmeyen ve sosyal bir hedefi olmayan, kendiliğinden oluşan yöresel bir gruptur. Ortak ilgilere sahip çocukların oluşturdukları oyun gruplarıdır. Anne babaların, öğretmenlerin ya da gençlik liderlerinin herhangi bir desteği olmadan, çocuklar tarafından kurulmuştur. Bu gruplar, çocukların kendi gereksinmelerine uygun bir toplum meydana getirmeleri için kendiliğinden bir çabanın sonucu oluşurlar. Çete, otorite itibarıyla yetişkinlere düşman olmayabilir. Bununla birlikte çeteler, ne yetişkinin onayına gereksinim duyar, ne de dışardan herhangi bir kontrole bağımlı olmak isterler. Onlar, kendi otorilerini kendileri sağlarlar.

Çocuk, aile çemberinden, içinde akranlarının bulunduğu

(1) Gang Age

dünyaya doğru kaydıkça, bu kimselerle birlikte olmaktan daha çok doyum sağlamayı öğrenmek zorundadır. Utangaç olsun olmasın, yabancılara dostça yaklaşma yollarını öğrenmelidir. O, artık “akran grubunun” bir bireyi olur. Bu grup giderek çocuğun davranış ve tavırları üzerinde etkisini gösterecek ve aile grubunun yerini alacaktır. Bu akran grubu, “birlikte duyan ve hareket eden aşağı yukarı yaştaki kimselerin kümesi” olarak tanımlanabilir.

Çocukların ev dışı çevrelerindeki arkadaş ve diğer erişkinlerle olan ilişkileri, olumlu ve doyum verici biçimde ise, onlar bu türlü bir sosyal ilişkiden memnun kalacaklar ve aynı ilişkilerin yinelenmesini isteyeceklerdir. Aksi gerçekleştiğinde ise, dış dünyayla ilişkilerini kesecekler ve aile üyelerine döneceklerdir.

6 yaşından 8 yaşına doğru grup oyununda giderek bir artma görülür. Bu değişmeye koşul (paralel) olarak sosyalleşmede de belirgin bir artış meydana gelir. Çocuk daha az bencil ve saldırgan, buna karşılık, daha fazla grup bilincine sahip ve yardımsever olur.

Tipik bir çocuğun oyun grubu (ya da çete grubu) ortak ilgileri olan çocuklardan oluşur. Bu grubun temel amacı, hoş vakit geçirmektir. Yapılan bazı araştırmalar, neşeli, iyi, arkadaşça olmak, ilgi ve zevk benzerliği, yakın oturmak gibi faktörlerin arkadaş seçiminde önemli etkenler olduğunu göstermiştir. 6-7 yaşından itibaren kızlar ve erkekler, kendi cinslerinden oluşan gruplarıyla birlikte oynamaktan büyük bir zevk duyarlar. Yaklaşık olarak 7 veya 8 yaşlarından 11 veya 12 yaşlarına kadar olan son çocukluk çağında, söz konusu çocuk grupları 6 kişiden 10 kişiye kadar yükselir. Fakat bu gruplar, üyelik bakımından hâlâ kesinleşmiş ve mükemmelleşmiş değildir. Grup giderek ken-

di hareket tarzının kurallarını geliştirir. Bu, üyelerin hile yapmadan oynamalarını sağlamak, grubun girdiği işte herkesin kendi payına düşeni yapmasına olanak hazırlamak şeklinde gerçekleşir. Yaşın artmasıyla birlikte, hem çocuğun ilişkide bulunduğu grubun büyüklüğünde, hem de grup faaliyetlerinin süresinde bir artış vardır.

Oyun grubu zamanla çocuğun yaşamına hükmetmeye başlar. Ona birtakım kavramlar kazandırır. Bunlardan bir bölümü doğru, bir bölümü yanlıştır. Bir gruba ait olma, çocuğa sadece arkadaş ve eğlence sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ona gurur ve statü duygusu da verir.

Sonuç olarak çocuk, grubuna karşı güçlü bir bağlılık duygusu beslemeye başlar. Tek başına ele alındığında, kolektif oyun faaliyetinin, çocuğu bencillikten kurtarması, işbirliğini geliştirmesi ve insanların birbirlerine gereksinimleri olduğunu göstermesi bakımından önemi büyüktür.

Çocuğun arkadaş grubu, onun sosyal tavırlarını etkiler. Bu sosyal tavırlar, çocuğun genellikle diğer bireylere ve sosyal yaşama karşı tüm tutum ve davranışlarını içerir. Bir dereceye kadar ailede kazanılan bu tavırlar, çocuğun arkadaş grubuyla olan deneyimleri sonucu değişebilir.

Genel bir kural olarak, okul öncesi dönemde aile içi deneyimler, okul döneminde de aile dışı deneyimler, kişilik oluşumu ve yapılanmasında büyük bir önem taşımaktadır.” (1)

Benim için çok önemli olan bir hatıramı buraya almadan geçemeyeceğim:

(1) Çocuk Psikolojisi, Prof. Dr. Haluk Yavuzer

ANNE**BÜYÜKLERE BİR ŞEY SÖYLE!**

Kaç yaşında olduğumu hatırlamıyorum. Beş altı yaşlarında bir arkadaşım vardı. Annesi, babası yoktu. Bir ailenin yanında büyümüştü.

Annemlerin köyden ayrıldığı bir zamanda annemi ve babamı çok özlediğimi bu yetim kıza söylemiştim.

Birden yüzüme baktığını hatırlıyorum. Acı acı sordu:

— Anneni çok mu özledin?

— He ya! Anneler özlenmez mi?

Gözlerini gözlerimin içine dikerek derin derin baktı bana. Sonra:

— Bilmem ki, dedi, Ben, ana nasıl sevilir bilmem ki. Benim hiç anam olmadı. Sen bilirsin ana sevgisini. Neye benzer ananın tadı. Şekerli mi, tuzlu mu?

İçimin “cız” ettiğini duyar gibi oldum. Ben şimdi ne söyleseydim bu çocuğa? Hemen konuyu başka yöne çekmek istedim.

— Amaaan. Anne sevgisi nasıl bir şey, ne bileyim?

Ben hiç farkında bile değilim. Sen okula gidiyor musun?

Çocuk yutmadı oyunumu. Okul hakkındaki sorumu

duymamıştı bile. Kendi kendime: “Anneler önemli değilse, sen niçin anneni özledin?” diye söylendim. O günden sonra, adaşım Emine’nin yanında bir daha ‘annem’ sözünü hiç kullanmadım. O, özenmesin diye.

Ben, bacak kadar bile olmayan boyumla çocukları özendirmenin hoş bir şey olmadığını hissettim de, bugün çocukları özendirmek için ellerinden geleni yapanlar neden hissetmez bilmiyorum.

Günler sonra Emine’ye yine rastladım. Ağlıyordu.

Büyüdüğü evin erkeği dövmüş onu. Hem de hiç suçu yokken. Zaten çocuklar suçlu da olamazlar.

Onu kenara çektim. Sordum:

— Emine neden ağlıyorsun, söyle bana?

— Bir şey yok, ağlamadım işte.

Bana, korktuğu için söylemiyordu derdini. Ben, çok merhametli bir çocuktum hâlbuki. Dillere destandı merhametim. Evde ekmek, yemek bırakmaz fakirlere taşırdım. Hasta olanın yanında hiç gülmezdim, o gülemiyor diye. Emine, beni nereden bilebilirdi ki?

Benim gibi hassas biri için, Emine’nin derdi bana fazlaydı bile. Oturdum ağlamaya başladım.

Yarım yamalak ifadelerle sordu:

— Sen şimdi benim için mi ağlıyorsun?

Tasdik edercesine başımı salladım.

— Ağlama. Eğer annem olsaydı beni kimse döve-
mezdi. Helânın suyunu ben dökmezdim.

Sonradan öğrendim (ki, öğrenmez olaydım). Büyü-

düğü evin helâsı evin dışındaydı. Bir kuyu kazılmış, onun etrafı sarılarak helâ yapılmış. Kanalizasyon diye bir şey olmadığı için, pis sular kuyuda birikiyormuş. Yağmur yağınca, kuyu tamamen doluyormuş. Bu pis suları da Emine dökmek zorundaymış. Evin diğer çocukları öz evlat (!) olduğu için, onlar ev sahibi durumundaydılar. Emine, yetim ve öksüz olduğu için, her türlü çile ona layık görülmüştü. Külkedisi misali.

Kimsenin omzuna başını koyup ağlayamıyor, kimse-
lere naz yapamıyordu Emine. Her zaman eziklik içindeydi.

Büyüklerde de gerçek büyüklük, gerçek şuur ve mer-
hamet yoktu ki, Emine'ye öksüzlüğünü hissettirmeden ona
kucak açsalar.

Büyüklerin büyüklüğü ilimle mümkün olurdu. Koca-
man köyde ise, ilim kelimesini duyan bile yok gibiydi.

Gariban yavru, yetim Emine, oynarken de mutsuz,
gülerken de. Bir gariplik vardı onda. Beni çok mu, çok ya-
ralıyordu.

Artık ben Emine'nin koruyucusu olmuştum. Çocuk-
lar, oynarken anne babası yok diye onu itip kakarlardı. Ço-
cuklara terbiye verilmiyordu. Kör bir çocuğa kızınca “kör
kör” diye, topal bir çocuğa da “topal topal” diye bağırıyor-
lardı. İşte Emine de yetimdi. Terbiyesiz anne babanın ço-
cuğu da terbiyesiz büyüdüğü için, Emine'ye “yetim yetim”
diye bağırırlardı.

Çocukluğumdan beri haksızlığa tahammülüm yoktu.
Gözüm hiçbir şey görmezdi. Öleceğimi bilsem hemen
kavgaya tutuşur, bir çırpıda dört beş çocuğu döverdim. Bi-
lemezdim asıl suçluyu. Meğer o çocukların anne babala-

rıymış asıl dayaklık olanlar veya başkaları.

Sonuçta, Emine'nin intikamını alırdım. Şimdi de öyleyim. Hâlâ yetimlerin, topalların hülasa, haksızlığa uğrayan bütün çocukların intikamını alıyorum.

Aylar sonra, yine birgün, Emine'nin yanına gittim. Ayağımda mavi naylon ayakkabı vardı. İlk defa benim ayağımda görüyordu bu güzel ayakkabıyı. Diğer çocukların ayakkabıları lastiktendi. O yüzden mavi naylon ayakkabı lüks ve görülmemiş güzellikteydi.

Emine, ayakkabıma baktı. Sanki, "Benim de annem, babam olsa bana alırlardı." der gibi geldi bana. Ayaklarımı nereye saklayacağımı şaşırmıştım. Sonunda dayanamayıp, Emine'ye verdim ayakkabımı. Benim ayaklarım onunkinin yanında sandal gibi kalıyordu, ama ne önemi vardı, onun arzusu kısmen de olsa yerine gelecekti.

Emine, sevinçle yürümeye başladı, ama ayakkabı ayağından çıkıyordu. Sonra bunun da çaresini bulduk. Ayakkabının önünü kağıtla doldurduk. Biraz da arkasına koyduk. Ayakkabılar, Emine'nin ayağında kendisinden büyük duruyordu. Bu uyumsuzluk bile bir başka güzeldi o zaman.

Eve yalınayak gittim. Annem beni görünce çok sinirlendi. Kendisine has bir hakaret tarzı vardı annemin. Sormaya başladı:

— Emine, ayakkabıların nerede?

— Çaldılar ana.

— Kim çaldı kız ayakkabını? Nerede çaldırdın? Kim bilir, kime verdin ayakkabını? Allah, seni alsın da kurtulayım senden.

Çok zaman geçmeden Emine geldi bize. Ayakkabı elindeydi. Ağlayarak anlattı:

— Annem beni dövdü. Sen neden açgözlülük yapıyorsun, dedi.

Ağlayarak ayakkabıları verdi bana, ama gözlerini onlardan ayıramıyordu.

Sonra ne yapıp yapıp ona da aynısını aldurdım. Ama Emine'ye annesizliğini unutturamazdı bir ayakkabı. Onun annesini aramaması için, onu candan seven büyükler olmalıydı.

Başka bir zaman bana yine sordu:

— Söylesene Emine, anayı sevmek şeker gibi mi, tuz gibi mi?

Bu soru içime otururdu. Hatta bir defasında, “Annem ölse de ben de onun gibi olsam.” diye içimden söylendim. Sonra da Allah beni duymuştur da annemi elimden alır diye tevbe ede ede bir hâl oldum.

Ne yapsaydım? Emine için bir çare bulmalıyım ve onu da buldum. Akşam namazından sonra Emine'lere gittim. Onu evin önüne çıkardım. Nasıl başardım hâlâ şaşarım. Ona müthiş bir iyilik düşündüm. Siz bakmayın hâlâ güzel bir senaryo yazamadığıma. Emine'ye o gece çok güzel bir senaryo yazıverdim.

— Emine! Bak beni dinle. Senin annenin yerini buldum.

— Sahi mi? dedi.

Aradan otuz yıldan fazla zaman geçmesine rağmen, hâlâ Emine'nin “Sahi mi?” deyişindeki heyecanı duyar gi-

biyim.

Kuşlardan öğrenmiştim cenneti. Bana demişlerdi ki: Bir kuşu bırakırsan o kuş hemen cennete gider. Ben de kuş tutan çocukların elinden kuşları alır onları uçururdum. Hep gökyüzüne doğru uçarlardı. “Hı!” derdim. “Demek cennet gökyüzünde.” Öyleyse ölenler cennetlikse gökyüzüne gidiyorlar. Emine’nin annesi de gökyüzündedir. Emine’ye:

— Bak, dedim. Şu yıldızlar var ya!

— Hangisi?

— Şu... Şu... Büyük olan. Çok parlıyor. Bir de göz kırıyor bize. İşte senin annen o yıldızın içinde. Oradan sana bakıyor.

Zavallı yavrucağ nasıl da inanmıştı. Hemen el salladı annesine. Sesi ağlamaklı, gözlerini dikti gösterdiğim yıldız.

— Anam benim! Güzel anam! Beni görüyor musun?

Ben seni görüyorum. Bak sana el sallıyorum.

Hâlâ ağlarım Emine’nin o hâline. Biraz da vicdan azabı çekiyordum aslında, ama başka çarem yoktu. Bir iz arıyordu annesinden. O iz ne olursa olsun onu öpecek, ona sarılacak, ona derdini dökecekti. İhtiyaçtı bu onun için. Ben de bunu fark etmiştim.

Emine, o gece yıldızla öpücükler gönderdi. Sonra da içeri girdik. Sıkı sıkı tenbih ettim:

— Sakın kimseye söyleme Emine. Sonra annenin sırrı bozulur.

Kimselere söyler mi gariban? O gece bir güzel uyku uyumuş. Annesini de rüyada görmüş.

Heyecanlı heyecanlı anlatmaya başladı.

— Bir baktım yıldızdan elini çıkardı annem. Bana ipek bir mendil verdi. Sonra elini uzatıp beni yıldıza çekti. Orada annemin güzel bir evi vardı. Beni evine aldı. Öptü öptü, saçlarımı taradı. Güller taktı başıma. “Kızım, ben seni çok seviyorum.” dedi. “Hadi şimdi aşağıya in, sonra yine alırım.” dedi.

Ne de olsa çocuktum. Ben de inanıverdim annesinin yıldızda olduğuna.

Günler böyle devam ederken Emine, yıldızla iyice aşık olmuştu. Gece yatağından kalkıp pencereden bakar, “Sakin gitme, ne olur kaybolma.” diye yalvarırmış. Onun yıldızla konuşmalarını öteki çocuklar da duyunca annelerine söylemişler. Bu defa anneleri de dinlemiş. Emine’nin delirdiğine karar vermişler. Ertesi gün kadın başladı anlatmaya:

— Bizim Emine delirdi bacım. Yıldızla konuşurken yakaladım onu. Yarın hocaya götüreceğiz.

Emine de beni gördüğünde sanki dünyalar onun oluyormuşçasına seviniyor, önceki akşam onları anlatıyordu.

— Akşam yine baktım pencereden. Annemin yıldızı orada duruyordu. Bana göz kırptı, el salladı.

İş sarpa sarıyordu. Bu işe bir çare bulmalıyım.

Ben bunu duyunca çok üzüldüm. Bir çare bulmalıydım. Emine’nin annesi yıldızdan yere inmeliydi.

Tenha bir yere gittim. Bir mezarlık yeri aradım ve buldum. Sırtımda toprak taşıyarak orayı mezar yaptım. Baş tarafına da bir tahta koydum. Oldu bir mezar. Nasıl başardım bilmem, ama ben bunu başardım. Kolay olmadı

elbette. Gün boyu toprak taşıdım. Sonra Emine'yi çağırdım.

— Bak annen yıldızdan yere indi. Bir mezarlıkta şimdi. Sen gidip onunla konuşabileceksin. O seni duyacak, ama sen onu duyamayacaksın.

Hemen gözlerini açtı. Canhıraş sordu:

— O mezar nerde şimdi?

— Şu ilerde.

Koşarak gittik mezarın başına. Mezar bile olsa, bir çocuğun anne ve babasına ait delil görmesi ona yetermiş. Ben bunu küçük yaşımda gördüm ve yaşadım.

Onun için derim her zaman; “Gözün kör olsun düzen, babasız çocuklar türettin. Yavrucaklar bir mezara bile hasretler, ama bulamıyorlar. Bir isim bile bilmiyorlar babalarına ait.”

Emine önce mezarı öptü. Ona sarıldı. Sonra bana döndü.

— Annemi buraya kim getirdi?

Soracağımı ummuyordum. Şaşırdım, ne deseydim acaba? Biraz kem küm ettikten sonra, “Melekler.” dedim. İnandı yavrucak... Yine mezarın başında dönmeye başladı. Ben biraz mahcup, biraz sevinçli izliyorum onu. Birden bana baktı:

— Sen git, ben annemle yalnız konuşacağım, dedi.

Gittim... Merak ediyordum, acaba annesine ne anlatacaktı? Arka taraftan dolaşıp mezarın biraz ötesindeki ağacın arkasından onu izlemeye başladım. Bir de baktım ki, gözlerinden sicim gibi yaşlar akıyor.

— Anne! Benim sana bakmamı istediler. Hani dün akşam sen bana göz kırptın ya. Hacer'e söyledim. O da bana deli dedi. Beni hep dövüyorlar anne. Sen yoksun diye yapıyorlar bu kötülükleri.

Dün de Yaşar, beyaz ekmek yedi, bana vermedi anne. Akşam da çok üşüdüm anne. Zeynep, annesinin kucağına gitti, ama ben senin kucağına gelemedim. Çok üşüdüm anne. Ne olur beni de yanına al. Ben sensiz çok ağlıyorum anne. Ne olur gel. Bana da Hatice'nin balonundan balon getir. Çocukların yediği şekerden getir.

Daha neler neler.

Emine, iyice içini döktü olmayan annesine. Sonra anladı geç kalacağını, mezarı tekrar öptükten sonra kalktı.

— Ben gidiyorum anne. Gitmezsem beni döverler. Sabah yine gelirim. Bana kızma olur mu anne? Ben seni çok seviyorum. Rüyama da gir.

Oradan ayrıldı.

Her gün annesinin mezarına geliyordu. Artık yıldıza bakmıyor, onunla konuşmuyordu. Foyam meydana çıkma-sın diye de sıkı sıkı tenbih ediyordum:

— Emine, sakın ha kimseye söyleme. Eğer söylersen annen bir daha gelmez.

Kimseye söylemiyordu yavrucağı. Ben de, çocuk olmam sebebiyle, şüpheleniyordum annesinin bu mezara girip girmediğine. Durumu idare ediyordum.

Hiç kimse Emine'yi incitmesin istedim. Ona ne söyleyeceklerse, bana söylesinler, isterlerse öldürsünler. Emine'ye bir şey söylemesinler, onun minik kalbini kırmasınlar.

Emine, yıldızlarla konuşmayadursun, ona bakıcılık eden bayan, hocaya (!) gidiyor. Hoca, Emine'de büyü olduğunu, onu hemen bozacağını söylüyor. Zaten sahtekâr hocaların yaptığı ilk şey, "Sende büyü var." demektir. Kadından para da almış. Kadın da cömert olsaydı bari. Bu halkın enayiliği devam ettikçe, sahtekâr hocalar daha neler yapar bu ülkede. Üzüldüğüm taraf, o hocanın yaptıklarının İslâm'a mal edilmesidir.

Çok tekrar oldu ama, buna kendimi mecbur hissettim.

Nice gelinlere bakan bu sahtekârlar, "Kaynanan sana büyü yaptı." diyerek, gelini kaynanasına buğz ettirmişlerdir.

Kaynana giderse, ona da, "Gelinin sana büyü yapmış." diyor, onlar da aptal aptal inanıyorlar.

Büyü vardır, ama bugünkü üçkağıtçılıklar bunu istismar ediyorlar.

Milyonda bir doğru olan, muttaki ve dürüst büyüden anlayan hoca olabilir. Ama o da yalan dolan bilmediğinden enayiler grubunu pohpohlayamaz, onların açığını yakalayamaz.

Enayi kelimesi için özür dilemiyorum. O kelimeyi ben bulmadım ki, bu ülkede ve her ülkede var bunlar. O kelimeyi kullanmazsam, onların gururu nasıl incinir? Ben, "Bir milyon ver de bir öğrenciye kitap al." desem, para yok der, gider o üçkağıtçılara milyonlar verir. Hem de ne uyanıklıklarla alınır para.

"Mademki sen bana para verdin, o hâlde ben de sana, kimin büyü yaptığını söyleyeceğim." der ve başlar saymaya:

Ailenizde uzun boya yakın, beyaz tenli gibi (gibisini-

de koyar ki, “Bizde beyaz kadın yok.” denirse “Beyaz demedim. Beyaz gibi dedim.” diyecek.) birisi var...

Devam eden tarifte şahıslar, bazen güler yüzlüdür bazen de somurtkandır. Zaten her insan öyledir.

Elbette aile tarafında, gelin tarafında ya da damat tarafında bu tarife uygun bir sürü insanlar vardır. İçlerinden birini de biraz sevmiyorlarsa, kişi hapyı yuttu. Hemen her şey ondan bilinir, yanar o şahıs.

Nereden nereye geldim. Emine’mi anlatırken, neden pis adamlara geçtim, aklım ermedi.

Tekrar Emine’me dönüyorum.

“Hocanın etkisiyle büyü bozulmuş.” diye, konuşmalar başlamış ailede. Dışarıya pek sır da vermiyorlar ki, kendi itibarlarına leke sürülmesin.

Birgün sordum ana kadına:

— Emine’nin büyüü bozulmuş öyle mi?

— Sus kız. Bacak kadar boyunla her şeye karışma. O artık yıldızlarla konuşmuyor.

İyi ki, bacak kadar lafını biliyorlar. Yıldızlarla konuşmuyormuş, büyü bozulmuş. Saatlerce düşündükten sonra plan kurup, bir mezar yapmasaydım da görseydi o hoca. Benim mirasıma konu sahtekâr.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Emine’yi aradığımda yoktu. Hemen gizlice mezarlığa gittim. Bak-tım, bizim Emine mezar başında ağlıyor.

— Anne! Ne olur anne. Büyüklere bir şey söyle. Beni yine ağlattılar. Onlara bir şey söyle.

Sonra sıkıştırdım Emine’yi, “Kim, ne yaptı? Söyle”

dedim.

Bana çok güvenirdi. Bilirdi benim asla sır vermeyeceğimi. Zaten bunu herkes bilirdi. Kendisini bir erkekle gördüğüm kadının, beni dövmesine rağmen, kimseye sırrını vermedim. Bunu da anacığima borçluyum. Pek bilmezdi çocuk eğitmeyi, ama bana kimsenin sırrını, kimseye vermemek gerektiğini çok güzel öğretmişti. Emine anlatmaya başladı.

— Amca var ya. Benim yüzüme tükürdü. Saçlarımdan çekti. Bana piç dedi.

Allah sana hidayet versin zalim amca. Ağzın kuru-sun. Pis tükürükçü. Ben sokaklara tükürenlerden iğrenirken, sen Emine'ne nasıl tükürdün? O tertemiz yüze tükürülür mü? Senin baban Firavun mu, be vicdansız amca? Yiğitsen git, vatanımızı soyanlara tükür. Bizi dış güçlere satanlara tükürsene. Yoo, sen onu yapamazsın. Sen ancak Emine'ye tükürürsün. Çünkü, ancak ona gücün yeter.

Sebebini sordum. Sebebi de çok basit.

O amcanın (Gerçi öldü. Tevbe etmeden ölmemiştir inşallah) bir torunu vardı. Torunu da kıskanç biriydi. Emine'yle oynarken basmış yaygarayı. Adam da gelip saçlarını çekmiş. Kim haklı, kim haksız demeden. Ne vicdansız bir adammış. Ona Fatiha bile okumak gelmedi içimden. O kinim hâlâ durur. Zira zalimlere karşı intikamcı bir yapım vardır. Ne yapayım, haksızlığa tahammülüm yok.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, o köyden ayrıldık. Emine'mi, elinde yamalı bir bebekle beni uğurlarken hatırlıyorum. Hayvan tezekleri yığınının önünde, "Beni de götürün!" diye çok yalvardı bana. Ama olamazdı bu. Onu hâ-

lâ orada beni bekliyor zannederim. Hâlâ orada , başını eğmiş, gözleri yaşlı durur Emine'm. Benim bir Emine'm daha vardı. O da Sinanoğlu köyünden arkadaşım idi. Onu da babası satıyormuş, benim halam almış. O da unutamadığım bir Emine'ydi. Zaten ilginçtir, on arkadaşımın beşinin adı Emine'ydi.

Belki ileride bu Emine'den de bahsederim.

Evet, Emine tezeklerin önünde, elinde bir bebek, benim oradan ayrılışımı gözyaşlarıyla izliyor.

Öyle bir Emine ki, bir kitap ismi oldu söylediği söz.

Çünkü biliyorum. Çocukların çoğu söylüyor bunu:

“Anne! Büyüklere Bir Şey Söyle”

Küçüklerin hatasını hemen gören ve döven büyükler, hâlâ bazı büyüklerin hatalarını göremiyorlar.

Nerede hata yaptık ki, ne büyükler, ne küçükler İslâm medeniyetine göre yaşıyorlar? Hatalar nerede başlıyor ve bir yerlerde neden bitmiyor?

İşte bu kitap, bu soruların cevabı için yola çıktı.(1)

* * *

Etkili Ailenin 7 Alışkanlığı kitabından

Bu kitap ilgililerin çok sıkça övdüğü bir kitaptır.

Ben, diğer kitaplardan alıntılar yaptığım gibi, bu kitaptan çok hoşuma giden yerleri aldım ve sizlere sunuyorum.

Yazarı: Stephen R. Covey. Türkçesi: Selim Yeni Çeri
Beyaz Yayınları, İstanbul

* Sürekli yaptığımız şey neyse biz oyuz.

O hâlde, mükemmellik bir eylem değil, bir alışkanlıktır. Aristo. (Kitabın ön kapağı)

* Ben bir toplum olarak yaşamın diğer tüm alanlarında çok çalışıp, aileyi ihmal etmenizin Titanik'teki güvenlik filikalarını düzeltmeye benzer bir durum olduğunu düşünüyorum.

* Siz inandığınız şeyi, yaşamaya çalıştığınız zaman, doğru yönde mücadele içinde olduğunuzda, çocuklarınız, genellikle sizin değerlerinizi kabul edecektir.

* Aşırı tepki göstermemeyi, kendime gülmeyi, daha az kurala sahip olmayı, yaşamdan daha fazla keyif almayı ve çocuk yetiştirmenin (hem fiziksel hem de duygusal olarak) zor bir iş olduğunu öğrendim. Bunu gerçekştirmek hiç de kolay değildir. Gece yatağa tamamen tükenmiş olarak yatarsınız. Scarlet O'Hara'nın dediği gibi, "Yarın başka bir gündür."

Bütün bu deneyimler boyunca ailenin temel olarak

bir fedakârlık yaşantısı olduğunu öğrendim. Mutfakta kendi kendime “Annelik tembellere göre değil.” diye iç çekişimi hatırlıyorum.

* Sonunda, önemsiz olanlara “hayır” demeyi öğrenmiştim.

* Durumunuz ne olursa olsun, alienizi başka herhangi bir aile ile karşılaştırmamak, yaşamsal bir önem taşımaktadır.

* Ancak, bizim yüzey üzerinde gördüğümüz, genellikle buzdağının yalnızca su üzerinde kalan kısmıdır.

* Geçmişte, başarılı bir aile oluşturmak daha kolaydı çünkü toplum bir ittifak, bir kaynaktı. İnsanlar, rol modelleri örnekler, medya yönlendirmesi, aile-arkadaş kuralları ve evliliği destekleyen, güçlü aile bağları yaratmaya yardımcı olan sistemler ile kuşatılmıştı. Her ne kadar, aile içinde sorunlar yaşansa da, başarılı evlilik ve aile yaşantısı fikri geçerliliğini sürdürürdü. Bu nedenle, siz aileyi “dıştan içe” oluştururdunuz. Başarı “bunun sürdürülmesi” anlamına geliyordu.

Ancak bu akış dramatik bir şekilde değişime uğradı ve “bu akıntıya kapılıp gitmek” günümüz ailesi için yaşamsal bir tehdit oluşturdu.

* Geçtiğimiz günlerde, çok iyi bir baba olduğunu düşündüğüm bir adamla konuşmuştum. Bana şu hikayeyi anlattı:

Yedi yaşındaki oğlu, zihninde bazı düşüncelere sahip olduğunu sezmişti. “Baba ben bunu düşünmekten kendimi alamıyorum.” demişti. Ve bu baba, düşüncenin bir kabus olduğunu düşünmüştü.

Ancak, çok sayıdaki ikna edici sözden sonra onun çirkin bir pornografiye maruz kaldığını öğrenmişti. Baba, "Bu nereden geldi?" diye sormuştu. Çocuk ona güvencikleri bir komşunun dokuz yaşındaki oğlunun ismini vermişti. Bilgisayarda seyretmişlerdi. "Bunu kaç kez seyrettin?" diye sordu baba. Yanıt, "Pek çok kez." olmuştu.

Baba dokuz yaşındaki çocuğun ebeveynlerine gitti. Onlar da şaşkınlık içinde kaldılar. Dehşete düşmüşlerdi. Bu iki çocuğun, bu yaşta zihinlerinin böyle bir şey ile dolu olması onları son derece rahatsız etmişti. Dokuz yaşındaki çocuğun ailesi, onları yüzleştirdi. Gözyaşlarına boğulmuşlardı. Çocuk, "Yanlış olduğunu biliyorum, ama yalnızca bakıyorduk." dedi.

Onlar, doğal olarak bunu yetişkin birinin işi olabileceğini düşünmüşlerdi. Fakat değildi. Altıncı sınıftan dokuz yaşındaki bir çocuk onlara bir internet adresi vermişti ve "Şuna bir bakın, gerçekten müthiş," demişti. Bu, bir veba salgını gibi tüm okula yayılmıştı.

Baba, bana çocuklarını bilgisayar kullanmayı öğrenme konusunda cesaretlendirdiklerini söylemişti. Dokuz yaşındaki çocuk da, bu konuda çok iyiydi. Ancak, bilgisayarı kapalı bir kapının arkasında, bodruma koymuştu. Hiç farkında olmadan, bu odanın pornografi dükkanına dönüşmesine neden olacaktı.

Bu nasıl olabilirdi? Nasıl olur da, teknolojinin çocuklar için bunu olanaklı kıldığı bir toplumda yaşayabiliriz? Pornografi gibi zihinsel olarak derin bir zehirlenme olgusunun kurbanı olmak konusunda neler yapılabilir?

Otuz yıldan fazla bir süredir aileler için durum güçlü ve dramatik bir şekilde değişmiştir. Aşağıdakileri düşünelim:

* Gayrimeşru doğum oranı yüzde 400'den fazla artış göstermiştir.

* Tek bir yetişkinden oluşan ailelerin oranı üç kattan fazla artmıştı.

* Boşanma oranı iki kattan fazla artmıştır. Tüm yeni evliliklerin yaklaşık yarısı boşanma ile sonuçlanmaktadır.

* Gençler arasında intihar, yaklaşık yüzde 300 oranında artış göstermiştir.

* Okul yetenek test sonuçları 73 puan düşmüştür.

* Günümüz Amerikan kadınlarının sağlık sorunlarından biri aile içi şiddettir. Her yıl dört milyon kadın eşinden dayak görmektedir.

* Tüm yetişkinlerin dörtte biri, liseden mezun olmadan önce cinsel yolla geçen hastalıklardan birine yakalanmaktadır.

1940'dan beri devlet okullarındaki en önemli disiplin sorunları sakız çiğnemek ve koridorda koşmaktan, çocuk yaşta hamilelik, tecavüz ve saldırıya dönüşmüştür.

Devlet Okulu Öğretmenlerine Göre En Önemli Disiplin Sorunları:

1940

1990

Derste konuşmak

Uyuşturucu alışkanlığı

Sakız çiğnemek

Alkol alışkanlığı

Gürültü yapmak

Hamilelik

Koridorda koşmak

İntihar

Söyleneni yapmamak

Tecavüz

Giyim kurallarına uymamak

Hırsızlık

Etrafı kirletmek

Saldırganlık

Bütün bunların ortasında çocuk sahibi tek yetişkin olan ailelerin oranı yüzde 66.7'den yüzde 16.9'a düşmüştür. Ve ortalama bir çocuk günde yedi saatini televizyon izleyerek (ve yalnızca beş dakikasını babasıyla birlikte) geçirmektedir.

Büyük Tarihçi Arnold Toynbee, tüm tarihi tek bir düşüncede özetleyebileceğimizi öğretmiştir: Hiçbir şey başarı kadar başarısız olmaz. Başka bir deyişle, tepki mücadeleye eşit olduğu zaman, bu başarıdır; ancak mücadele değiştiği zaman eski tepki artık işe yaramayacaktır.

Mücadele değiştiğinde, biz mücadeleye eşit olan bir tepki geliştirmek zorundayız. Güçlü bir aile oluşturma arzusu yeterli değildir. İyi fikirler bile yeterli değildir. Yeni düşünce ve yetenek kümelerine ihtiyaç duyarız. Mücadeleler, bir miktar sıçrama sağlar ve eğer biz buna etkin bir şekilde yanıt verebiliyorsak bunu yapmalıyız.

7 Alışkanlık çevresi böyle bir düşünce ve yetenek kümesini temsil eder. Tüm kitap boyunca size bunun nasıl olacağını (hatta karmaşık koşulların ortasında bile), bu 7 alışkanlık çevresi içinde hareket ederek nasıl rotada kalacağını göstereceğim.

Özel olarak, size her hafta özel bir aile saati ayırmanızı tavsiye edeceğim. Beklenmedik durumlar karşısında bile bunun gerçekleştirilmesine özen göstermelisiniz. Bu aile saati, bir planlama, iletişim, değer öğrenimi ve birlikte hoşça vakit geçirme zamanı olmalıdır. Bu, sizin birarada bulunmanıza yardımcı olan güçlü bir etken olacaktır.

Aynı zamanda size önerim ailenizin her bir üyesinin düzenli bir şekilde birebir ilişkide olmasını sağlamaktır; bu zamanlarda gündem genel olarak başka biri tarafından belirlenecektir. Eğer bu iki şeyi yaparsanız aile yaşantınızın niteliğinin dramatik bir şekilde gelişeceği konusunda güvence verebilirim.

Alfred North Whitehead'in söylemiş olduğu gibi, "İyi anlaşılma prensiplerinin etkin fayda alışkanlığı, aklın sonuç sürecidir." Yüz tane yeni uygulama öğrenmek zorunda değilsiniz. Sürekli olarak, daha yeni, daha iyi teknik arayaşı içinde olmak zorunda değilsiniz. İhtiyacınız olan tek şey, herhangi bir duruma uygulayabileceğiniz temel prensiplerin bir çerçevesidir.

7 Alışkanlık böyle bir çerçeve oluşturur. 7 Alışkanlık'ın en büyük gücü, bireysel alışkanlıklarda değil, bütün alışkanlıkların biraraya gelip ilintili olması ile meydana gelir. Bu çerçeve ile herhangi bir kavranabilir aile durumu içinde meydana gelen herhangi bir şeyi teşhis edebilirsiniz. Ve ilk adımların bunun belirlenmesi ya da geliştirilmesi ile gerçekleştiğinin farkına varırsınız. Milyonlarca insan bu 7 Alışkanlık malzemesinin doğruluğunu sınavabilir. Bu alışkanlık size ne yapacağınızı söylemez, ne yapmanız ve bunu ne zaman yapmanız gerektiğine karar vermenizi sağlayacak düşünme şeklini kazanmanızı sağlar. Bunun nasıl olacağı yetenek ve pratik gerektirmektedir.

Bir ailenin dediği gibi, "Biz bazen bu prensiplerle yaşamayı zor buluyoruz." diye düşünebilirsiniz. "Ancak bunu yapmamak çok daha zordur." Her davranışın bir sonucu vardır ve prensipler üzerine temellenmemiş olan davranışlar mutsuz sonuçlar doğuracaktır.

Benim bu kitabı yazmadaki ikinci amacım, 7 Alışkanlık çerçevesinin durumunu belirlemek ve dışarıdan olumlu değişimler yaratmak konusunda size yardımcı olabilmesi için araçlar sağlamaktır.

3. BİR PUSULA. 7 Alışkanlık çerçevesi derin bir şekilde sizin örnekler aracılığıyla kendi yaşantınızın yaratıcı gücünü ortaya koymanızı sağlayacaktır. Bu kitabın üçüncü amacı ise, ailenizde değişim sağlayacak dört önemli armağanı saptamak ve geliştirmeye yardımcı olmaktır. Bu armağanlar bir pusula ve içsel anahatlar sistemi olacaktır. Bu kitabın söylediklerine, katılımla, siz ve aileniz konusunda herhangi bir uzman ya da danışmandan çok daha fazlasını gerçekleştirebilirsiniz.

Hiç kimse sizin aile durumunuzu sizin kadar iyi bilemez. Kokpitteki tek kişi sizsiniz. Hava akımıyla boğuşan, ailenizi rotada tutmaya çalışan tek kişi sizsiniz. Ailenizin gereksinimini anlama donanımına sahip tek kişi sizsiniz.

Başka durumlarda işe yarayan teknik ve pratiklerden farklı olarak, başarmanızı sağlayacak bir yaklaşma ihtiyacınız vardır. Bunu kendi durumunuza uygulayabilecek tek kişi sizsiniz.

7 Alışkanlık çerçevesi, derin bir şekilde yaşantınızın yaratıcı gücünü ortaya koyar. Sizin liderliğiniz, aile yaşantınızda (bir değişim temsilcisi olarak) yaratıcı bir güç olacaktır.

Uzak Doğu'da bir söyleyiş vardır: "Bir adama balık vererseniz, onu bir gün beslemiş olursunuz; ona nasıl tutulacağını öğretirseniz, bir yaşam boyu beslemiş olursunuz." Bu kitap, size bir balık verme üzerine değildir. Bu kitabın yoğunlaştığı konu, 7 Alışkanlık'ın uygulanması ile nasıl

balık tutulacağını öğretmektir. Bu, size özgü durumunuzu en iyi şekilde geliştirme yeterliliğine sahip olmanızı sağlayacak prensiplerin paylaşımı ile gerçekleştirilebilir. Böylece, öykülerin ötesine bakmayı öğreneceksiniz. İlkeleri öğreneceksiniz. Öyküler sizin durumunuza uymayabilir, fakat prensiplerin ve çerçevesinin mutlak olarak güvencesini verebilirim.

ZİHİNDEKİ SON: İYİ BİR AİLE KÜLTÜRÜ

Bu kitap, 7 Etkili Aile Alışkanlığı üzerinedir. Ailedeki “etkililik” ne demektir? Bunu, dört kelime ile tanımlamayı öneriyorum: İyi Bir Aile Kültürü.

Kültür derken, aile ruhunu (evdeki atmosfer) kastediyorum. Bu, aile karakteridir; ilişkilerin derinliği, niteliği ve verimliliğini kapsamaktadır. Bu, aile üyelerinin birbiriyle olan ilişkileriyle ilgilidir. Aile etkilişimini karakterize eden kollektif davranış örneklerinin gelişimini sağlayan ruh ya da duygudur. Bütün bunlar, buzdağının üst kısmı gibi, altında görünmeyen inanç ve değerler kütlesi barındıran bir olgudur.

İyi bir aile kültüründen bahsederken, iyi sözcüğünün farklı kişiler için farklı anlamlar taşıdığını fark ettim. Bunu, aile üyelerini derin bir şekilde, içten ve birbiriyle uyumlu bir kültürü besledikleri durum olarak tanımladım. Bunlar, tüm yaşantımızı yönlendiren prensiplere dayanarak etkileşim oluştururlar. “ben” den “biz”e geçen bir kültürden bahsediyorum.

Ailenin kendisi bir “biz” deneyimi, bir “biz” zihniye-

tidir ve “ben” den “biz”e geçiş (bağımsızlıktan bağımlılığa), aile yaşantısının en mücadelecı ve zor görünümlerinden biridir. Ancak, Robert Frost’un şiirindeki “daha az gidilen yol” gibi, bu tüm zorlukların olduğu yoldur. Amerikan kùltürü öncelikle bireysel özgürlük, zevk düşkünlüğü, etkililik ve kontrol üzerine kurulmuş olmasına karşın, bağımsız aile yaşantısı kadar neşe ve tatmin veren hiçbir zenginlik yolu yoktur.

Sizin mutluluğunuz öncelikli olarak başkalarının mutluluğundan gelir, siz “ben”den “biz”e geçmişsinizdir. Bu durumda, tüm sorun çözümü ve fırsat elde etme süreci değışir. Ancak bu geçiş genellikle meydana gelmese de, aile gerçekten bir önceliktir. Evlilik genellikle iki evli bireyin birlikte yaşamasından öte bir şey değildir, çünkü bağımsızlıktan bağımlılığa olan hareket hiçbir zaman gerçekleşmemiştir.

İyi bir aile kùltürü, bir “biz”kùltürüdür. Bu geçiş yansıtır. Bir fark yaratmak için “birlikte” bir hedef ve katkıya yönelik olarak seçmek ve hareket etmek için bir kùltür türüdür. Bu, aynı zamanda sizi rotadan çıkaracak etkin kuvvetler ile ilgili olmaya yöneltecektir; bu, uçağın dışındaki kötü hava koşullarını da içermektedir (İçinde yaşadığımız kùltür ve ekonomik durgunluk ya da kontrol edemediğiniz ani hastalıklar gibi durumlar buna örnek verilebilir.) Bunun yanı sıra, kokpitin içindeki toplumsal hava koşulları (tartışma, iletişim yoksunluğu ve eleştirii, şikayet, karşılaştırma eğilimi) gibi durumları da içermektedir.

AİLENİZLE ŞİMDİ İLGİLENİN

7 Alışkanlık'a doğru harekete geçmeden önce, ilk 7 Alışkanlık kitabına tepki olarak söylenenler göz önüne alınarak, ailenin üstesinden gelmesi gereken sorunlarla başa çıkma yolları anlatılmaktadır. Bu tepkiler temel alınarak, ilk 7 Alışkanlık kitabında bulunan "gerçekten işe yarayan" aile öykülerinden birkaç tanesini içerir.

Ancak öykülerin çoğu yenidir; çoğu, bu prensipleri kendi aileleri üzerinde uygulayan insanlar tarafından yaşanmıştır. Bu öyküler, kendi ailenizdeki olası uygulamalar için olduğu kadar, temel prensiplerden yola çıkılarak belirlenmiştir.

Eğer mümkünse, baştan başlayarak ailenizi içeren adımları birer birer atmanızı öneriyorum. Eğer birlikte keşfeder ve paylaşırsanız daha derin ve güçlü bağlara sahip olacağınızı, daha çok zevk alacağınızı garanti edebilirim. Aynı zamanda, bunun birlikte yapılmasıyla, eşinizin ya da yeşitkin çocuğunuzun, edinmiş olduğunuz yeni bilgiler ya da değişiklik yaratma isteğinize karşı olma olasılığını ortadan kaldırırsınız. Ben self-help (kişisel gelişim) kitapları alan çok sayıda bireyin eşlerini yargılamaya başladıklarını (Hatta bu yargılama bazen öylesine keskin olmaktadır, ki boşanmayla sonuçlanabilmektedir.) biliyorum.

Birlikte öğrenmek, bir "biz" kültürü yaratmanızı sağlayacak etkin bir güç olacaktır. Eğer mümkünse, kitabı birlikte okuyun; hatta belki de birbirinize yüksek sesle okuyabilirsiniz. Öyküleri kendi aranızda tartışın. Konu ile ilgili fikirleriniz hakkında konuşun. Belki de öykülerin bazıları-

nı akşam yemeğinde paylaşılarak başlamak ya da tartışma ve uygulamaları daha derin bir şekilde konuşmak isteyebilirsiniz. Her bir bölümün sonunda, *ailenizi öğretme ve uyarılama üzerine belli öneriler bulunmaktadır. Sabırlı olun. Yavaş ilerleyin. Birbirinize karşı saygılı olun. Malzeme ile birbirinizi incitmeyin. Aileniz konusunda çalışma yürütürken "yavaş"ın "hızlı" olduğunu, "hızlı"nın "yavaş" olduğunu aklınızdan çıkarmayın.*

Ancak, yine de aileniz üzerinde sizin uzman olduğunuzu hatırlatmak istiyorum. Sizin durumunuz, başka birisinin buna müdahâle etmesini istemeyeceğiniz bir durum olabilir. Bunları birlikte yapma konusunda bazı yetişkin çocuklarınızla böyle bir deneyimi paylaşmak yararlı olacaktır. (sh. 10-17)

* İlk olarak, davranış ve tutumumun kendi çocukluk deneyimimden kaynaklandığını daha açık bir şekilde görmeye başladım. Kendi yetiştirme dönemimle ilgili olarak, psikolojik izleri görmeye başlamıştım. Çocukluğumu geçirdiğim ev, hemen hemen her şekilde yıkılmıştı. Ebeveynlerimin, sorunlar ve farklılıklar hakkında birbiriyle konuştuklarını bile hatırlamıyorum. Ya tartışıyor, ya kavga ediyor ya da kızgın bir şekilde ayrı köşelere çekilerek sessiz kalıyorlardı. Bazen günlerce böyle sürüp gidiyordu. Evlilikleri sonunda boşanmayla sonuçlandı.

Kendi ailem ile yanı konu ve sorunlarla karşı karşıya kaldığımda, ne yapacağımı bilemedim. İzleyeceğim hiçbir model, hiçbir örnek yoktu. Bir model bulmak ya da onunla kendi içinde uğraşmak yerine kendi hayal kırıklığımı ve karmaşık duygularımı yansıttım. Sonuçta kendimi, çocukluğumda anne babamın benimle ilgilendiği gibi çocukla-

rımla ilgilenirken buldum.

Kazandığım ikinci içgörü, kendi çocuklarımla davranışları aracılığıyla kendim için toplumsal bir onay kazanma çabası içinde olmamdı. İyi davranışları nedeniyle başka insanların beni onaylamalarını istiyordum. Çocuklarımla davranışlarının beni utandırması nedeniyle bir onay kazanamama düşüncesi sürekli olarak beni korkutuyordu. İçimdeki inanç yoksunluğu nedeniyle, çocuklarımla benim istediğim gibi davranmaya yöneltiyordum. Kendi onaylanma açlığımı görmeye başlamam, çocuklarımla gelişmesini ve sorumluluk almasını engelliyordu. Davranışlarım, korktuğum bir şeyin oluşmasına yardım ediyordu: Sorumsuz davranış.

Bu iki içgörü, başkalarının değişmesini isteyerek çözüm bulmaya çalışmak yerine, kendi sorunlarımla başa çıkmanın gerekli olduğunu anlamamı sağladı.

* Bilinç bize yalnızca bir ahlak anlayışı değil, aynı zamanda ahlaki bir kuvvet verir. (sh. 30)

* Kendimi düşünmeden konuşmak ya da azarlamaktan alıkoydum.

* Karışık bir ailenin babası, bizimle şu deneyimi paylaşmıştı:

Kendimi daima dürüst, çalışkan bir adam olarak düşündüm. İşimde ve karımla, çocuklarımla olan ilişkilerimde başarılıyım; on beş yaşındaki kızımız Tara dışında.

Onunla olan bozuk ilişkiyi tamir etmek için bir sürü boş denemede bulundum, ama her denemem umut kırıcı bir hüsrarla noktalandı. Bana güvenmiyordu. Ve ne zaman aramızdaki ayrılıkları ortadan kaldırmaya çalışsam, her

şey kötüye gidiyordu.

Sonra Duygusal Banka Hesabı kavramıyla tanıştım ve beni gerçekten zorlayan bir soruyla karşılaştım: “Kendinize şunu sorun; evdeki varlığınızla çevrenizdekiler daha mutlu, daha iyi oluyorlar mı?”

İçten cevap vermek zorundaydım: “Hayır. Varlığım, kızım Tara için işleri daha kötüye götürüyor.”

Bu içsel bakış kalbimi de kırdı.

İlk şok geçtikten sonra, bu üzücü durum değişecekse, bunun yalnızca benim değişmemle, kendi yüreğimi değiştirmemle gerçekleşeceğini anladım. Ya gerçekten sevmem de gerekiyordu. Onu eleştirmeyi, suçlamayı ve zayıf ilişkimizin kaynağı olarak sürekli onu görmeyi bırakmam gerekiyordu. Kendi irademin sürekli onunkinin yerine geçmesiyle ortaya çıkan rekabeti bıraktım.

Eğer hemen bu duygulara uygun hareket etmeye başlamazsam, bir daha asla bunun mümkün olmayacağını düşünerek, derhâl harekete geçtim. Önümüzdeki otuz gün boyunca her gün Tara’nın Duygusal Banka Hesabı’na beş yatırım yapacak ve asla çekmeyeceğim.

İlk düşüncem kızıma gidip yeni öğrendiklerimi anlatmaktı, ama daha iyi düşünce, sözle eğitim için henüz erken olduğuna kara verdim. Yatırımlarla başlamak gerekiyordu. O gün daha sonra, Tara okuldan eve döndüğünde onu sıcak bir gülümsemeyle karşıladım ve şöyle sordum: “Nasılsın?” Kısa cevabı ise aynen söyleydi: “Çok mu merak ettin?” Zorlukla yutkundum ve onu duymamış gibi devam ettim. Gülümseyerek şöyle dedim: “Sadece gününün nasıl geçtiğini merak ettim.”

İlerleyen günler içinde kararına sadık kalmak için çok çabaladım. Her yere hatırlatıcı yazılar yerleştirdim, hatta arabamın dikiz aynasına bile. Onun sürekli saldırılarından kendimi korumaya çalışıyordum; bu benim için kolay değildi, çünkü karşılık vermemek zorundaydım. Yaşadığım her deneyim, ilişkimizin ne kadar kötü durumda olduğunu gösteriyordu. Geçmişte, kendi davranışlarımı değiştirmeden ondan kendisini değiştirmesini nasıl beklediğimi anlamaya başlamıştım.

Onunkiler yerine kendi davranışlarıma odaklandıkça, Tara'yı tamamen farklı bir açıdan görmeye başladım. Onun muazzam büyüklükteki sevgi ihtiyacını görüyordum artık. Olumsuz patlamaları görmezden geldikçe, buna devam etmek için bana yardımcı olacak giderek büyüyen bir sevgi hissettim, içereleme değil.

Neredeyse hiç çaba harcamadan, kendimi onun için bir şeyler yaparken buldum, yapmak zorunda olmadığımı bildiğim küçük yardımlar. O ders çalışırken, sessizce odasına giriyor ve ışığı açıyordum. "Ne demek bu?" diye sorduğunda, "Işıktaki daha rahat okuyabileceğini düşündüm sadece." diye cevap veriyordum.

Sonunda, yaklaşık iki hafta sonra, Tara bana alaycı bir şekilde baktı ve sordu: "Sende bir şey var. Neler oluyor?"

"Kendimde değiştirmem gereken bazı şeyler olduğunu fark ettim, hepsi bu. Sana her zaman göstermem gereken bu davranışları göstererek sevgimi ifade edebildiğim için mutluyum."

Sadece konuşarak ve birbirimizi dinleyerek evde daha fazla vakit geçirmeye başladık. Aradan iki ay geçtikten son-

ra ilişkimiz çok daha derin ve olumlu bir hâl aldı, hâlâ da öyle. Mükemmel değildi henüz, ama oraya doğru ilerliyorduk. Acılar bitmişti. Her geçen gün güven ve sevgi artıyordu; farkı yaratan ise yalnızca Duygusal Banka Hesabı'na yapılan yatırımlar ve çekişlerdi; ve bunu sürekli, içten bir şekilde yapmaktı. Bunu yaparken, karşınızdaki kişiyi yeni bir açıdan görmeye ve kendine hizmet eden nedenler yerine hizmet eden nedenlerle yapmaya başlıyorsunuz.

Artık ona benimle ilgili ne düşündüğünü sorduğunuzda, kızımın hemen şöyle cevap vereceğinden eminim: "Babam mı? Biz dostuz. Ona güveniyorum."

Kızıyla olan ilişkisinde gerçekten bir değişim yaratmak için bu babanın nasıl proaktif şekilde davrandığını görebilirsiniz. Dört insan yeteneğini nasıl kullandığına dikkat edin. Nasıl kendinin farkında olduğuna bakın. Kendisine, kızına, olayın bütününe ve neler olduğuna nasıl dışarıdan bakabildiğine dikkat edin. Neler olduğunu ve bilincinin kendisine doğru olduğunu söylediği şeyi nasıl ayırabildiğine dikkat edin. Neyin mümkün olduğunu nasıl anladığına dikkat edin. (sh. 50-53)

* Zamanımızın ancak yüzde 1'inde öfkemiz yüzeye çıksa bile, eğer davranışımızın sorumluluğunu alıp özür dilemezsek, geri kalan bütün zamanımızı etkiler. Neden? Çünkü insanlar bizim sabrımızın ne zaman taşacağını bilemezler; bu yüzden de endişelenirler ve davranışlarımızı ikinci kez düşünerek, kendi doğal, kendiliğinden, sezgisel karşılıklarını tutarak kendilerini korumaya çalışırlar.

Özür dilemeyi ne kadar çabuk öğrenirsek, o kadar iyi olur. Dünya gelenekleri bu fikri desteklemektedir. Şu Uzak Doğu özdeyişi bu noktaya çok uygundur: "Eğileceksen,

tam değil." Bu konuda önemli bir ders de İncil'de geçmektedir.

Yolun onunkiyle birleşmişken, düşmanıyla hemfikir ol hemen; düşmanın seni yargıca göndermedikçe ve o seni askere vermedikçe ve o seni hapse atmadıkça. Bunları inarak söylüyorum. Ne olursa olsun, bedelini ödeyinceye kadar aradan çıkma.

** Bir kişiye gönderilen mesaj, aslında herkese gönderilmiştir; çünkü herkes "kişi" dir ve birine nasıl davrandığınızı görürlerse, başka bir zaman, başka bir durumda kendilerine de öyle davranacağını düşünürler. Orada bulunmayanlara sadık olmanın bu kadar önemli olmasının nedeni budur.*

* Sonunda, o derin acıya karşı yıllarca mücadele verdikten sonra, birgün babamı affetmeyi başardım. Onun davranışını olduğu gibi görebiliyordum: Onun davranışı. O hareketi hepimizi deriden incitmişti; ama onu bağışlayıp sevebileceğimi, böylelikle korku ve acının da gitmesini sağlayabileceğimi anladım.

Bu hayatımda önemli bir dönüm noktası oldu. aynı anda evliliğimdeki gerilimin de ortadan kalktığını fark ettim. Artık şöyle diyebiliyordum: "O babamdı, kocam değil." Onu bir öpücükle yolcu ederek, dönmeden önce yapılmasını istediğim şeyleri yapmak üzere dikkatimi odaklayabilirdim.

O gecedan sonra her şeyin mükemmel olduğunu kasdetmiyorum. Babama karşı yıllarca süren kırgınlığım, olumsuz huylar yaratmıştı. Ama o önemli deneyimden sonra, ara sıra aynı düşünceler ve hisler su yüzüne çıktığında, bunu fark edebiliyor, tanımlayabiliyor ve çabucak

kontrolü ele alabiliyordum. (sh. 72)

Alıntılarımla burada bitirmek zorunda kaldım.

Zira, kurallara aykırı iş yaptığımda farkındayım. Ama ne yapsaydım ki, konular o kadar önemli ve güzel işlenmiş ki, kıyısından köşesinden alarak bu kitabın tadını (okumayanlar için) dimağlarına vermek istedim.

Az çok kitabın ne kadar güzel olduğunu anlamışsınızdır. Ben devlet olsaydım, bu kitabı evlenecek kişilere Okuma mecburiyeti koyardım. Yalnız bir şartla, bizim inancımıza aykırı (az bir kısmı) kısımları çıkarırdım.

Bunca tanıtımdan sonra, herhâlde bu kitabı hemen okuyacaksınız değil mi?

* Baba...

Çocuğun büyümesinde ve şahsiyetinin oluşumunda vazgeçilmez olan ancak ihmal edilen kişi. Nedense, biz hep anne-çocuk ilişkilerine ağırlık verdik. Hâlbuki, babanın görevi anneninki kadar önemlidir. (1)

Sizi Kitaplara Davet Ediyoruz

Bir anne baba demek, yükü ağır insanlar demektir.

Anneler ve babalar bana, çocuk eğitimi konusunda kitap sorduklarında önce, serim "Nesillerin Öyküsü"nü tavsiye ediyorum.

(1) Babacığım Nerdesin? Doç. Dr. Sefa Saygılı, Pedagog Ali Çankırılı Türdav, İstanbul.

Benim, 14 kitaplık eserimin adı Nesillerin Öyküsü, ama "ÇOCUKLARIM İÇİN" dedim sıra harflerinde.

Nesillerin Öyküsü'nü 1993'te yazmaya başladım. 10.10.2001 tarihinde serinin şu kitapları çıkmıştı. Bunlar:

Anne Büyüklere Bir Şey Söyle, Şirin Köy, Küçük Kız, Küçük Kelebekler, Yılan Yavrusu, Kırmızı Elbiseli Kız, Satılık Çocuk, Topal Karınca, Küçük Kızın Umudu, Hayal Çocuk, Konuşan Serçe, Kardeş Sevgisi.

Seri, çizgi filmi olacağı için (Belki siz bu yazıyı okuduğunuz sıralarda Azim Dağıtım tarafından film yapılmış olur) Seriyi bir çizgi romanlarını hatırlatacak üslupla kaleme aldım. Çizgili ve her nesle hitab eden bir seri. Roman gibi, hikaye gibi, şiir gibi bir şey. Daha öncede söyledim galiba, çocuklar bu kitapları koyunlarına alıp yatıyorlarmış, anneleri söylüyor.

Şimdi de, anne babaların koyunlarına alarak yatacakları uzman kadrodan bir seri çıktı.

"Çocuğumu Ben Eğitiyorum" serisi

Uçurtma yayınlarından çıkan bu serinin daha yarısını okuyup bitirmeden dünyanın sekizinci harikasıyla karşı karşıyaymışım gibi bir duygu hissettim. 400-450 sahifelik kuşe kağıda basılmış olan bu seri, fiyat olarak gözü biraz korkutuyor, ama evlere de çocuk eğitim uzmanlarını davet etmiş oluyoruz.

Çocuğumu Ben Eğitiyorum adlı serinin kitapları şunlar:

1) Anne Baba Olmak Kolay Değil/ Seyhan Büyük-coşkun

2) Çocuk ve Bebek Sağlığı / Gülhanım Bayrak

3) Çocuk ve Ruhsal Sorunları / Mücahit Öztürk

4) Çevremde Neler Oluyor? / Seyhan Büyükçoşkun-
Necla Koylak

5) Anneden Topluma Eğitim / Necla Koytak

6) Çocuğun Gelişimi / Seyhan Büyükçoşkun-Necla
Koytak

7) Canlıyım Geliyorum / Rabia Babaloğlu

Bu eserlerden sadece birinin içindekilerden birkaç örnek verelim:

Anne/baba olmak kolay değil'in içindekiler listesi:

Aile

Tarihimizden çocuğa hizmet eden teşkilat örnekleri

Anne

Pamuk nine-Tonton dede

Babanın yeri dolar mı?

Baba yoksunluğu

Çalışan anne

Annenin çalışmasının çocuk için sakıncaları

Ev dediğin, evrendir

Rekabet mi, dayanışma mı?

Aşırı koruyucu aile

Aşırı hoş görülü aile

Çocuğa yüklenen sorumluluklar

Çocuğun derdini nasıl dinlersiniz?

Çocuğa derdinizi nasıl dinletirsiniz?

Çocuğunu dövmeyen, dizini mi döver?

Manevi cezalar

Sözle horlama

Bağırma, beddua

Sevgi esirgemek

Pişmanlık duymak

Ceza nasıl bir şey olmalıdır?

Şımarıklık

Evde günlük düzen

Evde saygı

Çocuğa alternatif sunmak

Nasıl öğreniyoruz?

Öğrenmeyi öğrenmek

Zihin kumaşı nasıl dokunur?

Öğrenmenin değeri

Öğrenmeye hazır mısınız?

İhtiyaç öğretir

Nasıl hatırlarız?

Unutma

Boşanma ve çocuğun durumu

Çocuğun cinsel eğitimi

Kardeş ilişkileri

Medyanın gücü

Televizyonun eritme potası

Televizyon ve çocuk

Televizyonu nereye koyalım?

Renkli camdan dökülenler

Ve daha birbirinden güzel başlıklar

* Annesiniz, babasınız

hayatın zorlukları içinde

çocuğumu “Ben yetiştiriyorum.”

demeye cesaretiniz var mı?

Yoksa çocuğunuzu tesadüflere mi bıraktınız?

Eşinizle birlikte önce anne baba olmayı öğrenip

“Evet, çocuğumu BEN yetiştiriyorum.” demeye ne dersiniz?

**Kibirli anne babanın
eğittiğine de kibir bulaşır.
Halbuki, kibirden kimseye
hayır gelmez.**

ÇOCUĞUMU BEN YETİŞTİRİYORUM

* Çocuğumu Ben Yetiştiriyorum serisi, alanında ülkemizin en büyük telif eseridir bana göre.

* Toplam yedi ciltte, hamilelikten bebek ve çocuk sağlığına, oyuncak dünyasından çocuğun psikolojik sorunlarına, çocuğun gelişiminden anne ve toplum eğitime ve çocuğun çevresine kadar çok geniş bir alanda yeni fikirler ve bize ait görüşler...

* Bu serinin yazarları alanlarında söyleyecek farklı sözleri olan sahalarında deneyimli, bu kültürün insanları.

Kitapların dilleri çok sade, sanki okuyucusu ile konuşan kitaplar.

Çizerler profesyonel, özgün ve okumayı daha zevkli ve anlaşılır kılan çizgiler.

Sempatik, ele gelen bir ebat, renkli resimler, rahat okunana bir tasarım, kuşe kağıt ve harika bir cilt.

* Kitapta metni destekleyen sorular ve cevapları, konuya hemen vakıf olmanızı sağlayan alıntılar, tablolar ve şekiller.

Ortalama 450 sayfa ile konusunu derinlemesine inceleyen kitaplar

* Bu dev eser, konulara getirdiği yaklaşımlarla değişen dünyayı yakalayan, kendini yenileyen anneler ve babalar için.

* Oyunbozanlık yapmayın, çocuğunuzun büyüdü dünyasına sizde katılın.

Çocuklar oyunu oyun olsun diye oynamazlar. Oyun ile hem ruh hem beden kendini ifade etme imkanı bulur.

Eğer davranış ve tavırlarınızı bir de dışardan izlemek istiyorsanız çocuklarınızın oyununu seyredin...

* “Oyun oynayacağına ders çalış, kocaman oldun hâlâ oyun.” gibi kınayan sözler oyunun faydasız, çalışmanın, işin faydalı olduğunu telkin eder. Çocuk böylece hoşlanılarak yapılan işin faydasız (!) olacağını öğrenmiş olur, hâlbuki çocuğun işten, çalışmadan hoşlanmasını istiyorsanız araya zıtlık sokulmamalıdır.

Sosyal kurallar ve gerçekler hatta dini eğitim en kolay oyun sırasında edinilir; sırasını bekleme başkalarının hakkına saygı gösterme...

Taklit oyunları, yaratacı oyunlar, macera oyunları, yıkıcı-yapıcı oyunlar, hayali oyunlar...

Yüzlerce oyun örnekleri, kağıt işleri, tahta işleri, zihin faaliyetleri, kız ve erkek oyunları, yaş dönemlerine göre oyuncaklar. Evdeki oyun alanı, eğitici oyuncakların yapımı, oyuncak seçimi, elektronik oyuncaklar, oyuncaklar ve kültürel semboller...

* Anne ile bebek derhâl henüz doğum odasında iken buluşturulur. Bu ilk randevuda babanın da bulunması çok önemlidir. İlk saat içinde anne, baba ve bebeğin yalnız bırakılması çok uygun olacaktır.

Bebekler aşırı itina, güzel ve şık giyinme, pahalı çocuk malzemelerine hiç ihtiyaç duymazlar, bunlar annelerin nefsine hoş gelen şeylerdir.

Bebegin istediği tek şey; annesinin memesi ve anne babasından gelecek içten gelen, bütün tabiliğiyle aktarılan

sevgidir.

Doğmadan önceki tehlikeler, ilk dakikalar, kan uyuşmazlığı, bebeğin beslenmesi, bebeğin giyimi, D vitaminli, dış çıkarma, sarılık, emzirme, emzirme teknikleri, gaz sancıları, uyku düzeni, pişikler, ishâl, ateş, ateşli havale, aşı, genital sorunlar, zehirlenmeler, ev kazaları, tuvalet eğitimi, çocuk hastalıklarında kullanılan ilaçlar, antibiyotik, öksürük şurupları, vitaminler...

Çocuklarımızın bedensel ihtiyaçlarını giderme konusunda var olan hassasiyetlerimizi onların duygu dünyalarını anlamada gösterebiliyor muyuz?

Kılık kıyafetleri, süslenmeleri, güzel görünmeleri için sarf ettiğimiz çabanın yarısını onları anlamak için sarf etmediğimiz bir gerçek. Oysa çocuklukta yaşadıklarımızın bizleri ömür boyu bırakmayan kişiliğimizin önemli bir parçasını oluşturduğunu biliyoruz.

Çocuklarla ilgili bazı ön yargılarımızı tekrar gözden geçirmek ve bu noktada tüm geleneksel çocuk yetiştirme biçimlerimizi yeniden sorgulamak zorundayız. Bizlerin nasıl yetiştirildiği ve nasıl terbiye edildiğimiz gerçeğini bir yana bırakılıp yirmi birinci yüzyıl çocuklarının nasıl yetiştirileceği ve nasıl terbiye edileceği gerçeğine kafa yormalıyız.

Dikkat eksikliği, hiperaktivite, konuşma sorunları, tikler, davranım sorunları, okul başarısızlığı, özel öğrenme bozukluğu, otizm, kekemelik, gece altını ıslatma, dışkı kaçırmama, zeka geriliği, uyku sorunları, cinsel kimlik sorunları, tırmak yeme, parmak emme, çocuklarda mastürbasyon, okul korkusu, depresyon, saplantılar, fobiler, panik nöbetleri, sosyal fobi, anneden ayrılamama, kardeş kıskançlığı,

ergenlikle ilgili ruhsal sorunlar...

“İdeal anne babalar ideal çocuk yetiştiremezler, fakat multu anne babalar mutlu çocuk yetiştirirler.”

Yanlışlarımızın evde sertçe karşılanması, çocukken bizlere hata yapma payının bırakılmaması, daha sonra okul hayatımızda söylediğimiz yanlışların çatık kaşlarla karşılanıp, kötü bir sıfat gibi alnımıza yapışması bizleri suskunluğa iter.

Kocaman insanlar olduğumuzda bile dünyaya hep sessiz kalırız, siz küçükken anne babanız da aynı endişeyi taşımışlardı.

Nasıl bir aileyiz? çocuğumuzun arkadaş seçimi nasıl olmalı? Dedesiyle iletişimi nasıl olmalı? Okulda neler oluyor? Kitap okumayı nasıl sevdirim? Televizyon çocuğumuzun davranışlarını nasıl etkileyecek? Öğretmenle anne baba nasıl iletişim kuracak? Müzik zevkini oluşturmada çocuğuma nasıl katkıda bulunurum? Sloganlar-markalar

Çizgi filimler, çocuk programları...

Günümüzde çoğu kadın kendisine “Ne iş yaparsınız?” sorusu yönetildiğinde utanarak sıkılarak: “Yalnızca ev kadınıyım?” cevabını verirler.

Eş ve anne olarak kadın aile fertlerinin ruhsal ihtiyaçlarını yerinde, zamanında ve yeterli düzeyde karşılamak ve onların her türlü sıkıntılarında yanı başlarında olmakla bütün toplum için eşsiz bir güç ve güven kaynağıdır.

Anne babalar için “Siz nasıl istiyorsanız dünya öyle olacaktır.” iddiası yersiz değildir. Ne var ki, bunun geçerli olması hiç şüphesiz, ana babaların şu şarta uygun davranmalarına bağlıdır: “Çocuğunuz nasıl olsun istiyorsanız.

önce siz öyle olmalısınız.”

İnsanî eğitim açısından anne kimliği, anne ve toplumsal gelişme, anne ve sanat, annelerin çalışması ve çocuk refahı, insanda öğrenme ve eğitilebilme kabiliyeti, kimlik duygusu, anne eğitiminden medeniyete...

İnanç esasları ayrıca benimsetilecek, öğretilecek maddeler veya kurallar değildirler. Ailede nasıl hissediliyor, davranılıyor ve yaşıyorsa, öylece inancın hayata geçirilmesi söz konusudur. Anne, komşu teyze ile nasıl bir münasebet içindeyse çocuğun da görüp öğreneceği o olacaktır.

Eve gelen her misafire ikramkâr davranıldığını gören çocuk Hz. Peygamber (s.a.v)'in “Çocuklarınıza adabı ve ikramı öğretiniz.” şeklindeki tavsiyesini sözle değil davranışla benimseyecektir.

Annesinin mutfakta pirinç yıkarken tane düşürmemeye gösterdiği ihtimamı sürekli izleyen bir çocuk, nimetin kadrini bilme şeklindeki inanç ilkesini yine yaşayarak benimseyecektir.

“Allah, annesini üzen çocukları sevmez.” Bu gibi sözler ile Allah korkusunun ölçüsüzce, abartılı bir biçimde kullanılması, çocukların duygusal, hatta buna paralel olarak bedensel gelişmelerine olumsuz etki yapabilmektedir.

Minik minik, titreme gibi hissettiğiniz hareketler daha canlı hale gelecek, elleri, dirsekleri, omuzları, bacakları ile hareketlerini hissedeceksiniz.

Bu hareketleri, babanın varsa müstakbel abla-ağabeyin de hissetmesi çok hoş duygular oluşturacak, sıcak ilişkiler başlatacaktır.

Asırlar boyunca, anne ile bebek arasında bir duygusal bağ olduğuna inanılmış, onun içinde annenin gebelik sırasında fiziksel ve ruhsal olarak sakin bir ortamda olmasına çalışılmıştır.

Yapılan çalışmalar endişeli bir annenin endişeli bir bebeğe sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu desteklemektedir.

Gebe eşi ve doğacak bebeği ile iletişim kurmayan babaların doğan çocuklarında daha fazla ruhsal problemler oluşabilmektedir.

İşte böyle değerli okuyucularım. Sizlere çok önemli bir seri eseri tanıttım. Eğer bu seriyi alırsanız lütfen Emine Şenlikoğlu'nun tavsiyesiyle alıyorum demeyi sakın unutmayın. Ben tavsiyelerimi kaç kişinin dinlediğini çok merak ediyorum. Orada tavsiye edenlerin isimleri kaydedilmektedir. Haberlerinizi ölünceye kadar alacağımı sanıyorum.

Yayın evinin telefonu:

0212 511 55 83

Ufka açılan sayfalar

— Düşünelim —

Daha önce değinmiştik, tekrar ederek konuyu vurgulayalım.

Çocuklarımız, beyinlerine virus gibi giren çizgi filmlerden, oyuncak kumarlardan ve benzeri tehlikelerden acele olarak kurtarılmalıdır. Bunun içinde, çocuğun çizgi film ihtiyacını gidermek gerekiyor. Bunu, ya faydalı çizgi filmler yaparak sağlayacağız ya da çocuklarımıza kendimiz masallar, kıssalar anlatacağız.

Bazen masal, bazen kıssa anlatmalıyız. Ama masalda kıssa da özenle seçilmektedir. Lütfen anne babalar! Allah için bu konuya önem verin.

Bu acil konuyu hatırlattıktan sonra Mehmet Dikmen'in eserinde yer alan güzel bir hayat hikayesiyle bir kez daha düşünelim.

BANA BAKIN İBRET ALIN

Allah'a kavuşacağını hisseden dindar bir adam, helâ-linden kazanıp fakir fukaranın hakkını zamanında verdiği temiz servetini kendisine bırakacağı oğlunu huzuruna çağırarak der ki:

— Oğlum! Artık ben fâni dünyadan nasibi alarak bâki dünyaya doğru yola çıkmış bir yolcu durumundayım. Ömrüm boyunca helâlinden kazanıp fakir fukaranın hakkını verdiğim servetimi sana bırakacağımı biliyorsun. Sana bıraktığım bu servetimin karşılığı olarak senden bir istekte bulunacağım. Ben ölünce cenazemi yıkayan hoca efendiye söyle, cesedimi tabuta koyarken ayağımın birine eski bir çorap giydirsin.

Babasının vasiyetini can kulağı ile dinleyen evlât, bu vasiyeti yerine getireceğine söz verir. Çok geçmeden zengin adamda rahatsızlık başlar. Kısa bir hastalık devresinden sonra ruhunu teslim eder. Alâkahılar gelir, sular ısıtılır, zenginin cenazesi yıkanır. Tam bu sırada oğul, hoca efendinin kulağına babasının vasiyetini fısıldar. Cenaze hocası mevtânın ayağına eski bir çorap giydirmek diye bir âdetin bulunmadığını, bu vasiyetin yerine getirilmemesi gerektiğini ifade ederse de, evlât söz dinlemediği için iş büyür, mesele müftüye kadar akseder. Müftü de cenazenin ayağına eski bir çorap giydirilerek âhirete yollanması diye bir İslâm î âdetin olmadığını söyler.

Cenazenin başında:

— Babamdan bu kirli çorabı mı esirgiyorsunuz, diyerek elindeki kirli çorabı giydirmek isteyen evlâda hocalar mâni olmaya çalışırken, koşa koşa gelen bir ihtiyar:

— Evlâd, baban vefatından evvel sana verilmek üzere bana bir mektup bırakmıştı. Al hele şunu bir oku bakalım. ne yazmış, der.

Orada hazır bulunanlar merakla beklerken, evlât mektubu yüksek sesle okumağa başlar:

— Oğlum,

“Bunca mal ve mülkün sâhibi olan benim hâlimi görüyorsun işte. Burada bıraktığım bütün servetime rağmen, bir kirli çorap dahi giymeğe müsaade etmiyorlar. Allah gecinden versin, birgün sen de benim gibi olduğunda, sana da iki metre kefenden başkasını vermeyeceklerdir. Bana bak ibret al. Sana bıraktığım servete mağrur olup da dini ni, diyanetini sakın unutma. Fakir fukarayı ihmal etme. Görüyorsun ki, ne kadar servet sâhibi olursan ol, hepsi burada kalıyor, kirli bir çorap götürmeye dahi müsaade etmiyorlar.”

Mektubu bu şekilde okuyup bitiren gencin, babasını defnettikten sonra, servetinin kendine yetecek kadarını ayırıp geri kalanının hepsini din yolunda, Allah için sarfettiği rivâyet edilir. — M. Dikmen—

Kısa Kısa

Hatadan dönüş:

“Her sarhoşluğun bir ayılması vardır.

Her rüyanın bir uyanması vardır.” der.

O hâlde her cehaletinde bir yok oluşu vardır. Tabi ki o da ilimle olur. Zaten, cehaleti ilimden başka hiçbir güç yok edemez. O hâlde, çocuklarımızı sindire sindire ilim sahibi yapabilmek için, günümüzün hiç olmazsa 2-3 saatini bu işe ayırmalıyız. En az iki yıl bunu uygulasak mesele hâllolur. İskender Pala

Sevgi ile acının gelişi

Sevgi ve mutluluk yavaş yavaş, acı birdenbire gelir.

Çocukta ezber

İnsan beyni en güzelli açılımı çocukken yaparmış. Çocuklarımıza bazen kısa kısa ezberler verelim.

Meselâ şunlar gibi...

Peygamberimiz 571 yılında doğdu, annesinin ismi

Âmine, babasının ismi Abdullah, dedesinin ismi Abdulluttalip. Peygamberimiz Mekke'de doğdu, Medine'de 63 yaşındayken öldü. Dört kızı iki oğlu vardı. Oğulları çocukken öldüler.

Çocuklarının isimleri Ümmü Gülsüm, Fatıma, Zeyneb, Rukiye, Kasım Abdullah ve İbrahim. Üvey oğlunun adı Kasım. Şiirler, öyküler ve hayata dair bilgiler ezberletin.

*Pir demek, bir konuda başlangıç yapan demektir, Çocuklarımız için haydin bir başlangıç yapalım, bizde çocuklarımızın piri olalım.

Çocukta disiplin bir ihtiyaçtır.

Disiplinsiz çocuk şaşkın olur. Çocuk, sevgiye, oyuna ihtiyaç duyduğu gibi, disiplinede ihtiyaç duyar, ama çocuk bunu adlandıramaz.

Disiplinle kaba otorite, vurmak kırmaktır, şeklinde anlayanlar çok yanlışlar yapıyorlar. Otorite, aile içi düzeni dengede tutmak, nelerin yapılabileceğini, nelerin yapılamayacağını çocuğa hissettirmek, şartlı refleks yöntemiyle çocuğun zihnine işlemektir.

Akşam yatarken dişler fırçalanır, pijama giyilir, üstler çıkarılır asılır veya katlanır, evde erken yatılır, erken kalkılır. Küfür edilmez, hiç kimse habersiz bir yere gitmez, sokakta yemek yenmez... gibi, aile içinde gerekli olan davranışları çocuk anlamış ve uyguluyorsa, o ailede disiplin var demektir.

Çocuklara Teşekkür

Ailede disiplin sağlandığında, anne baba çocuklarına teşekkür etmeli. “Siz iyi çocuklar olmasaydınız, bizim ailemiz savruk bir aile olurdu, size teşekkür ediyoruz.” demeli, çocukların dikkati, iyi çocuk olunca fark edilip takdir edileceğine çekmelidir. Nice çocuk ancak yaramazlık yapınca dikkat çekeceğini, ancak o zaman kendisiyle ilgilenileceğini bildiği için kasıtlı olarak hata yapar. İlgisizliğimizle çocuklarımızı yanlış itmeyelim.

Çocukta Bir Yere Ait Olma Duygusu

Çocuk, bir yere ait olma, sahiplenme duygusu içindedir. Falancıların çocuğu, falan takımda oynamak, falancıyla arkadaştan tutun, bir sofrada oturup ailece yemek yemek bile çocuğun bir yere ait olma duygusunu tatmin eder.

* * *

Çocuk ve Değerler

İnsan manevi değerlerin neler olduğunu çocuk yaşta bilirse, kalbe yerleşirse değerlerin değeri, o değerlere daha sonra dinsizleşmedikçe küfredemez. Kolay kolay da unutulmaz çocukken sevilenler.

Kendimden bir örnek vermek istiyorum:

Çocukluğumda sakız ağacı toplar, arkadaşlarıma onların sakızlarından verirdim. Dere kenarlarından mendek toplar anneme getirirdim oda yemek yapardı. Bir de kaldı-

rik ve labada vardı hatırladığım. Bir de köyümüzde gür-gen, kızılçık ve erik ağaçlarına çıkardım. Nedense saydığım bitkileri ve ağaçları bir çocukluk arkadaşım gibi görürüm. Manevî bir değerleri varmış gibi bir duygum vardır onlara karşı. İç dünyamda gizli bir yerlere oturan bu duygularımı kimselere anlatmasa da, "Bunun sebebi nedir, acaba?" kendi kendime çok kez sormuşumdur.

Yıllar sonra buldum cevabını. İnsan çocukken bir çakıl taşını bile sevse o sevgi insan ile beraber yaşıyor, beraber gidiyor.

Bir yerde okuyup not ettiğim şu söz beni düşündürmüştür. Diyor ki Witgenstein "Dilimin sınırı dünyamın sınırıdır." Çocukluğunda almış aşısını çok belli.

Bu söz iki anlama geliyor bana göre. Biri, insanın dünyaya bakış ufkunun bildiği dil ile sınırlı olduğu ifade ediyor. Fakat öteki manâsı, kendi dilini-lisanını çok önem-sediğini ifade ediyor. Hatta öyle insanlar vardır ki, "Kinim dinimdir, dinim dilimdir." diyebilmektedir.

Her köklü sevgi bağlantı çocukken derinlere kazılır. Yanlış yönlendirilen çocuk yanlışta, doğruya yönlendirilen de doğrudan takılı kalır.

İç Dünyamızın Dıştan Yönlendirilişi

İnsanların iç dünyası, dıştan gelen etkilere göre yönlendirilir. Duyduğumuz iyi veya kötü söz içerde birer tuğla oluşturur. Bu tuğlalar birike birike içte bir yapı oluşur. Çocuğumuzun içinde nasıl bir yapı oluşmasını istiyorsak, dıştan ona göre malzeme göndermeliyiz.

Bütün çocuklara güler yüz

Bütün çocuklara güler yüz göstermek gerekiyor. Bebeklerden başlamalı bu alışkanlık. Seyhan Büyükcoşkun'dan duymuştum: "Bebek için, köpeğin önündeki kemik mamadır, pencerenin önünden geçen bütün erkekler babadır." O babaların asık suratı elbetteki minik kalbe darbe olarak iner.

Yaradılıştta, Allah'ın içimize yerleştirdiği sistemin nasıl yıkılabileceğini ancak bu konuya dikkat çekersek anlayabilir sonrada gereğini yaparız.

Şeytan çocuklarında peşine düşer

Dünyanın en büyük pedagoğu olan Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hiç çocuk dövmemiş, onlarla oynamış, onlara iltifat edermiş. Çocuklarda öylesine iltifatlar aldıkları şahsa karşı yanlış yapmamaya özen gösterirmiş.

Birgün Peygamberimiz (s.a.v):

— Ümmetimin çocuklarını, şeytanın ele geçirmesinden korkuyorum deyince, sahabeden bir sahabi sormuş:

— Ya Rasulullah! Şeytanın çocuklarımızı ele geçirmemesi için ne yapmamız gerekiyor?

Cevabın harikaliğine bakın:

— Çocuklarınıza sevgi gösterin, saygılı olmanın nasıl bir erdem olduğunu gösterin.

İyi toplumu iyiler oluşturur

İnsan, beyni buzlaşmış yöneticiler yüzünden çürümeye itilmek isteniyor bu yüzden ahlâkî değerlere (dine inat) değer verilmiyor.

İşte İslâm ülkeleri...

İşte Avrupa...

İşte Amerika...

Gençliği kayboluyor.

Dünya insanı aynı şeyi söylüyor. Her geçen gün toplum çürüyor.

Gerçekler bunu söyletiyor.

Dünyanın anlayamadığı bir şey var: İyi toplum, kaliteli toplumun, iyi ve kaliteli insanlarda oluşacağı. Bunun için, kaliteli toplumun kaliteli çocuk eğitiminden geçeceği asla inkar edilmemeli.

* * *

“İnsan insanın kurdudur.” denmiş.

İnsanlık kurtlaşmasın istiyorsak, kurt değil insan yetiştirmemiz gerekiyor. İnsan da ilimle yetişir.

* * *

Aile İçinde Canlı Bombalar

Aile içinden çıkıyor en iyiler ve kötüler. Hırsız, gaspçı, keyfî adam öldüren, dolandıran, uyuşturucular hepsi ama hepsi ya bir aile içinde ya da bir yuvada yaşadı. Ne oldu da bu gençler aile içinden canlı bomba olarak yetişti?

Aklını kullanmayan toplumlarda, ilk ziyan olanlar çocuklardır. O hâlde dünya, aklını kullanmaya, daha hızlı gayret göstermeli. Yeni dünya demek yetmez. İnsan fıtratına uygunlar bulunmalı. Dünya bunu anlayamıyor mu? O hâlde anlatılmalı. Allah'ın fıtrata yazdığı dinin yeniliğini sun dünyaya. En azından ailene sun.

* * *

Çocuk ve Akrabalar

Son yıllarda çocuklar akrabalarını sevmiyorlar, sevenler varsa da azınlıktalar.

Çocuk, akrabalarını neden sevmiyor?

Bazı sebepleri, kendi çapımda yaptığım gözlemlere dayanarak aktarıyorum.

1) Çocukların sevgi dünyası çok fazlasıyla dolu. Kimleri seviyor çocuklar? .

a) Aşırı derecede artist, aktirs, şarkıcı seviyor. Hayallerinde o var. Ona benzemeye çalışıyor.

b) Futbola aşırı düşkün. Heyecanını orda bitiriyor.

c) Çeşitli kumar oyunları kağıtlarıyla ilgi odağına bir ilave daha yapıyor.

d) Aileler çocukların akrabaları sevmesi için bir gayret göstermiyor, dayı, amca, hala, teyze; ve diğerlerinin hatalarını çocukların yanında çok rahat konuşuyorlar. Baba teyze tarafını, anne hala tarafını seviyorsa övüyor, ama sevmiyorsa, çocuklarının sevmesini de engelliyor. Çocuğunu 30-40 yıl sonrasına yalnız kalmaya hazırlıyor. İşin acı yanı bunun farkında değil. Sanıyorum bu nokta çok mühim. En kötü günde, iyi dostlar duyup gelene kadar insanın yanında akraba vardır. Akraba olmayan seni bir kez sorar iki, hatta belki elli kez sorar sonra bıkınca bırakır. (Çok az insan vardı, akraba olmadığı hâlde, dostlarını ölene dek arar. Ama bunlar çok istisna insanlardır.) Akraba eğer hayırlıysa, bıksa da bırakmaz. Aç mısın tok musun, o bilir ve o sorar. Doktorunuza durumunuzu ilk soran akraba olur. Eller birgün bıkıp gider, akraba her yerde arar ve bulur. Çok nadir dostlar vardır akrabadan bile iyi olabilen, ama onlar milyonda birdir. Bunları çocuklara anlatmak lazımdır.

Çocukların akrabayı sevmeme sebepleri uzar gider. En güzeli, her ailenin sebepleri farklıdır. Onlar bulup gereği yapılmalı. Çocuklara akrabalar sevdirmeli.

Bir de şu var tabi. Akrabalar da çocuklara sevgi dolu yaklaşsın ki, çocuğun onu sevmek için bir nedeni olsun.

Aile Boşluk Doldurmalı

Çocuklardaki sevgi ihtiyacından doğan boşluklar, aile içinde giderilmezse, çocuk içindeki boşluğu dışarıda dolduracak birilerini arayacaktır ve bulacaktır da. Artık

burdan ötesi bulduğu kişiye bağlıdır. Bu konuya tekrar değinmemizin sebebi, bu konunun zihinlerimize kazılmasını istiyoruz.

Ergenlik, Değişim Dönemi

“Delikanlı: Kanı yokuşa akan adam.” Türk atasözü

Çocuklar, çocukluktan delikanlılığa geçen sürede bazen değişim geçirirler. Bu döneme ergenlik dönemi de denir. Kimi çocukta bu dönem çok değişiklik olabilir, hiçbir şey de değişmeye bilir. Çünkü bazı çocuklar, değişim fırtınasını içinde koparır ve dışa yansıtmayabilir. Özellikle kültürlü, zeki ve hatırmaz çocuklarda bu böyledir. Önemine binaen özet hâlinde tekrarlıyoruz:

Ergenlik çağındaki çocukların bazıları şöyle bir değişime uğrarlar.

1) Çok sinirli olabilirler. Çevresiyle hatta kendisiyle bile kavga edebilir.

2) Anne babadan nefret edebilirler.

3) Anne babaya karşı gelmenin yiğitlik olduğunu sanabilirler.

4) Herkesin kendisinden nefret ettiğini sanabilirler.

5) Kendilerini herkesten üstün sanabilirler.

6) Hiç kimsenin sözünü önemsemeye bilirler.

7) Derslerine ya çok çalışırlar, ya da hiç çalışmayabilirler.

8) Zayıflar ya da kilo alabilirler.

9) Uykuları düzensizleşebilir veya farklı bir durum oluşabilir. Bu dönemde anne babaya sabırlar anlayış göstermek düşer. Unutmayalım sabır, geniş ufuk ve bilgi ister.

“Eğer gençler bilebilseydi, yaşlılar yapabilseydi.”

Fransız atasözü

Kültür Görmeyi Artıran Gözlük

Bazen fark edip şaşırduğımız bir şeyle karşılaşırız. Çok kültürlü sandığımız, on beş-yirmi yıldır görmediğimiz bir akrabamızı görürüz. Bir de bakarız ki o ne? Hiç kültürlü olmadığı gibi çokta cahildir. Zaten kitap okumayan insanın kültürlü olması da mümkün değildir.

Değişen ne olmuştur? O aynıdır, ama biz değişmişizdir. Bilgi sahibi olmuşuzdur. Bilgiyle, kültürle bakanla bilgisiz bakan arasındaki fark, cahil kendisinden başka herkesi ya çok kültürlü ya da çok cahil görür. İlim görmeyi artıran gözlüktür. Gözler aynı olsa da beyin gözlerden farklı çalışır. Onun için çocuklarımıza mutlaka kitap okutmalıyız.

Çocuklar Zoru Tanımalı

Çocuklar hayatın zorluklarını filmlerde görüp kendisine bu zorlukların isabet etmeyeceğini sanırlar. Ve de her şeyin kolayına giderler. Zora talip olmayanlar başarıda zorlanır, ama zora talip olanlar başarıyı kolay elde edebi-

lirler. Bir düşünür şöyle der: “Zor olan hemen şimdi gerçekleşebilir, imkansız zannettiklerimiz biraz zaman ister.” Biri de: “Gerçekci ol, imkansızı iste.” der.

Ayet-i kerimeyi hatırlarsak: “İnsana çalışmanın karşılığında başka bir şey verilmemiştir.” der.

Demek ki, hayat çalışmak/amel etmekten ibarettir. O hâlde başarıya ulaşmak çalışmakla olur ve çalışmak program ve gerçekci olmakla birleşirse sonuç elde edilir. Bir başarı elde edilmese bile, zora çalışmak, eseri hemen görünmeyen gizli bir başarıdır.

* * *

Ergende Aşk

Ergen yaşa gelmiş delikanlı çocuklar aşık olurlarsa çok aşırı bir değişime uğrarlar. Çocuklara aşıklığın, saplantı ve tutkunun ne olduğunu öğretmelisiniz. Hatta tutkuda cinsiyet ayrımı dahi yapılamayabilir. Bunu da işlemiştik. Ne ki, bu konu çok hassas bir ölçü, ince bir anlayış, derin bir bilgi isteyen konu, önemine binaen başka açıdan tekrarlıyoruz.

İskender Pala “Aşk 9 türdür.” demişti bir dersinde ve açılımı şöyle yapmıştı:

Yedisi aşktır, sekizincisi meşktir, dokuzuncusu cinnettir.” “Sen duygularını yönlendiriyorsan bu sevgidir, duyguların seni yönlendiriyorsa bu aşktır.”

Demek ki, aşık insanı duyguları yönlendiriyor. Bu da bir müddet uyur-gezerliktir. Öyle olmasaydı şu mısralar

yazılır mıydı?

“Ayağının sesi gelsin yeter, sen gelsen de olur gelmesen de”

Aşıklık, özellikle ergenlik çağıda bir nevi sarhoşluktur. İşte anne babanın bilinçli olması, bu noktada imdada koşması çok önemlidir.

Sevdiği kız için intiharı düşündüğünü söyleyen on dört yaşlarındaki bir delikanlıya sordum:

— Neden intihar etmek istiyorsun ki? Sevdiğin kızla evlenirsin olur biter.

Cevap ilginçti:

— Ama benim ailem kızı gidip istemezler. Benim büyüdüğümü göremiyorlar ki.

O gence benim gidip kızı isteyeceğimi, ama evlilik konusu için 3-4 yıl beklemesi gerektiğini söylediğim zaman çocuğun bir tek kanatları oluşmadı.

Aşkın Faydası

Haram işlenmemesi kaydıyla aşk bazen fayda da verir. Meselâ birine aşık olan kız ya da erkek başka birine bakmaz. Kimseye kur yapmaz. Dünyada ondan başkası yoktur ki baksın?

Pala: “Tavassufî terminolojide aşk insanı olgunlaştırır.” der.

Aşkına kavuşamayan insanların daha canlı, daha verimli, daha mutlu olduğu, kavuşanların ise daha mutsuz-

laştığı benim gözlemlerim arasındadır. Ama doğru ama yanlış, benim gördüğüm böyle.

Çocuklarda kötülük

Çocuklar, bir yerde görmedilerse, kötülük yapamazlar. Doğal yapıları, kötülüğü kendiliğinden bulma özelliğinde değildir. Meselâ, öldürmeyi daha önce hiçbir yerde görmedilerse yapamazlar. Buna pedagoglar “natör uyarı” diyorlar. Daha önce örneğini görmek ve alıştırmak. Filmler bunu yapıyor. Nitekim, 20 yüzyılda, daha önce görülmemiş kadar katil çocukların görünme sebebi filmlerdir.

Çocuklar, iyi ve kötü davranışı büyüklerden öğrenirler.

Meselâ:

* Eskiden çocuklar öldürmezdi , akıl edemezdi.

* Çocuklar evden kaçmazlardı, akıl edemezlerdi.

* Çocuklar eskiden fakir ve köylü olmaktan utanmaz ve de akıl edemezlerdi.

* Çocuklar, eskiden çam ağacı görünce “Neol Baba” denilen imajı hatırlamazlardı. Şimdi “çam ağacı = Noel Baba” gibi anlaşılır oldu.

Çocukta 6 önemli özellik vardır.

1) Düşünme

2) Algılama

3) Programlama

4) Kaydetme

5) Ezberleme

6) Muhasebe

Bu özellikleri anlayarak çocuk eğitmezsek, çocuklarımız başkalarının olacaktır.

Manevî değerlerle bakış

İnsanın manevî değerlerle bakışını engellersek, her şey alt üst olur. Dini yok sayanlar ne büyük tehlike içinde olduklarının şimdi farkında değiller.

İnsanı ruhuyla değerlidir, aklıyla değerlidir. Ahlâkıyla değerlidir. Bunları aradan kaldırırsak, kas, kemik, protein ve su kalır. Manevî değerlerle insana bakışı için önce kendimiz okumalıyız.

Çocuğun dünyası

Çocuğun ilk devresinde olanlar:

1) Mama

2) Anne

Çocuğun biraz daha büyüğü zaman ikinci devresi:

1) Anne

2) Mama

3) Baba

Çocuğun üçüncü devresi:

1) Anne

2) Yemek

3) Anne-baba

4) Oyuncak

Çocuğun dördüncü devresi:

1) Aile

2) Arkadaşları

3) Okulu

4) Övgü almak ya da almamak

Sonraki dönemlerinde, değerleri değişebilir. Bu eğitime göre değişir.

Çocukta Adamca Düşünce

Çocuğa hayatın gerçeğiyle ilgili düşünmesi öğretilmeli. Meselâ çocuk şunları düşünmemeli:

Pire neden gelişmiyor?

İnsanın neden kanadı yok?

Ben neden milyarder babanın oğlu değilim, gibi. Hayat olduğu gibi kabullenilirse yaşanır olduğu ustalıklarla çocuğa işlenmeli.

* * *

Çocukluğun tarihçesi

Dünya çok kötü asırlar yaşamış. İnsanlıkla hiç ilgisi olmayan işler yapılmış. Çok kısaca başlıklar hâlinde sunalım.

1) Çocuklar köle yapılmış. Aristo bile bir efendinin kölesiymiş.

2) Diri diri yakılmış, ya da dipçiklerle öldürülmüş çocuklar.

3) Satılan mal hükmünde görülmüş.

4) Babanın kölesi sayılmış.

5) Okutulmamış.

6) Çocuk eğitimi ve önemi konusunda, ilk önemseniş İslâm ile başlamış, o zamana kadar çocuk eğitimi konu edilmemiş. Daha sonra, 870'lerde Farabî, 950'lerde İbn-i Sina, 1700'lerde Papaz Komanyüs, 1762'de J.J Russa, 1826 Frobel, 1882 Jan Pyeje kitap yazmış.

Çocuklara bu serüven anlatılmalı. Çocuk, nasıl bir nimet içinde bulunduğunu idrak etmeli.

Çocuk Eğitim ve Evlilik Üzerine

Gençler!

Size bir şey tavsiye ediyorum. Kız ya da erkek olmanız fark etmez. İkinize de söylüyorum.

Çocuk eğitimi üzerine en az beş kitap okumamış biriyle evlenmeyin. Sizi seviyorsa, beş kitap okumak ona zor gelmeyecektir. Sizin onun nazarınızda beş kitaplık hatıranız yoksa, bırakın onu, ondan size zaten yâr olmaz.

Çocuk Eğitimi ile İlgili Sorular ve Cevaplar

Soru: Benim çocuklarım büyüdü. Bundan sonra çocuk eğitimini öğrenmemin bir anlamı kaldı mı?

Cevap: Bizim çocuğumuz ne kadar büyürse büyüsün, biz ne kadar yaşlanırsak yaşlanalım, çocuk psikolojisini bilmek zorundayız. Çocuklarımız büyüdü ise, onların çocukları olacak, onların çocukları olmasa bile, akraba, komşu çocuklar var. Sokaktaki, yuvalardaki kimsesiz çocuklar var.

Soru: Ben çocuklarımı çok dövüyorum. Bana ne tavsiye edersiniz?

Cevap: Önce imana gelmenizi böylece Allah'tan korkmanızı, adaletli olmak için gayret sarf etmenizi, dayak yiyen çocukların akibetini görmenizi... Bunlarda sizi düzeltmiyorsa, bir ruh doktoruna gitmenizi tavsiye ederim.

Soru: Ben okuyorum, ama öğrenemiyorum. Ne yapmam gerek?

Cevap: Öğrenmek çoğu kez tekrarla olur. Öğrenene kadar devam edin.

Soru: Bu kitapta yazanları okuduk, çocuk eğitimi için bunlar yeterli değil midir?

Cevap: Asla!

İmtihan Soruları

- 1) Motor gelişim nedir?
- 2) Ödipus çatışması ne demektir?
- 3) Ruhsal sağaltım neye denir?
- 4) Eğitim nedir?
- 5) Öğrenim nedir?
- 6) Hospitalizm nedir?
- 7) Egoantrik neye denir?
- 8) Fazileti anlatır mısınız?
- 9) Eğitimde annenin rolü nelerdir?
- 10) Eğitimde babanın rolü nelerdir?

Bu soruların hepsine doğru cevap verebilerseniz, siz, entellektüel seviye denilen seviyeyi yakalamış sayılırsınız. Hemen yeni derse geçebilirsiniz. Eğer hepsine doğru cevap veremedinizse, bir zahmet çocuk bölümü sözlüğüne biraz daha çalışınız.

Bu Kavramlara Tekrar Bir Göz Atalım

- Mü'min** : İnanan
- Muttakî** : İncancını titizlikle yerine getiren. Allah'tan korkan
- Farz** : Allah'ın kesinlikle yapılmasını emrettiği hükümler
- Vacip** : Yapılması gerekli olan, sevap
- Nafile** : Farzdan vacibten sonra gelen ibadetler
- Mekruh** : Yapılmaması daha güzel. Yapılması güzel olmayan.
- Mubah** : Yapılsa da olur yapılmasa da.
- Farz-ı ayn** : Mükellefin mutlaka yapması gereken ibadetler. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi
- Farzı kifaye** : Bir başkasının yapmasıyla, sorumluluğun düşmesi
- Tahrimen mekruh** : Bir üst sınırı haramdır. Harama yakın olan mekruh
- Tenzihen mekruh** : Bir alt sınırı helaldir. Harama uzak olan
- Mükellef** : Sorumlu kişi
- Tefekkür** : Yaratılanlara bakarak Allah'ın eseri olduğunu düşünme. Derinlemesine idrak etme
- Tevekkül** : Allah'a sığınma
- İcma** : Bir hükümde ittifak etmek
- Kıyas** : Bir konuyu başka konuyla karşılaştırmak. İslâmî literatürde, bir konuya, ayet veya hadis-i şerifle örnek aramak
- Şer** : Günah işler. Kötü işler, kötülük
- Şer'i** : İslâmî
- Sünnet** : 1. Kanun, hüküm, 2. Gelenek, âdet, yapılagelen, 3. Peygamberimizin bize örnek olan davranışları.
- Müfsit** : Bozucu

Yirmi Altıncı Bölüm

Bilgiden Bilgiye

Bilgiden Bilgiye Bölüm Sözlüğü

Mucize : Peygamberlerden başkasına verilmeyen Allah'ın kudretini, peygamberler yoluyla dillendiren olağan dışı olay.

Mescid-i Dırar: (Zararlı mescid) Müslümanları aldatmak için yapılan ilk cami (mescid) (aynı amaçla yapılan tüm mescit ve camileri ifade eden bir kavramdır..

Firavn : Eski Mısır'da devlet başkanlarına verilen ünvan. Firavunların en imansızı Musa (a.s) zamanındaki firavundur. Firavun'un (Ra'nın vekili/ torunu/temsilcisi.)

İsrailoğulları : Yakup (aleyhisselam)'un nesli. Yahudiler.

İsrail : İsrail, Yakup (aleyhisselam)

Münkir : İnkarcı, dinsiz.

İslâm 'a Girişte İlk Öğrenilecek Olanlar

Bir insan düşünelim, İslâm'a yeni girmiş. Ya da, biz yeni fark ettik hatamızı, yakınlarımıza en acil olan İslâmî bilgileri öğreteceğiz. Fakat zaman kısa. Bu durumda ilk önce neleri öğretmeli veya öğrenmeliyiz? İslâm alimleri bunu düşünmüşler ve bir liste sunmuşlar bizlere. İslâmî klasiklerin çoğunda yer alan listeyi, sizler için Klavuz'a alıyorum. 32 farz. (Çok küçük bir değişiklik yaptım, düz bir şekilde 32 farz demiyorum da, farzların 32'si diyorum.)

32 Farz veya farzlardan 32'si

İmanın şartlarından altısı

- 1) Allah'a iman etmek
- 2) Meleklerle iman etmek
- 3) Kitaplara iman etmek
- 4) Peygamberlere iman etmek
- 5) Ahirete iman etmek
- 6) Hayrın ve şerrin (yaratılmak bakımından) Allah'tan geldiğine inanmak

İslâm'ın şartlarından beşi

- 1) Kelime-i Şehâdet getirmek
- 2) Ramazan ayında bir ay oruç tutmak
- 3) Günde beş vakit namaz kılmak
- 5) Zekat vermek

Abdestin Farzları

- 1) Yüzü yıkamak
- 2) Ellerden dirseklere kadar kolları yıkamak
- 3) Başın dörtte birine meshetmek
- 4) Ayakları yıkamak

Guslün Farzları

- 1) Ağza su vermek
- 2) Burna su vermek
- 3) Bütün bedeni yıkamak

Teyemmümün Farzları

- 1) Teyemmüme niyet etmek
- 2) Elleri toprağa vurup yüze ve kollara sürmek

Namazın Farzları

Namazın farzlarının altısı dışında (Namaza başlama-
dan önce var olması gerekli olan farzlar). Altısı içindedir.
(Namaza başladıktan sonraki farzlar)

Dışındakiler

- 1) Abdestli olmak
- 2) Temizlik (Bedenin, elbise ve namaz kılınacak yer-
in temiz olması)
- 3) Görünmesi haram olan kısımların örtülü olması
- 4) Niyet etmek
- 5) Vakit (Namaz vaktinin girmesi)
- 6) Kibleye yönelmek

İçindekiler

- 1) İftitah tekbiri getirmek (Allahu ekber, diyerek na-
maza başlamak)
- 2) Ayakta durmak
- 3) Kur'an'dan ayet okumak
- 4) Secdeye varmak
- 5) Rükûya varmak
- 6) Teşehhüd miktarı oturmak (Namazın son rekatın-
da, Ettehiyyatü'yyü okuyacak kadar oturmak farz, okumak

sünnettir.)

Böylece farzların 32'sini işledik. Sıra numaralarının şer'î bir özelliği yoktur. Ayrıca, bu konuların açıklamasına ileride değinilecektir.

Şimdi, acilen öğrenilmesi gereken farzların ilk 54'üne geçelim. Herkese göre bu 54 farz farklı olabilir. Yani, herkes, farklı, farklı 54 farzı bir araya getirebilir veya farzların hepsine iman ettiği hâlde 54 farz tarifine inanmayabilir. Biz, ilk etapta kolaylık olsun diye, bazı İslâm alimlerinin tavsiyesine uysak zararımız olmaz.

Unutmayın,

İslâm 'da 32 farz, 54 farz diye bir ayırım yoktur. Bunlar kolaylık olsun diye farzlardan 32 ve 54'üdür.

54 Farz

Farzların 54'ü

- 1) Allah ve Rasulüne itaat etmek
- 2) Ana babaya iyilik etmek, onları gücendirmemek
- 3) Emr-i bi'l-marufta bulunmak (İnsanlara iyiliği/dini tavsiye etmek)
- 4) Nehy-i an'il-münker (İnsanlar kötülükten uzaklaştırmaya çalışmak)
- 5) Aile fertlerini ibadete yönlendirmek
- 6) Allah'ın sevdiklerini sevmek, sevmediklerini sevmemek
- 7) Allah'ın rahmetinden ümidi kesmemek
- 8) Allah'tan korkmak
- 9) Allah'tan gelenlere sabretmek
- 10) Bütün ibadetleri Allah için yapmak
- 11) Kul hakkına riayet etmek
- 12) Fakirlere maddi yardımda bulunmak
- 13) Ülke menfeati söz konusuysa savaştan kaçmamak
- 14) Haram yememek ve bütün haramlardan kaçmak

15) Akrabaları ziyaret etmek

16) Düşmanları takip etmek, stratejilerini öğrenmeye ve ona göre tedbir almaya çalışmak

17) Emaneti korumak (Sonradan hesabı sorulacak olan her şey emanettir.)

18) Yaratılanlar üzerinde tefekkür etmek

19) Çirkin sözlerden korunmak

20) Kötü iş ve huylardan kaçınmak

21) İslâm'a aykırı müzik ve sözleri isteyerek dinlememek (İnisiyatif dışı kötü sözleri ya da müziği dinlemek zorunda olan sorumlu değildir.)

22) Şeytanın düşmanlığını bilmek

23) Sözde durmak

24) Tevbe etmek

25) İçki içmemek (İçkinin azı da haramdır.)

26) Kumar oynamamak (Zamanı gasp eden, hırsı artıran her oyun, bir çay karşılığı için bile oynarsa kumardır.)

27) İhlâslı olmak

28) İlim tahsil etmek

29) Fende/ teknikte düşmandan üstün olmaya çalışmak

30) Ticarette sahtekarlığa kaymamak, helâl kazanca talip olmak

31) Ağaç dikmek, arzi (çevreyi) korumak

32) Zevk ve saltanat hayatına dalmamak

33) Her durumda dürüst olmak

34) Gözleri haramdan korumak

35) Allah'a asi gelenlere iltifat etmemek

36) Evlatlar arasında ayırım yapmamak, evlat haklarını korumak

37) Zinadan sakınmak

38) Kibirli olmamak

39) İlâh olarak Allah'a iman etmek ve onu bir bilmek

40) En büyük günahlardan olan eşcinsellikten sakınmak

41) Cinsiyet değiştirmek için ameliyatlara yaptırmaktan sakınmak

42) Tartıda/ölçüde hile yapmamak

43) Rüşvet alıp vermemek

44) Nimetler karşısında Allah'a şükretmek

45) Yalan şahitlik yapmamak

46) Yalan yere yemin etmemek, yalan yeminden sakınmak

47) Başkasının malına göz dikmemek

48) Allah'a şirk koşturmak

49) Her türlü hırsızlıktan kaçınmak

50) Kötülüklerden Allah'a sığınmak

51) Vatan haini olmaktan sakınmak

52) Faizin her türlüşünden kaçmak

53) İnsanları fakirlikten kurtarmak için çalışmak

54) Hurafeleri yok etmeye çalışmak

Değerli okuyucularım, ayet ve hadislerden üçer, dörder veya daha fazla maddelerle sizlere kısa bir çalışma yaptım. Bu çalışmanın çoğunu ve fikrini Mustafa Efe hocanın, İslâm î Öğütler isimli eserinden aldım. Hadisleri de aynı yerden aldım. Ancak bazı ilaveler ve çıkartmalar yaptım. Yazarı ve emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Kitabı almak isteyenler; Konya, Esra Yayınları'ndan isteyebilir.

Mal için azaba uğrayacaklar:

- 1- Cimri olanlar
- 2- Başkalarını cimriliğe teşvik edenler
- 3- Allah'ın verdiği zenginliği gizleyenler *Nisa, 37*

'Allah'ın verdiğini kuldan saklamayacaksın.' diyenlerle buradaki hükmü karıştırmamak gerekiyor. Ayette işaret edilen kişiler, parası pulu olduğu hâlde, kendisini fakir gösterenlerdir.

Üç kimseye itaat edin:

- 1- Allah'a
- 2- Peygambere
- 3- İncancı sizden olan emir sahiplerine *Nisa, 59*

Her durumda, Allah zikredilebilir:

- 1- Ayakta iken
- 2- Otururken
- 3- Yatarken *Nisa, 103*

Münafıkların hâllerinden:

- 1- Allah'ı aldatmaya çalışırlar.
- 2- Namazlarını başkasına beğenilmek için kılarlar.
- 3- Allah'tan çok az bahsederler.

Kur'an'ın emirlerinden:

- 1- İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın.
- 2- Günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın.
- 3- Her zaman Allah'tan korkun.

**Allah, kendi rızasını
arayanlara şunları verir:**

- 1- Onları selamet yollarına götürür.
- 2- Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır,
- 3- Onları doğru bir yola iletir. Maide; 16

**Yahudilere, Hz. Musa (a.s) zamanında
üç nimet verildi:**

- 1- Onlara peygamberler verildi.
- 2- Onlara hükümdarlık verildi.
- 3- Zamanlarında kimseye verilmeyen onlara verildi.

Mü'minlerin dostu üçtür:

- 1- Allah
- 2- Peygamberler
- 3- Ve gerçek mü'minler Maide, 55

Kumar veya içki yüzünden şeytan şunları yaptırır:

- 1- Aranıza düşmanlık düşürür. (Bilindiği gibi içkici ve kumarcıların çocukları ve eşleriyle araları iyi değildir.)
- 2- Allah'ı zikirden alıkoyar.
- 3- Namazdan alıkoyar. Maide, 91

İsa Aleyhisselam'ın ümmetine söylediklerinden üçü:

- 1- Allah'a şirk koşana cennet yasaktır.
- 2- Onların yeri ateştir.
- 3- Zalimlere yardım edici yoktur. Maide, 72

İnkarcılar imanı reddettikleri için:

- 1- Kalplerine perde çekilmiştir.
- 2- Kulaklarında ağırlık vardır.
- 3- Mucize görseler bile inanmazlar.

Allah'ın, elçisi Hz. Muhammed'in (s.a.v) söylemesini istediği şeylerden üçü:

1- De ki; "Ben size Allah'ın hazineleri bendedir, demiyorum,

2- Ben gaibi biliyorum, demiyorum,

3- Ben bir meleğim de demiyorum. Ben sadece bana vahyedileni yerine getiriyorum." En'am, 50

Lider olmak isteyen zalimlerin bazısında görülen üç huy:

1- Allah'a iftira eder.

2- Bana da vahiy geldi, der.

3- Ben de "Allah'ın indirdiğine benzer bir kitap indiririm." der. En'am, 93

İnanmak istemeyenler şunları görse bile yine inanmaz:

1- Melekler onlara inse

2- Ölülerle konuşmuş olsalar

3- Her şey toplanıp önlerine gelmiş olsa En'am; 111

Ölüm tehlikesi varsa şu üç şey de caizdir:

- 1- Ölü hayvan eti yemek
- 2- Domuz eti yemek
- 3- Kan içmek En'am; 145

Dikkat! Açlıktan ölüm tehlikesi varsa çalabilirsin, demiyor; çünkü çalamaz açlıktan ölecek hâle gelen kimden çalacaksa ondan, gider ve ister. Kim açlıktan ölecek insana istemesi hâlinde bir lokma ekmek vermez ki? Ancak, başka bir alan söz konusu, meselâ: Issız bir yerde, açlıktan ölecek duruma gelen biri, herhangi bir tarladan bir şeyler alabilir. Sonra sahibini bulunca, ücretini ödemeyi niyet eder. Daha sonra, mal sahibini bulamazsa Allah'tan affını diler.

Salih (a.s.)'ın kavminin çirkin fiilleri:

- 1- (Allah yasak ettiği hâlde, önce dizlerini kırarak) deveyi boğazlamaları
- 2- Allah'ın emirlerine rest çekmeleri
- 3- "Sen peygambersen, bize bildirdiğin azabı getir." demeleri A'raf, 77

İman edip salih amel

işleyenlerin kazandıkları:

- 1- Allah onlardan razı olmuştur.
- 2- Altından ırmaklar akan cennetlere girerler.

3- Cennette ebediyen kalıcıdırlar. Tevbe, 100

Münafıklar, Mescid-i Dırar'ı

(Zararlı Mescit) şu maksatla yaptılar:

- 1- Mü'minleri kontrol altına almak için
- 2- Kendi dinsizliklerini onlara bulaştırmak için
- 3- Mü'minleri, (çeviremiyorlarsa hiç olmazsa) aralarına ayrılık tohumları ekmek için A'raf, 107

Şehidlerin cennette olduğu

üç kitapta yazılıdır:

- 1- Tevrat'ta
- 2- İncil'de
- 3- Kur'an'da Tevbe, 111

Peygamberimizin vasıflarından üçü:

- 1- Mü'minlerin sıkıntısına çok üzülmesi
- 2- Ümmetine düşkün olması
- 3- Mü'minlere karşı çok şefkatli olması Tevbe, 128

İnkarcıların özelliklerindendir:

- 1- Allah'a kavuşacaklarına inanmazlar.
- 2- Dünya hayatına razı olurlar.
- 3- Dünya hayatıyla yetinirler. Yunus, 7

Nuh (a.s.)'ın kavminin sözlerinden:

- 1- Ey Nuh! Sen bizimle tartıştın mücadele ettin.
- 2- Bu mücadelerde ileri gittin.
- 3- Eğer doğru söylüyorsan, tehdit ettiğin azabı bize getir. Hud, 32

Ad Kavmi'nin Hûd (a.s.)'a söyledikleri sözlerden:

- 1- Ey Hûd! Sen bize açık bir delil mucize getirmedi.
- 2- Biz senin bir tek sözünle ilâhlarımızı bir kenara atmayız.
- 3- Sana inanacak da değiliz. Hud, 53

Salih (a.s.)'a kavminin sözlerinden:

- 1- Senden umudumuz vardı.
- 2- Babalarımızın taptığına tapmaktan bizi men mi ediyorsun?
- 3- Bizi çağırdığın şeyden biz şüphe ediyoruz, Hud, 62

Şuayb (a.s.)'ın kavminin sözlerinden:

- 1- Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarına tapmamamızı sana dinin mi söylüyor?

2- Sen çok yumuşak huylusun.

3- Çok da akıllısın.

Hazreti İbrahim'in (a.s) vasıflarından:

1- Yumuşak huyluydu.

2- Çok merhametliydi.

3- Kendisini Allah'a teslim etmişti. Hud, 75

Yusuf (a.s) meşhur rüyasında şunları gördü:

1- On bir yıldız

2- Güneşi

3- Ay Yusuf, 4

Cennet ehli, cennete imanlı olmaları şartıyla şu aile fertleriyle beraber girecek:

1- Atalarıyla

2- Eşleriyle

3- Çocuklarıyla Ra'd, 23

Allah'ın lânet ettiği kişilerin özelliklerinden:

1- Allah'a söz verirler, tevbe ederler, sözlerinde durmazlar.

- 2- Allah'ın emirlerini çiğnerler.
- 3- Yeryüzünde fesat çıkarırlar. Ra'd, 25

Müşriklerin hâllerinden:

- 1- Sadece dünya hayatını önemserler.
- 2- Allah yolundan gidenleri o yoldan çevirmeye çalışırlar.
- 3- İslâm yolunda hata ararlar. İbrahim, 3

Namazın önemini peygamberle bildiren Allah, İbrahim (a.s)'ın duasını bizlere nakletmiş:

- 1- Beni ve soyumdan gelenleri namazlarını doğru kılanlardan et.
- 2- Duamı kabul buyur.
- 3- Hesabın görüleceği gün, beni, anamı, babamı ve mü'minleri bağışla. İbrahim, 40-41

İnsanlığa çok mühim bir çağrı:

- 1- İki ilâh edinmeyin.
- 2- İlâh sadece Allah'tır.
- 3- O hâlde yalnız Allah'tan korkun. Nahl, 51

Ashab-ı Kehf'in sözleri:

- 1- Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin rabbidir.
- 2- Biz ondan başka bir ilâh edinip ona yalvarmayız.
- 3- (Eğer başka ilâh edinip ona yalvaranlardan olursak) Saçma sapan konuşmuş oluruz. Kehf, 14

Öbür dünyada, kitaplarına bakan suçluların şaşkınlıktan söyledikleri sözlerden:

- 1- Vaah hâlimize!
- 2- Bu nasıl kitap?
- 3- Bu sicil kitabı, büyük küçük hiçbir şey bırakmadan hepsini yazmış. Kehf, 49

Yunus (a.s), balığın karnındayken Allah'a yakardıklarından:

- 1- Ya Rabbi! Senden başka ilâh yoktur.
- 2- Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim.
- 3- Şüphe yok ki, ben zalimlerden oldum. Enbiya, 87

Firavun'un, halkından ileri gelenlere söylediklerinden üçü:

1- Ey ileri gelen! Sizin için benden başka ilâh yoktur.

2- Ey Hâman! Benim için öyle bir kule yap ki, Musa'nın rabbine çıkayım.

3- Her şeye rağmen onun yalan söylediğini sanıyorum. Kasas, 38

Ehl-i Kitap'a şunları söyleyin:

1- Biz, size indirilene de, bize indirilene de iman ettik.

2- Bizim ilâhımızla sizin ilâhınız aynı ilâhtır.

3- Biz ona teslim olmuşuzdur. Ankebut, 46

Cehennemdekilere söylenecek sözler:

1- Size, dünyada iken, öğüt alacağımız kadar ömür verilmedi mi?

2- Size peygamber gelmedi mi?

3- (Öğüt verildi, peygamber geldiği hâlde isyan etmişsiniz) O hâlde şimdi azabı tadın. Fatır, 37

Cennete girenlere söylenenlerden bazıları:

- 1- Buraya hoş geldiniz. Size selam olsun.
- 2- Tertemiz olup buraya öyle geldiniz.
- 3- Artık, ebedi kalmak üzere buraya girin. Zümer, 73

Cennete girenlerin sözlerinden:

- 1- Bize verdiği sözde duran Allah'a hamd olsun.
- 2- Bizi, bu cennet yurdunun sahibi yapan Allah'a hamd olsun.
- 3- Meğer, salih amel işleyenlerin amelleri ne güzelmiş! Zümer, 74

Firavun'un buhtanları:

- 1- Beni bırakın Musa'yı öldüreyim.
- 2- Sonra rabbine yalvarsın.
- 3- Ben, onun dininizi değiştirmesinden ve anarşi çıkarmasından korkuyorum. Mül'ün, 26

Ahret günü, suçlu bulunanlara şahitlik yapacak olanlar:

- 1- Kulakları
- 2- Gözleri
- 3- Derileri Fussilet, 20

Münkirler (İnkarcılar) taraftarlarına şunları söylediler:

- 1- Kur'an okunurken dinlemeyin.
- 2- Kur'an okunurken gürültü patırtı çıkarın.
- 3- Belki galip gelirsiniz. Fussilet, 26

Şayet inananlar imrenip, Allah kafirlere neden bu kadar zenginlik veriyor, diyecek olmasalardı; Allah inkarcılara çok büyük zenginlik verecekti. Bazen, insanlara iyilik yaptıkları için, onlar da ahirette mükafat alamayacaklarına göre, yaptıkları iyiliklerin bedelini bu dünyada aldıklarından. (Allah, inanmayanlara ahirette mükafat vermediği için, onlar, her iyi işlerin karşılığını bu dünyada alırlar.)

Biz mü'minlerin özenip sapıtma ihtimali olmasa inanmayanlara üç şey yapardık:

- 1- Evlerinin tavanlarını ve merdivenlerini gümüşten yapardık.
- 2- Evlerinin kapılarını ve koltuklarını da gümüşten yapardık.
- 3- Ve onları altın zinetler içinde gark ederdik. Zuhuruf,

O gün (hesap günü) inananlara şunlar söylenecek:

- 1- Bugün size bir korku yoktur.
- 2- Hiçbir şeye üzölmeyeceksiniz de.
- 3- Sizler eşlerinizle ağırlandımış olarak cennete girin.

Zuhuf, 68-70

Peygamberimiz (a.s) Kur'an okurken, bir grup cin gelip onu dinlediler. Kendi kavimlerinin yanına gidip üç konu hakkında seslendiler:

- 1- Ey kavmimiz! Biz, Hakk'a götüren bir kitap dinledik.
- 2- Onun için size tavsiye ediyoruz Allah'ın daveti-ne uyun.
- 3- Ona iman edin ki, günahlarınızı affetsin. Ahkaf, 30-31

İsa (a.s) şunları haber verdi:

- 1- Ey İsrailoğulları, ben, size Allah'ın gönderdiği bir elçiyim.
- 2- Benden önce gelen Tevrat'ı tasdik ediciyim.
- 3- Benden sonra gelecek olan Ahmet ismindeki Pey-gamber'i de size müjdeliyorum. Saf, 6

Firavun'un karısının Allah'tan istedikleri:

- 1- Rabbim, bana katında cennette bir köşk ver.
- 2- Beni Firavun'dan ve onun kötü işlerinden koru.
- 3- Ve beni bu zalim halkın elinden kurtar. Tahrîm, 11

Şunlar insanın vasıflarındandır:

- 1- İnsan dar gönüllüdür.
- 2- Kendisine fenalık dokununca sızlanıp feryat eder.
- 3- İyilik dokununca da pinti kesilir. Mearic, 19-21

Kıyametin kopma zamanında neler olacak?

- 1- Yıldızların ışığı sönecek.
- 2- Gök kubbe yarılacak.
- 3- Dağlar toz gibi savrulacak. Mürselat, 8-10

Şunları yapana

ahirette korku ve üzüntü olmayacak:

- 1- İman edip salih amel işleyene
- 2- Namazını dosdoğru kılana
- 3- Zekatını tam verene Bakara, 276

Mü'minlerin vasıflarından:

- 1- Bollukta ve darlıkta infak ederler.
- 2- Öfkelerini yutarlar.
- 3- İnsanların kusurlarını örterler. Ali-imran, 3

Kitap Ehlini ilk etapta şunlara davet et ve ona şöyle söyleyin:

- 1- Ey Kitap Ehli! Bizimle sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin.
- 2- Yalnız Allah'a tapalım. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Birimiz, Allah'tan başkasını, ilâh etmesin.
- 3- Bu davetimizden yüz çevirirseniz şahit olun, biz Müslümanlarız. Al-i İmran, 64

Ehl-i Kitap'tan bazıları:

- 1- Allah'a ve bütün kitaplara inanırlar.
- 2- Allah için korkarlar.
- 3- Allah'ın ayetlerini az bir pahaya (dünya menfaati için) satmazlar. Âl-i İmran, 199

**Zekat vermeyenlerin malları
ateş olup üç yerlerine basılır:**

- 1- Alınlarına
- 2- Yanlarına
- 3- Arkalarına *Tevbe, 35*

**Tevbe Suresi 118. ayette imâ edilen
üç kişinin ismi:**

- 1- Kâb ibn-i Malik (r.a.)
- 2- Hilâl ibn-i Ümeyr (r.a.)
- 3- Mürare ibn-i Rebi (r.a.) *Tevbe, 118*

Şunlar geciktirilmez:

- 1- Vakti gelmiş namaz
- 2- Dengi bulunan, sözü kesilmiş olanın evliliği
- 3- Hazırlanan cenaze *Fethu'l-Kebir, 2-50*

Şu kimseler kıyamette helâk olur:

- 1- Riyakâr olan yiğit
- 2- Riyakâr olan cömert
- 3- Riyakâr olan alim *Fethu'l-Kebir 2-59*

Selamlaşmanın kuralları:

1- Vasıta üzerinde olan yürüyene selam verir.

2- Yaya olan oturana selam verir.

3- Azınlık olan çoğunluğa selam verir. Kütüb-i Sitte H. 3381

Düğün yemeği üç gündür. Birinci gün yemek vermek caizdir. İkinci gün sünnettir. Üçüncü gün verilen yemek desinler içindir. Kütüb-i Sitte H.No: 3966

Şu yerlerde kimse kimseyi hatırlamaz:

1- (Ahirette) Ameller tartılırken

2- Kitaplar dağıtılırken

3- Sırat köprüsü geçilirken Ebu Davud, 7-462

Kıyas

Yakını haksız yere öldürülen

kişinin, kıyas hakkı (Laik sistemlerde kıyas olmaz.)

Kıyas hakkı olan kişi şunlardan birini seçer:

1- Ya katilin öldürülmesini (yani kıyas) ister.

2- Ya katilden, öldürülen yakını (eşi, oğlu, kardeşi veya ana babası) için diyet alır.

3- Ya da katili affeder. Ebu Davud, 5-266

Unutmayınız, dünyada (Amerika bile) şekli farklı da olsa kıyası uygulanıyor..

Sünnet üç nevidir:

- 1- Fiilî sünnet
- 2- Kavî (sözlü) sünnet
- 3- Takrîrî sünnet Ebu Davud; 5-349

Kıymetsiz zümrelerden üçü:

- 1- Zalim devlet adamı
- 2- Açıkça (hiçbir sıkıntı duymadan) günah işleyen kişi
- 3- Bidatçı

Allah şu kişileri sever:

- 1- Genç yaşta olmasına rağmen takva sahibi olanı
- 2- Fakir olduğu hâlde cömert olanı
- 3- Alçakgönüllü zenginleri

Bazı şeylerin değeri geç anlaşılır:

- 1- Efendilik, öfkelenince bilinir.
- 2- Yiğitlik, savaşta bilinir.
- 3- Kardeşlik, ihtiyaç anında belli olur.

Öfkeli iken karar veren:

- 1- Öfkesi geçince kendi vicdanında pişmanlık duyar.
- 2- İnsanlar tarafından ayıplanır.
- 3- Allah'ın gazabına muhatap olma ihtimali vardır.

Muttakilerin Vasıfları:

- 1- Büyük günah işledikleri zaman hemen Allah'ı anarlar.
- 2- Günahları için Allah'tan af dilerler.
- 3- Allah'tan başka günahı affedecek olan yok, derler.
- 4- Günahlarında ısrar etmezler. Ali-İmran, 118

Şunlar şeytanın işlerindendir:

- 1- İçki içmek
- 2- Kumar oynamak
- 3- Kısmet oklarına inanmak
- 4- Puta tapmak Maide, 90

Şunlar Kur'an'ın vasıflarındandır:

- 1- Kur'an size yaratıcınız tarafından bir öğüttür.
- 2- Cehâlet ve şüphe hastalığına karşı bir şifadır.
- 3- Sapıklıktan koruyandır.

4- İnsanlar için bir rahmettir. Yunus, 57

Kavmi Nuh (a.s)'a şöyle itiraz etti:

1- Nuh (a.s)'a hitaben şöyle dediler: Sen de bizim gibi sıradan bir insansın.

2- Senin bizden bir üstün yanını görmüyoruz. .

3- Sana sadece alt tabakanın tabi olduğunu görüyoruz.

4- Senin yalancılardan olduğuna inanıyoruz. Hud, 27

Kavmi Şuayb (a.s)'a şöyle seslendi:

1- Şuayb! Biz senin söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz.

2- İçimizde en zayıf seni görüyoruz.

3- Zaten bizden üstün bir yanın yok.

4- Eğer taraftarların olmasaydı, seni mutlaka öldürürdük. Hud, 91

Yüce Allah, kendisine inanıp, itaat eden kullarının özelliklerini şöyle bildiriyor:

1- Allah anıldığı vakit kalplerinde titreme olur.

2- Kendilerine isabet eden musibete sabrederler.

3- Namazlarını dosdoğru kılarlar.

4- Kendilerine verilen rızıktan infak ederler. Hac, 35

Bedbahtların özellikleri:

- 1- Yetime ikram etmezler.
- 2- Fakirlerin kalkınması için hiçbir şey yapmazlar.
- 3- Helâl haram demeden miras yerler.
- 4- Malı aşırı derecede severler. *Fecr, 17-20*

Kârda olan insanın vasıfları:

- 1- Gaibe iman ederler.
- 2- Salih amel işlerler.
- 3- Birbirlerine hakkı tavsiye ederler.
- 4- Birbirlerine sabrı tavsiye ederler. *Asr, 3*

Allah şu dört kişiyi sevmez:

- 1- Yalan söyleyeni
- 2- Kibirleneni
- 3- Din kardeşine karşı kalbinde kibir olanı
- 4- Allah ve Rasulü'nün davetine yavaş, şeytanın davetine çabuk gidenleri

Şunlar Şehittir:

- 1- Malının müdafası sırasında öldürülen
- 2- Kanının müdafası sırasında öldürülen
- 3- Dininin (İslâm) müdafası sırasında öldürülen
- 4- Ailesinin müdafası sırasında öldürülen Kutüb-üs Sitt 1190

Dört yerde namaz iki rekattır:

- 1- Kurban Bayramında
- 2- Ramazan Bayramında
- 3- Seferde (Hac, seferi hükmündedir.)
- 4- Cuma namazında

Bilgi karşısında insanlık:

- 1- Bilir, bildiğini de bilir; bu alimdir, doğruyu söylediği sürece ona uyun.
- 2- Bilir, fakat bildiğini bilmez; o gafildir, ikaz edin.
- 3- Bilmez, bilmediğini bilir, ona öğretin.
- 4- Bilmez, bilmediğini de bilmez; ondan sakının.

Riyakârın alâmetleri:

- 1- Yalnızken tenbeldir.
- 2- Toplum içinde gayretli ve çalışkan olur.
- 3- Övülünce çok amel, ibadet eder.
- 4- Yerilince amelinini azaltır.

Neyin kıymetini kim bilir:

- 1- Gençliğin değerini yaşlılar bilir.
- 2- Sağlığın değerini hastalar bilir.
- 3- Huzurun değerini huzursuz olanlar bilir.

Hırslı olmayana Allah şunları verir:

- 1- Allah onun ibadet gücünü arttırır.
- 2- Derdi olduğunda kalbinde sabır gücü belirir.
- 3- Az şeyle yetinir.
- 4- Kalbi nurlu olur.

Şunlar yalandır:

- 1- Haramlardan kaçınmayanın “Allah’ı seviyorum.” demesi

2- Malından Allah yoluna harcamayanın cenneti istediğini söylemesi

3- Fakirlere yardım etmeyenin, iyi insan olduğunu söylemesi

Kalp mânen hastalanırsa şunları beraberinde getirir:

1- Dünyaya gönül verir. Burada dünyadan maksat haram yaşantıdır.

2- Yarının endişesine aşırı derecede kendisini kaptırır.

3- Başkalarını kıskanmaktan huzuru kaçır.

4- Şan şöhret hastası olur.

Şunlar mânen öksüzdür:

1- Zalimin ezberinde Kur'an

2- İçinde namaz kılınmayan mescit, cami

3- Anlayanı bulunmayan evde gelin olan

4- Kötüler arasındaki iyi insan

5- İç güvey olduğu evde horlanan damat

Dört günah

aynı zamanda büyük felakettir:

- 1- İşlenen günahı küçümsemek
- 2- Haramı savunmak
- 3- İşlenen günahla gururlanmak (Bazı insanların ben bir zamanlar şöyle çapkındım, böyle içerdim demesi gibi.)
- 4- Günahı küçük görerek günaha devam etmek

Allah'a sığınılması gereken

konulardan birkaçı:

- 1- Başına efendi kesilen evlattan
- 2- Yaşlanmadan, ihtiyar yapan eşten
- 3- Vebal olacak servetten
- 4- Kötü komşudan

Hayırlı sofrada şunlar mutlaka vardır:

- 1- Yemek helal parayla yapılmıştır.
- 2- Yemeğe besmele ile başlanmıştır.
- 3- Sofradakiler güler yüzlüdür.
- 4- Yemek sonunda Allah'a şükredilir.

**Müslümanlığın devamı,
şu dört şey olmazsa olmaz:**

- 1- Kur'an okumak ve anlamak
- 2- İbadet etmek
- 3- Cihad etmek (İnsanlara hakkı bildirmek)
- 4- Temizlik

İbadetler Dört Kısımdır:

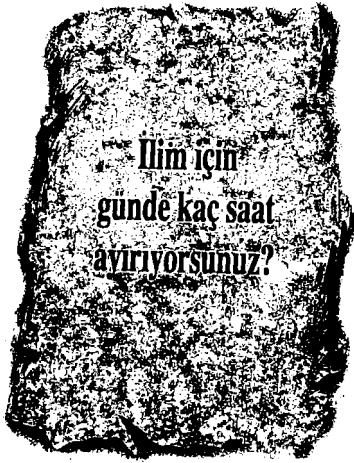
- 1- Farz
- 2- Vacib
- 3- Sünnet
- 4- Müstehab

Cahilliğin özelliklerinden:

- 1- Basit konuda çok fazla sinirlenir.
- 2- Caiz olmayan işlerde nefesine uyar.
- 3- Daima kendisini haklı görür.
- 4- Dostlarını, düşmanlarını ayırt edemez.

Akıllılığın Özelliklerinden:

- 1- Cahilleri hoş görmek
- 2- Haramlardan sakınmak
- 3- Kendi haksızlığını görebilmek
- 4- Dostu, düşmandan ayırt etmek

Sorular ve cevaplar

Domuz suçlu bir hayvan mıdır?

*** Bazı insanların, eti yasak diye domuz etinden nefret etmelerinin bedelini domuzlara ödetmeye çalışıyorlar.**

Gördükleri yerde taşıyor veya başka türlü zulüm ediyorlar.

Şu unutulmamalıdır ki, senin kul olduğun gibi o da bir kuldür. Biz de o da yaradılış vazifemizi yerine getiriyoruz. Hayvanın hiçbir günahı yokken onu günahkar gibi görmek caniliktir, cehâlettir.

Yılan, kertenkele gibi hayvanlar için de aynı şeyler geçerlidir.

Aziz Allah

* Ezan okunduktan sonra söylenen “Aziz Allah, Celil Allah” sözü, aziz, saygıdeğer ve gücü olan Allah demektir. Allah'ı yüceltmek, anmak niyetiyle söylenir.

Gizli nikah caiz midir?

Hayır. Gizli nikah caiz değildir. Değil mi ki, eşlerden biri öldüğünde öteki eş miras alamayacaktır (çünkü aile bilmiyor). Durum böyle olduğuna göre o nikah sahih nikah değildir. İnsanlar çevresinden korkuyorsa zaten bu beraberlikte bir yanlışlık olduğu anlaşılmaktadır.

Kızlar dikkat! Bu konuda aldanan ve harcanan kızların haddi hesabı yoktur.

Nikahın sosyal bir olay olduğunu unutmayın. Gizli nikah sosyal boyuttan çıkarılıyor. Oyuna gelmeyin. Bazı erkekler bunu bilmeyebilir. Sonuçta bedeli ödeyen siz olursunuz.

Haram süt olur mu?

Şart ne olursa olsun, hangi şartlarda çocuğa süt verilirse verilsin haram süt yoktur. Dolayısıyla kötü bir insan, haram süt emdiği için değil, kötü yetiştiği veya Allah'tan korkmadığı için kötüdür. Bu sözden kasıt haramla beslenmedir. Kaldı ki, bunda da çocuğun vebali yoktur.

Hocanın vurduğu yerde gül biter mi?

Hocanın vurduğu yerde gül bitmez. Mecazî de olsa bu uydurma sözün, İslâm ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Talebe dövülseydi, Peygamberimiz (s.a.v)'in talebelelerinden birini dövdüğünü duyardık.

Kellik bir özür müdür?

Hayır! İslâm'a göre (sanıyorum öteki dinlerde de) kellik, uzun ya da kısa boylu olmak bir özür değildir. Ancak kadınların kel bir erkeği beğenip beğenmeme hakkı vardır. Erkeğin saçı evlendikten sonra dökülmüşse, kadının bu basit sebepten dolayı boşanma hakkı yoktur. (Aynı şekilde erkeğin de tabii.)

Dul olmak suç mudur?

Hayır! Dul olmak ne kadın için, ne erkek için suçtur. Ancak, eşini adaletsizce boşayıp dul kalan kişi günahkardır.

Dul erkekler dul kadınla evlenmeli

Bazı erkekler, saçma bir inanışla, Hazreti Peygamber (s.a.v)'in "Dul kadın almayın." dediğine inanırlar. Bu doğru değildir. Bu konuda o kadar ileri gidilmiştir ki; "Erkeğin dulluğu hiç önemli değildir. Kadın dulsa kirlidir." inancı cahiliye devrinde bile yoktur. Bu açıklamaya rağmen

men, dul kadının da dul erkeğin de evlenmemiş olanlarla evlenme hakkı vardır. Fakat uygun olan, dul erkeğin dul kadın almasıdır.

Mâlâyânî ne demektir?

Dünyada ve ahirette hiç kimseye faydası olmayan ve seni ilgilendirmeyen işler demektir.

Şaka ve gülmek mâlâyânî işlerden değildir. Çünkü ikisi de insanın ihtiyaçlarındandır. Aşırı, yersiz ve lüzumsuz işler mâlâyânîdir.

Ateşli bir genç, hocanın birine gidiyor ve heyecanlı heyecanlı konuşuyor:

— Hocam! Bize hakaret eden falancı namussuzları öldürelim, fetva ver, diyor.

Hoca gence bakıyor, ahiret yolcusu gibi değil, hırs yolcusu gibi hareket ettiğini anlıyor. Ve hocanın tespiti, ameli ve zikri olmayanlar, öldürmeye daha çok meyillidir.

Bunun üzerine genci kırmak istemeyen hoca ona şu cevabı veriyor:

— Sen şimdi git oğlum. Ya Allah, ya Rahman diye, bir ay akşam sabah zikir yap gel, fetvayı o zaman konuşalım.

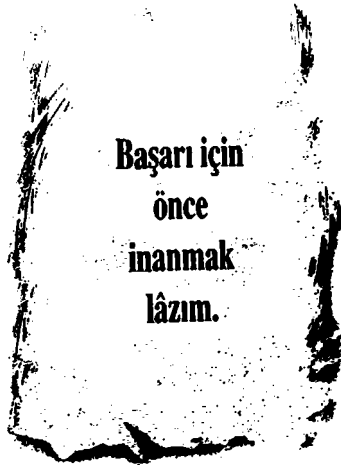
Genç, gidiyor bir ay sonra geliyor hoca bakıyor, kalbi yumuşamış bir hâli var. Ayrıca, zikir yaptığı için sabırlı olma hâlini de elde etmiş, hoca soruyor;

— Ne dersin oğlum, yine aynı fikirde misin?

Genç cevap veriyor:

— Hayır hocam! Onları öldürmeyelim. Mümkünse ruhlarını diriltelim.

Kin ve nefret sadece öldürme dürtüsünü besler. Öyle ideolojiler vardır ki, tek sermayeleri Müslümana kin beslemektir. Hiçbir medeniyet kan üstünde gülememiştir.

Önemli Nokta

Kadın çocuğunu emzirmek zorundadır.

Boyalı Saçlar Hakkında

Boyalı saçlarla gusül olur mu?

Evet olur.

Saç boyamak caiz midir?

Evet caizdir. Bitkisel boya olmasına dikkat edilmeli.

Hamilelik Dönemi

Hamilelik dönemi karı-koca ilişkisi caiz mi?

Doktor mahsur görmüyorsa caizdir.

Müşriklerle anlaşma olur mu?

Evet olur.

Önemli bir konu

Birbirine derdini dökmeyen karı-kocalar, karı-koca olmuşlar, ama arkadaş olamamışlar demektir.

Sahteye dikkat

Bir şeyh müridine “Alnındaki yazıyı görüyorum, kalbinden geçeni biliyorum.” derse, bilin ki, o şeyh sahte şeyhtir. Kim nasıl açıklama getirirse getirsin sakın inanmayın. Çünkü kalplerden geçeni peygamber bile bilemezdi. Ancak, psikolojiden anlayanlar veya sezgilerine dayanarak, bazen insanların ruh hâlini anlayabilirler. Fakat, anladıkları, kişinin sırları değil, onun faydasına olan problemleridir. Bu, kalpten geçenleri bilmek değil, hâlden anlamaktır.

Uzay hukukumuz var mı?

Biliyorum ki yok. Bu konuda İslâm âlemi ne yapmış ona bakacaktım. Fakat, henüz yer hukukumuzun bile açıkça belli olmadığı dünyamız da uzay hukukundan, bahsetmek biraz erken diye düşündüm.

Ayrıca, uzay biliminden anlamayan bir Müslümanın uzay hukuku yazamayacağını kısa bir araştırma sonucu anlamış bulunmaktayım. Yani beni çok çok aşan bir konu. Buna rağmen değinmeden geçemeyeceğim.

İnsanlar için şimdilik yer kadar değilse de, yakın bir gelecekte (belki 2050'lerde) uzay hukuku, yer kadar önemli olacağı benziyor.

Aslında bu olay iş devletlerin ilgileneyeceği uluslararası hukuki boyutlarda bir olaydır ve bu konuda bir özel birim oluşturulması gerekmektedir. Fakat, devleti yönlendirenler en az 50 yıl ötesini görebilecek kadar firaset ehli olmalı. Ne yazık ki, şimdilerde hiçbir İslâm ülkesinde bu konuyla yakından ilgilenildiğini göremiyoruz.

Fertler olarak bizim yapabileceğimiz bir şey kalıyor. O da, dinini çok güzel öğrettiğimiz evlatlarımızdan bazıların uzay biliminde okutmak. Ülkesinin geleceğini düşünerek onu hazırlamak. Aksi hâlde, gelecek İslâm âlemi yok sınıfına girebilir. Bu belki bir evham, ama unutulmamalıdır ki, bazı başarılar evhamla elde edilir.

Ne yazık ki, uzay hukuku konusunda başka bir şey yazamıyorum.

Eşler arası saygı

Bir erkek eşine ne kadar değer verirse erkeğin akrabaları da, o erkeğin hanımına o kadar saygılı olur.

“Çocukların annelerine saygı gösterdiğini görürseniz inceleyin. Çoğunlukla, babalarının annelerine saygılı davrandığını göreceksiniz.” Aysel Zeynep. Eğitimci ve Araştırmacı Yazar.

Tuz:

Yemeğe tuzla başlamak ve tuzla bitirmek sünnet değildir. (Hâlbuki biz onu sünnet sanıyorduk.)

Keyfî evlilik caiz midir?

Kadın ya da erkek sırf şehveti ve arzusundan dolayı evlenmesi caiz midir?

Cevap: İslâm'ın şartlarına uygun olmak kaydıyla caizdir.

Kadın erkeğin arkasından mı yürümeli?

Böyle bir uygulamanın İslâm'la ilgisi yok. Bunlar birer kötü gelenek olarak uygulanmaktadır.

Hayrunnisa (Almanya'da bir yazar) bir adamın önüne geçmiş hızlı hızlı yürüyormuş.

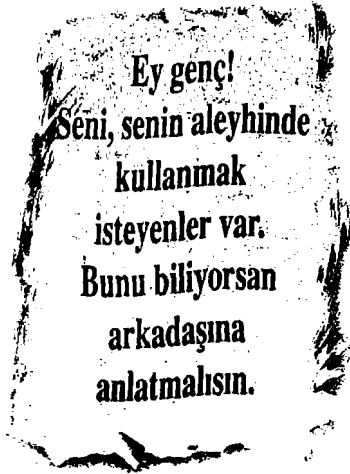
Bir kadının onu geçmesine tahammül edemeyen adam sinirli sinirli bağırır: "Bir erkeğin önünden nasıl yürürsün?"

Erkek iki adım önde yürüyecek diye bir kural yoktur. Akıllı erkek, özellikle şu zamanda, kendisi önde yürüyüp hanımını arkada bırakmaz. Böyle bir durumun bazı kötü olaylara sebep olacağını bilir.

Bir hanım kendi anlattı. Kocasını önde giderken, ken-

disi arkadaymış (kocasının isteği), bir adam yanından geçerken kadını çimdiklemiş. Kadın, "Kocamın başı belaya girmesin." diye söylememiş. Fakat kadın sinir kirizleri geçirmiş. Allah'ın söylediklerine "İslâm'da bu var." demeyenler, birilerinin uydurduklarına hemen "Bu İslâm îdir." diyorlar.

Sizce bunların sebebi nedir?

Kısa kısa notlar:

Kadından imam olur mu?

Kadından kadınlara imam olur, ama erkeğe olmaz.

Mutluluk

Bu dünyada mutlak (her yerde) mutluluk yoktur. İnsanlar önce bunu idrak etmeli.

Hayvanların lisanı var mıdır?

Evet. Bütün hayvanların kendilerine göre anlaşma lisanı vardır. Her hayvanın anlaşma kuralları bugün ilmen bulunmamış olsa bile Kur'an'ın haberine göre, bütün hayvanların dili vardır ve birgün insanlar bu dilleri çözeceklerdir.

Hayvanlarla konuşan peygamberler vardır. Süleyman (aleyhisselam) bunların en başta gelenidir.

Kadından hakim olur mu?

Evet olur. Bazı İslâmî kaynaklar sadece ağır ceza hakimi olamayacağını söylüyorlar. Kadın hassas olur, bu cezalara dayanamaz düşüncesiyle.

Kadın kocasından ayrılabilir mi?

Kadının kocası, kadına zulüm ediyorsa... Kadının kocası kadını mutsuz ediyorsa... Kadının kocası, kadını, yani hanımını küçük görüyorsa, kadın mahkemeye müracat eder. Sebeplerini açıklayarak boşanmak istediğini belirtir. Erkek, nikah akdine sadık kalmadığı için karısına mehir öder ve boşanmak isteyen kadını boşar, Erkek boşamasa bile hakim boşar, Eğer erkeğin suçu yoksa, kadın sevmediği için eşinden ayrılmak istiyorsa o zaman mehir alamaz. Ama boşanma hakkını kullanır.

Batıl İnanç

Şekillerden Anlam Çıkarmak

Dinini kaynağından öğrenmeyenler, her şeyden dini anlam çıkarır, bir tek İslâm'dan çıkarılması gereken anlamları çıkaramaz.

Bazı ilimsiz insanlar eşyalardan, hareketlerden, kahvenin fincanda duruşundan, baykuşun ötmesinden, gözüntün seyirmesinden, köpeğin ulumasından ve benzeri şeylerden dini anlamlar çıkarırlar. Bu insanlar kendilerince çeşitli manâlar bulurlar. Bir de çiçek ve ağaçlardan anlam çıkarmaya başlayanlar türedi.

Konuyla ilgili olarak bir anım var.

Avusturalya'da bana bir ağaç gösterdiler.

Ağaç bir insan gibi rukua eğilmiş hâlde duruyordu. Gerçekten çok ilginç bir ağaçtı. Uç kısmında insan başı gibi olmuş ağacın özel durumu uzaktan aynen insan gibi görünüyordu.

Bir ormanlık içindeydi bu ağaç. Ağacı bana gösteren genç kız:

“Hocam, bu ağacın rukû ettiği söyleniyor, doğru mu? Ağaç ibadet ediyormuş. Bu ağacın resmini çekip kart bile yaptılar.” dedi.

Bir ağaca baktım, bir genç kıza baktım. Sonra cevap verdim:

“Şu ağaçları görüyor musun? Hepsi dimdik duruyorlar. Eğer, bu ağaç rukû ederek ibadet ediyorsa, şu gördüğümüz binlerce ağacın hepsi Allah'a isyan ediyor demektir. Sence bu doğru olabilir mi? Ayrıca çınar ağacının yaprakları yukarı, söğüt ağacının ki aşağıdır.

Bu durumda söğüt ağacı ibadet ediyorsa, çınar ağacı isyanda demektir, değilse öteki isyandadır.

Yani, o çarpık mantığına göre ağaçları da dinli dinsiz diye ayırmak gerek.”

İlimsizlik, insanları şeytana tapar hâle getirir de, ağaçlardan anlam çıkarır hâle getiremez mi?

İlimsizlik insana her şeyi yaptırır.

Batıl ve Hurafe İnançlardan Bazıları

1) Baykuşun ötmesinden, bacaya konmasından kötü bir şey olacağı inancı (Bu batıl inanç, bazı kuşların depremden önce bağırmasından dolayı kaynaklanmış olabilir.)

2) Köpeğin ulumasından birinin öleceğine inanmak

3) Ay ve güneş tutulduğunda teneke çalmak, davul

çalmak, silâh atmak

4) Cenaze toprağa verildikten sonra mezarlıkta şeker dağıtmak

5) Fala inanmak

6) Haftanın bazı günlerini uğursuz saymak

Meselâ: Salı sallanır, cuma günü ateş yakılmaz, çamaşır yıkanmaz... gibi

7) İki bayram arasında evlenmenin haram olduğunu söylemek (Hâlbuki, Peygamberimiz (s.a.v) Hazreti Aişe (r.a) validemizle iki bayram arasında evlenmiştir.)

8) Türbelerde mum yakmak. Türbenin kutsallığına inanmak

9) Türbelere çaput bağlamak, taş, tuz gibi maddeler yapıştırmak

10) Cenazelerde çiçek göndermek İslâmî bir davranış değildir. Çiçek mutlu günün temsilcisidir. Fakat firaseti kapalı insanlık bunun farkında mı değil, yoksa bilerek mi yapıyor? Anlamak zor değil.

11) Kısmet açmak için, türbelere gitmek hem batıl, hem de gülünç bir inanıştır. Ölmüş bir insan nasıl kısmet açabilir? Kaldı ki, diriler olsa da fark etmezdi. Yani telli-babalar/telsiz analar hiç kimsenin kısmetini açamaz. Oralara gitmek batıldır.

12) Yeni doğan çocuk için, “bahtı açık olsun” inancıyla, türbe veya benzeri yerlerde helva, şeker dağıtmak

13) At nalını uğurlu sayıp kapıya asmak

14) Ölenin 52. gecesi helva dağıtmak. (40. gece 7. gece, 52. gece, gibi geceler İslâm Dini’nde yoktur. Şama-

nizimde vardır ve bunlar bid'attır.)

15) Kefenden parça koparmak

16) Şeytan kulağına kurşun, diyerek duvara, masaya vurup kulak çekmek

17) Kulak çınlamasından birinin kendisini andığına inanmak

18) Bıçak ve sabunu elden ele vermenin uğursuzluğuna inanmak

19) Birisi birisine "Ne kadar güzelsin!" gibi sözler söylediğinde "Bir yerimi kaşıyayım da nazar değmesin." gibi inanışlarda bulunmak

Bunun için daha yüzlerce batıl inanç var. Batıl inançlarla İslâm î inancı ayırt edebilmemiz için Enfal Süresi 29. ayete uymamız lazım ki, Allah bize hakla batıl bilgiyi birbirinden ayırt edebilecek fırsat versin.

Neydi Enfal Süresi 29. ayet, tekrar bir göz atalım.

"Ey iman edenler! Eğer Allah'tan korkarsanız, Allah size, iyiyi kötüyü ayırt edebilecek ince anlayış verir. Kötülüklerini yok eder, sizi bağışlar. Allah büyük lütuf sahibidir."

Her hurafe, bidat batıldır. Fakat yaptıkları zararlara göre isimleri vardır.

En tehlikelisi hurafedir. Çünkü hurafe, dindeki hüküm çarpıtır. Bidat yeni, ama dinde yeri olmayan bir hüküm koyar. Batıl inanışlar ise, cahilleri maskaraya çevirir.

Dürüstlük ifade eden cümleleri sahtekâr söylerse..

Hurafeci bir insan “Ben hurafeye karşıyım.” derse, en büyük namussuzluğu yapan, milletin malını gasp eden adam “Ben namuslu, şerefliyim.” sözüyle karşımıza geçerse... Hırsız, hırsızlara küfrederse siz neylersiniz?

“Et kokarsa tuzlarsın, tuz kokarsa neylersin?” misali bir durumla karşı karşıyayız. Bir profesörün son kitabını okuyunca şaşkınlığım daha çok arttı ki, bu profesör çok saygın bir kişiliğe sahip, dini bilgilerde de oterite biri. Kitabının bir yerinde “Yanlış hurafeler” cümlesini kullanmış. Doğru hurafe var mı ki, böyle bir cümle kullanmış? Demek ki, yanlış yapmak çok kolay.

Durum böyle olunca, beni bir korku aldı.

Hiç yanlış yapmamam zor, ama yanlışlık yapmamak için kendi kapasiteme göre kılı kırk yaranın biri gibi görüyorum kendimi. Buna rağmen anladım ki, bahsettiğim bilge kişi böyle hatalar yaptığına göre, korkmak hakkımız oluyor.

En güzeli, şunu beynimize yazalım:

Hatasız kitap sadece ve sadece Kur'an'dır. Kur'an'dan başka hatasız kitap yoktur.

Avcıların Dikkatine

İslâm Dini'ne göre avlanmak caizdir.

Fakat avlanmanın kuralları vardır. Kurallar çiğnenirse, avcılık haramlaşır.

Bunların en önemlileri;

1) Av mevsimi dışında asla av yapmamak

(Bu yasaktan maksat, av yapılan hayvanların, hamilelik veya yumurtalarında oturma dönemi ise o zaman av direkt haram olur.)

2) Ölmüş av hayvanını almamak (Yeni de ölmüş olsa, yemek haramdır.)

3) Özel ormanlarda, şahıs ormanlarında avlanmak haramdır.

4) Eti yenen vahşi hayvanları avlamak caizdir. Ancak keyfi için hayvanları vurup bırakmak caiz değildir.

5) Av yaparak kazanç sağlanması caizdir. Fakat diğer kazanç yolları daha hayırlı görülmüştür.

6) Ava çıkanın besmele çekmesi gerekir. Avlarken de çekmesi gerek. Besmeleyi unutanın avladığı caizdir. Ancak, Besmeleyi kasıtlı terk edenin avladığı caiz değildir.

7) Medeniyet dağda da geçer akçedir bağda da. Bir a-

va iki avcı ateş etse, kimin vurduğu bilinmezse, anlaşarak karar verirler, biri birine ücret öder veya bağışlar. İkisi de “Ben alacağım.” derse kim daha takva ise, o ötekine bırakmalıdır.

8) Avcılığı zevk için meslek edilebilir mi, diyenlere imtihan dünyasını anlayan insanlar, böyle bir şey yaparlarsa, ömürlerini çok ucuza harcamış olurlar. Azimet de, tavsiye edilmez.

9) Zarar vermediği sürece ayı, domuz, aslan, kaplan, yılan gibi hayvanları öldürmek caiz değildir.

Avcılara Tavsiye

1) Kullanılmasını bilmediğiniz silâhla bilenden öğrenmedikçe ateş etmeyin.

2) Tanımadığınız hayvana ateş etmeyin.

3) Silâhın namlusunu, boş da olsa, insana çevirmeyin.

4) Silâhla asla şaka yapmayın.

5) Çocuklara, kişiliği oturmamış gençlere silâh vermeyin.

6) Eşinizi, çocuklarınızı da bazen yanınızda ava götürün.

7) Nesli bitmek üzere olan hayvanları avlamayın.

8) Her avdan sonra, “Bu av Rabbimin ikramıdır.” demeyi ve ona şükretmeyi unutmayın.

9) Pişirdiğiniz av etinden komşularınıza veremeyecekseniz kokusunu onlara duyurmayın.

10) Tek eğlenmeniz av olmasın. Devamlı av yapmayın. Her şeyin aşırısı kötüdür.

Alevî-Sünnî Konusu

Bazı sorular vardır ki, insanı ter içinde bırakır, utan-
dırır, üzer... Şaşkına çevirir.

Aşırı şartlanmış insanların sorularıdır bunlar.

İşte onlardan biri; “Alevînin evinde yemek yenir
mi?” Ben, bu sorunun içeriğinden çok, böyle soru sorul-
ma ihtiyacı duyulmasından dolayı kahroluyorum. Bu soru
sorulurken utanıyorum.

Biz millet olarak ne hâle gelmişiz ki, milletimizin
içinden bunları sorabilen birileri çıkıyor? Biz neleri yap-
madık da bunlar oldu? Kendi kendimize sormamız gere-
ken soru bu.

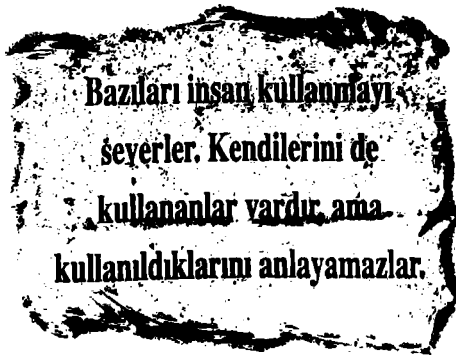
Alevîler kim ki, evinde yemek yemeyelim? Hristiya-
nın elinden yemek yenir de, Kur'an'a iman etmiş, pey-
gambere ve sözlerine iman etmiş Alevî'nin evinde yemek
yenmez mi? Hemen şunu ilave edelim: Haram kazanç ile
yaşayanların, bir de domuz eti yiyenlerin evinde dikkatli
olmak gerek. Domuz eti ihtimalini göz ardı etmemeli.

O hâlde bu soru nereden çıkıyor?

Gerek Alevîlerin içinde, gerek Sünnîlerin içinde aşırı
şartlanmışlar vardır. Bunlar düşman oyununa gelmişlerdir.

Sünnî olan şartlanmış kişi alevinin, Alevî olan şartlanmış kişi Sünnînin evinde yemek yemez. Aldanmış sünnîler Alevilere “Kızılbaş”, aldanmış Alevîler de Sünnîlere “Yezid” derler. Yezid, domuz demekten daha kötü bir kelimedir söyleyene göre.

Çok uyanık olmalıyız. Bizi davet eden Alevî kardeşlerimiz hem düşününe gitmeliyiz, hem cenazesine... Hem yemeğini yemeliyiz, hem de çayını kahvesini içmeliyiz. Bunun aksini söyleyenleri de asla dinlememeliyiz. O insan iyi niyetliyse, ikaz etmeli, kötü niyetle yaptığı belli ise onun konuştuğu ortamı terk etmeliyiz. Zira, böylesine dar ufuklu insanlar, insanlığın başına beladan başka bir şey değildir. Eğer biz, hep kendimiz gibi olanların evine gidecek ve çaylarını içeceksek, o zaman, bizi ve inancımızı tanımayanlarla nasıl kaynaşacağız?

Kadın Güzel Giyinmeli, Ama...

Özellikle evli bir kadın, daha güzel giyinmeli, pasaklı olmamalı. Evinde süslenmeli. Evinde süslenmeyen bazı tesettürlüler, sokakta sahne sanatçısı gibi makyaj yapmaktalar. Bu durum, tesettürün ruhuna uymaz.

Cilt bakımı başka şeydir, karşıdan fark edilebilecek kadar makyaj yapmak başka bir şeydir. Kadın istediği makyajı sokakta değil, evinde yapar. Dışarıda temiz, düzenli giyinir, ama süslü olmaz. Haddi aşan giyim kuşam tarzı İslâm'ın ruhuna aykırıdır.

Evli kadın kocasına süslenmeli. Peki evli erkek nasıl olmalı? “Erkeklerin hanımlarına güzel giyimli görünmelerine gerek yok... Eşine güzel görünme, süslenme aptallığı kadına has bir davranıştır... Erkeğin eşine karşı cilve yapmasına gerek yoktur.” Sizce böyle bir fetva olabilir mi? Tabi ki “olmaz” diyorsunuz. Hakkıyorsunuz, erkek de hanımına tıpkı kadının eşine önem verdiği kadar önem vermelidir.

Kadın kurban kesebilir mi?

Kadının kestiği yenir mi?

Din adına uydurmaların biri de “Kadının kestiği yenmez.” fetvasıdır.

“Kadının kestiği yenmez.”

“Kadın cenaze namazı kılamaz.”

“Kadın şeytandır.”

“Kadın uğursuzdur.” gibi uydurma sözler boşu boşuna ortaya çıkarılmadı. Kadın ne kadar aşağılanırsa, o kadar dinden kopar. Bunu bilenlerin planı olabilir.

Bu da değilse, bir cehaletle kadından intikam alma arzusudur.

Bilen kişiler, şuurlu Müslümanlar, çağın aydınları çok çalışıp, İslâm'ın kadına ve erkeğe kısacası insana verdiği önemi, değeri anlatmalılar.

Sorumuza gelelim:

Kadının kestiği yenir mi?

Tabi ki yenir, derken bile utarıyor insan. Bu soruya muhatap olduğu için. Evet, kadının kestiği yenir. Sadece Allah'tan başkası adına kesilen yenilmez. Kesen ister erkek isterse de kadın olsun fark etmez. Müşrik kadının kestiği de, tıpkı müşrik erkeğin kestiğinin yenmemesi gibi yenmez.

Bu konuya İslâm alimlerinden hiç kimse kadının

kestiğine haram dememiştir, zaten diyemez. Böyle olduğu hâlde, bu saçma sapan fetvalar nasıl çıkar? Vallahi insan çok şaşırıyor.

Allah bir şeye benzetilebilir mi?

Hayır. Allah hiçbir şeye benzemez. Zihnimiz onu idraktan acizdir.

Bir şahsın bazı ayet ve hadislerde geçen, Mevlâ'yı bir şeye benzetme çağrışımı yaptıran açıklaması şu: Zihinlerde kargaşa çıkar korkusundan dolayı ayetlerin zahiri alınır, yoruma gidilmez.

Bununla beraber, Allah'ı varlıklardan birine benzetmekten tenzih edilir.

Meselâ: Allah arşın üzerine istiva etmiştir... Fakat, bizim herhangi bir şey üzerine yerleşmemiz gibi değildir. Gerçeğini sadece Allah bilir, başkası bilemez. İmam Malik şöyle diyor: "İstiva malum, şekil meçhul. Bu konuda soru sormak caiz değildir."

Kur'an mucizesi ne demek?

Kur'an, 14 asır önce ilme davet edişiyle de bir mucizedir. "Allah sizden iman edenleri yükseltir ve kendilerine ilim verilenleri derece derece yükseltir." Mücadele Süresi,

Edebiyat açısından Kur'an eşsiz bir kitaptır, çelişkili bir kitap olmayışı mucizedir.

Kur'an eğer, Allah katından olmasaydı, onda bir çok ihtilaflar bulacaklardı." Nisa, 82

Peygamberimizin, Kur'an mucizesi en büyük mucize.

1) Ayın ikiye ayrılışı (İnşikak'ul-kamer)

2) Sahabeden biri ceylan yakaladı... Ceylan peygamberimize derdini döktü. Hayvanlar ve cansız maddelerle konuşması

3) İsrâ ve mirâç mucizesi

4) Hurma kütüğünün inleme mucizesi (Cemaat karşısında) Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ves sellem) mes-citte bir kütüğü kürsü gibi kullanıyordu. Sonra minber yapılıncâ, cemaatin içinde kütükten ağlama sesi geldi. Rasûlullah onun yanına gidip onu sevdikten sonra sustu. Buhari)

5) Hudeybiye gününde parmaklarından su akması Müslümanlar kaplarını doldurdu ve abdest aldılar

6) Bir savaşta birkaç kişilik yemeğin artarak bir orduya yetmesi ve hatta artması

Mucize üç şekilde olur.

1) **Fiille:** Musa (a.s)'ın asasının ejderhaya dönüşmesi gibi.

2) **Sözle:** Kur'an mucizesi gibi

3) **Terkle:** Hazreti İbrahim'in yanmaması gibi.

**“Hiçbir şey hakkında;
“Ben bunu yarın muhakkak
yaparım.” deme,
“Allah izin verirse.” de.
Kehf, 23**

**“Çalış” dedikçe şeriat çalışmadan durdun
Onun hesabına bir çok hurafe uydurdun!
Sonunda bir de “tevekkül” sokuşturup araya;
Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!**

**Hurafeler, üfürükler, düğüm düğüm bağlar;
Mezar mezar dolaşıp hasta baktıran sağlar...**

M. A. Ersoy

Deprem

Konuya girmeden önce 17 Ağustos 1999'daki depremin ardından kaleme aldığım yazıyı sizlere sunmak, ardından da depremin sebebine geçmek istiyorum.

Beklenen depremin beklenmeyen etkileri

"Milletçe başımız sağ olsun..." dedik, (ne demekse!) Allah, ölen mü'minlere rahmetini, hayatta kalanlara sabrını gafil olanlara ibretini, yaralı olanlara şifasını ihsan etsin! Amin...

17 Ağustos 1999 depreminin bıraktıkları, açığa çıkardıkları, öğrettikleri bir yana, dehşetini yazmak için bile binlerce kitap yazılabilir.

Gecenin saat üçünde dehşetle sallandık...

45 saniyelik bir sarsıntıydı bizim duyduğumuz, me-

ğer, o 45 saniyelik zaman içinde, yani bir dakikayı bile bulmayan zaman dilimi içinde Adapazarı'nda, Gölcük'te, Gölyaka'da, Değirmendere'de, Yalova'da, İzmit'te kıyamet kopmuş.

Bir dakika bile sürmeyen zaman dilimi içinde, koca koca şehirler yerle bir olabilir miydi? Olurmuş meğer. Bir dakika bile tutmayan zaman içinde binlerce insan ölebilir miydi? Topu topu bir dakika bile olmayan zaman içinde coğrafya değişir miydi? Bu kadar mıydı dünyanın gücü?

Gerçekten böylesine yalan mıydı bu dünya? Böylesine kısa bir zaman için ölünebileceğini, şehirlerin altının üstüne gelebileceğini Kur'an'dan duymuştuk... Duymuştuk, ama duymak başka şeydi, görmek başka şey... Bizatihi yaşamak ise, bambaşka... Öylesine başka ki, onun nasıl olduğunu, insanın neler hissettiğini bizatihi görenden öğrenemiyoruz; çünkü, biz ona soruncaya kadar o gitmiş oluyor... Acılarını, duygularını, hissettiklerini, yaşadıklarını bize anlatamadan gitmiş oluyor... Geride kalanlara da ürmek, düşünmek, ibret almak, dua etmek ve sabretmek düşüyor.

Ürmek

Korkunç dünyadan ürmek gerekir. Çünkü, yosuna takılan yaprak kadar kolay alt üst olabilen bir dünyada yaşıyoruz. Onu istediğimiz gibi yönlendirmeye gücümüz yetmiyor... Birden, bu dünyanın gerçek sahibinin biz olmadığımızı daha derinden hissederek anlıyoruz. Hiçliğimizi seyrediyoruz çaresizlik içinde... Gerçek sahibi, nasıl istiyorsa öyle hareket ediyor... Geçmiş kavimlerden örnekler

vererek istediği anda, gerekirse bir dakikadan daha az bir zamanda, dünyayı yerle bir edeceğini açık seçik beyan diyor. Ürkemek gerekir; çünkü, bir anda, güçlü görüp bastığımız toprak, koca koca binaları yutabiliyor... Yani, ürkütücü bir dünyada öylesine gelip geçen yolcular olduğumuz her zaman bize fısıldanıyor, bazen de çok yüksek bir sayha ile söyleniyor bu.

Burası, yani bu dünya bizim değilmiş ha! O hâlde? Nasıl olur da, düşünen bir beşer ürkmez?

Düşünmek gerekir

Düşünmek gerek; çünkü, düşünmeyen ürkmez, düşünmeyen tedbir almaz, düşünmeyen bu âlemi kendisinin sanır, düşünmeyen bir ilâh edinmez, ama bin ilâha kulluk yapar... Düşünmeyen dünyanın iyi gününde şükretmez, “Bunca iyilikler nerden, nasıl geliyor?” demez, ama kötü günde isyan eder. Bu âlemin sahibinden hesap sormaya kalkar. Bir yaprak kadar güçsüz olduğunu gördüğü hâlde, en güçlüye boyun eğmeyi akıl edemez. İsyanla meselenin hâllolacağını sanır.

İbret almak

İbret almak gerekir; çünkü çalı çırpıdan veya kibrit çöplerinden yapılan oyuncak evler gibi bir dakikadan az zamanda yerle bir olan şehirleri gördük.. O hâlde ibret almak gerekir. Ve tefekkür... Demek ki, bunlar gerçek evler değildi... Gerçek olsalar yıkmazdı yıkan. Zira gerçek barı-

nağın yıkılmayacağını, oranın ebedi olduğunu Kur'an'ında defalarca hatırlatıyor. Demek ki, bu yalan dünyadaki kurallarını böyle kurmuş. İbretlik bir dünya vesselam.

Depremden ibret almak gerekir

Bir kez daha anladık ki, çok çabuk ölünebiliyor. Bir anda güçlü bilekler kopabiliyor, gözler yuvasından çıkabiliyor. Bebekler cennete varırken, büyükler imanlarıyla başbaşa kalırken, koca koca şehirlerin yerle bir olması bir dakika bile sürmeyebilir.

İnsan bir kere daha

“Meğer bu dünya gerçekten faniymiş.” diyor

Gerçek olsa bu acılar olmazdı. Mü'minin gerçek âleminde hiçbir üzüntü olmayacak... Üzüntü, yalan dünyaya yerleştirilmiş bir olgu... Üzüntülere rağmen, imtihanı verdiğiniz mi, sorusuna olumsuz cevap vermektir. Cevabı doğru verenlere ne mutlu.

Duaya zaman ayırmalıyız

Dua etmek gerekir. Çünkü dua eden sabırlı olur, dua etmeyenler ise sabırlı olamazlar... Dua etmeyenler acıların hepsine ortaksız katlanmak zorundadır. Çünkü, onların acısını hafifletecek bir yardımcıları olmaz... Olamaz da.. Zira, onca acıyı yüklenen minik kalbe, onu yaratandan daha iyi

tanıyan ve daha güzel teselli edebilecek kimse yoktur.

Sabretmek gerekir

Sabretmek gerekir. Çünkü sabretmekten başka bir çıkar yol yoktur. Tedbirler, sabretmek için birer sebeptir. Sabretmek gerekir; çünkü, eğreti bir dünya üzerinde yaşıyoruz. Ya depremle ya da başka bir felâketle her an karşı karşıyayız. Kula, sabırla bu evcilik dünyasında imtihanı kazanmak için çalışmak düşer.

Neden panikledik?

Depremde panikledik. Çünkü, biz bu dünya bizimmiş gibi baktığımızdan bu dünyanın sahibinin bize yapmış olduğu tavsiye ve ikazları masal gibi dinliyoruz. İlginç olaylar dinlemenin heyecanı ile okuyoruz. Ordaki olayların bizim başımıza da gelebileceğini, merhameti sonsuz olan Allah'ın gazabının da sonsuz olduğunu, geçmişte helak edenin bugün de var olduğunu ve hiç değişmediğini düşünmüyoruz. Helâklar mı? Geçmiş kavimlere özeldi sanıyoruz. Yerin altı üstüne mi gelmiş? "Artık böyle bir şey olmaz." diyoruz.

Toz gibi havaya karışan, mendil kadar kolay katlanan köprü, binalar, çatlayan ve hiçbir gücü olmayan toprağın... Allah'ın emriyle ancak geçmiş kavimlere yapıldığına inanmışız bir kere.

Allah (c.c) hem Kur'an'ıyla, hem Rasulün diliyle bi-

ze çok haberler yolluyor, ama gerektiği gibi duymadık, duymuyoruz.

İşte bu yüzden, yani geçmişte olanlar bizim başımıza gelebilir, diye tefekkür etmediğimizden panikledik. Hazırlıklı değildik. Hâlbuki Allah, bize gönderdiği din ile bizi her türlü afete karşı hazırlıyordu. Hiçbir şekilde, bizi habersiz bırakmadı, ama habere itibar etmedik, eder gibi olduk. İkisi ise çok farklı şeyler.

(Ekim 1999 Mektup Dergisi)

Depremiñ sebebi nedir?

Önce özü, sonra özünde özünü bilelim:

Deprem “Sünnetullah”tır. Günümüzde Sünnetullah’a, yani Allah’ın konununa “tabiat olayı” deniyor.

Ülkemiz, malum, deprem kuşağında bir toprak parçası. 17 Ağustos 1999’da meydana gelen Adapazarı, Gölcük, İzmit, Düzce, Kaynaşlı, Gölyaka, İstanbul, Avcılar depreminden sonra, inanç dünyasında farklı depremler yaşandı. Öyle fetvalar verildi ki, şaşkınlıktan sadece bakakaldık.

Allah’ın, sanıyorum, prensipleri anlamına gelir “Sünnetullah”. Sünnetullah’ı iyi bilmek şarttır.

Sünnetullah’ı iyice bilmeyen insan, alim bile olsa yanlış fetva vermek durumunda kalır.

Allah (celle celâluhu), kendisini göstermemek için perdeler koymuş araya, bunlardan biri de tabiat kanunları denilen Allah kanunudur. Tabiat, kanun koyucu değildir, Allah’ın koyduğu kanunların tabii sonucudur. Bu konu -

Sünnetullah- tabiat ilişkisi konusu- özün özüdür. Kıldan ince hesaplarla hesaplanıp olaya kıldan inceyi görebilen iman ışığında kalp gözüyle bakabilmek gerekir.

Depremin ardından

Depremin ardından çok şeyler söylendi, çok mersiye-ler, şiirler yazıldı... Çok feryatlar yükseldi arşa...

Kıyametin küçük bir örneğini gördük...

Kefensiz gömülenleri...

Sevdiklerini kaybedenleri...

Sürünenleri gördük...

Yalan yanlış fetva verenleri, öte yandan devletin ihmali izledik.

Bunlardan başka; Allah'ın nimetlerinde yaşarken, bir kez şükrünü duymadığımız insanların, depremde Allah'a küstahça meydan okuduklarını gördük.

Ölenler/şehit olanlar gittiler bu âlemden. Geride; acılar içinde canlar kaldı. Bu depremle isyan etmeyenler, sevdiklerini kayıp etseler de, imanlarını korudular. Allah onlardan razı olsun. (Amin)

* * *

Depremin ardından verilen bazı fetvalar alabildiğince çirkindi. Alabildiğince adaletten uzaktı.. Alabildiğince, Allah'ı tanımaktan uzaktı. Alabildiğince, Allah'ı sevdirmekten uzaktı... Alabildiğince insafsızdı. Alabildiğince cahilceydi. Alabildiğince duygudan, merhametten nasipsizdi

ve alabildiğince sorumsuzca verilen fetvalardı, mide bulandırıcıydı... Detaylara kim ne demiş? Nasıl demiş? Bu konulara girmeden biz deprem olayına, İslâm'dan nasıl cevap bulmuşsak öyle bakalım.

Deprem iki sebepten dolayı olur:

1) Ya, Allah azmış olan bir kavme ceza verir.

2) Ya, yarattığı âlemde, koyduğu kurallar gereği deprem verir. Bu deprem sabrı gerektiren ve imtihanı kazanma veya kaybetme sebebi olabilir.

Depremin meydana geldiği çağda depremin hangi sebepten dolayı olduğu o çağda yaşayan bir peygambere bildirilmemişse, hangi sebepten dolayı deprem olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Çağımızda peygamber olmadığına göre, Allah'tan haber alan da olamayacağına göre, mü'mine düşen görev zahire göre hüküm vermektir.

Zahirde ise; önce başa gelen her şey bir imtihandır, bu bilinmeli. Asırlarca aynı yerlerde deprem olmaktadır. Aynı bölgede deprem asırlar önce de olmuştur ve o çağlar İslâm'ın yaşandığı çağlardır. Ama yine de deprem meydana gelmiştir. Zahiren anlaşılıyor ki, kaidede uygulanan Sünnetullah'ı gördük.

Arz ve sonsuz uzay onundur.. İsteddiği zaman, istediği yerde kurdu, istediği zaman da, doğal tabiat olayları görünümüyle, kurduğu yerlerin bazılarını yıkıyor. Zaten bize, yıkılmayan bir dünya vaad etmiyor bu âlemde. Yıkılmayacak olan dünyanın ötede olduğunu söylüyor.

Daha açık yazalım.

Deprem sahabe devrinde bile oldu. Belki birgün gelir Beytullah bile, depremden yıkılabilir. O zaman, bu çağda olan depremleri -hesapsızca- birilerinin günahına nisbet edersek, Beytullah yıkıldığında o depremi kime nisbet edeceğiz? (1) Eğer, Allah'ın işine karışmaz, onun kurduğu dünyada yaşadığımızı anlar ve kainattaki düzen iplerinin Allah'ın elinde olduğunu idrak edersek, Allah adına konuşmaya cüret etmeyiz.

Geçmişte kavimlerin topluca helâk olduğunu İslâm bize söylüyor. Fakat arada bir durum var: Önceden gönderilen peygamberler, gelecek helakı haber veriyorlardı. "Eğer isyanınız devam ederse Allah'tan size çok büyük bir felâket gelecek." diyorlardı.

Kavimler isyana devam edince topluca helâk oluyorlardı.

Şimdi toplu helak olmaz mı?

Tabi ki olabilir. Bunlar Allah'ın bileceği işlerdir. Ama helakın topluca olması şart değildir. Bir insan dinsiz olarak ölmüşse, bu insanın helakı demektir. İster depremle ölsün, ister Kabe'de inanmadığı hacca hacı adaylarını götürdüğü için ölmüş olsun, o helak olmuştur. İnançlı biri de, ister depremde, ister cayır cayır yanarak ölsün, o kurtuluşa ermiş olarak ölür.

(1) Ki Kabe'nin Hz. Adem (a.s) tarafından yapıldığı Tufanla yıkıldığı ve Hz. İbrahim'in (a.s) yeniden inşa ettiği söylenir. Nitekim ayette geçen "İbrahim Kabe'nin temelini yükseltti." ifadesi, var olan temelleri ifade etmektedir.

Şimdi düşünelim;

Eğer çağımızdaki bu deprem, ceza depremi olsaydı. (Tabi ki zalimler de cezaya dönüştü, çünkü günah kokularından arınmadan, tevbe etmeden bu âlemden göçtüler.) bu depremten sonra aynı yerde asırlar sonra tekrar deprem olacağını şimdiden nasıl bilebilirdik? “Efendim,” diyor birileri, “fay hattına siz de mi inanıyorsunuz?”

Sanki fay hatlarını oraya, fay hatlarını bulanlar koymuş gibi... Sanki o fay hatları, bulunmadan önce yokmuş gibi... Fay hatları da, aslında Allah'ın ikaz ışıklarıdır anlayana.... Ve fay hatları bir nimettir. Hiçbir şekilde sinyal vermeden de bu depremleri verirdi Allah, ona hesap sorabilecek var mı?

İşte biz...

Şu satırları yazdığımız sırada İstanbul'da deprem bekliyoruz. Bu deprem mutlaka olacak. Ama biz yine İstanbul'dayız... Üstelik hiçbir tedbir almadan... Deprem olunca yine aynı fetvalar verilecek, ne yazık!

“Fay hattını gâvur buldu.” diyenler (ki bu doğru değil) fay hattını da gavur sanıyorlar.

Aklımızı başımıza alalım lütfen.

Helâk depremi olsaydı böyle mi olurdu? Bu bir; ikincisi, her türlü rezaletin, her türlü haramların işlendiği yerden değil de, Türkiye'nin en temiz illerinden ikisi olan Adapazarı ve Düzce'den mi başladılar? Yine de doğrusunu Allah bilir. Biz zahiren bu depremin, tabiata yerleşmiş olan bir sünnetullahtır diyoruz. Tabiî sonucu imtihana dönüşmektedir.

Depremde iman etmiş olarak ölenler şu anda cennet bahçesinde sohbet ediyorlar. İman etmemiş olanlar da, he-

lâkın tabîî sonucunun gerektirdiği şekilde pişmanlık çekiyorlar.

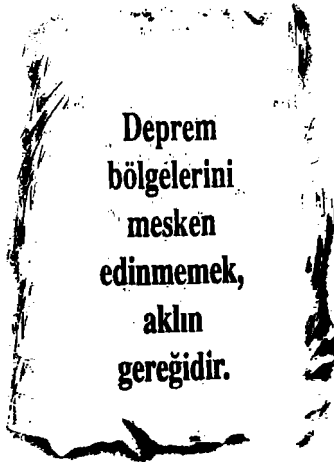
Hayatta olanlarsa...

Sabredenler bu dehşet olayda imtihanı kazanan kullarından oldular, sabretmeyenler (eğer çizgilerini değıştirmezlerse) imtihanı kaybeden kullardan oldular.

Çok fazla taraftar bulamayacağım konuyu ancak bu kadar izah edebildim.

Rabbimiz, iki cihanda da yardımcımız olsun.

Depremde ölen mü'minlere rahmet, yakınlarına Allah'tan sabır diliyorum.

İslâm'da Terör Var mı?

Önce terörün ne olduğuna bakalım. Neyin adına terör diyoruz? Meselâ; Amerika'nın Hiroşima'ya atmış olduğu nükleer bombayı terörist eylem, o bombayı atana terörist, görevlendiren devlete terörist devlet diyecek miyiz? İsrail'in Filistin'e, Sırp Hristiyanlar'ın Bosna'ya, Saddam'ın Halepçe'ye, Hafız Esad'ın Hama'ya vb. atılan bombalara terörist katliamı diyecek miyiz? Diyeceksek, terör buna deniyorsa, bu bir vahşettir.

İslâm vahşete asla izin vermez

Peki bir Müslümanın, üzerine bomba atıp, suçsuz insanları öldürmesi caiz mi? Asla! Ancak, seninle savaşanları, seni ülkenden kovan veya kovanlara yardım edenleri savaşta iken öldürme hakkı vardır. O da, sadece suçlu olanı, seni yok etmeye gelenleri. (Muheymine 8-9'a bakınız)

Bir halk ki, isterse bu Yahudi halkı olsun, aslında Filistin halkının bombalanmasını istemiyor. Ama devleti bombalıyor. O hâlde, savaş istemeyen halkın ne suçu var?

Bu durumda tabi ki, Yahudi halka terörist damgası vuramayız. Ya halk da Filistin'in bombalanmasını istiyorsa, o zaman Yahudi halk terörist demek olur.

Usame bin Laden bahanesiyle hiçbir suçu olmayan Afganistan halkı bombalandı. Sayısı bilinmeyecek kadar masum insan öldürüldü. Eğer, bu katliama Amerika ve Avrupa halkı onay veriyorlarsa, bu halklar da terörist sayılırlar. Halkı Müslüman olan ülkeler için de aynı şey geçerlidir.

Terör nasıl doğuyor?

Özet hâlinde değinelim:

Devletlerin çoğunda ölü beyinler var. Bir türlü asıl suçluya, asıl terörü doğuran nedenlere eğilmek istemiyorlar. Zulüm gören insanların canına tak ediyor. "Nasıl olsa beni yok ediyor, bari ben de onun canını yakayım." diyor. Tek çıkış yolunu böyle görüyor. Zira bütün haklar elinden alınmış. Ve bu canından bezdirilen, hürriyetleri kısıtlananlar, ezilmişliği, tutsaklığı yaşamış kişiler, birer bomba hâline dönüyorlar. Sonra "Teröre karşıyız." diyen devletler bu defa iyilik sever, huzur götürme gibi isimlerle bir teröristin yüzünden halka ordularla bomba yağdırıp, bir ya da yüz elli kişi yüzünden yüz elli bin insanın canına can bile demiyorlar. Bu ne biçim adalet? Dünya kendisine gelmeli, aksi taktirde, kurdun kurdu yediği gi-

bi, insan insan yiyecek.

Zülüm yap, çıldırt, sonra onun yaptığı hatayı bir millete ödet. Bunu yılanlar bile yapmaz yılana.

Sen, bir devletin içinde, öteki ırka veya öteki inanç sahibine baskı yap, iş verme, okul açma, dilini yasak et, onu horla, o ayaklandığında, bütün bir ırkı veya inanç sahibini cezalandır. Sen, ırkından dolayı horlanan, seni ezenlere zalim diyen, sen de onun suçunun bedelini masum halka ödet. Onu öldür, onu yarala bu adalet olur mu böyle?

Masumları öldüren, ister bir örgüt, ister bir devlet olsun ister Müslüman ister gayrimüslim olsun yine de teröristtir. Savaşta, suçluyu öldürenle, masumu öldüren aynı kefeye konmaz.

Her şeyde ifrat bir felâkettir.

Aşırılık tekfirde bile bir felâketken, zülümde ne olur acaba?

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî şöyle diyor:

“Burada ilk önce söylemem gereken şudur;

Tekfirde aşırılık meselesi, tedavisinin basiretli bir şekilde bulunabilmesi için sebepleri ve etkenleri açısından araştırılması gereken bir konudur.

Bu meselenin çözümünde baskı, şiddet ve idam metodlarının kullanılmasına inananlar (mevcut düzen); kesinlikle iki konuda hataya düşerler:

Birincisi: Düşünce, yine düşünce ile durulur. Düşün-

cenin çözümüne yönelik şiddete baş vurmak sadece onun daha da yayılmasını ve taraftarlarının inançlarında daha ısrarlı olmalarını sağlar. Bu konuda çözüm, ikna, açıklama ve zihinlerdeki şüphelerin giderilmesidir.” (1)

İslâm, “Seninle nasıl savaşıyorlarsa, sen de öyle savaş.” der “Ve sakın kinin sana adaletsizlik yaptırmasın.” diye de tenbih eder.

Adalet... Ne kadar güzel ve ulvî bir kavram!

Ne yazık ki, insanlar cinayetlerinde bile “Adalet adına yaptık.” dedikçe, korkarım ki, çok yakında, “adalet = Müslüman öldürmek” zannedilecek.

Adaletin güzelliğini şurdan da anlayabiliriz ki, Allah savaş anında bile adaleti hatırlatıyor, işkence yapılmasını diye. Bugün emperyalist ülkelere bakıyoruz bir milyon Sırp Hristiyanın terörü/savaşı cinayeti için kollarını kıpırdatmazken, bir Müslümanın (ne idüğü belli olmasa bile) yaptığı terörden dolayı dünya Müslümanları suçlanıyor. Derken hem devletlerin hem de fertlerin terörü artıyor. Özetlersek: Suçsuzları öldürmek terördür, bu bir cinayettir. Suçsuzları devlette öldürse fark etmez o da teröristtir. Hakkını almak için savaşanlar, terörist değildir. O da bir şartla: Hakkı kimdeyse ondan alması şartıyla.

En azından ben böyle biliyorum. Yanıldığımı söyleyenler olursa, ayet ve hadislerle yanlışımı göstermeleri hâlinde bütün eleştiriler kabulümdür.

(1) Çağdaş Meselelere Fetvalar, Sh: 162, Tahir Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, Çev: Vahdettin İnce.

Ufka açılan sayfalar

— İnce anlayış —

Ona Hakkımı Helal Ettim

17 Ağustos 1999 Depreminden hemen sonra deprem bölgesini gezdim. Adapazarı'nda sevdiklerimin bazısının evini bile bulamamıştım. Çünkü çevredeki evler yıkılınca, sokakları tanımam mümkün olmadı.

Kıyametin kardeşi günün ardından herkes can derdi ne düşmüştü. Mal derdine düşünlerde vardı tabii. "Fırsat bu fırsattır." deyip bir yerine bin ücret isteyen dinsiz imansız zalimler fırsat gezisine çıkıyorlardı.

Haftalar aylar sonra tekrar gittim. Bu defa ilginç hayat hikayelerini dinlemek istedim.

Öyle hayatlar dinledim ki, bir televizyonum olsa, her gece bir hayatı yayınlardım.

Dinlediğim hayatlardan birkaçını buraya almak istiyorum.

Önce, o geceyi anlatan şeker hastası yaşlı kadını dinleyelim:

“... Çok hastaydım. Belli ki şekerim yükselmişti. Hiç durmadan ekmek ve evdeki tatlıları yiyordum. Gelinim de devamlı bana kızıyor, bağırıyordu.

O gün baklava yaptı. Ertesi gün misafirleri gelecekti. Hastalık sebebiyle canım öyle baklava çekti ki, aş eren kadınlar gibiydim. Hatta çok daha beter. Sandım ki, “Bu gece baklava yemesem öleceğim.” Bu şeker hastalığı insanı o durumlara sokuyor. Gelinimden istedim: “Asla olmaz.” dedi. Arkasından konuşmuş gibi olmasın, ama gelinim gösterişi çok severdi. Birilerine alımlı çalımlı görünmek için canını bile feda ederdi. Bu yüzden bana bir dilim baklava vermedi.

Saat gecenin on biri oldu. Yatağımda dört döndüm uyumak ne mümkün, aklım tepside. Baktım gelinim ve to-runlar televizyon seyrediyorlar, kalkıp doğru mutfağa gittim. Bir dilim baklava yedim. Çok hoşuma gitti, bir tane daha bir daha derken beş altı dilim kadar yiyip hemen gelip yatağıma yattım. Korkudan titriyordum. Yorganı kafama çekip geçmişî düşündüm. “Ben kayıinvalideme böyle yapmamıştım, bu gelin acaba bana hangi günahımın bedeli olarak düştü?” diye ağlıyordum. Bir lokma tatlı için gü-lünç durumlara düşmüştüm. Kendi oğlumun evinde bir yabancıydım. Hatta daha yabancı.

Ben yatağımda ağlarken gelinin mutfağa gittiğini fark ettim. Ayak seslerini takip ettim. Birden ayağına basılmış kedi gibi bağırdı: “Aman Allah’ım! Aman Allah’ım! Bu lânet kadından çektiğim nedir?” deyip yanıma geldi.

Yorganımı üzerinden hızla çekip bağırdı. “Kalk ah-laksız kadın! Hemen bu evden gidiyorsun!” dedi.

Mecburen kalktım. Belki oğlum gelir diye saatlerce oyalandım gelmedi, gelmedi oğlum. Kumar oynuyordu eminim kahvedeydi, ama şeytan kumar kağıtları üzerine idrarını dökmüş oğluma yalatiyordu belli ki. Çünkü kumara büyülenmiş gibiydi. Onsuz yapamıyordu. Gelinim çılgına dönmüştü. Gecenin yarısı. "Gidiyorsun hemen bu evden çıkıp gidiyorsun, seni bu evden kovuyorum." dedi.

"Bu saatte nereye giderim gelin?" dedimse de "Bu evden git de ne cehenneme gidersen git!" dedi.

Torunlarıma baktım. Onlardan medet umdum. "Yapma anne, biz babaannemizi göndermeyiz." desinler diye bekledim.

Devamlı şiddet filmi izlediklerinden midir neden bilmiyorum, bu kuşağın çocukları bizim kuşağın hatırnaz çocuklarına benzemiyorlar. Çoğu duygusuz, merhametsiz. Gözüm gibi sevdiğim iki torunumun sessizce benim evden çıkışımı seyretmeleri bana en büyük darbe olmuştu.

Evden çıktım. Zaman gece yarısı. Ağlaya ağlaya sokak aralarında geziyorum. Sokaklarda in cin yok. Korkudan bacaklarım titriyor.

Birden bir korkunç ama çok korkunç uğultuyla allak bullak oldum. Ardından bir de baktım ki, aşırı rüzgarda buğday başaklarının yere yatması gibi, binalar aynı yöne doğru yerlere yatıyor, sonra düzeliyor tekrar yatıyor.

Aman Allah'ım! kıyamet mi bu? Bir kabus olabilir mi? Ben yerlerde yuvarlanıyorum. Birden açılan çukurun içinde buldum kendimi. Dehşet saniyeleri anlatmak mümkün değil, yaşamak lazım. Allah kimseye yaşatmasın.

Çok sonra olayın deprem olduğunu anladım. Sağ ka-

lanlar sokaklardaydı. Sanki arasat meydanı Adapazarı'na taşınmıştı. Belki yarım saat geçmişti. Oğlum, torunlarım, gelinim aklıma geldi. Allah'a yalvarmaya başladım. "Gel-nimi affet Allah'ım! O cahil. Oğlumu da bana bağışla, be-ni kimsesiz koyma Allah'ım!"

Evimizin bulunduğu sokağı zorla buldum. Koca apartman yere gömülmüştü. Çılgına döndüm.

Önce torunlarıma seslendim; Zerriiin! Selçuuuuk! Ayşe geliiiiin! Ne olur cevap verin!

Ses seda yoktu. Ayılıp bayılıyordum. Bir de baktım oğlum arkamda: "Annem! Sen yaşıyor musun annem?" di-ye boynuma sarıldı ağlaştık.

Enkaz üç günde kaldırıldı torunum Selçuk sağ olarak kurtarıldı. Oğlum ikide bir sordu bana "Anne sen neden enkazın altında değildin? Sokağa nasıl çıktın?" Ona, karın beni sokağa attı, demedim. Günler sonra torun söylemiş.

Torun da şimdi beni çok seviyor. Bazen içimden di-yorum ki torunuma, 'Ey benim gara gözlü oğlum, beni sevmen için illâ da annenin ölmesi mi gerekiyordu?' İçim-den geliyor, ama sormuyorum, nede olsa o bir çocuktu.

* * *

Gözünle görmeden...

Bir hadis-i şerif duyarım hep, "İki gözünle görsen bi-le gözlerini ov tekrar tekrar bak, ola ki gözlerin yanılıyor-dur." İslâm'da, iyice araştırmadan neyin ne olduğu bilin-medden hemen karar vermek yoktur; ama, İslâm'ın men-supları yine de her duyduğuna hemen inanırlar.

Şimdi okuyacağımız olay gerçekten ibret verici.

Genç bir abladan dinledim olayı.

Kardeşimle sevdiği kız birbirlerine delicesine aşıktılar. Ne ki, babası vermiyordu kızı. Kardeşim onu tam altı yıl bekledi. Kız da hiçbir görücüye çıkmadı, çıksa da saçma sapan konuşmalar yaptı, görücüleri kendisinden uzaklaştırdı.

Cemile'ydi adı. Cemile'nin güzelliği dillere destandı. Kardeşim onu çok kıskanırdı. 'Ne olur yüzüne peçe ört. Hiç kimsenin rüyalarına girmeni istemiyorum.' diyordu. Haklıydı kardeşim, çünkü, Cemile'yi gören ondan gözlerini alamıyordu. Kardeşim aslında "Karın çok güzel olmayacak, çok güzel kadın almak iyi değil bence, senin karında herkesin gözü kalacak." derdi eskiden. Cemile'ye aşık olunca gözü bir şey görmez oldu ve altı yıl sonra evlendiler.

Depremde Ankara'da askerdi. Ertesi gün hemen geldi. Biz onunla aynı sokakta oturuyorduk. bizim ev yıkılmadı onunki yıkıldı. Cemile ve sekiz aylık bebeği enkaz altında kalmıştı. Beş katlıydı apartmanları. Depremde yerle bir oldu. Kardeşim çılgınlar gibiydi. Enkaz kaldırma çalışmalarına katılıyor, gece gündüz hiç uyumadan çalışıyordu. Nihayet Cemile'ye ulaşacakları kadar enkazı açtılar. Kardeşim bir de ne görse? Aman Allah'ım!.. Cemile'nin yatağında üst katta oturan Kerem Bey var. Ortalarında bebek. Üçü de ölmüş. Erkek anadan doğma, Cemile ise yarı çıplak. Üstelik Kerem Bey, Cemile'nin kolu üzerinde yatmış. Kardeşim bu manzarayı görünce aklını oynattı.

Günlerce öyle gezdi. Bir hafta sonra aklı başına geldi 'Cemile bunu bana nasıl yapar?' diye sordu sordu ağladı.

Sonunda buna dayanamayarak intihar etti. Babamın bahçesindeki kiraz ağacına asmış kendisini. Bir de mekup bırakmış: 'Bana bunu nasıl yaptığını ona hemen sorabilmem için hemen ölmem gerekiyordu. Dayanmama imkan ve ihtimal yoktu.' demiş.

Ölüm üstüne ölümdü bu. Bundan daha acısı... Evet, onuda yaşadık:

Kardeşimin ölümünden hemen sonra Kerem Beyin hanımını gördüm. Enkaz altından sağ çıkmış. Kardeşimin olayını duymuş. 'Yazık oldu, yazık oldu.' diye ağlayarak söze başladı. 'Kerem'le ben, depresyon anında banyoya girmek üzereydik. Depresyon olunca çöktük. Ben başka yere düştüm, kocam ise Cemile'nin yatağına düşmüş nasıl olmuşsa. Enkaz altındayken saatlerce konuştuk birbirimizle. Bana "Hanım! Cemile Hanımın yatağına gelmişim," diye dert yanıyordu. Kaçamıyordu, çıkamıyordu ordan. Cemile Hanım kendinde değilmiş, ama epey bir zaman yaşamış. Yani, kocam Kerem'in Cemile'yle hiçbir ilgisi yoktu, depresimde aynı yere gelmişlerdi.

Vah canım kardeşim vah... Nasıl da akıl edemedik bunları. Herhâlde ölür ölmez Cemile'den durumu öğrenmiştir. Öğrenince şoke olmuştur. Ama biz ne olduğumuzu da anlayamadık. Acı hem de çok acı.

Kısa Kısa

Sorular ve cevaplar.

Soru: Deprem imtihan mıdır?

Cevap: Yalnız deprem değil, başa gelen her şey imti-handır.

Soru: İmtihanın tanımı nedir?

Cevap: İmtihan Allah'ın insanları ve cinleri yaratma sebebidir. Kullar herhangi bir olay karşısında nasıl davranacağı gözleniyor. Başına ne gelirse gelsin, gücü yettiği kadar Allah'ın dinindeki ölçüyü takip etmesi gerekir. Başına ne gelirse gelsin imtihandır.

Soru: Kitap okunduğunda veya bir panel, konferans, vaaz dinlendiğinde not almak şart mı?

Cevap: Evet, eğer ilim sahibi olmak istiyorsak şart.

Bakınız, aylar önce Viyana'da, Prof. Hayreddin Karaman hocayı dinlemiş, şu notları almışım:

* İnsan birey olmalı diyorlar, ama insanları kendi inanışlarıyla baş başa bırakmıyorlar, daima yöneten onlar. Bireyi sen nasıl yönetirsin? İnsan bireydir diyorlar. Birey değil, onlara göre ikey, üçeydir insan.

* Birilerine göre üç dönem vardır:

1) Efsane dönemi

2) Din dönemi

3) Bilim dönemi

— Bilim dönemi derken, dini devreden çıkarırlar. Sanki bilim dinden ayrı bir şeymiş gibi.

* Bizim önümüzde bilgi problemi yok, bizim bilgi-mizle amel etmeme problemimiz var. Problem burdan doğuyor.

* Siyasilerin elini öpmek yerine hesap sorsak, adam olmaya başlarız.

* Cihat etmek isteyenlerin bazılarına Rasulûllah izin vermemiştir. Çünkü herkes cihat edemez.

Cihat, yerine göre İslâm'ı güzel anlamaktır.

Cihat, yerine göre çile çekmektir.

Cihat, okumaktır.

Cihat, din veya vatan düşmanlarıyla mücadeledir.

Cihat, Yerine göre, Kıbrıs'ta yaptığımız gibi, savaşmaktır. Savaşmanın mutlaka İslâmî bir sebebi olması şarttır. Ya dine, ya namusa, ya mala (vatan da içine girer) ya cana gasp yapılması gerekiyor.

Şimdi, yukarıda okuduklarımızı kelimeler, yazma-
saydım, aklımda kalır mıydı? Beş cümlenin üçü kalsa ikisi
yine kalmazdı. O yüzden not tutmak şarttır.

* * *

Genç kızların soruları

Değerli okuyucularım 2001 yılında Avrupa'da soh-
betlerde bulundum. Son gün genç kızlarla sohbet ettim.
Evliler bu sohbe gelmesin dedim. Genç kızlar rahat sor-
sunlar sorularını diye, meğer bir aylık gelin de varmış içeri
alınmayan. O genç gelin de ağlayarak dönmüş. Ömrümce
o acıyı unutamam sanıyorum. Anladım ki, hata yapmışım.
Ondan sonra genç kızlara özel toplantılar yaptım, ama ye-
ni evliler geldiğinde içeri alınmasını özellikle tenbih ettim.

Bana acı veren son toplantıda genç kızlara dedim ki,
sorusu olan varsa isteyen gizli isteyen sözlü olarak sor-
sun... Sözlü olarak soranlar oldu. Yazılı soranlar oldu. Ya-
zılı soruların bazısı, umuma şamil olduğu için buraya alı-
yorum.

Soru: Bazı Türk kızları da bakireliği önemsemiyorlar
bunun sebebi nedir?

Cevap: Bakireliği önemsemeyen bir genç kız, zinayı
da önemsemez; Bize göre ahlâksızlık olan her şeyi, din
düşmanları kasıtlı olarak çıkardılar. Bazı kızlar kadınlar
görüyoruz, evlenmeyeceğini bile bile bir erkekle rahatlıkla
aynı evde kalıyor, sonra o erkek terk edince devreye baş-
kası giriyor. Bu kızın adı kötü kadına çıkmıyor. Ne yani,
kendini satan kadının para alması mı suç? Sadece o mu o

kadını hayat kadını yapıyor?

Dünya gençlerini şaşırttılar.

Ha şunu da söylemekte yarar var. İşin içinde zina yoksa, genç kızdan kan gelmemesi önemli değil. Nice kızlar vardır ki, ilk gecelerinde kan görünmez. Beklenen konu ancak doğumda gerçekleşir. Damat, illâ da kan görmeye endekslenmemeli, ama bazıları zinaya özgürlük olsun diye bakireliğin önemsiz olduğunu yayıyor.

Bunu birkez daha söylemekte yarar gördüm. Zira bu konuda oldukça sık dertler dinliyorum.

Soru: Bir genç kız kendi mahreminden birine aşık olursa ne yapmalı?

Cevap: O aşk değil, Kadınları Kadınlar da Eziyor romanımdaki Meziyet gibi bir saplantı içindedir. Aşk onurludur. Nikahı düşmeye ne konmaz. Saplantı, aşkla karıştırılıyor. Çözümü Allah'tan korkmak, o kişiden bir müddet uzak durmak, çok zikredip dua etmek, yine de düzelme olmazsa bir psikiyatriste gitmek.

Soru:

Hocam kapalıların içinde, "Keşke ben de kapalı olsam." diyorum, açıkların yanına gittiğim zaman "İyi ki kapalı değilim." diyorum. Neden?

Burda büyüdüğümüz için, biz hiçbir şeyi ayıplamıyoruz, utanmıyoruz. Her şeyi normal görmeye başladık. Vayy, bu da neden böyle, demiyoruz. Hiçbir şeyi ayıplayamamızın sebebi nedir?

Cevap: Utanmak imandan gelir. İmanı olmayan utanmaz. Çağın en büyük belâlarından biri, hayasızlığa dünya halkı yavaş yavaş alıştırıldı. Benim şurada yazarken utandığım konuları çok daha açık bir şekilde ulu orta konuşan gençler var. Yanımdaki kenç kız sanki karısı gibi, yanındaki erkek sanki kocasıymış gibi rahat olan gençlerin, çocuklarını düşününce insan ürperiyor. Bu konu ancak, ilim, amel ve haya ile düzelir. Çok güçlü iman sahibi olmadan, bu çağda doğan insanların imtihan dünyasını kazanarak gitmesi mümkün görünmüyor.

Hayasızlığı ayıplamak imandandır. Ayıplamamak içten içe o şeyi onaylamaktır. Alışmak önce beyinde başlar. Dedğimiz gibi, bunlar, ilim, amel, ihlâs ve hayâ, iffet duygularının İslâm ileşmesiyle mümkün olur.

Açıkların yanında “İyi ki açığım.” diyorum, kapalıların yanında “Kapalı olsam.” diyorum. “Neden?” diye sorarsunuz.

Şikayetinizden anladığıma göre, sizde iman iyice oturmamış. Ama olaylara bakış açınız çok zekice olduğu için ilim tahsil ederseniz İslâm î çizgiye çabuk gelirsiniz. Açık geziyorsanız. Bu açıklığın size ne kazandırdığını sık sık düşünün. Kim başı açık gezmenizi istiyor? Bunu düşününüz. Normal sık sık Kur'an açıklaması, özellikle tefsir okuyun. Kitap okuyun. İçinizden gelmese bile namazınızı geçirmeyin. Hiç olmazsa yatağa yattığınızda bir müddet zikir yapın. “Subhanallah Subhanallah” veya “Lâ ilâhe ilâallah,” deyin veya benzerlerini.

Unutmayın, siz İslâm'ı dinlerseniz, siz İslâm'ı korursanız o da sizi korur. Yılmayın, kendinizi düzeltmek için gayret göstermeye devam edin.

Soru: Sevgili Emine Hanım, Tepelerini (baş örtülerini) topuz yapıp, dar badi, dar etek veya dar pantolon üzerine mini etek giyenler; parfüm sıkıp, makyaj yaparak sokağa çıkanlar hakkında ne dersiniz? Saygılar.

Cevap: Allah'ın emirlerine uygun olmayan kıyafetler tesettür değildir. Dar giyinenlere Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) "giyinik çıplak" diyor. Sokaklar, kadının kadınlıklarını sergilediği yer değildir. Kim ne yaparsa kendisine yapar. İyi işler yapanlar hem kendilerine hem de çevresine faydalı olur.

Saçlarını toplayan kadının, baş arkasındaki topuz, deve horgücüne benzetilen topuz değildir. Peygamberimiz (s.a.v)'in reddettiği topuz tepede olanlardır.

Soru: Sevgili ablacığım benim sorum erkekler, evlenme ruhsatı var diye "Karım cinsel yönden bize yetmiyor." diyorlar. Bir kadın bir erkeğe yetmiyor mu?

Cevap: Cahillik başa belâdır. İnsanı çok gülünç duruma düşürür. Övünecek eserleri, hünerleri insanlıkları olmayanlar, cinsel yönleriyle övünmeye başlar. Bu övünme havasını önce karısına sonra çevresine atar.

Cahil erkek cinsellikle, cahil kadın şuh görüntüyle kendisini gösterme çabasına girer.

Ne demek bir kadın yetmiyor? Öyle şey olur mu? Televizyon da ve sokaklarda göbekleri meydanda değişik ve çekici kadınları görenler, bir anlık cinsel arzu duymalarını, hanımlarının yetersizliği sanabilirler. Bazı erkekler böyledir. Yakışıklı erkeğe, bir an ilgi duyan kadınlar da vardır.

İnsanlar duygularına göre değil, yaşam tarzlarına göre, inançlarına göre hareket ederler. Kocasını seven kadın, hasta bile olsa erkeğine yeter.

Soru: Organ Bağışlamak Günah mı?

Cevap: Neden günah olsun? İnsanlara iyilik yapmak günah olur mu hiç?

Soru: Bazı hocalar vücut hatlarını belli etmediği sürece pantolon giyilebilir, diyorlar. Sizce sebep nedir?

Cevap: İslâmî olmayan fetvaların sebebi ya gaflettir ya dinsizliktir ya da bilmemektir.

Edip Yüksel baş örtüsü yok derse, Ceviz Kabuğu programında "Hanımım ile beraber çıplak namaz kıldım." derse, şeytanın ne kadar hızlı çalıştığı anlaşılır. Pantolon caiz diyen var da, mini etek caiz diyen yok mu?

Mantıkla değil, dini hükümlerle ibadet yapılır. Kapanmak bir ibadettir ve büyük bir ibadettir. Birilerinin tahminiyle olacak iş mi bunlar? Vücut hatlarını belli etmeyecek paltolon da ne demek? Vücut hatlarını ortaya çıkarmayan paltolon mu varmış? Bunlar hep şeytan veya nefislerin oyunlarıdır. Gerçekten iman eden kişinin kalbi, yanlış fetvaları içine sindirmez.

İlim gayret ehline verilmiştir. Gayretle okursa yanlışları ve doğruları anlarız. Enfal sûresi 29. ayeti tekrar okuyalım.

* * *

Genç kızlar farklı sorular da sordular. Meselâ şu soru;

Soru: Müslüman kesimde de müziğe düşkünlük var. Kına geceleri diskotekler gibi oluyor ne dersiniz?

Cevap: Herkes inandığı gibi ölmez, ama herkes inandığı gibi düşün yapar. Ne diyelim?

Soru: Erkeklerle İslâmî açıdan cinsel konuda konuşabilir miyiz?

Cevap: Bu konu çok önemlidir. Bazıları “Dinde ayıp yok.” diye kadınsa erkeğe, erkekse kadına çok mahrem konuları çok normal tavırlarla sorabiliyor. Bu kesinlikle doğru bir davranış değildir. “Dinde ayıp yoktur.”dan mak-sat, “İstediğin her konuyu sorabilirsin bu noktada ayıp yok.” şeklindedir.

Kadın erkeğe, erkek kadına çok mahrem konuları so-ramaz. Kadın erkeğe soracaksa kocasına sordursun. Erkek kadına soracaksa, karısına sordursun. Eğer kişi bekarsa, mutlaka da sorması gerekiyorsa o zaman üstü kapalı sor-mak için cümlelerini düşünerek kursun. İslâm’da hiçbir zaman fütursuzluğa ruhsat yoktur.

Soru: Kayınvalidem kaynımın yanında tesettürümle oturulur diyor, ama benim elbisem evimde giydiğim elbi-selerim, nasıl oturabilirim ki?

Dar giyiniyorum/bol giyiniyorum.

Benim bildiğim tesettür dışarda giyindiğim meselâ, manto. Evde de manto ile gezemem ya! Ne yapmam gere-kiyor?

Cevap: Kayın, muvakkaten mahremdir. Yani kocası

ölene kadar, o kadının kaynına nikahı düşmez. Yani kayın, bir nevi kardeş gibidir nikah düşünceye kadar. Neden “Kardeş değil, ama kardeş gibidir.” dediğimiz herhâlde anlaşılıyor. Çünkü nikah düşmüyor, ta ki koca ölene dek devam ediyor. Buna rağmen kayının yanında, yenge dar kıyafetlerle oturamaz. Bol etek, üzerine bol büzgülü buluz ve göğüs kısmını örten baş örtüsü olmalı. Tavırlar ise, te-settür kadar önemlidir. Cilveli konuşmalar, müstehcen fıkralar, kayın arasında da caiz değildir. Tavırlar İslâmî olmalıdır.

Soru: Evimize resim asmak günah mı, içine şeytan girermiş?

Cevap: Müslüman evinde heykel kesinlikle olmaz. Ama resim heykel gibi değildir. Albümde, çekmeceelerde bulundurulabilir. Ancak duvarlara asmak iyi değildir. İlla da asacak olanlar, en azından kibleye doğru olan yere resim asmamalı. Açık saçık resimler ise asla caiz değildir.

İmtihan Soruları

- 1) Kısas nedir?
- 2) Gizli nikah caiz midir?
- 3) Mâlâyânî ne demektir?
- 4) Hangi saç boyası caizdir?
- 5) Çingene kime denir?
- 6) Kadın imam olur mu? Olursa kime?
- 7) Hurafe ile bid'at arasındaki farkı söyleyiniz.
- 8) Kadının kestiği kurban eti yenir mi?
- 9) İbret almak ne demektir?
- 10) Gafletteki insan ne yapmalı?

“İlim Çin’de de olsa gidip alın” diyen bir milletin dine iman etmişiz. Çin’de aradığımız ilim olmadığına göre, ilim için Çin’e gitmeyeceğiz demektir. O hâlde, mademki uzaklara gitmekten kurtulduk, yakındaki imkanları değerlendirelim.

Bir odamıza bomba düşse, öteki odamızda, kitap okuyup ders çalışalım.

Emek vererek buraya kadar okuduğunuz için Allah sizden razı olsun.

"Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak" kitaplarında

Son Söz

Değerli okuyucularım,

Sağ salım 4 cildi bitirdik. Okuyarak 4. cildi bitirip de bu son söze geldinizse, hem tebrik hem de teşekkür ediyorum. Allah sizden razı olsun.

Elbetteki, bu kitaplar daha güzel yazılabilirdi. Fakat, bir yazar her zaman hayallerindekini, herkesin "çok güzel" diyebileceği şekilde kağıda aktaramaz. Ya da, ben öyleyim. Kitabın çok güzel olması veya olmaması, yazarın çalışma şartlarına bağlı olduğu kadar, kısmetle de ilgilidir. Ben Rabbime şükrediyorum çünkü, düşündüğüm kitabı, yüzde doksan, düşündüğüm gibi size sunabildim.

Bilgi serisi, benim beşinci serimdir.

Bu serinin adını önce Bilim Serisi, sonra İlim Serisi en sonunda Bilgi Serisi koydum. İlmi seviyemi düşünerek, İlim Serisi adını ağır buldum. Bilim Serisi di-

ye isimlendirmek istemem, tamamen tepki adınaydı.

İki üç ay bilim serisi ismi üzerinde düşündüm. Bazılarınca tartışmaya müsait olabileceği ihtimali aklıma geldi vazgeçtim.

Vazgeçtim. Çünkü ben misafir bulunduğum âlemde, çok az kalacağım, bir faydası olmayacak tartışmalar istemiyorum. Hatta, tartışmadan nefret ediyorum. Buna rağmen, yarım asırlık hayatımda, halka hitaben sekiz defa tartışma gafletinde bulundum.

"Bu serimin adını ne koysam?" diye düşünürken, birgün, sabahın erken saatlerinde, birden aklıma bu serinin adını "**Bilgi Serisi**" olarak değiştirmek geldi. Kitaplar, İlim Serisi adıyla çıkmak üzereyken, bu ismin aklıma gelmesi, birden omuzlarımdaki yükün hafiflemesine sebep oldu.

Çok iş yapmadan, çok iş yapmış görünmeyi hiç sevmediğim gibi, bilgi seviyemden daha aşağılarda, hiç bilgisi olmayan gibi görünmeyi de sevmem. Ama ben, bilgi seviyemden yukarlarda da görünmek istemem, hem de hiç istemem. O yüzden ilim serisinden, bilgi serisine geçiş yapmak beni çok rahatlattı. Allah'a hamd olsun. Hamd edebildiğim için de hamd olsun.

"Elinizdeki esere nasıl başladığımı birinci ciltte biraz anlatmıştım. Şimdi dilerseniz, kitabı yazmaya başladığım 1997 tarihinden bitiş tarihine (2001 sonu) kadar nasıl çalıştığımı anlatayım.

Hemen şunu belirteyim, 1997 yazmaya başladım, ama aralıklarla devam edebildim.

Kitabın ilim kısmını yazmıştım, fakat başka işle-

rin araya girmesi sebebiyle devam edememiřtim.

Mısır'da, El-Ezher üniversitesi, Usuliddin Fakültesinde okumaya başladığım dönemde (Bazı sebeplerden dolayı devam edemedim.), Allah'ın sıfatlarıyla tekrar başladım. Araştırırken hem bilmediklerimi öğreniyordum, hem de sizlere faydalı olacağım inancındaydım ve bu inancımı hiç kaybetmedim.

Türkiye'ye döndüğümde, kim ne sorsa; "Acaba bu soruyu da kitabıma alsam mı?" diye düşünüyordum. Bu kitaba başladıktan sonra "Hristiyan Gülü" isimli romanımı yazdım.

"Nesiller Öyküsü"nden beş kitap yazdım. Ve en az 40 sayı Mektup Dergisi çıkardım/çıkardık. Konferanslarım, imza günlerim, hastane hastane dolaşmalarım, mahkemelerim vs. olmasaydı tabi ki bu seri bu kadar uzun sürede değil, belki iki yılda biterdi.

* * *

Bu seriye de çok önem verdim. Bir defa dört-beş yıllık stresi yeter. Şimdi kitap tamamlandı. Bütün stresim bitti, şimdi hayâl kurma dönemim başladı. Gençler önceki kitaplarıma ilgi gösterdiği gibi, inanıyorum buna da ilgi göstereceklerdir. Hem de, erotik rezaletlere rağmen... İnternete rağmen... Gençlere çekici olarak düzenlenen kumarlara rağmen... Disko ve diğer tuzaklara rağmen...

Bu hayalim, ancak sizlerle gerçekleşir.

Siz, genç veya yaşlıysanız bile başka bir gence, bu kitapların önemini anlatarak onun dikkatini çekebilirsiniz. Ben sizin yakınınızdaki insanlara ulaşamam, ama siz çok kolay ulaşırsınız.

Kitapların içinde, o kişinin dikkatini çekeceğini, onun bir problemini çözeceğine inandığınız bir veya daha fazla yazıyı ona okutursanız birinci kuralı yerine getirmiş olursunuz.

Bakın dünyaya; misyoner Hristiyanlar nasıl çalışıyorlar?.. Bedava kitaplar veriyorlar insanlara. Neden veriyorlar? Nasıl verirler? Efendim onlar şöyledir böyledir demeyeceğim şüphesiz. Neden diyeyim, adam paraları yığmıyor, inancı için kitaplar alıyor ve bu kitapları dağıtıyor. Adam inancının gereğini yapıyor. Ona, neden inancının gereğini yapıyorsun? diyemem ya! Demem de! Ama Müslümana "Sen inancının gereğini neden yapmıyorsun?" derim. Bu hakkı Allah bana vermiştir... Sana vermiştir... Ona vermiştir... Nehy-i ani'l-münker ayetlerini hatırlayalım.

İşte benim hayallerimdeki konular böyle şeylerle başlıyor.

Bunca yıl emek verdikten sonra, kitaplarımın elden ele dolaşması bütün yorgunluğumu giderecektir. Bu yönünü siz hem önemli, hem de değerli okuyucularıma bırakıyorum.

Biliyorsunuz,

Dünya hızla değişiyor. Ve yaban gözlerin hepsi bizim üzerimizde. Farklı farklı düşünen grupların birbirini yıpratması bir yana, dünyadaki İslâm düşmanları durmadan bize karşı taktik üretiyorlar. Bütün hesapları İslâm âlemini sıkıştırmak. Buna rağmen, acizane benim görüşüm ve gözlemlerim, Müslümanlar da boş durmuyorlar... Bilinçlenme sürecinin şaşkınlığı

yaşasakta, düşman oyunlarından habersiz, ama şaşkınlık yaşamayan dönemlerden daha ilerde olduğumuza inanıyorum.

Hiç olmazsa bugün, yüz gencimizin yarısı istediğimiz çizgide yaşamlarını sürdürmüyor olsa bile zihinlerini uyandırabiliyoruz. Ama eskiden yüz gencin yarısı dindar görüldüğü hâlde dindar değildi ve "zihin uyanması, düşman oyunlarını bilmek." diye bir şey yoktu literatürlerinde.

Eskiden, "Dine saygılıyız biz sadece şeriata karşıyız." diyenler hızla yol alıyorlardı İslâmî kesimde ise sadece alimler koşturuyorlardı. Halk tabanında, gençliğin psikolojisinde öyle bir şey bilinci yoktu.

Dedem anlatmıştı: Topal Osman'ın bölüğünde askerlik yapmış. Koca bölükte namaz kılan üç beş kişiydik diyordu. Hem de o zamanlar, ülkenin hiçbir yerinde namaz kılmak yasak değilmiş.

Bir hoca efendiye gittim.

— "Siz Osmanlı'yı devamlı övüyorsunuz. Osmanlı Mızraklı İlmihâlle amel ederdi diyorsunuz. (ki Mızraklı'da yanlışlar da var.) Osmanlı'yı ben de seviyorum, ama Osmanlı'nın hatalarını görmezlikten gelemem. Bir devletin yıkılması hata yaptığığının en büyük belirtisidir. Ne oldu da bu hâle geldik?" şeklinde sordum.

Bana verdiği cevabı yirmi yıl oldu hâlâ unutmadım.

— Efendi Baba derdi ki, "Biz medresedeyken, hepimiz müftü adaylarıydık. Yüzlerceydik, ama çok azımız namaz kılardık."

Gençlik yıllarımdı. Bir insanın hem dini bilip hem de namaz kılmadığını bilmezdim. Ben sanıyordum ki, dinini bilmeyen namazını terk eder. Bu şaşkınlıkla, insanlık nasıl bu duruma gelebildi? Anlamında soruma devam ettiğimde, annesiyle bir hatırasını anlattı.

Birgün annesiyle ahıra inmiş. Bir de bakmış ki ineğin bir budu oyulmuş. Hayretle annesine seslenmiş. "Anne? İneğin etinden çalmışlar." demiş. Annesi de onu bir farenin yaptığını izah ettikten sonra, hocafendi. "Peki inek neden bağırmadı? Acı duymadı mı?" diye sormuş. Annesi, "Hayır, duymaz yavrum. Fare önce, oyacağı yeri nefesiyle uyuşturuyor." demiş.

Detaylarıyla bu hikayeyi anlattıktan sonra, iblis'in ve şeytanlaşmış insanların fare gibi, insanları önce uyuşturduğunu sonra yavaş yavaş o insanın inancını oyduğunu anlattı.

Gerçekten öyleydi şeytanlar.

Önce uyuşturuyorlar sonra ne yapmak istiyorlarsa onu yapıyorlar.

O hâlde, onların uyuşturmalarını, gençliğimize güzel ve etkili yöntemlerle, hatta mümkünse çocukken ele almalı ve anlatmalıyız.

Ben, tehlikeleri fark edenlerdenim.

Bu yüzden elimden geldiğince, gece gündüz demeden çalışıyorum. Bir yandan da dünyayı, bu bağlamda inceliyorum.

Biz neyi haram görüyorsak, biz neyi seviyorsak, bizim için neler önemliyse onun aksine gençliğimizi yönlendiriyorlar.

Mesela;

Bizde namus çok önemlidir. Namuslu olmayan, kadın ve erkeği hayasız ve iffetsiz olarak ifade eder İslâm. Onlar, namusun beyinde olduğunu, çağdaş insan için, nikahsız -zina- hâlinde yaşamanın bir sakıncası olmadığını söylerler.

Biz, bir kadının vücudunu kocasından başkasına açık olarak göstermesi haramdır, deriz. Onlar örtünen kadına "Vücudunuz dan utanıyor musunuz?" derler. Bu bir taktiktir tabii. Psikolojik savaşın kurallarını yerine getiriyorlar. Aslında fevkalâde iyi biliyorlar ki, o örtülü kadın, vücudundan utandığı için değil, Allah'ın emrine iman ettiği için örtünüyor.

Yine onlar, hayvanı keserek yemenin hayvana eziyet olduğunu, Müslümanların acımasız olduğunu söylerler. Dolayısıyla İslâm'a hakaret ederler.

Müslümanın, kendisinin savunabilecek derecede uyanık olmasına tahammül edemez, onu terörist ilan ederler.

Daha neler neler...

Biz, bir kadının çıplak gezerek, öteki kadının kocasını tahrik etmesini eleştiriyoruz. Bu gidişle, bunu bile suç kabul edecekler.

Bugün Türkiye'de ezana tahammül edemeyenler, kanunları dinsizlikleri doğrultusunda yaptıranlar, (Bunlardan biri Türkiye'de zina suç olmaktan kanunen çıkarıldı.) gün gelecek İstiklâl Marşı'nda geçen Allah'ı ya da imanı ifade eden kelimeler çıksın, bu bizim hakkımıza saldırıdır diyecek ve İstiklâl Marşı'nı değiştirecekler. Ben bunu bugün (2001) tarihinde

söylüyorum ama ne zaman gerçekleşir bilemiyorum. Bizde, psikolojik savaşları bilmeyenler yönetimde söz sahibi olduğu sürece, psikolojik savaşı bilenler istedikleri atı, yasalarda konuşturacaklar (Dindarlar meşru yoldan gereğini yaparlarsa bu durum gerçekleşmeyebilir.)

Bütün olumsuzlukların başımızda olmasının iki önemli sebebi var.

1) Asıl hedef, İslâm'ı ifrata ve tefrite düşmeden bilmek ve ihlâs ile amel etmek. İnsanları bir gruba değil Allah'a davet etmekken aksini yapmak.

2) Mutlaka ve mutlaka vahdet üzere olmamız gerektiği hâlde, herkesin kendi gurubunda olunması hâlinde vahdetin (birliğin) olabileceği iddiasında bulunması... (Birkaç grup müstesna) Bizi burası, yani bu nokta bitiriyor. Düşmanlarımızın üzerimizdeki tahakküm sebebi de bu. Bu hâlimizden cesaret alıyorlar. Bu nokta ağlanacak hâlimiz...

Bölük pörçük olmak, düşmana cesaret veriyor. Neyi paylaşamıyoruz? (Kesin delil olmadığı hâlde) Neden birbirimizi müşrik ilan etmek hoşumuza gidiyor? Neden, Süleymancı, Nurcu, Ülkücü, tarikatçı, tarikatsız ve benzerleri kavramları suçmuş gibi görüyoruz. Hâlbuki, farklı görüşlerimize rağmen, birbirimize muhtacız. Birilerinin oyununa gelip birbirimizi ziyan etmemeliyiz.

Çünkü, düşmanlarımız birbirimizi sevmediğimizden dolayı güç bulur. Düşman için, düşmanın bölük pörçük oluşu, puslu hava demektir.

Sanıyorum on yıl oldu. N. Krupskaya'nın kaleme

aldığı Lenin'den Anılar adlı kitabı okumuş pek kayda değer bulmamıştım. On yıl sonra, "Demek ki, ben anlamadım. Lenin'in anılarında kayda değer bir şey nasıl olmaz?" diye adı geçen kitabı tekrar okudum. Bu defa biraz daha iyi gördüğümü fark ettim. Kitabın dokuzuncu sahifesi beni çok düşündürdü. Lenin'in anılarında Marx ayaklanmanın **savaş kadar bir sanat** olduğunu anlatmaktan başka şunları söylüyor.

"Bu sanatın temel kuralları olarak, Marx aşağıdaki noktalara işaret eder.

1) Ayaklanmayı hiçbir zaman hafife almayınız ve bu işe başlarken sonuna kadar gitmek olduğunu kesinlikle biliniz.

2) Kuvvetlerin büyük bir çoğunluğunu, en önemli anda en can alıcı noktada toplayınız; aksi hâlde daha iyi hazırlanma ve örgütlenme avantajına sahip olan düşman, ayaklananları bastıracaktır.

3) Bir kez ayaklanma başladığında, en büyük kararlılıkla hareket etmeli ve ne yapıp edip mutlaka saldırıya geçmelisiniz. Savunma, her türlü silâhlı ayaklanmanın ölümüdür.

4) Düşmanı, **güçlerinin dağınık olduğu anda yakalamalı ve onu gafil avlamalısınız.**

5) Küçük de olsa, günlük başarılar için çaba harcamalı (Bir tek şehir söz konusuysa saatlik başarılar önemlidir.) ve her ne pahasına olursa olsun 'moral üstünlüğü' elinizde tutmalısınız." (Çev: Mehmet Şimşek. Biblotek Yayınları.)

Bence, kitabın en mühim yeri bu sayfa. Ve her maddesi benim için çok önemli, ama burada sadece

4 ve 5. maddeleri ele almak istiyorum. Ne diyor? Düşmanı, güçlerinin zayıf anında yakalayın ve onu gafil avlayın. Burada, düşmanın gafil anında avlayın tavsiyesini kayda değer buluyorum. Doğru ve yerinde bir tavsiye. Tabi ki, ben de olsam düşmanı güçlerinin dağınık olduğu bir anda yakalamak isterim ve onun zayıf anının nasıl oluşacağını anlamak için neyle güçlendiğini, gücünün nelerden kaynaklandığını araştırırım.

Düşmanımız da en az bizim kadar düşünüyordur. O bizim neyle güçlendiğimizi ve gücümüzün nasıl yok edilebileceğini araştırmaz bu konuda çalışma yapmaz mı? Yapmaması mümkün mü?

İşte gerçek uyanıklık, bu detayları idrak etmekte gizlidir.

Ya beşinci maddedeki tavsiye veya yasa maddesine ne demeli?" Küçük de olsa, günlük başarılar için çaba harcamalı (Bir tek şehir söz konusuysa bir saatlik başarılar çok önemlidir, ne pahasına olursa olsun 'moral üstünlüğü' elinizde tutmalısınız.) Tam militanizme yaraşır bir tavsiye.

Evet, saatlik başarılar çok önemlidir. Bazen saniyelik başarılar bile çok önemlidir. Ama saatlik başarıları önemsemek için militan olunmalı... Devrimci bir genç kız düşünebiliyor musunuz? Başında örtü, yüzü makyajsız, kıyafeti İslâmî şahsiyete uygun, ama cin gibi bir genç kız. Kompleksiz tavırlarıyla güven verici bir dindar.

Durmadan kitap okuyor, etkinliklere katılıyor, çeşitli kurslara gidiyor, haberleri takip edip İslâmsız

dünyanın ne kadar sapıttığını görüyor ve bunları çevresine öğretiyor. Çocuklara özel olarak zaman ayırıyor. Erkeklerle konuşurken bir yandan sinyal verir gibi tavırlar takınmıyor.

Bu genç kız değil saatlik başarıları, anlık başarıları bile atmayan biri, çevresindeki gençler etkilenmez mi?

Biz, doğruyu Marx da söylese alırız. Çünkü, hikmet mü'minin kaybolmuş malıdır, kim de bulursa alır. Moral üstünlüğü konusu da çok mühim. Kişi inancından, inandığı için kendinden onur duyan ve planlı çalışan herkes moralli olur.

Şimdi bize dönelim.

Bizim düşmanlarımız bizim hangi yönümüzü takip eder? Tabi ki bir milleti güçlü yapma özelliği neyse, o yönü gözetler. Bizdeki dağınıklığı gördükçe kuvvet bulur. O yüzden çok dikkat etmeliyiz.

Bizim, bizden başka dostumuz yok.

Bu bilince gelmek için ne lazım? İlim-bilim-bilgi. İnsanlığı bilgilendirirsek her şey düzelir.

Bilgi serisi hakkında birkaç bilgi.

Değerli okuyucularım,

Bu kitapta başta tarikat konusu olmak üzere yüzlerce konu daha olmalıydı. Sapık tarikatların özelliği, islâmî çizgide giden tarikatların özelliği, ister istemez işlenemedi. Çünkü bu konu çok önemlidir, on-onbeş sayfa ile işin içinden çıkılmaz. "Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak" üç cilt olacaktı, ama dört cilt oldu. Cevaplamadığım yüzlerce soru daha kaldı, onları da

cevaplamış olsam 4 ciltle işin içinden çıkamazdım. O yüz den iki ya da üç belki daha fazla cilt sorular ve cevaplar olarak bilgi serisine ilave olacak. Allah izin verirse sorulu-cevaplı kitapları da sizlere sunacağım. Bu kitaplarda sizin de bir sorunuza cevap olsun istiyorsanız adresim:

P.K. 48 Fatih-İstanbul.

Lütfen, bir zahmet sorularınızı madde madde özetleyin.

Son tavsiyem: Avrupa'ya kendi vatanınızdan tamamen kopmak şartı ile vatandaş olmayın.

Allah izin verirse bu âlemde, başka kitaplarımda, ahirette de ise Cennet-i Âlâ'da buluşmak dileğiyle, Allah'a emanet olun.

Emine Şenlikoğlu

KAYNAKLAR:

- * Kur'an-ı Kerim.
- * Hadis-i Şerifler, *Buhari, Müslim, Tirmizi.*
- * İslâm ve Kur'an'da Ağaç, Yeşil ve Toprak/Orman Yük. Müh. *Turan Günay*, Tema Yay.
- * El-Esma-ül-Hüsna/İmam-ı *Gazali.*
- * Lemâlar/Bediüzzaman *Said-i Nusi.*
- * Kitap ve Sünnet Işığında İslâm Akidesi Dersleri/Prof. Dr. *Azzim Hasan*, Prof. Dr. *Kadriye Ş.* 1998 Kahire.
- * İslâm Dinî/Ahmet Hamdi Akseki, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No: 31/16, 1993 Ankara
- * Sahih-i Buhari, Tecrid-i Sarih Tercümesi/Ahmet Naim, Diyanet Yayınları
- * İslâm İlmihali/Mehmet Dikmen, Cihan Yayınları.
- * El-Kerim/Dr. Hüseyin Muhammed İbrahim, el-Ezher.
- * El-Bidâye Ven-Nihâye/Ibn-i Kesir.
- * Tefsir ve Hadiste İsrailiyat/Dr. Muhammed Hüseyin El-Zehebî.
- * Sadeleştirilmiş Büyük İslâm İlmihali/Ömer Nasuhi Bilmen, Milli Gazete.
- * İslâm'da Erkeğin Eşine Karşı Vazifeleri/M. Abdülhalim Hamid, Mektup Yay. İstanbul.
- * Hayat Boyu Flört/Zig Zaglar, Sistem Yay.
- * Delilleriyle Aile İlmihali/Prof. Dr. Hamdi Döndüren
- * Dualar ve Zikirleri/Celâleddin Es-Suyûtî, Hasan el-Benna, Çev. Harun Ünal, Ravza Yay. İstanbul.
- * Mâlik, *Hüsnü Hulk.*
- * İslâm Alimlerinin Gözüyle Zamanın Kıymeti Çev. Enbiya Yıldırım, Işık Yay.
- * Kitâbü'z-Zühûd/Abdullah b. Mübârek.
- * İslâm'da Aile Fikihî/Dr. Suade Ahmed Abdül Mecid, Dr. Nebâl

Bişandî Abdül Cevvat, el-Ezher Külliyyatı.

- * İslâm'da Kadın ve Aile/*Prof. Dr. Hayreddin Karaman.*
- * Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sittet/*Prof. Dr. İbrahim Canan,* Akçağ Yay, Ankara
- * Dualar ve Zikirler/*Celeddin Es-Suyûti,* Ravza Yay. İstanbul
- * Akaid, İbadet, Ahlâk, Siyer/*Dr. Saim Kılavuz,* Marifet Yay.
- * Çağdaş Meselelere Fetvalar/*Yusuf El-Kardavi,* Tahir Yay. İstanbul.
- * Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü/*Doç. Dr. Sefa Saygılı, Pedagog Ali Çankırlı, Türdav.*
- * Çocuk Psikolojisi/*Haluk Yavuzer, Remzi Yay.*
- * Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi/*Dr. Sâim Kılavuz, Dr. Âkif Köten, Dr. Hüseyin Algül.*
- * Buda ve Öğretisi/*İlhan Güngören.* Yol Yay.
- * Emanet ve Ehliyet İslâm İlmihali/*Yusuf Kerimoğlu, Ölçü Yay.* İstanbul.
- * El-Esas Fit-tefsir/*Said Havva, Şamil Yay.* İstanbul.
- * Futûhu'l-Rabbaniyye/*Dr. el-Hüseyini Ebu Ferha, El-Ezher Külliyyat-ı Benat, Kahire.*
- * İslâm'da İnanç Konuları ve İtikadî Mezhepler
Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Marifet Yay.
- * Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Türdav.
- * Tarihî Hakikatler/*İ. Hâmi Danişmend, İstanbul*
- * Düşünceler/*Blaise Pascal, Çev. Fethi Yücel.*
- * İslâm İlmihali, Nükteler, Hikmetler, İlmî İzahlar/*Mehmet Dikmen*
- * Kur'an Kelimelerinin Anahtarı, Mu'cem'ül-Mefehres
Tercümesi/*Mahmud Çanga.*
- * Dinî Bilgiler, Sualli-Cevaplı/*Ömer Nasuhi Bilmen.*
- * Fıkıh Usulü, Prof. Dr. Fahreddin Atar

İÇİNDEKİLER

(A)

Cilt / No

Abdest ve gusülden sonra kılınan namaz.....	2/275
Abdesti bozan şeyler	2/73
Abdestin Farzları	4/262
Abdestin faziletleri	2/71
Abdestin kısımları	2/72
Abdestin mekruhları.....	2/71
Abdestin sünnetleri	2/69
Abdestsiz kabul olmayan ibadetler	2/72
Abdestte şüphe.....	2/93
Aç kalınca hırsızlık yapmak caiz midir?.....	3/230
Açıklık prensibi	1/135
Adağın (Nezrin) hükümleri.....	3/60
Adalet güzel ahlâktandır ve adalet herkesedir.....	3/143
Adalet ve güzel ahlâk	3/144
Adaletsiz toplum çürür.....	3/144
Adetli kadın temiz midir?	4/17
Ağlayan bir erkek.....	4/92
Ahiret günü, suçlu bulunanlara şahitlik yapacak olanlar.....	4/280
Ahiret gününe iman:	1/279
Ahlak bölüm sözlüğü	3/106
Ahlâk hakkında soru ve cevaplar.....	3/161
Ahlâk ibadetle beslenir	3/108
Ahlâk ve cahiliye dönemi	3/120
Ahlâkı bozan etken: Gıybet	3/122
Ahlâki hükümler de bilgiyle yaşar	3/109
Ahlâktan bir bölüm.....	3/139
Aile Boşluk Doldurmalı	4/246
AİLE HAYATI.....	4/94

	<u>Cilt / No</u>
Aile içinde Canlı Bombalar	4/245
AİLENİZLE ŞİMDİ İLGİLENİN	4/218
Akıllılığın Özelliklerinden	4/295
Akşam namazı	2/190
Alevî-Sünnî Konusu	4/316
Allah (c.c) kıyamet günü Meleklerle emir verecek	3/160
Allah bir şeye benzetilebilir mi?	4/320
Allah şu dört kişiyi sevmez	4/290
Allah şu kişileri sever	4/287
Allah, ancak sıfatlarıyla bilinir	1/309
Allah, kendi rızasını arayanlara şunları verir	4/270
Allah, neden çok din gönderdi?	1/145
Allah'a ibadet:	1/143
Allah'a iman:	1/278
Allah'a sığınılması gereken konulardan birkaçı	4/294
Allah'a şükür de güzel ahlâktandır.....	3/117
Allah'ın lanet ettiği kişilerin özelliklerinden.....	4/276
Allah'ın sıfatları ikiye ayrılır.....	1/297
Allah'ın sıfatları	1/297
Allah'ın varlığına iman	1/266
Allah'tan utanmak	3/138
Altın ve gümüş hakkında	3/223
Altının nisâbı (Zekat verme ölçüsü)	3/96
Amelî hükümler.....	2/48
Ameli konularda soru cevap	2/91
Anların değeri	3/11
Anne büyüklere bir şey söyle!.....	4/196
Anne olarak doğumdan sonra kadının görevleri nelerdir?	4/21
Anne ve babaların dikkat etmeleri gereken başlıca noktalar	4/188
Ardakadşlık ilişkileri	4/190
Ashabı Kehf'in sözleri	4/278
Asr-ı Saadetten ibretli bir misâl:.....	1/192
Aşırı dinsizin hayret ettiği şeylerden bazıları	1/289
Aşkın Faydası.....	4/250
Atların zekâtı.....	3/97
Avcılara Tavsiye	4/315
Avcıların Dikkatine.....	4/314

Ayhâlindeki yorgunluklar.....	4/21
Ay tutulması (Hüsûf) namazı	2/283
Ayhâlinde ne kullanılmalı?	4/12

(B)

Babaların Eğitimi	4/181
Babam sınıfta kaldı	4/185
Babamı özlüyorum.....	4/182
Bağlayıcılık şartları	4/104
Bahçedeki altın küpü	3/155
Bâin Talâk.....	4/109
Basar	1/304
Başı açık kadının orucu olur mu?	3/51
Batıl İnanç.....	4/309
Batıl ve hurafe inançlardan bazıları	4/310
Batılı gezginlerin itirafı	1/163
Bayram namazının ertelenmesi.....	2/261
Bayram namazları	2/259
Bazı erkekleri kadınlarda da olduğu gibi hurafeler kuşatmıştır	3/368
Bazı şeylerin değeri geç anlaşılır.....	4/287
Bedbahtların özellikleri	4/290
Beğeni ve sevgi denkliliği	3/295
Bekâ	1/300
Beklenen depremin beklenmeyen etkileri.....	4/323
Berat gecesi.....	2/289
Beş dua var ki, onlar kabul edilir.....	2/369
Beşerî hataların dine mal edilişi.....	1/149
Beynin oyunları	1/301
Beytullah'ın isimlerinden bazıları	3/66
Bid'at ve hurafe arasındaki fark	2/91
Bid'î Talâk.....	4/111
Bilgi karşısında insanlık	4/291
Bilgiden bilgiye bölüm sözlüğü	3/162
Bilgiden bilgiye bölüm sözlüğü	4/260
Bilgiden bilgiye bölümü soru ve cevapları	3/272
Bilgiden bilgiye.....	4/259

Bilim nedir?	1/37
Bineğe binerken yapılan dua	2/362
Bir erkek kimlerle evlenemez?	4/29
Bir kadın kimlerle evlenemez?	4/29
Bir kadın, ölmüş, kocasının dondurulmuş spermi ile gebe kalmak isterse caiz midir?	4/23
Bir tavsiye	1/28
Birinin gıyabında konuşulurken, dikkat edilmesi gerekenler	3/127
Biz melekleri niçin göremiyoruz?	1/366
Biz mü'minlerin özenip sapıtma ihtimali olmasa inanmayanlara üç şeyi yapardık	4/281
Boks yapmak caiz midir?	3/230
Boşama	4/107
Boşanırken	4/76
Bölüm sözlüğü / Namaz	2/258
Bölüm sözlüğü ikinci kısım / Namaz	2/223
Bölüm sözlüğü / Namaz 2. Kısım	2/132
Bölüm sözlüğü / Ezan	2/96
Bugünkü insanlık eğitilir mi?	1/220
Buluğ çağı	2/47
Bunakların durumu	1/292
Burası dünya, cennet değil	3/337
Bütün çocuklara güler yüz	4/243
Bütün hak dinler temelde birdir	1/145
Bütünlük ve bölünmezlik prensibi	1/137
Büyü hastalarının tedavisi	2/179
Büyü nasıl çözülür?	2/178
Büyü varsa nasıl tedavi olur?	2/179
Büyücülerin şerri	2/179

(C)

Cahil kalmak suç olur mu?	1/65
Cahil kime denir?	1/62
Cahiliye devri:	1/63
Cahiliye dönemindeki sohbetlerin konusu ne olurdu?	1/225
Can bedenden çıkınca çevredekilerin ilk vazifesi	2/299
Can çekişen hastaya karşı görevler	2/295

Cilt / No

Cehalet	1/60
Cehalet dönemleri:	1/63
Cehaletten kurtulma yolları	1/66
Cehennem Sonsuz mu?	3/256
Cehennemdekilere söylenecek sözler	4/279
Cemaatle namazın hükmü	2/227
Cenaze namazı (duası) nasıl kılınır	2/309
Cenazenin kabre konması	2/309
Cenazenin yıkanması	2/293
Cennet	3/189
Cennete girenlere söylenenlerden bazıları	4/280
Cennete girenlerin sözlerinden	4/280
Cenneti istemem demek	3/238
Cennetkilerin cehennemlikler ile yaptığı konuşmalara bir örnek	3/ 190
Cerh ve ta'dil ilmi	3/204
Cin çarpmasında okunacak ayetler	2/15
Cin konusunda yanlışlar	2/36
Cinler hakkında sorular ve cevaplar	2/33
Cinler istedikleri zaman insanı çarpabilir mi?	2/38
Cinlere gelen kitap	2/33
Cinlerin gücü ne kadardır?	2/14
Cinsel konular	3/307
Cinsel konulara din adına sızan hurafeler	3/309
Cinsel konulardaki problemlerden birkaçı	3/308
Cinsiyet değiştirmenin hükmü	3/240
Cumâ namazının sahih olmasının şartları	2/242
Cuma namazı	2/240
Cuma namazının farz olmasının şartları	2/241
Cünüp olarak gezilebilir mi?	2/81

(Ç)

Çağdaş sapıkların kaynakları	3/159
Çocuğu anlamak	4/166
Çocuğu eğitmek	4/166
Çocuğumu ben yetiştiriyorum	4/230
Çocuğun dünyası	4/252

Çocuğun eğitiminden anne-baba sorumludur.....	3/168
Çocuğun yakın çevresi	4/160
Çocuk anne babasından iyi işlerinde övgü bekler	4/141
Çocuk bölümü sözlüğü	4/130
Çocuk eğitim ve evlilik üzerine	4/254
Çocuk eğitimi geç kalmaya gelmez	4/133
Çocuk eğitimi ile ilgili sorular ve cevaplar	4/255
Çocuk eğitimi	4/129
Çocuk kimliğinde baba modeli	4/186
Çocuk psikolojisi derken dikkat.....	4/168
Çocuk psikolojisi	4/156
Çocuk psikolojisinin kısa bir tarihçesi	4/157
Çocuk psikolojisinin konusu	4/157
Çocuk sevildiğini nasıl anlar?	4/139
Çocuk ve akrabalar.....	4/245
Çocuk ve değerler	4/241
Çocuk ve karşı cins	4/148
Çocuk ve oyun/oyun ve çocukta ilgiler	4/169
Çocuk, anne ve babasından kendine güven bekler.....	4/140
Çocuklar zor tanımalı.....	4/248
Çocuklara oruç tutturmak	3/70
Çocuklara teşekkür.....	4/241
Çocuklarda kötülük.....	4/251
Çocukların oyunları, büyüklerin işleri.....	4/168
Çocukluğun tarihçesi	4/253
Çocukta adamca düşünce	4/253
Çocukta bir yere ait olma duygusu	4/241
Çocukta disiplin bir ihtiyaçtır	4/240
Çocukta fazilet, adalet ve değerler	4/142
Çocukta uyum ve davranış bozuklukları.....	4/160
Çocukta yaşlara göre oyunda görülen gelişim.....	4/172

(D)

Davet sanatı üzerine önemli bilgiler.....	1/210
Dedemin öyküsü	1/84
Definelerin zekâtı.....	3/98
Değişmezlik prensibi.....	1/137

	<u>Cilt / No</u>
Denklik.....	3/294
Deprem iki sebepten dolayı olur.....	4/330
Depremden ibret almak gerekir	4/326
Depremin ardından.....	4/329
Deprem.....	4/323
Depremin sebebi nedir?	4/328
Derin bakış	1/206
Diğer meleklerden bazılarının görevleri.....	1/365
Dili terbiye etmenin yolları	3/130
Dilin afeti vardır.....	3/130
Din ahirette de lâzım.....	1/232
Din bölüm sözlüğü	1/100
Din hakkında soru nasıl başlar?	1/107
Din inancının faydaları.....	1/185
Din nasıl tanıtılır?.....	1/205
Din nedir?	1/105
Din yaşanmazsa ruh dünyasında neler olur?	1/229
Din	1/105
Dinin evrensel özellikleri.....	1/124
Dine ihtiyaç duymayan topluluk var mıdır?.....	1/208
Dini anlatan hatibin konumu nasıl olmalı?	1/219
Dini deyimler.....	3/244
Dini tanınamaktan doğan olumsuzluklar.....	1/226
Dini tanıtım davet demektir.....	1/210
Dini tanıma yolları.....	1/200
Dinin modası geçmez	1/188
Dinin tanıma bölüm sözlüğü	1/202
Dinin tavsiyeleri insanın ufkunu açar	1/186
Dinlerde ortak fazilet.....	1/187
Dinsiz birinden organ nakli caiz midir?	3/239
Dinsiz insan güzel huylu olabilir mi?.....	3/132
Dinsiz ölünür ama dinsiz olunmaz	1/118
Dinsizler kendi aralarında üçe ayrılır	3/179
Doğru çizgiye nasıl ulaşılır?	3/345
Doğru olup olmaması bakımından dişler ve altın burun	3/222
Doğum ve sonuçları.....	4/124
Doktor muayene edince gerekir mi?.....	2/128

Dört günah aynı zamanda büyük felakettir	4/294
Dört yerde namaz iki rekattır	4/291
Dua ayetlerinden bazıları	2/338
Dua bölüm sözlüğü	2/332
Dua edenin dış görünüşü	2/351
Dua ederken yapılan hatalar	2/363
Dua hakkında hadisler	2/346
Dua hakkında sorular ve cevaplar	2/371
Dua sadece sözle olmaz	2/345
Dua	2/333
Duanın en makbul zamanları	2/369
Duaya zaman ayırmalıyız	4/326
Duha (Kuşluk) namazı	2/284
Dul kadın gelinlik giyer mi?	4/43
Düğün davetiyeleri nasıl olmalı?	4/36
Düğün nasıl olmalı?	4/38
Düğün	3/303
Düğünde çalgı caiz mi?	4/53
Düğünlerdeki modern gasplar hakkında modern gasplar nelerdir?	4/60
Dünya üzerinde hitabet makamının pratikte çöküşünde önemli unsurlar ...	1/218
Dünyanın en büyük nimeti	1/285
Dürüstlük ifade eden cümleleri sahtekâr söylerse	4/313
Düşünmek gerekir	4/325

(E)

Edille-i Şer'iyye	1/55
Ehl-i kitab'a şunları söyleyin	4/279
Ehl-i Kitap'tan bazıları	4/284
El etek öpmek caiz mi?	3/242
Elektrik verilerek veya silah ile öldürülen hayvanlar	3/251
Elektronik oyuncaklar	4/180
Elli dört farz	4/265
Ergen bir çocuğun karşı cinse ilgisinin artması	4/148
Ergenlik çağındaki çocuk	4/153
Ergenlik dönemi	4/149

Ergenlikte cinsel sorunlar	4/161
Erkeğin eşine karşı vazifeleri.....	3/318
Erkeğin eşine karşı vazifelerinin özeti	3/320
Erkekler de bunları bilmeli; bilmeli ki, kadınların neler çektiğinden haberdar olmalı.....	4/10
Erkekler hangi tip kızları beğeniyor	3/365
Erkeklerden gelen mektuplar	3/370
Esmâ'ül-Hüsna	1/307
Eşime yüz veririm şımarır" hikayesi.....	3/306
Eşinize hangi sınıra kadar özgürlük tanırsınız?	3/284
Eşinizle arkadaş olmalısınız	3/287
Eşler birbirlerine her şeyi söylemeliler mi?	3/304
Eti haram olan hayvanlar.....	3/249
Evlenme Engelinin Olmaması.....	4/101
Evlenme.....	4/97
Evlenmeden önce birini seven kadın veya erkek ne yapmalı ..	4/25
Evlenmenin mahiyeti ve yapılışı	4/98
Evliliğin sona erdirmesinin sonuçları	4/121
Evliliğin şartsız olması	4/102
Evlilik birliğinin sona ermesi.....	4/106
Evlilik cennet veya cehennem mi?	3/277
Evlilik hakkında önemli tavsiyeler	4/57
Evlilik hayallerinizi gerçeğe aykırı olarak kurmayın	3/279
Evlilik öncesi sağlam temeller oluşturulmalı	3/282
Evlilik ve kadına özel bölüm sözlüğü	3/276
Evlilik ve kadına özel konular	3/275
Evlilikle ilgili beklentilerim	3/355
Evlilikte ahlâk dengliği.....	3/297
Evlilikte aynı örften gelme denklik	3/297
Evlilikte de arkadaşlığın önemli kuralları vardır	3/288
Evlilikte de zevkler geçicidir	3/290
Evlilikte kültür seviyesi dengliği.....	3/296
Evlilikte medeni durum dengliği	3/299
Evlilikte sosyal etkinliklerde denklik.....	3/298
Evlilikte yaş dengliği.....	3/301
Ezan Hakkında Kısa Kısa.....	2/125
Ezan hakkında müftünün cevabı	2/110

Ezan hakkında soru ve cevaplar	2/127
Ezanla ilgili tavsiyeler	2/126
Ezan hikayeleri /Ezan aşığı sabrına	2/105
Ezan sesi	2/125
Ezandan nefret eden ingiliz subay.....	2/111
Ezandan nefret edenler	2/125

(F)

Farklı fetvalar kafa karıştırıyor?	2/220
Fena muamele ve geçimsizlik	4/118
Fennî ilimler.....	1/53
Fennî ilimlerin bazıları	1/53
Fert bazındaki cehalet:	1/64
Fetva nedir?.....	1/168
Fetva-takva konusu	1/167
Fıkıh ilmi üçe ayrılır:	1/51
Fidye ve fitir.....	2/60
Firavun'un buhtanları.....	4/280
Fitneye sebebiyet vermek.....	3/237

(G)

Geçerlilik şartları	4/102
Gelinliğin hükmü	3/303
Genç kız ve kadını ilgilendiren özel konular	4/10
Genç kızların soruları	4/346
Gençlerde nikah	4/52
Gençlere nasıl kompleks verildi?	1/158
Gençlere sesleniş	1/19
Gıybet sebepleri	3/123
Gıybet olduğu halde "Gıybet değildir" zannedilenler	3/123
Gıybeti gıybet olmaktan çıkaran sebepler	3/126
Gıybetin acı veren neticeleri	3/128
Giriş	1/9
Görücüye çıkan genç kıza tavsiyeler	4/58
Görüşme yapılmadan önce ve sonrasıyla ilgili altın kurallar	4/59
Görüşmek isteyen gençler şu üç konuya dikkat etmelidir.....	4/58

	<u>Cilt / No</u>
Göz zinasından kaçınmak	3/281
Göz zinasından sakınmak için ne gerekir?	3/282
Gözünle görmeden	4/341
Gruplaşmalar ve çete çağı	4/193
Gusletmek kimlere farzdır?	2/76
Guslün farzları	2/75
Guslün sünnetleri	2/76
Gümüşün nisâbı	3/97
Günahkarın cenâzesi kılınır mı?	2/92
Güneş tutulması (Küsûf) namazı	2/281
Günlerce su bulamayan insan ne yapar?	2/80
Günümüzde bizde ve batıda temizlik	1/165
Güreşmek, futbol oynamak caiz midir?	3/230
Güzel ahlâklı arkadaş edinmek	3/117
Güzel bir tavsiye	3/129

(H)

Hacca gidecek kişide aranan şartlar	3/68
Hacca gitmek	3/65
Haccın farzı	3/68
Haccın kabul olması için gereken şartlar	3/67
Hacet namazı	2/285
Hadis uydurma sebepleri	3/196
Hadis uydurmaları karşısında direniş çalışmaları	3/202
Hadislerde / Sünnette zamanın kıymeti	3/22
Hak dinler	1/121
Hak dinlerin ortak yönleri	1/148
Hak dinlerin özellikleri	1/122
Hangi zenginler zekat vermez	3/91
Haram	2/57
Haramlardan hediye olur mu?	3/251
Hasta ziyareti	3/239
Hatibin veya tebliğcinin (davetçinin) uyması gereken genel kurallar	1/223
Hatip adaylarına nasıl eğitim verilmeli?	1/221
Hayâ imandandır fakat her utangaçlık hayâdan mıdır?	3/136
Hayat	1/303

Hayır ve şerrin (yaratılma yönüyle) Allah'tan olduğuna iman ..	1/280
Hayırlı sofrada şunlar mutlaka vardır.....	4/294
Hayvahlar alemi/ Temizlik hakikatı	1/369
Hayvan hakları ve güzel ahlâk.....	3/114
Hayvan sahibinin hayvana karşı vazifeleri.....	3/115
Hayvanların lisanı var mıdır?.....	4/307
Hazreti İbrahim'in vasıflarından	4/276
Hazreti Zeynep olayındaki uydurma	3/206
Her farzın üç farzı vardır.....	1/28
Hırslı olmayana Allah şunları verir	4/292
His dünyamızın ölçüsü ne?	3/145
Hitab etme konusunda önemli bilgiler.....	1/216
Hitabe sanatını çöküntüye uğratan beş sebep:	1/217
Hitabenin kalkınması için gereken şart.....	1/219
Hutbenin hükmü	2/243
Hutbenin sünnetleri.....	2/244
Hutbenin şartları	2/243
Huzur sokağı'nda ezan.....	2/113
Hz. Adem ve Hz. Havva meyve yemeseydi dünyaya gelmeyecek miydik?.....	
Hz. Musa (a.s.) ve İbrahim (a.s.)'in doğduğu dönemler	1/64
Hz. Ömer'in sözü	3/129

(i)

İbadet	2/43
İbadet / Cibril hadisi	2/45
İbadet bölüm sözlüğü	2/44
İbadetler dört kısımdır.....	4/295
İbadetten sorumlu olanlar	2/49
İblis şeytan'ın gücü nereye kadardır?	2/11
İbn-i Kayyim'in görüşlerinin özeti.....	3/258
İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyim'in cehennem azabının sona ereceğine ilişkin görüşleri.....	3/256
İbret almak.....	4/325
İcma ne demektir?	1/57
İcmâli iman	1/262
İç dünyamızın dıştan yönlendirilişi.....	4/242

	Cilt / No
İçgüvey olmak caiz midir?	3/188
İddet nafakası	4/124
İddet.....	4/121
İffet.....	3/138
İfrat ve tefrit.....	3/270
İfrat ve tefritçiler arasında konuşulan mucizeler	1/353
İfrat ve tefrite bir örnek.....	3/166
İhtilaflı üç isim	1/350
İhtilam ve susuzluk	2/80
İkinci namazı	2/188
İkindinin farzı	2/189
İki regl arası kaç gündür?	4/11
İla (Kocanın yemin etmesi)	4/120
İlahın manası nedir?	1/255
İlim	1/303
İlim bahçesi	1/15
İlim bölüm sözlüğü.....	1/26
İlim ile bilim arasında fark var mıdır?.....	1/36
İlim nedir?	1/36
İlim	1/29
İlimle bilim birbirinden farklı mıdır?	1/36
İlimsizlik aldanmayı getirir.....	1/45
İlk Türk matbaasının açılması.....	1/154
İlke ve amaçlar	4/94
İllâ adalet	3/147
İlme zaman ayırın	1/23
İlmi elde etme yolları.....	1/40
İlmi koruma yöntemleri	1/81
İlmihal ne demektir?	1/29
İlmihal	1/43
İlmin önem Sırası.....	1/34
İlmin önemi	2/228
İmamda aranılacak vasıflar	3/270
İmam-ı zam ve ötekiler	1/7
İmam-ı Azâm'dan bir ölçü.....	2/230
İmanın arkasında namaz kılmak.....	1/252
İman bölüm sözlüğü	1/287
İman eden kişide şu özellikler olur.....	

İman edenlerin hayret ettiği şeylerden bazıları:.....	1/289
İman edip salih amel işleyenlerin kazandıkları	4/273
İman etmeyen aşırı dinsizlerin vasıfları	1/288
İman.....	1/253
İmanın bütünlüğü.....	1/265
İmanın şartından olan tesettür.....	3/178
İmanın şartları	1/276
İmanın şartlarından 6'sı	4/261
İmanın şartları altı grupta toplanmıştır.....	1/277
İmtihan soruları / Din bölümü.....	1/199
İmtihanımızın oluş şeklini biz tayin edebilir miyiz?	1/240
İnanmak istemeyenler şunları görse bile yine inanmaz.....	4/272
İnanmanın çeşitli yolları vardır:.....	1/266
İnkarcılar imanı reddettikleri için	4/271
İnkarcıların özelliklerindendir	4/274
İnsan ahlâkı nasıl düzelir	3/115
İnsan beden ve ruhtan meydana gelir.	1/243
İnsan kendini büyüden nasıl muhafaza eder?	4/28
İnsanın kendinden utanması	3/139
İnsanın kötü yönlerinden bazıları	1/20
İnsanlığa çok mühim bir çağrı.....	4/277
İrade	1/304
İsa (a.s) şunları haber verdi.....	4/282
İsa Aleyhisselam'ın ümmetine söylediklerinden üçü.....	4/271
İslam Dini'nin gayesi.....	1/113
İslam öncesi nikahlar	4/54
İslam terbiyesinin temelleri:	1/222
İslam vahşete asla izin vermez.....	4/334
İslam'a girişte İlk öğrenilecek olanlar.....	4/261
İslam'a giriş Kelime-i Şehâdet'le olur.....	1/259
İslam'a giriş.....	1/253
İslâm'da ahlâk.....	3/107
İslâm'da ahlâkın yedi önemli noktası.....	3/107
İslâm'da aşırılık yok ama aşırılık neyin adıdır?.....	3/165
İslâm'da evlat hakları	3/167
İslam'da önemli olan olgular	1/126
İslam'da sağlık ve temizlik.....	1/157

İslâm'da şakanın yeri.....	1/234
İslam'da takiyye var mıdır?.....	1/110
İslam'da terör var mı?.....	4/334
İslam'dan önceki dünya	1/190
İslam'ı anlatan hatib, şunları akademik seviyede bilmeye çalışmalıdır.....	1/221
İslam'a göre yaşamak zor mudur?	1/233
İslam beş temel üzerine bina edilmiştir.....	1/280
İslâm'ın gelişi şu kuralları getirdi:.....	1/190
İslam'ın genel prensipleri.....	1/131
İslam'ın ibâdet sistemi karışıklığı kabul etmez	1/142
İslam'ın şartı sadece beş midir?	1/139
İslâm'ın şartlarından 5'i.....	4/262
İsrailiyat üç kısma ayrılır	3/220
İsrailiyata karşı sahabenin tavrı	3/217
İsrailiyata karşı tabiinin tavrı	3/218
İsrailiyatta Rasulullah'ın tavrı	3/214
İsteksizlik namaza ve ilme engel midir?	2/187
İstihâre namazı	2/279
İtikadi hükümler:	1/132
İtikadi hükümlerin temel prensibi	1/133
İtikaf	2/62
İyi huylu bir eş misiniz? (Erkekler için test).....	3/338
İyi huylu bir eş misiniz? (Kadınlar için test)	3/349
İyi toplumu iyiler oluşturur.....	4/244

(K)

Kader anlayışı.....	2/212
Kadın cenaze namazı kılabilir mi?.....	2/314
Kadın güzel giyinmeli, ama.....	4/318
Kadın hakkı.....	3/269
Kadın kabir ziyaretine gidebilir mi?.....	4/28
Kadın kocasından ayrılabilir mi?.....	4/308
Kadın kurban kesebilir mi?	4/319
Kadın milletvekili olabilir mi?.....	3/186
Kadın regl halindeyken Kur'an okuyabilir mi?.....	4/17
Kadın ve erkek ilmi hali.....	3/275

Kadın ve erkek ilmihali.....	4/7
Kadın ve kaburga kemiği.....	4/31
Kadından hakim olur mu?.....	4/307
Kadından imam olur mu?	4/307
Kadının erkeğe bakışı.....	3/343
Kadının eşine karşı vazifeleri.....	3/342
Kadının eşine karşı vazifelerinden en önemlileri	3/347
Kadının hakları	4/105
Kadının kestiği yenir mi?	4/319
Kadının veya erkeğin kısırlaştırılması caiz midir? Kısır kadın hayırsız mıdır?.....	4/24
Kafası karıştırılan bir genç kız	3/253
Kahve	3/250
Kalp manen hastalanırsa şunları beraberinde getirir.....	4/293
Kandil geceleri	2/286
Kadir gecisi	2/290
Kârda olan insanın vasıfları	4/290
Karşılıklı rıza ile boşanma	4/112
Kavmi Nuh (a.s)'a şöyle itiraz etti	4/289
Kavmi Şuayb (a.s)'a şöyle seslendi.....	4/289
Kaynaklar.....	4/ 367
Kaza namazı kılmak için sünnetler terk edilir mi?.....	2/270
Kaza namazı.....	2/269
Kazâî boşanma sebepleri.....	4/114
Keffaret, dünyevî bir cezadır.....	3/55
Kefil borcu.....	3/223
Kelam	1/304
Kelime-î şehadet'in manası	1/254
Kelime-i Tevhid.....	1/257
Kelime-i Tevhid'in Kur'an lisanıyla okunuşu:	1/258
Kesinlik prensibi.....	1/134
Kıdem	1/298
Kırk gün geçmeden önce cinsel ilişki caiz mi?	4/19
Kıyas hakkı olan kişi şunlardan birini seçer.....	4/286
Kıyas.....	4/286
Kıskançlıkta haddi aşmayın.....	3/293
Kismet bağlanır mı? büyü nasıl çözülür	4/26

Cilt / No

Kıyam bi-Nefsihî	1/301
Kıyametın kopma zamanında neler olacak?.....	4/283
Kıyas ne demektir?	1/57
Kıyas-ı Fukaha	1/56
Kıymetsiz zümrelerden üçü	4/287
Kızını istemeye gelen damat adayına karşı kız babasının tavırları nasıl olmalıdır	4/59
Kızlar hangi tip erkekleri beğeniyor	3/352
Kimlik arayışı	4/151
Kirli bezler ne yapılmalı?	4/12
Kitaplara iman:.....	1/279
Koca kaybolursa kadın boşanabilir mi?	4/117
Kocanın nafakayı temin etmemesi	4/116
Kocası ölen kadın devletten nafaka alabilir mi?	3/268
Korku anında namaz nasıl kılınır?	2/274
Korku namazı	2/274
Koyun nisâbı	3/97
Kötü ahlâklı insanların bazı özellikleri.....	3/110
Kötü huylar düzelir mi?	3/131
Kötüye düşersem" diye bir düşünce olmalı	3/280
Kudret	1/306
Kumar veya içki yüzünden şeytan şunları yaptırır	4/271
Kur'an ahlâkı.....	3/112
Kur'an mucizesi ne demek?	4/320
Kur'an, lafzî manâsını anlayalım diye mi arapça indi?	1/273
Kur'an'da ismi geçen peygamberler	1/350
Kur'an'da açıklanan peygamberlerin isimleri	1/350
Kur'an'ın emirlerinden.....	4/270
Kutuplarda namaz nasıl kılınır?	2/238
Kültür görmeyi artıran gözlük.....	4/248
Kürtaj caiz midir?	4/23

(L)

Lâilâhe illallah	1/258
Liân	4/120
Lider olmak isteyen zalimlerin bazısında görülen üç huy	4/272
Lokman (a.s.)'ın oğluna öğütleri	1/347

(M)

Maddi denklik.....	3/295
Madenlerin zekâtı	3/98
Mağarada üç kişi	3/141
Mahkeme kararı ile boşanma	4/113
Mal için azaba uğrayacaklar	4/269
Malı stok etmek caiz midir?	3/231
Manevi değerlerle bakış	4/252
Manken olmak caiz mi?	3/251
Mantık dînin yerini tutar mı?	1/237
Matbaa, Batı'dan önce İslâm aleminde kullanılmıştır	1/151
Matbaa, Türkiye'ye dinî sebeplerden dolayı mı geç geldi....	1/150
Matbaacılığın Batı'da gelişmesi	1/152
Mazur cahiller	1/69
Meclis Birliği.....	4/101
Mehir.....	4/105
Mekruh.....	2/56
Melekler bölüm sözlüğü	1/362
Melekler kime dua eder?	1/368
Meleklerle iman:	1/278
Meleklerle şekil izafe etmek	1/292
Melekleri tanımak	1/363
Meleklerin vazifeleri	1/365
Meleklerin yapısı.....	1/364
Mevtay nasıl tanırırsınız?.....	2/296
Mezheble ilgili soru ve cevaplar.....	3/175
Mezhepler nasıl doğdu?	3/171
Mezheplere iman, iman şartlarından mıdır?	3/171
Mezheplerin faydalı yönleri yok mu?	3/173
Mini lûgat	2/66
Miraç gecesi	2/288
Misâfir (yolcu) namazı	2/267
Modern zaman yönetimi	3/32
Muhalefet'ül-lî'l-Havâdis.....	1/300
Mut'a nikahı caiz midir?	4/45
Muttakilerin Vasıfları	4/288

Cilt / No

Mü'minin özelliklerinden bazıları.....	1/ 287
Mü'minlerin dostu üçtür	4/271
Mü'minlerin vasıflarından.....	4/284
Mübah.....	2/56
Mübarek gecelerdeki namaz	2/286
Münafıkların hallerinden	4/270
Münkirler (İnkarcılar) taraftarlarına şunları söylediler	4/281
Müslüman kardeşinin güldüğünü görünce.....	2/361
Müstehab.....	2/54
Müşriklerin hallerinden.....	4/277

(N)

Nafaka	4/106
Nafile ibadet.....	2/55
Nafile namaz ne demektir?	2/275
Nakil yoluyla gelen uydurmaları altı bölümde inceleriz	3/199
Namaz hakkında kısa kısa	2/215
Namaz hakkında sorular ve cevaplar	2/219
Namaz hakkında sorular ve Cevaplar	2/327
Namaz hakkındaki abartılar.....	2/197
Namaz kılarken kapının çalınması	2/253
Namaz kılmak neden zor gelir	2/147
Namaz kılmayanın şahitliği.....	2/203
Namaz ve spor	2/325
Namaza başladıktan sonraki (içindeki) farzlar	2/142
Namaza başlamadan önce yapılmış olması gereken farzlar ..	2/141
Namazda farklı kavramlar.....	2/146
Namazı cemâatla kılmak	2/227
Namazın farzı	4/263
Namazın farzları	2/140
Namazın faydaları	2/137
Namazın sünnetleri.....	2/144
Namazın vacipleri	2/142
Namazla dini terbiye	2/145
Namazla ilgili bir nokta	2/201
Namazla ilgili "40 yıl" hikayesi	2/199
Nasırlı eller	4/64

Neden panikledik?	4/327
Nesebin sübûtu.....	4/125
Nesep	4/125
Neyin kıymetini kim bilir	4/292
Nifas-lohusalık hali	4/18
Nifasta kan hali sona ererse kadın gusul alır mı?.....	4/19
Nikah sözleşmesi.....	4/52
Nikah	4/49
Nikahın rukûnleri.....	4/55
Nikahın şartları	4/51
Nikahta keramet var mıdır?	4/28
Nişandaki önemli konular	4/35
Nişanlık süresi deneme süreci midir?.....	4/32
Nuh (a.s.)'ın kavminin sözlerinden	4/275

(O)

O gün (hesap günü) inananlara şunlar söylenecek	4/282
Oje ile abdest olur mu?.....	2/93
Olmazsa olmaz kavramlar	2/50
On emir.....	1/347
Orucu bozan Şeyler.....	3/55
Orucu bozan yiyecek, içecekler.....	3/50
Orucu bozmayan şeyler.....	3/53
Orucun farz olması	3/51
Orucun farz oluş şartları	3/49
Orucun kısımları	3/51
Oruç bozmanın cezası.....	3/53
Oruç nedir?.....	3/49
Oruç tutmamayı mübah kılan şer'i özürler.....	3/58
Oruç tutmamayı veyâ niyetten sonra bozmayı mübah kılan şer'i özürler.....	3/58
Oruç ve hac bölüm sözlüğü	3/48
Oruç ve hac hakkında soru ve cevaplar	3/75
Oruç'da müstehaplar	3/57
Oruçluya mekruh olmayan şeyler	3/57
Oruçluya şunlar mekruhtur	3/56
Osmanlı'da ilk matbaa	1/153

Cilt / No

Otuz iki farz.....	4/261
Oyun.....	4/169
Oyuncağın önemi ve oyun malzemeleri	4/175
Oyuncak seçimi	4/178
Oyunda kültür, iklim ve cinsiyet faktörü	4/171

(Ö)

Öfkeli iken karar veren.....	4/288
Öğle namazı	2/164
Öğütler.....	3/151
Öğütler.....	3/153
Ölenler dünyaya geri dönmezler.....	3/228
Ölü nasıl yıkanır?.....	2/301
Ölü yıkanırken görülen alışılmışın dışındaki olaylar	2/299
Ölüm tehlikesi varsa şu üç şey de caizdir.....	4/273
Ölünün kefenlenmesi.....	2/304
Ölünün yüzü korkunç olursa ne anlama gelir	2/295
Önce "Karı-kocanın" nasıl ayrıldıklarına bakalım	4/80
Önemli bir ayrıntı	3/85
Önemli detaylar	3/99
Ötenazi	3/243
Özetle dokuz türlü kıskançlık vardır.....	3/293
Özgürlük, ama hangi sınıra kadar?	3/284
Özürlü biri, gusül abdestini nasıl alır?.....	2/80

(P)

Padişahın şahitliğini kabul etmeyen kadı.....	2/204
Peygamberimiz (s.a.v) hakkında	1/352
Peygamberimizin vasıflarından üçü.....	4/274
Peygamberimizin yaptığı dualardan bazıları	2/353
Peygamberler, Allah ile kullar arasında bir elçidir.....	1/344
Peygamberler'in isimleri	1/350
Peygamberlerde değişmeyen nitelikler.....	1/351
Peygamberlere iman	1/343
Psiko-sosyal gelişmede ailenin rolü.....	4/160

(R)

Rasullere iman:.....	1/279
Reenkarnasyon hurafe mi gerçek mi?.....	3/225
Regaib gecesi.....	2/287
Regl durumu ne zaman biter? (Menopoz)	4/12
Regl günlerine ait ibadetler iade edilebilir mi?	4/15
Regl hali kaç gün sürer?	4/11
Regl halindeki kadın neleri yapabilir?	4/14
Regl halini aşağılayanlar olmuş mudur?.....	4/15
Regl olan kadın kaç günde bir yıkanmalı?.....	4/13
Regl olan kadın ne yapamaz?	4/13
Ric'î talâk	4/108
Riyakârın alâmetleri.....	4/292
Ruhun varlığına deliller nelerdir?	1/243

(S)

Sabah namazı	2/151
Sabretmek gerekir	4/327
Saç ektirmek caiz midir?.....	3/268
Saflarının düzeni ve önemi	2/228
Sahabe	3/260
Sahabeden bir örnek	3/125
Sahih olan mûcizeler	1/359
Salih (a.s)'a kavminin sözlerinden	4/275
Salih (a.s)'ın kavminin çirkin fiilleri.....	4/273
Santraç oynamak caiz midir?	3/232
Saygı için ayağa kalkmak	3/243
Sehiv secdesi nedir?	2/272
Sehiv secdesi nerde yapılır?	2/272
Selam ve saygı duaları	2/362
Selamlaşmanın kuralları	4/286
Selef-i Salihin'de zamanın kıymeti.....	3/27
Semî	1/303
Sıcak günlerde 2-3 kez duş almanın bir zararı yoktur	4/13
Sığırların nisâbı	3/97
Sipariş vererek, kız ya da erkek bebek caiz midir?	4/23

Size göre cömert ve cimri kimdir tanımlar mısınız?	3/285
Sizi kitaplara davet ediyoruz.....	4/225
Son çocuklukta gelişim	4/159
Son söz.....	4/355
Sorumluluktan kaçan için sapıtmak zor değildir	1/269
Söz kesmeden, nişanlanmadan önceki süreçte tavsiyelerimiz.....	4/34
Spiral caiz midir?	4/22
Subûî sıfatlar	1/302
Sura üfürdüğü zaman	2/38
Sünnet hakkında önemli bir nokta	2/51
Sünnet üç nevidir.....	4/287
Sünnet-i gayri müekkele.....	2/54
Sünnet-i kifaye.....	2/54
Sünnet-i müekkele.....	2/54
Sünnî talâk.....	4/111
Süt bankasından alınan süt caiz midir?	4/24
Süt kardeş	3/268
Süt kardeşler kimdir?	4/30

(Ş)

Şahitler	4/103
Şakanın kuralları.....	1/236
Şaraba tuz konursa caiz olur mu?	3/248
Şehidlerin cennette olduğu üç kitapta yazılıdır	4/274
Şehitlerin namazı.....	2/316
Şekillerden anlam çıkarmak	4/309
Şer'î ilim ne demektir?	1/49
Şer'î ilimler üçe ayrılır:	1/51
Şeytan çocuklarında peşine düşer	4/243
Şeytan üç gruptur	2/12
Şeytan ve cinler	2/11
Şeytanın aldatma yöntemleri.....	2/16
Şeytanın ayetlerle aldatışı	2/23
Şeytanın içki ve kumarla aldatışı	2/29
Şeytanın inkar ettirdikleri / Kabir hayatı	2/17
Şeytanın vesvese ile aldatışı.....	2/20

Şimdi toplu helak olmaz mı?.....	4/331
Şirk vahdaniyetin zıddına bir inanıştır.....	1/335
Şu kimseler kıyamette helak olur.....	4/285
Şunlar geciktirilmez	4/285
Şunlar iman etmekle mükellef değildir:.....	1/289
Şunlar insanın vasıflarındandır.....	4/283
Şunlar kaidedir.....	1/288
Şunlar Kur'an'ın vasıflarındandır	4/288
Şunlar Şehittir.....	4/291
Şunlar şeytanın işlerindendir	4/288
Şunlar yalandır	4/292
Şunlardan mahrum olan, imanın lezzetini alamaz.....	1/288
Şunları yapana ahirette korku ve üzüntü olmayacak.....	4/283
Şura adabları	3/331
Şükür secdesi nedir?.....	2/273

(T)

Tabiîn ve Selef imamları.....	3/260
Tafsili İman	1/264
Tahiyyat'ül-Mescit.....	2/284
Takiyye nedir?	1/111
Takva ile kıyaslama konusu	3/233
Talak Bahsi bölüm sözlüğü.....	4/72
Talak / Boşanma.....	4/71
Talak ve boşanma bahsi.....	4/73
Tamamen uydurma olan hadis.....	3/221
Tebliğci veya hatibin gayesi neler olmalı?	1/224
Tefekkür etmeyen görme özürülü olur mu?.....	1/58
Tefsirde İsrailiyatın çeşitleri	3/214
Tefsirdeki uydurma hadisler	3/205
Tefsire uydurmaların giriş nedenleri	3/191
Teheccüt (Gece) namazı	2/276
Tekvin.....	1/304
Terâvih namazı ve buna ait hükümler	2/263
Terk edilmesi gereken haller:	1/222
Terör nasıl doğuyor?	4/335
Tesbih namazı	2/277

Tesettür ayetleri.....	3/181
Tesettür konusunu üçe ayıran tartışmacı "dindarlar"	3/179
Teşrik tekbirleri	2/262
Tevbe namazı.....	2/284
Tevbe nasıl olur?	2/59
Tevbe Suresi 118. ayette ima edilen üç kişinin ismi.....	4/285
Tevhid hakkında	1/341
Teyemmüm nasıl yapılır?	2/79
Teyemmüm nedir?.....	2/79
Teyemmümün farzları.....	4/262
Tıbbi yönden hayız kanı	4/20
Ticaret mallarının zekâtı	3/97
Tilavet secdesi nedir?	2/273
Tuvaletten sonra dua.....	2/81
Tüp bebek caiz midir?	4/23
Tüpleri bağlatmak caiz midir?.....	4/22
Türk matbaacılığının gecikme sebebi dini mi?	1/155
Türklerde temizlik	1/162

(U)

Ufka açılan sayfalar / Bir Amerikalı gözüyle gusûl abdesti....	2/83
Ufka açılan sayfalar / Namaz ve pranga.....	2/321
Ufka açılan sayfalar / Şifreli molekül.....	2/365
Ufka açılan sayfalar /Zaman kadere döndü.....	3/39
Ufka açılan sayfalar Allah "Rabb" sıfatıyla eğitti.....	1/369
Ufka açılan Sayfalar / Hizmet etmek	1/171
Ufka açılan sayfalar / Görmek nimettir	1/243
Ufka açılan sayfalar / İşte böyle.....	1/285
Ufka açılan sayfalar / Geç kalmanın bedeli var	1/84
Ufka açılan sayfalar / Düşünelim.....	4/236
Ufka açılan sayfalar / İnce anlayış.....	4/338
Ufka açılan sayfalar / Sevgi.....	4/61
Ufka açılan sayfalar/ Ashab-ı Kiramın kaza ve kader anlayışı.....	2/212
Ufka açılan sayfalar/Gemiye gelen yolcular	3/149
Ufka açılan sayfalar/İnanıyormuşum da haberim yokmuş...2/119	
Ufka Açılan sayfalar.....	3/72

Uydurma hadisi anlamak için 6 önemli ipucu vardır	3/201
Uydurma hadisin kendindeki özellikler altıdır	3/200
Uydurma hadisleri kitaplaştırma çalışmaları	3/205
Uydurma sözleri nakletmekle tanınanlar	3/196
Uykusuzluk duası	2/361

(Ü)

Üç günden sonra kanaması kesilen kadın ne yapmalı?	4/13
Üç kimseye itaat edin	4/269
Üç şey münafıklık alametidir.....	3/153
Ürkmek	4/324

(V)

Vahdaniyyet	1/300
Ve... Şeytan-insan /Şeytan ilim adına aldatışı	2/27
Vicdan dinin yerini tutabilir mi?	1/112
Vicdanla ilgili yaşanmış bir hikaye	1/116
Vücut	1/298

(Y)

Yağmur namazı/duası	2/280
Yakını haksız yere öldürülen kişinin, kısas hakkı	4/286
Yanmayan çocuk.....	2/200
Yaşlı kadın evlenebilir mi?	4/44
Yatsı namazı.....	2/190
Yedinci bölüm sözlüğü.....	2/10
Yemekten sonra yapılan dua.....	2/360
Yolculuk namazı	2/284
Yusuf (a.s) meşhur rüyasında şunları gördü	4/276

(Z)

Zaman bölüm sözlüğü	3/10
Zamanı boşa harcamak.....	3/13
Zamanı değerlendirebilme.....	3/30
Zamanın kıymeti	3/15

Zamanın özellikleri	3/16
Zamanla ilgili kısa kısa	3/42
Zamanla ilgili sorular ve cevaplar	3/43
Zararlı alışkanlıklardan korumak	4/167
Zarûri ihtiyaçlar	3/95
Zarurilik prensibi	1/136
Zatî sıfatlar	1/297
Zekat almaktan kimler utanır?	3/91
Zekat bölümü sözlüğü	3/80
Zekat hakkında özel tavsiye	3/100
Zekat kimlere farz	3/86
Zekat kimlere verilir	3/91
Zekat nasıl tespit edilir	3/87
Zekat nereye verilmez?	3/100
Zekat veren ve alanların dikkatine	3/90
Zekat verirken şu kurallara dikkat edilmeli	3/92
Zekat	3/81
Zekat; toplumsal refahtır	3/83
Zekatın Lûgat manası	3/85
Zihindeki son: İyi bir aile kültürü	4/216
Zikrin faydaları	2/217
Zina eden erkek ve kadınlar	3/153
Zaruret halinde haramın helal kılınışı	3/250
Zinet eşyasının zekâtı	3/98

Emine Şenlikoğlu

Biz, 'İncil değişti' inancıyla Kur'an'a iman etmiyoruz. Allah böyle istediği için iman ediyoruz. İncil'den bir harf bile değişmemiş olsa, biz yine Kur'an'a iman ederiz.

*İnsanı ancak ilim uyandırır.
Ama hangi insanı, iman etmiş insanı!*

Hatalı insanları eleştirmeye ayırdığımız zamanı, iyi iş yapanları övmeye verseydik, insanlık insandan kaçmaz hale gelirdi.

Emine Şenlikoğlu

